

Jaarstukken 2023

Gemeente
Hengelo

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leeswijzer	10
Raadsadvies en raadsbesluit	12
Jaarverslag	18
4 De financiën van de gemeente Hengelo	19
4.1 Saldo Jaarrekening	20
4.2 Structurele effecten	22
4.3 Bestemmingsvoorstel	23
4.4 Ontwikkeling weerstandsvermogen en reserves	24
4.5 Ontwikkeling Overige Reserves	27
5 Programma realisatie	29
5.1 Hengelo in verbinding	30
5.2 Beleidsprogramma's	35
5.2.1 Veiligheid	35
5.2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat	40
5.2.3 Economie	45
5.2.4 Onderwijs	50
5.2.5 Sport, cultuur & recreatie	55
5.2.6 Sociaal domein	64
5.2.7 Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid	81
5.2.8 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	90
5.2.9 Bestuur en ondersteuning	99
6 Paragrafen	111
6.1 Lokale heffingen	112
6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	119
6.3 Onderhoud kapitaalgoederen	125
6.4 Grondbeleid	132
6.5 Financiering	138
6.6 Verbonden partijen	141
6.7 Bedrijfsvoering	158
6.8 Subsidies	171
6.9 Wet Open Overheid (WOO)	174
7 Jaarrekening	177
7.1 Balans	178
7.2 Het overzicht van baten en lasten	182
7.3 Toelichtingen	185
7.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	185
7.3.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de Jaarrekening	185
7.3.3 Toelichting op de balans	191
7.3.4 Toelichting op de staat van baten en lasten	215
7.4 Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen	221
7.5 WNT-verantwoording 2023	229
7.6 Gerealiseerde baten en lasten per taakveld	230
8 Overig	233
8.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	234

9 Bijlagen	245
9.1 Staat van activa onderhanden complexen	246
9.2 Verbonden partijen en vertegenwoordiging	252
9.3 Verdeling taakvelden over programma's	254
9.4 Verplichte kengetallen	256
10 Overige bijlagen	259
10.1 Overzicht investeringsprojecten	260
10.2 Transformatieplan sociaal domein	269
10.3 Declaratiegedrag college (Motie Raad)	274
10.4 Overzicht subsidies 2023 (Motie Raad)	275

Inleiding

Beste Hengeloër,

Voor u ligt het Jaarverslag van 2023 van de gemeente Hengelo. Met dit Jaarverslag leggen wij, het college van burgemeester en wethouders, verantwoording af over de behaalde inhoudelijke resultaten en de besteding van de bijbehorende middelen.

Samen met de partners in onze stad hebben we in 2023 hard gewerkt om Hengelo op verschillende vlakken verder te ontwikkelen en te verbeteren en daarmee een toekomstbestendige stad te behouden. Het ontwikkelen van de stad is een continu proces en de Hengelose ambities voor 2040 zijn groot. We willen de kwaliteit van leven voor onze inwoners (brede welvaart/bruto Twents geluk/voorzieningenniveau) verder vergroten en op peil houden. Dat doen we door te focussen op onze twee sterkste kanten: onze aantrekkelijke bruisende stad en de groene technologische topregio. Tegelijkertijd zien we de uitdagingen op zowel maatschappelijk, organisatorisch als financieel vlak toenemen.

We hadden daarom in 2023 meer en blijvende aandacht voor de relatie tussen inwoner en (gemeentelijke) overheid. Het landelijke vertrouwen in de overheid daalt, maar ons college hecht aan een goede relatie tussen inwoner en overheid. Vanuit het thema participatie hebben we jong tot oud bereikt en deelgenoot gemaakt van gemeentelijke opgaven; een proces waarin we blijven leren als overheid. Dit vraagt ook vanuit onze ambtelijke organisatie veel inzet. Inzet die soms lastig in te vullen is, vanwege de krappe arbeidsmarkt. We zien dat door extra inzet op werving en behoud van personeel, we in staat zijn om de juiste mensen aan ons te (blijven) binden en daarmee de opgaven voor de stad waar te maken. Soms heeft de beperking van capaciteit overigens wel geleid tot temporiseren in het uitvoeren van taken. Hierover wordt gerapporteerd in het Jaarverslag. Financieel staan ons zware tijden te wachten. De toevoeging van het resultaat 2023 aan de algemene reserve is een welkome buffer voor de komende jaren. De gemeentelijke taken en de daarbij behorende middelen die we uit het gemeentefonds ontvangen, lopen de komende jaren steeds verder uiteen. We zijn bezorgd over de structurele financiële positie voor de komende jaren en de effecten daarvan op onze stad.

Het jaar in vogelvlucht

Mondiale ontwikkelingen hadden ook in 2023 invloed op onze gemeentelijke taken. De oorlog in Oekraïne duurt voort en later in 2023 ontstond er ook oorlog tussen Israël en Hamas. Ontwikkelingen die zorgen voor onrust en onzekerheid bij velen. De opvang van vluchtelingen heeft veel van ons en de stad gevraagd. We zijn trots op het organiserend vermogen en de draagkracht van inwoners en onze partners bij deze uitdagingen. Ook het huisvesten en integreren van asielzoekers blijft een uitdagende taak die we gepast blijven invullen.

Het thema bestaanszekerheid heeft in 2023 onze volle aandacht gehad. Stijgende energieprijzen en hoge inflatie leidden tot (geld)zorgen bij inwoners. Waar mogelijk en nodig hebben we inwoners en organisaties ondersteund. Een voorbeeld hiervan was de uitkering van de energietoeslag in november voor ruim 6.000 inwoners.

Het transformatieplan Sociaal Domein, waarin we een stevig inhoudelijk en financieel perspectief voor het sociaal domein hebben neergelegd, heeft in 2023 de eerste resultaten getoond. Op het gebied van WMO en uitvoering Participatiewet zien we resultaat, bijvoorbeeld het digitaal aanleveren van informatie zodat we sneller met de inwoner in gesprek kunnen. Daarnaast is het afgelopen jaar enorm veel inzet gepleegd op de lokale verwerving van de basisondersteuning. Dit op een goede manier voorbereiden, vraagt veel van onze juridische, inhoudelijke en financiële kennis en van die van onze partners. Een andere manier van werken, vraagt een andere manier van denken en daarom veel flexibiliteit en veerkracht van iedereen. Het vaststellen van de leidraad en het ingaan van de aanbestedingsprocedure waren mijlpalen waar we trots op zijn. We zien met vertrouwen de voortzetting van het transformatieplan tegemoet, waarbij we ons beseffen dat de echte transformatie zich vanaf 2025 gaat tonen en impact zal hebben op inwoners, partners en gemeente.

We werken langs de lijn van de Strategische Agenda. De opgaven uit deze agenda en wat we daarin het afgelopen jaar bereikt hebben worden uitgebreid toegelicht in hoofdstuk 5.1. In deze inleiding nemen we u hier op hoofdlijnen in mee.

“De inwoner centraal” is een dwarsthema dat in alle opgaven terugkomt. Dienstverlening en helder communiceren is daar een belangrijk onderdeel van. We zien dat het cijfer voor waardering van onze dienstverlening vorig jaar licht is gestegen naar een 6,6 voor dienstverlening in het algemeen en een 6,8 voor digitale dienstverlening. Ook zijn we gestart met Helder Hengelo's, een project waarin we onze brieven naar inwoners in eenvoudige en begrijpelijke taal gaan schrijven. En we blijven inwoners betrekken bij beleidsvoornemens zoals bij de Omgevingsvisie of de keuze van stoelen bij het FBK-stadion. Eind 2023 is de participatieverordening vastgesteld, hiermee zetten we weer een nieuwe stap in het samenspel tussen inwoner en gemeente.

We zetten in op het behoud én versterken van leefbare wijken. Dit zien we onder meer terug bij veiligheid, daar zijn we gestart met het koppelen van toezichthouders aan wijkagenten, zodat de zichtbaarheid in de wijk en kennis over de wijk verder wordt vergroot. We hebben ook voorbereidingen gedaan voor de wijkaanpak in de Noork die in 2024 van start gaat, een mooi voorbeeld van wijkgericht werken. Een ander thema is mobiliteit, het mobiliteitsplan 'Hengelo in beweging' is vastgesteld, waarin we de route hebben geschetst naar een leefbaar, verkeersveilig en bereikbaar Hengelo. Concreet hebben we onder meer een verkenning gedaan naar het realiseren van een nieuwe mobiliteitshub in Hart van Zuid en is de regulering voor het deelvervoer (in samenwerking met Enschede) vastgesteld. Projecten die bijdragen aan duurzame vormen van mobiliteit.

In 2023 zijn de werkzaamheden aan het marktplein volledig afgerond, een hoogtepunt voor de binnenstad. Een prachtig voorbeeld dat samenwerken en doorzetten leidt tot resultaat, dat tot ver over de gemeentegrenzen wordt gezien. We ontvingen dan ook de prijs voor het 'Meest inspirerende binnenstadsproject van Nederland'.

Maar dat is niet de enige plek in de binnenstad waar de planvorming zichtbaar is geworden in concrete resultaten. Begin januari werd de Lambertuspassage gesloopt en startte de herinrichting van het hele gebied rondom de Lambertusbasiliek, waar groen én water ruimte krijgen. Eind 2023 werd bekend dat de bouw van de horecawand aan het eind van het tweede kwartaal van 2024 gaat beginnen, waarmee we een nieuwe fase van binnenstadsontwikkeling ingaan.

In 2023 zijn in Hengelo 500 woningen gebouwd. De stijgende lijn van bouwen blijven we voortzetten, dat is nog extra bekrachtigd met een subsidie van 3,8 miljoen euro die we eind november van het Rijk toegekend kregen om de woningbouw in de stad te versnellen. Vanuit de in 2023 gepresenteerde visie Spoorzone Hengelo-Enschede werken we samen met Enschede verder aan de invulling van het gebied rondom de stations Hengelo, Kennispark en Enschede. Op het gebied van regionale samenwerking hebben we samen met de gemeenten Enschede en Almelo en de provincie Overijssel de handen ineengeslagen om een Regionale Stedelijke Investeringsagenda (RSIA) op te stellen waarin we de toekomstige inrichting van stedelijke Twente hebben verwoord.

Dit sluit aan bij de talentopgave waarmee de gemeenteraad in de zomer van 2023 heeft ingestemd. Om de aantrekkelijke stad te blijven en ons daarin verder te ontwikkelen, heeft Hengelo een voorzieningenniveau nodig dat bij een stad van deze omvang past. Dat is alleen te behouden met een gedifferentieerde beroepsbevolking en talent dat kiest voor Hengelo.

In 2050 willen we CO2 neutraal zijn en dus alleen gebruik maken van energie die duurzaam is opgewekt. Om dat doel te bereiken is in april vorig jaar het Warmteprogramma vastgesteld, een richtinggevend programma waarin staat hoe en wanneer we in Hengelo onze huizen duurzaam gaan verwarmen. Ook is in 2023 de FIX-brigade gestart; deze brigade helpt inwoners bij het verduurzamen van hun woning. We zien dat deze brigade in een grote behoefte voorziet. Ook is vorig jaar de vergunning voor zonneveld Boeldershoek verleend, met dit zonneveld hopen we in de toekomst ruim 8.000 huishoudens van stroom te kunnen voorzien. Een flinke stap voorwaarts in onze opgave richting 2050.

Afval was ook vorig jaar een thema in het gesprek tussen college en raad. Een door de raad ingestelde raads werkgroep heeft gewerkt aan voorstellen voor serviceverhogende maatregelen waarvan een aantal vanaf 2024 van kracht wordt. Ook staan sinds juli bij hoogbouw door heel Hengelo speciale bioboxen voor het scheiden van etensresten. We zijn daarnaast blijven inzetten op communicatie en bewustwording rondom afval(scheiding).

In het bijzonder kijken we ook nog terug op de herdenking op 29 april 2023 rondom de April-meistakingen en de andere evenementen rondom deze gebeurtenis. Het is goed om op hedendaagse wijze stil te staan bij het verleden.

Financiën

Dan de cijfers: we sluiten het jaar af met een positief resultaat van € 7,3 miljoen voor verwerking van voorgestelde resultaatbestemming. We zien dat dit vooral komt door incidentele voordelen en grilligheid in inkomsten die we ontvangen van het Rijk maar ook als gevolg van het minder kunnen invullen van capaciteit bij onze taken en projecten. We bouwen ruim voldoende reserves op om in te spelen op acute situaties maar hebben, net als andere gemeenten, nog grote financiële uitdagingen voor ons liggen op de lange termijn, en in het bijzonder vanaf 2026. De druk op onze structurele begroting blijft hoog.

Eind 2023 is de werkelijke stand van de algemene reserve, exclusief te bestemmen resultaat 2023, bijna € 74,2 miljoen, wat boven het gewenste minimale niveau is op basis van onze Beleidsnota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2023-2027. We blijven alert op onze financiële positie, want er liggen nog grote uitdagingen voor ons die veel vragen van ons én onze inwoners.

Het jaar 2023 sluiten we positief af, zowel financieel als dat wat we met elkaar hebben bereikt. In 2024 gaan we verder op de ingeslagen weg. We blijven vanuit een realistisch en verantwoord perspectief investeren in een duurzame, sociale, economisch veerkrachtige en aantrekkelijke stad.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van de gemeente Hengelo

De inwoner centraal | Wijkgericht | Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling
Transformatie sociaal domein | Draagvlak voor duurzame inrichting

Publieksversie

Jaarstukken 2023

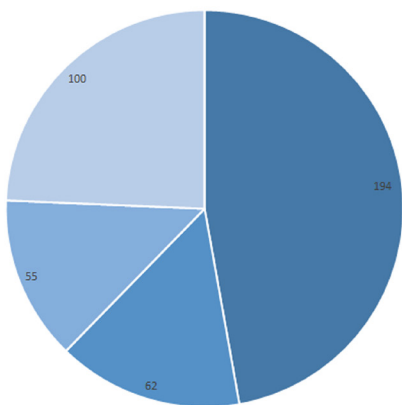
Inkomsten en uitgaven van de gemeente Hengelo

De Jaarstukken 2023 van de gemeente Hengelo bestaan uit het Jaarverslag en de Jaarrekening. De Jaarrekening geeft een beeld van de inkomsten en uitgaven over het jaar 2023 daarnaast staat ook beschreven welke taken de gemeente heeft uitgevoerd en welke bedragen daarbij horen. Het Jaarverslag 2023 blikt terug op het afgelopen jaar en laat zien of we op koers liggen met de plannen uit de Beleidsbegroting 2023-2026. Per programmaonderdeel leest u wat we willen bereiken én wat we daarvoor in 2023 hebben gedaan. Deze publieksversie is een samenvatting van de volledige Jaarstukken.

Inkomsten en uitgaven

Inkomsten

Waar komt het geld vandaan

Inkomsten 2023

(x € 1 miljoen)

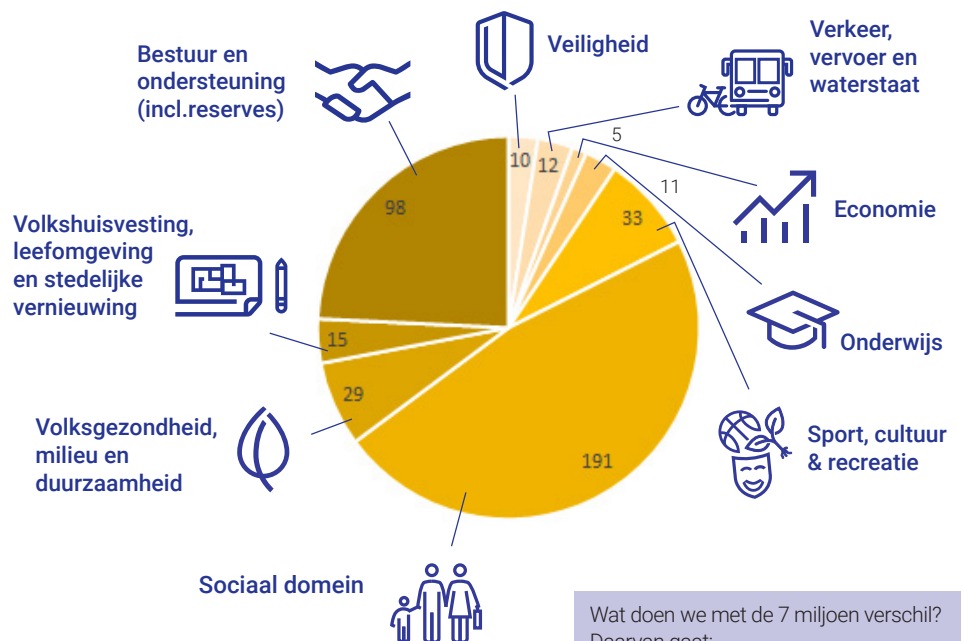
Gemeentefondsuitkering	194
Specifieke uitkeringen van het Rijk	62
Lokale heffingen	55
Overige inkomsten	100

Totaal inkomsten: 411 miljoen

Uitgaven

Waar gaat het geld naar toe

(x € 1 miljoen)

Totaal uitgaven: 404 miljoen

Wat doen we met de 7 miljoen verschil?
Daarvan gaat:
• 2 miljoen (afgerond) naar de resultaatbestemming;
• 5 miljoen (afgerond) wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Wat willen we bereiken?

In de Beleidsbegroting van de gemeente Hengelo staan 9 programma's. Hieronder leest u per programma de belangrijkste doelen en opgaven én wat we in 2023 gedaan hebben om hieraan bij te dragen.

Veiligheid

- Minder vermogens-, vandalisme- en geweldsdelicten, zoals inbraken, diefstal, vernielingen en mishandeling.
- Minder (georganiseerde) misdaad die het vertrouwen in de maatschappij aantast (ondermijnende criminaliteit), zoals drugshandel, fraude en witwassen.
- Inwoners voelen zich veiliger in Hengelo.
- Inwoners ervaren minder overlast in hun wijk of buurt.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2023?

- De gemeente Hengelo heeft in 2023 een nieuw veiligheidsbeleid voor de periode 2024-2026 vastgesteld onder de naam: "Veiligheid in actie, samen werken aan de toekomst van Hengelo". In dit

beleid staan vijf ambities waar we de komende jaren aan gaan werken: ondermijnende criminaliteit, digitaal veilig, onze jeugd groeit op in een veilige omgeving, betrouwbaarheid en de veilige en prettige (woon)omgeving voor alle inwoners.

- De aanpak van ondermijning start bij bewustwording. We zorgen ervoor dat ondermijning een thema is wat steeds terugkomt. Dat doen we door trainingen en overleggen op zowel ambtelijk, bestuurlijk als politiek niveau.
- In onze gemeente hebben de volgende bedrijventerreinen en winkelgebieden een Keurmerk Veilig Ondernemen-certificaat: Twentekanaal, Oosterveld en Westermaat. Dit keurmerk gaat over onder andere maatregelen tegen brand en criminaliteit, zoals inbraak, diefstal, en vandalisme.

Verkeer, vervoer en waterstaat

- Hengelo is beter bereikbaar met de fiets, de auto en het openbaar vervoer.
- De wegen en fietspaden in Hengelo zijn heel en veilig.
- De openbare ruimte in Hengelo is schoon.
- Fietsers kunnen hun fiets makkelijker en veiliger stallen in de binnenstad.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2023?

- Het mobiliteitsplan 2040 'Heel Hengelo in beweging' werd vastgesteld. Vanuit dit plan worden veel acties opgestart om Hengelo in de toekomst leefbaar, verkeersveilig en bereikbaar te houden én nog duurzamer te maken.
- De opknapbeurt voor het winkelcentrum Groot Driene en de omgeving is gestart. Ook werd de nieuwe fietsenstalling op het marktplein geopend. De trap naar de fietsenstalling werd als onveilig ervaren. Daardoor bleef het gebruik achter bij de verwachting. We blijven, samen met de Fietsersbond, werken aan het verbeteren van de toegankelijkheid van deze fietsenstalling. In 2023 startte ook de herinrichting van parkeerplaats De Wetstraat. Daar komt een nieuwe fietsenstalling met ruimte voor zo'n 400 fietsen.
- In 2023 is een uitgebreid participatietraject gestart om bewoners en ondernemers mee te laten denken over parkeerregulering in de gebieden rond Hart van Zuid.

Economie

- Meer banen in Hengelo, ook voor eigen inwoners.
- Meer groei uit kennisintensieve en innovatieve industrie zoals de sector Hightech systemen en materialen.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2023?

- De ontwikkeling en transformatie van de binnenstad is van belang voor een vitale en aantrekkelijke stad. Het marktplein werd afgerond én feestelijk in gebruik genomen. Het nieuwe ingerichte plein is een flinke boost voor de binnenstad.
- In Hengelo werd voor ruim 3 hectare aan bedrijfskavels verkocht. We hebben samen met de Twente Board en belanghebbenden in Twente gewerkt aan het versterken van het vestigingsklimaat voor bedrijven. Ook hebben we regionaal nieuwe afspraken gemaakt over de programmering van bedrijventerreinen.
- In 2023 hebben we 25 miljoen euro (vanuit de regio deal) van de Rijksoverheid gekregen om de plannen uit de Agenda voor Twente (2023-2027) uit te voeren. Deze agenda is belangrijk om samen te werken en onze regio te verbeteren, vooral op het gebied van de groene technologische top-regio. De Agenda voor Twente is gemaakt in samenwerking met overheid, scholen en bedrijven en in 2022 gepresenteerd.

Sport, cultuur en recreatie

- Meer inwoners van Hengelo sporten, bewegen en spelen.
- Inwoners en bezoekers waarderen het culturele aanbod en erfgoed in Hengelo hoger.
- Inwoners zijn meer tevreden over de hoeveelheid en kwaliteit van openbaar groen in Hengelo.
- Hengelo kent meer biodiversiteit in de openbare ruimte.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2023?

- We hebben meerdere succesvolle evenementen georganiseerd voor verschillende doelgroepen. Met als voorbeeld de

allereerste editie van het FBK Urban Sports Festival en de Special Sports Friends dag voor aangepast sporten. In 2023 zijn weer meer mensen lid geworden van het Twentebad. Ook steeg het aantal bezoekers naar 464.000.

- Het nieuwe marktplein is opgeleverd met veel ruimte voor groen en water. Het groene plein is door inwoners heel positief ontvangen. Kort daarna startte de herinrichting van het Wetplein, waarbij het eerste deel van de nieuwe kerktuin is ingericht en aangeplant.
- In 2023 zijn we gestart met nieuwe manier van maaien. Het beeld in de openbare ruimte is hiermee veranderd: van kort gemaaid naar hoog en kruidenrijk. Een impuls voor de biodiversiteit.

Onderwijs

- Minder kinderen en jongeren in Hengelo hebben een onderwijsachterstand.
- Meer jongeren behalen een startkwalificatie.
- Schoolgebouwen passen beter bij de leerlingenaantallen.
- Schoolgebouwen in Hengelo worden multifunctioneler gebruikt, zoals voor kinderopvang (integrale kindcentra).

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2023?

- In 2023 hebben we de Lokale Educatieve Agenda (LEA) opgesteld. In de LEA maken we als gemeente samen met partners afspraken over de ontwikkeling van het onderwijs, de kinderopvang en in bredere zin: de jeugd. Het thema voor de LEA is kansengelijkheid in het onderwijs: dus alle kinderen gelijke kansen.
- Wij zagen een stijging van schooluitval van jongeren tussen de 16-27 jaar. Naar aanleiding van deze cijfers hebben we samen met de Twentse gemeenten een plan gemaakt met de naam "Twentse Belofte". Met dit plan willen we het stijgend aantal voortijdig schoolverlaters een halt toe roepen. Dat doen we door bijvoorbeeld in te zetten op vroegsignalering en het ontwikkelen van nieuwe varianten van de Beroeps begeleidende leerweg (BBL).
- We hebben verder gewerkt aan het opstellen van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP). Het eerste deel van 2023 stond vooral in het teken gestaan van het in beeld brengen en financieel vertalen van de huisvestingsopgave. In de tweede helft van 2023 is vervolgens gewerkt aan het aanpassen van de planning van uitvoering aan de financiële kaders vanuit de Zomernota. Bij de ontwikkeling van het IHP is ook aandacht voor het multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen.

Bestuur en ondersteuning

- Meer (jonge) inwoners en andere belanghebbenden zijn betrokken bij de ontwikkeling van gemeentelijk beleid en zij voelen zich gehoord.
- Inwoners waarderen de dienstverlening van de gemeente Hengelo hoog.
- De gemeente Hengelo blijft financieel gezond waarbij we ambities blijven realiseren vanuit de logica van de Hengeloër.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2023?

- In de resultaten van het Hengelo Panel zien we dat inwoners zich beter betrokken voelen bij ontwikkelingen én dat er voldoende geluisterd wordt naar hun mening. Zo hebben we het 'denkkader participatie' op verschillende onderwerpen toegepast, zoals voor parkeerregulering in Hart van Zuid en de Omgevingsvisie. Bovendien is het tweede Baas boven Baas festival geweest met opnieuw meer basisschoolkinderen (ruim 300).
- Verder werken we aan het vertrouwen en de relatie tussen inwoner en de gemeente door inwoners centraal te stellen in ons werk. We hebben de uitgangspunten dienstverlening opgesteld, deze bepalen hoe we de organisatie dienstverlenend inrichten. Medewerkers kregen schrijftrainingen aangeboden om hun teksten duidelijk te schrijven.
- We blijven sturen op een structureel sluitende begroting. Daarvoor blijven we ook stevig inzetten op de lobby naar het Rijk om voldoende rijksmiddelen te ontvangen voor bestaande én nieuwe taken, die de gemeente moet uitvoeren vanaf 2026.

Sociaal Domein

- Meer inwoners zetten zich in voor de (lokale) samenleving.
- Minder inwoners zijn eenzaam.
- Minder inwoners hebben problematische schulden.
- Meer inwoners maken optimaal gebruik van ons armoedebeleid.
- Meer inwoners met weinig kans op regulier werk hebben een (zo nodig aangepaste) baan.
- Meer inwoners weten de algemene voorzieningen te vinden.
- Minder inwoners zijn aangewezen op maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd bij het oplossen van problemen in hun leefsituatie.
- Inwoners zijn tevreden over de re-integratievoorzieningen en maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd van de gemeente.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2023?

- De verandering in het sociaal domein is in gang gezet, zoals verwoord in het 'Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein'. Activiteiten die eraan bijdragen dat goede ondersteuning en begeleiding, nu en in de toekomst, bereikbaar blijft voor alle Hengeloërs die dat nodig hebben. Met de start van de transformatie en de verwerving van de basisondersteuning zijn wij in 2023 ook begonnen met het creëren van bewustwording over dat het anders moet in het sociaal domein.
- Wij zijn in 2023 begonnen met het versterken van de sociale basis. Door onder andere het doorontwikkelen van de Wijkhuysen, het heropenen van de Windhoek en door in te zetten op (voortzetting) van activiteiten en ontmoeten in de wijken hebben wij actief ingezet op het betrekken van inwoners die eenzaam zijn.
- De vroegsignalering van schulden is verder uitgebreid met relevante partners, zoals verhuurders en woningcorporaties die woningen verhuren in Hengelo. Naar aanleiding van de gemelde signalen voert Budget Alert huisbezoeken uit, maar ook wordt er steeds meer telefonisch contact gezocht. Hier is goede respons op.

Gemeente
Hengelo

Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

- Hengelo kent een groter aanbod van koop- en huurwoningen.
- Inwoners kunnen langer zelfstandig blijven wonen in een
- Meer woningzoekenden vinden een passende woning in Hengelo.
- Inwoners zijn meer tevreden over de kwaliteit van hun fysieke leefomgeving zoals voor veiligheid, gezondheid en natuur.
- Meer mensen bezoeken de binnenstad van Hengelo en verblijven er langer.
- We hebben een aantrekkelijk compact stadshart waarin winkels en horeca in de binnenstad van Hengelo meer bijeen zijn gebracht in een kleiner gebied.
- Er wonen meer mensen in de binnenstad.
- Er wonen, werken en leren meer mensen in Hart van Zuid.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2023?

- Samen met Enschede, Almelo en provincie Overijssel hebben we de handen ineengeslagen om een Regionale Stedelijke Investeringsagenda (RSIA) op te stellen. In deze RSIA zijn de ambities voor de toekomstige inrichting van Twente beschreven. Belangrijk onderdeel hiervan is de Spoorzone Hengelo-Enschede. Zo bieden de omgevingsvisie Hart van Hengelo, de Visie Spoorzone Hengelo Enschede en het in 2023 vastgestelde Mobiliteitsplan 2040 'Heel Hengelo in Beweging' een duidelijke richting voor de ontwikkeling van Hengelo in de komende jaren.
- In 2023 zijn 502 nieuwbouwwoningen opgeleverd. Afgeronde projecten zijn de Sportlaan Driene, Smelterij, Brugstraat, Seahorse en Dalmeden. En ruim 600 woningen zijn in aanbouw.
- In het woningbouwprogramma is nu voor 4800 woningen vastgelegd met een zwaartepunt in de binnenstad (zo'n 1000 woningen) en Hart van Zuid (zo'n 1500 woningen).

Volksgezondheid, milieu en duurzaam

- Huishoudens en organisaties verbruiken minder (fossiele en niet-fossiele) energie.
- Huishoudens en organisaties wekken meer duurzame energie op met behulp van zon, wind of warmtebronnen.
- Er is minder afval en grondstoffen worden meer en vaker opnieuw gebruikt (circulaire economie).
- Hengelo heeft meer capaciteit om water op te vangen bij hevige neerslag.
- Hengeloërs hebben een gezondere levensstijl.
- Het verschil in ervaren gezondheid tussen inwoners met een hoge en een lage sociaal economische status (SES) is kleiner geworden.

Wat hebben we daarvoor gedaan in 2023?

- We zijn op weg met de duurzame ontwikkeling van Hengelo voor de korte en langere termijn. De raad stelde daarvoor de visie Duurzaam Hengelo, koers richting 2050 vast. Met daarin zes onderwerpen: 1. Energieneutraal, 2. Circulair, 3. Klimaatbestendig, biodivers en groen, 4. Leefomgeving: gezond, inclusief en leefbaar, 5. Schone mobiliteit en 6. Duurzame economie. We startten ook met de realisatie van het zonnenveld Boeldershoek en we namen deel aan de pilot Duurzaamheidsroute A35.
- In juni werd de biobox ingevoerd. Met de biobox stellen we hoogbouw huishoudens in staat om hun etensresten gescheiden aan te bieden. Ook is de hoeveelheid fijn restafval in 2023 gedaald naar gemiddeld 65 kg/inwoner.
- In oktober is het Programma Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld. In dit programma staat welke (beheer)maatregelen en investeringen worden gedaan om het riool- en watersysteem in stand te houden, te vernieuwen en uit te breiden. Verder hebben we op vele manieren gewerkt aan het klimaatbestendiger maken van onze gemeente. Denk aan vergroenen met het project Van Grijs naar Groen en het vergroenen van de binnenstad. Verder blijven we samen met waterschap Vechtstromen werken aan de Hengelose beken.

Leeswijzer

De Jaarstukken zijn het sluitstuk van de Planning en Control cyclus. Het college legt er – na in de Zomernota (Kadernota en 1e Beleidsrapportage) en de 2e Beleidsrapportage tussentijds te hebben gerapporteerd – verantwoording mee af over de afspraken tussen college en raad, die in de Beleidsbegroting zijn vastgelegd.

De Jaarstukken beginnen met het formele raadsvoorstel en -besluit (in hoofdstuk 3), gevolgd door een schets van de financiële situatie van de gemeente Hengelo in hoofdstuk 4. Vanaf hoofdstuk 5 start de verantwoording, die tweeledig van aard is: beleidsinhoudelijk en financieel.

Daarna vindt u in de programmarealisatie de beleidsinhoudelijke en financiële verantwoording. De Jaarstukken kennen de volgende programma's: 1. Veiligheid, 2. Verkeer, vervoer en waterstaat, 3. Economie, 4. Onderwijs, 5. Sport, cultuur en recreatie, 6. Sociaal domein, 7. Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid, 8. Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing en 9. Bestuur en ondersteuning.

Met ingang van de Beleidsbegroting 2022-2025 zijn de doelen per begrotingsprogramma geconcretiseerd en zijn er nieuwe beleidsindicatoren aan de doelen gekoppeld. Deze opzet bent u van ons gewend sinds de Jaarstukken van 2022. U vindt per programma de volgende punten terug:

- Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we voor 2023?
- Relevante beleidsnota's
- Verbonden partijen
- Wat hebben we bereikt?
- Wat hebben we daarvoor gedaan?
- Wat zijn we blijven doen?
- Wat heeft het gekost?

Bij 'Wat hebben we bereikt?' zijn de (nieuwe) doelen per programma terug te vinden met daaraan gekoppeld de beleidsindicatoren. De doelen zijn meerjarig en gericht op 2024. Middels de beleidsindicatoren kunnen we volgen in welke mate we de doelen gaan behalen. De meeste peilwaarden van de beleidsindicatoren halen we (jaarlijks) op middels uitvraag bij het HengeloPanel. De uitkomst van 2023 is nog niet bij alle beleidsindicatoren bekend. We geven een toelichting als een beleidsindicator afwijkt van wat we hadden verwacht. Bij een aantal indicatoren zien we ook dat de indicator niet meer aansluit op wat we willen meten en ontbreekt soms ook de informatie om de indicator in te kunnen vullen. Bij het opstellen van nieuw beleid zijn we kritisch op de bestaande beleidsindicatoren voor dat beleidsveld en zullen we waar nodig uw raad voorstellen de indicatoren te vervangen voor nieuwe indicatoren die aansluiten bij de actualiteit.

Bij 'Wat hebben we daarvoor gedaan?' zijn de acties die we in 2023 hebben uitgevoerd gekoppeld aan de doelen.

Bij 'Wat zijn we blijven doen?' wordt een beschrijving gegeven van de activiteiten, die de gemeente Hengelo al jaarlijks uitvoert.

In 'Wat heeft het gekost?' geven we, op taakveldniveau, een financiële toelichting op afwijkingen groter dan € 50.000 of > 10% ten opzichte van de laatst bijgestelde begroting. Verschillen kleiner dan € 50.000 binnen een taakveld worden niet nader toegelicht, ook al zijn deze gezamenlijk groter dan € 50.000.

Hoofdstuk 6 bevat de wettelijk voorgeschreven paragrafen, waarin als een dwarsdoorsnede van de totale verantwoording afzonderlijke aspecten worden toegelicht: lokale heffingen, weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, grondbeleid, financiering, verbonden partijen, bedrijfsvoering. Ook vindt u hier de door onszelf toegevoegde paragraaf voor subsidies en Wet Open Overheid (WOO).

In hoofdstuk 7 Jaarrekening treft u de financiële verantwoording op hoofdlijnen aan bestaande uit de balans, het overzicht van baten en lasten en de toelichtingen daarop. Tevens bevat het de controleverklaring van de door de raad aangestelde externe accountant.

Een aantal toelichtende bijlagen maken het geheel compleet. Twee bijlagen vinden hun oorsprong in door de gemeenteraad aanvaarde moties na aanleiding van het jaarverslag 2010. Dit betreft de motie Overzicht subsidies 2022 (Motie Raad)" en de motie Declaratiegedrag college (Motie Raad), beide aanvaard in de raadsvergadering van 19 juli 2011. Daarnaast zijn wettelijk voorgeschreven bijlagen opgenomen. Ook hebben we, met ingang van de Beleidsbegroting 2022-2025, de (landelijk) verplichte kengetallen opgenomen in de bijlage.

Raadsadvies en raadsbesluit

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3725245	Leferink, Douwe	FAC-FIN	Hanneke Steen-Klok
ONDERWERP			
3725245 - Jaarstukken 2023 gemeente Hengelo			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. De Jaarstukken 2023 van de gemeente Hengelo vast te stellen en de daarin opgenomen inhoudelijke toelichting en financiële analyses te aanvaarden als verantwoording van het college over het gevoerde beleid en beheer in 2023;
2. Het batige resultaat te bestemmen conform hoofdstuk 4.3 in de Jaarstukken 2023
3. Op basis van de herijking van de voorzieningen die bij de Jaarstukken wordt uitgevoerd, de voorziening Onderhoud Haven (nr 537) in stand te houden.

INLEIDING

Op grond van art 197 van de Gemeentewet legt het college jaarlijks verantwoording af over het gevoerde bestuur door middel van de Jaarstukken 2023 (het Jaarverslag en de Jaarrekening). Het college moet de Jaarstukken vóór 15 juli 2024 aan Gedeputeerde Staten van Overijssel zenden.

De Jaarstukken 2023 bestaan uit het Jaarverslag en de Jaarrekening. In het Jaarverslag gaan we in op de belangrijkste inhoudelijke ontwikkelingen in 2023. Ook is een publieksvriendelijke versie opgenomen. De Jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31-12-2023
- Het overzicht van baten en lasten
- De toelichtingen op bovenstaande punten

Ook geeft de Jaarrekening inzicht in de financiële ontwikkeling in het verslagjaar én zijn in de Jaarrekening onder meer de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen en de WNT-verantwoording 2023 opgenomen.

Inleiding

Samen met de partners in onze stad hebben we in 2023 hard gewerkt om Hengelo op verschillende onderdelen verder te ontwikkelen en te verbeteren en daarmee een toekomstbestendige stad te behouden. Het ontwikkelen van de stad is een continu proces en de Hengelose ambities voor 2040 zijn groot. We willen de kwaliteit van leven voor onze inwoners (brede welvaart/bruto Twents geluk/voorzieningenniveau) verder vergroten en op peil houden. Dat doen we door te focussen op onze twee sterkste kanten: onze aantrekkelijke bruisende stad en de groene technologische topregio. Tegelijkertijd zien we de uitdagingen op zowel maatschappelijk, organisatorisch als financieel vlak toenemen.

We hadden daarom in 2023 meer en blijvende aandacht voor de relatie tussen inwoner en (gemeentelijke) overheid. Het landelijke vertrouwen in de overheid daalt, maar ons college hecht aan een goede relatie tussen inwoner en overheid. Vanuit het thema participatie hebben we jong tot oud bereikt en deelgenoot gemaakt van de gemeentelijke opgaven; een proces waarin we blijven leren als overheid. Dit vraagt ook vanuit onze ambtelijke organisatie veel inzet. Inzet die soms lastig in te vullen is, vanwege de krappe arbeidsmarkt. We zien dat door extra inzet op werving en behoud van personeel, we in staat zijn om de juiste mensen aan ons te (blijven) binden en daarmee de opgaven voor de stad waar te maken. Soms heeft de beperking van capaciteit overigens wel geleid tot temporiseren in het uitvoeren van taken. Hierover wordt gerapporteerd in het Jaarverslag. Het financieel perspectief is onzeker. De toevoeging van het resultaat 2023 aan de algemene reserve is om die reden een welkome buffer voor de komende jaren. De gemeentelijke taken en de daarbij behorende middelen die we uit het gemeentefonds ontvangen, lopen de komende jaren steeds verder uiteen. We zijn bezorgd zien daardoor dat de structurele financiële positie verder onder druk komt te staan. Met als gevolg dat dit de komende jaren effect kan gaan hebben op onze stad. Daar waar we invloed uit kunnen oefenen om het financieel perspectief te verbeteren, laten we dat niet na. Onder andere in VNG verband.

Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar hoofdstuk 1 onder de kop "Het jaar in vogelvlucht".

Financieel resultaat

In de Jaarstukken kunt u lezen dat er per programma verschillende mee- en tegenvallers zijn over het afgelopen jaar. Op totaalniveau sluiten we het jaar af met een positief resultaat van € 4,8 miljoen na verwerking van de voorgestelde resultaatbestemming. In de bijgestelde begroting gingen we nog uit van een positief resultaat van 0,05 miljoen, dit is naast de bijstellingen die we tijdens Beleidsrapportages hebben gedaan. We zien dat dit positieve resultaat vooral komt door incidentele voordelen. Inkomsten die we van het rijk ontvangen zijn veelal incidenteel en pas laat bekend. Hier kan niet meer op geacteerd worden, waardoor niet bijgestuurd kan worden en als verantwoording in de Jaarstukken wordt opgenomen. Net als voorgaande jaren zien we een sterke groei op incidentele middelen die moeilijk te voorspellen zijn. Deze incidentele middelen worden veelal ingezet in impulsregelingen of specifieke uitkeringen. Daarnaast bemoeilijkt het landelijk beleid rondom de korting op het gemeentefonds onze structurele financiële positie. Dit leidt tot een onzeker meerjarig financieel perspectief.

Resultaatbestemming

In de 2e Beleidsrapportage is een besluit genomen voor budgetoverheveling van 2023 naar 2024. Na het opstellen van de 2e Beleidsrapportage zijn er nog ontwikkelingen geweest waardoor alsnog een beroep op overheveling middels resultaatbestemming wordt gedaan. Deze voorstellen voldoen aan de voorwaarden van budgetoverheveling, namelijk dat het budget incidenteel moet zijn, groter dan € 25.000 en het niet leidt tot een overschrijding op het taakveld en de gelden worden besteed overeenkomstig het doel van de bestemming dat hieraan ten grondslag ligt. Het betreffen de volgende voorstellen:

Programma	Budget	Bedrag
5	Versterking en Vernieuwing 2023-2024	151.000
9	Hengelo's werken	70.000
4	Vorbereidingsbudget IHP	80.000
6	Beschermde wonen	567.000
6	Opvang vluchtelingen	1.500.000
Totaal		2.368.000

Decembercirculaire Gemeentefonds

Voor 2023 is de gemeentefondsuitkering ruim € 1,5 miljoen hoger dan begroot op basis van de septembercirculaire 2023. Door het moment van beschikbaar komen van de decembercirculaire is het voor Hengelo voor een groot deel hiervan niet meer mogelijk dit bedrag ook in 2023 te besteden. In programma 9 is dit nader toegelicht.

Voor een deel van de middelen (€ 80.000) geldt dat er concrete plannen worden uitgewerkt om deze in 2024 te besteden. Voorgesteld wordt om deze middelen door middel van bestemming voor de specifieke doelen te reserveren door deze toe te voegen aan de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten.

Bij de 1e Beleidsrapportage is € 7,9 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve, bij de 2e Beleidsrapportage was dit € 4,6 miljoen en is dit verwerkt in onze Begroting. We stellen voor het restant van het saldo (€ 4.820.000), na bovenstaande bestemming voor budgetoverheveling en middelen van de decembercirculaire, ook toe te voegen aan de algemene reserve.

ARGUMENTEN

1.1 Het oordeel van de accountant bij de jaarstukken 2023 is goedkeurend op zowel getrouwheid als rechtmatigheid

De controle van de jaarrekening 2023 door onze accountant, PricewaterhouseCoopers (PwC) is afgerond. PwC verstrekt een goedkeurende controleverklaring op het aspect getrouwheid en geeft een goedkeurend oordeel over de rechtmatigheid van de specifieke uitkeringen. Op basis van de controlewerkzaamheden heeft de accountant geconcludeerd dat alle financieel relevante aspecten van wetgeving en verordeningen door het college zijn nageleefd. Ook concludeert zij dat zowel de baten als lasten over 2023 én de balansmutaties 2023 rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit met uitzondering van enkele onzekerheden en de als fout aangemerkte posten (één fout boven de rapportagetolerantie). Wij kunnen ons vinden in de bevindingen zoals deze staan beschreven in het accountantsverslag.

In de Jaarstukken 2023 is voor het eerst dat het college verantwoording af heeft gelegd over de rechtmatigheid (rechtmatigheidsverantwoording). De accountant heeft aangegeven dat de rechtmatigheidsverantwoording een getrouw beeld geeft.

De geconstateerde onrechtmatigheden in de jaarrekeningen zijn lager dan de verantwoordingsgrens. Daarmee heeft het college gehandeld binnen de kaders (verantwoordingsgrens) van de raad.

1.2 Wij herkennen ons in de kernboodschappen en belangrijkste bevindingen

Dit is het vierde jaar dat PwC de controle van de jaarrekening heeft uitgevoerd. Het proces is soepel verlopen. We hebben van fouten uit eerdere jaren geleerd en deze dit jaar weten te voorkomen. Het college is trots op de kwaliteitsslag die de ambtelijke organisatie hierin heeft gemaakt.

Op enkele bevindingen in het verslag van de accountant gaan we graag nader in, omdat we het van belang vinden uw raad te informeren over enkele afwegingen en geconstateerde verbetermogelijkheden.

- Europese aanbestedingen: De onrechtmatigheden op het gebied van Europees aanbesteden zijn fors toegenomen. Dit komt door één contract. Het zorgcontract dat is gesloten omtrent de gemeentepolis ten onrechte niet Europees aanbesteed, hierdoor is deze onrechtmatig. Het bedrag van het gehele contract (€ 6,8 miljoen) is conform de mogelijkheden in de regelgeving volledig opgenomen in rechtmatigheidsverantwoording. Deze zien wij hierdoor in de komende jaren niet terug als onrechtmatigheid in de rechtmatigheidsverantwoording
- Er is nog een fout geconstateerd op basis van afgrenzing op het jaar 2023 en 2024. Deze fout betreft een tweetal investeringsfacturen die gezamenlijk een omvang hebben van € 0,4 miljoen die ten onrechte niet zijn verwerkt in 2023. Er is bewust voor gekozen om deze niet te corrigeren omdat deze geen gevolgen hebben voor het resultaat en te nemen als fout inzake getrouwheid.
- De totale onzekerheden in het sociaal domein bedragen € 5,8 miljoen. Dit bestaat uit de productieverantwoordingen van zorgleveranciers die nog niet zijn ontvangen dan wel die op basis van de beperkte productie niet worden verkregen. De onzekerheden zullen na verwachting afnemen in 2024.
- In de rechtmatigheidsverantwoording is er één inkoopdossier opgenomen als een "onduidelijkheid". Dit gaat om het inlenen van tijdelijk personeel. PwC verschilt hier net als voorgaande jaren in van mening en vind deze onrechtmatig, vandaar dat dit punt wordt opgenomen als bevinding en een getrouwheidsfout (€ 140.000).

2.1 Toevoeging op de budgetoverheveling die was opgenomen bij de tweede Beleidsrapportage

Op 8 november heeft uw raad de tweede Beleidsrapportage vastgesteld en daarmee ook de budgetoverheveling van 2023 naar 2024. Dit was een verbeterpunt die we middels een P en C instrument hebben geïmplementeerd. We zien nu een afname van de budgetoverhevelingen bij de Jaarstukken en hebben dit tijdiger aan uw raad voorgelegd. Er zijn nog een aantal budgetten niet besteed in de periode tussen tweede Beleidsrapportage en ultimo 2023. Deze hebben wij alsnog opgenomen omdat het destijds niet bekend was dat deze budgetten door verschillende redenen niet besteed konden worden. Deze vallen onder dezelfde criteria als de overhevelingen bij de tweede Beleidsrapportage. U kunt in hoofdstuk 4 lezen waarom wordt voorgesteld om deze middelen alsnog over te hevelen.

De decembercirculaire wordt jaarlijks opgenomen in de resultaatbestemming voor de middelen waar een concreet plan aan ten grondslag ligt. Door het moment van beschikbaar komen van de decembercirculaire is het voor Hengelo voor een groot deel hiervan niet meer mogelijk dit bedrag ook in 2023 te besteden. U bent middels een raadsbrief over de decembercirculaire geïnformeerd en over de afzonderlijke mutaties (zaaknummer 3685104).

Conform bestaand beleid stellen we voor het restant van het saldo, waar niet direct een bestemming voor is, toe te voegen aan de Algemene Reserve.

3.1a Ondanks dat er geen geheel nieuw beheerplan is, is op basis van de jaarlijkse actualisatie het bedrag in de voorziening naar verwachting wel nodig voor toekomstig onderhoud

Op basis van de regelgeving vanuit het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) mag een beheerplan wat ten grondslag ligt aan een voorziening maximaal 5 jaar oud zijn, tenzij er gemotiveerd wordt afgeweken en dit door de raad is besloten. Het beheerplan voor de haven is opgesteld in 2016. Van dit plan vindt een jaarlijkse actualisatie plaats maar stellen we een nieuw beheerplan pas op nadat enkele grote investeringen zijn gedaan. Op die manier sluit het beheerplan aan bij de nieuwe situatie. Deze investeringen zijn de afgelopen jaren door diverse omstandigheden uitgesteld, zoals u in voorgaande jaarverslagen heeft kunnen teruglezen. Wij vinden het verantwoord om de voorziening in stand te houden op basis van het huidige beheerplan en deze niet vrij te laten vallen in het rekeningresultaat. Een toelichting hierop is opgenomen in de paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen.

KANTTEKENINGEN

2.1 Het is op dit moment nog niet zeker dat alle middelen in deze omvang nodig zijn.

Voor budgetoverheveling maken we een inschatting welke incidentele middelen we in 2024 nodig hebben vanuit de niet gebruikte incidentele budgetten van 2023. Op de juistheid van deze inschatting komen we in de 2^e beleidsrapportage 2024 terug.

Voor de middelen vanuit de decembercirculaire geldt dat soms nog concrete plannen gemaakt moeten worden voor de genoemde onderdelen. Deze komen deels terug in de Zomernota 2024-2028, of later in dit jaar. We kunnen nog niet voor alle onderdelen inschatten of het bedrag wat we hiervoor krijgen volledig nodig is, of te weinig is. De bedragen worden gestort in de Reserve nog uit te voeren werken/activiteiten en lopen mee in de jaarlijkse evaluatie van de bestemmingsreserves. Eventuele overschotten worden daarin meegenomen.

3.1a Het is op dit moment nog niet duidelijk of het gehele bedrag in de voorziening toekomstig nodig is

Ondanks dat we het beheerplan jaarlijks actualiseren blijft dit een inschatting met de kennis van dit moment. Het kan zijn dat het benodigde bedrag voor onderhoud van de haven na de investeringen hoger of lager uitvalt. We vinden het verstandig om pas op dat moment, en bij een nieuw onderhoudsplan, een deel te laten vrijvallen of bijstorten. Daarom stellen we nu voor om geen aanpassing te doen in de gevormde voorziening.

VERVOLG

In het besluitvormingstraject zijn de volgende bijeenkomsten opgenomen:

- 10 juni: Technisch Beraad
- 11 juni: Werkgroep accountancy
- 18 juni: Oordeelsvormende politieke markt
- 3 juli: Raadsvergadering

Wij vragen uw raad de Jaarstukken 2023 (het Jaarverslag en de Jaarrekening 2023, inclusief bijlagen) vast te stellen. Dit staat gepland in de raadsvergadering van 3 juli 2024. Het college moet de Jaarstukken in ieder geval vóór 15 juli 2024 aan Gedeputeerde Staten van Overijssel sturen.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Jaarstukken 2023 Gemeente Hengelo

Bijlage 2: Controleverklaring

Bijlage 3: Accountantsverslag

FENGELO

Jaarverslag

4

De financiën van de gemeente Hengelo

4.1	Saldo Jaarrekening	20
4.2	Structurele effecten	22
4.3	Bestemmingsvoorstel	23
4.4	Ontwikkeling weerstandsvermogen en reserves	24
4.5	Ontwikkeling Overige Reserves	27

Inleiding

In dit hoofdstuk vindt u de financiële positie van gemeente Hengelo. De Jaarrekening sluit dit jaar met een positief saldo na bestemming van € 4,8 miljoen. In paragraaf 4.1 staat een samenvatting van de grootste afwijkingen die leiden tot dit saldo. In de programmaverantwoording in hoofdstuk 5 leest u vervolgens alle voor- en nadelen per taakveld ten opzichte van de aangepaste Begroting 2023.

In paragraaf 4.2 lichten we toe hoe we met structurele effecten vanuit deze Jaarrekening omgaan en in paragraaf 4.3 staat het bestemmingsvoorstel. Dit is een voorstel hoe het voordelige saldo van 2023 bestemd wordt.

De laatste twee paragrafen van dit hoofdstuk (4.4 en 4.5) gaan in op hoe het weerstandsvermogen, de algemene reserve en de overige reserves zich hebben ontwikkeld in 2023.

4.1 Saldo Jaarrekening

Exploitatieresultaat (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil tussen begroting na wijz. en rekening	V/N
Baten	338.813	389.197	376.975	-12.222	N
Lasten	342.727	375.074	357.761	17.313	V
Saldo van baten en lasten	-3.914	14.122	19.214	5.092	V
Ontrekkingen aan reserves	8.612	34.076	34.469	393	V
Toevoegingen aan reserves	4.698	48.147	46.415	1.732	V
Mutaties reserves	3.914	-14.071	-11.946	2.124	N
Gerealiseerd resultaat	0	51	7.268	7.217	V

De Jaarrekening, zoals deze in hoofdstuk 7 is opgenomen, sluit met een totaal saldo van baten en lasten van € 7,3 miljoen voordelig. Dit is voor het aan de raad voorgestelde bestemmingsvoorstel, zoals opgenomen in hoofdstuk 4.4. Na de verwerking van de laatst vastgestelde begrotingswijziging 2023 was sprake van een verwacht voordelig saldo van € 51.000. Een te verklaren afwijking daarom van afgerond € 7,2 miljoen, dit is exclusief het bestemmingsvoorstel.

Het afgelopen jaar hebben wij op een aantal momenten gerapporteerd over het saldo van baten en lasten en het verwachtte resultaat. In de Zomernota (waarin de 1e Beleidsrapportage verwerkt zat) presenteerden wij u een begrotingsresultaat van € 7,9 miljoen. In de 2e Beleidsrapportage presenteerden we een begrotingsresultaat van € 4,6 miljoen daar bovenop. Dit overschot hebben we in onze algemene reserve gestort en verwerkt in onze begroting. Na de laatste begrotingswijziging in 2023 was daarmee het verwachtte saldo € 51.000.

Programma (bedragen x € 1.000)	Vershil tussen begroot en jaarrekening
1 Veiligheid	657
2 Verkeer, vervoer en waterstaat	-231
3 Economie	-150
4 Onderwijs	588
5 Sport, cultuur en recreatie	384
6 Sociaal domein	3.195
7 Volksgezondheid en milieu	431
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-2.141
9 Bestuur en ondersteuning	4.484
Eindtotaal	7.217

In bovenstaande tabel staan de verschillen tussen begroot en werkelijk per programma vermeld. Hierna volgt een samenvatting van de verschillen op hoofdlijnen en grote afwijkingen. Dit doen we voor afwijkingen op programmaniveau van meer dan € 0,5 miljoen. Opgeteld kunnen de verschillen die we samenvatten afwijken van de totale financiële afwijking van het programma. Dit komt doordat we hier alleen de grote afwijkingen benoemen. Een meer uitgebreide toelichting op alle verschillen vindt u dan ook in hoofdstuk 5.2 - Toelichting op de beleidsprogramma's.

Programma 1

Het gebrek aan capaciteit en krapte op de arbeidsmarkt komt vaker terug in dit Jaarverslag. De niet ingevulde vacatures, werkzaamheden die verplaatst zijn naar andere taakvelden en detachering van medewerkers zorgen voor € 0,4 miljoen voordeel op de personele lasten. Er zijn minder onderzoeken en activiteiten laten uitvoeren, dit zorgt voor € 0,1 miljoen voordeel.

Programma 4

In 2023 zijn er incidentele meevallers binnen onderwijshuisvesting als gevolg van minder onderhoud, schade herstel en inhuur personeel door krapte op de arbeidsmarkt van € 0,1 miljoen.

Daarnaast hebben we van het Rijk een compensatie ontvangen voor de meerkosten in energie € 0,2 miljoen. De verdeling van de stelpost gasprijs levert een voordeel op van € 0,3 miljoen bij de gymlokalen.

Programma 6

Dit programma zorgt voor meer dan 50% van de totale uitgaven in 2023. Bij de bijstuurmomenten afgelopen jaar hebben we gepoogd om dit zo reëel mogelijk te doen. Alsnog zien we door de grootte van het programma een aantal afwijkingen:

- Ook in 2023 zijn vluchtelingen opgevangen aan de Hazenweg en in de sloopwoningen aan de Nijverheid. Hiervoor hebben wij in 2023 (rijks)vergoedingen ontvangen die hoger zijn dan onze uitgaven (voordeel € 1,5 miljoen).
- Het BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten)-budget is eind 2023 naar boven bijgesteld. Dit budget wordt ingezet ter dekking van de uitgaven bijstand en loonkostensubsidie. De inkomsten in 2023 zijn ongeveer € 0,7 miljoen hoger dan de uitgaven.
- Er is ondanks brede communicatie minder beroep gedaan op de bijzondere bijstand energieregeling, dit zorgt voor een voordeel van € 0,7 miljoen. Voor de bijzondere bijstand toeslagen zijn meer plannen van aanpak opgesteld dan verwacht, hiervoor ontvangen we een normvergoeding van het Rijk. Deze rijksvergoeding is € 0,3 miljoen hoger dan verwacht. Op de andere algemene regelingen bijzondere bijstand is gezamenlijk het voordeel opgelopen tot € 0,2 miljoen.
- Reële tarieven WMO en Jeugd. De voorlopige uitkomst van het regionale onderzoek naar reële tarieven voor WMO en Jeugd is opgenomen in de tweede Beleidsrapportage, de definitieve uitkomst is opgenomen in de Jaarstukken 2023. Het nadeel is minder groot dan begroot vandaar dat er een voordeel wordt gepresenteerd van € 0,7 miljoen.
- We zien over het algemeen een stabiliserende trend in cliënten en indicaties bij Jeugd. Daarnaast zien wij op enkele zorgvormen binnen jeugd de zwaarte van de indicaties toenemen (bijvoorbeeld voor wonen en verblijf).
- We hebben een teruggave vanuit de Gemeente Enschede gekregen als centrumgemeente voor Beschermd Wonen (voordeel € 0,6 miljoen) ontvangen. Bij de Beleidsrapportage hebben we kritisch bijgestuurd met een bate van € 2,5 miljoen maar deze is hoger uitgevallen.
- De lasten voor jeugdhulp zijn afgelopen jaar gestegen en zorgen voor het grootste nadeel in programma 6. De nadelen landen op verschillende taakvelden met verschillende oorzaken, deze worden verder in het Jaarverslag nader toegelicht.

Bovenstaand zijn enkele grotere afwijkingen. Voor het totale beeld en een toelichting op de samenhang met het maatregelenpakket en het transformatieplan verwijzen we naar programma 6.

Programma 8

In dit programma komen de grootste afwijkingen vaak uit de grondexploitaties. Daarnaast is er een nadeel van € 0,7 miljoen op loonkosten en inhuurkosten van grondexploitatieprojecten die nog niet zijn vastgesteld.

Enkele mutaties in de grondexploitaties zorgen voor een nadeel van € 1,5 miljoen. Dit zorgt tegelijkertijd voor een voordeel in programma 9 van bijna gelijke omvang in verband met de verrekening met de reserve grondexploitatie.

Programma 9

Programma 9 bestaat uit een diversiteit aan activiteiten. Het totaal aan saldo is beperkt maar er zijn wel grote mutaties in de taakvelden. De grootste financiële afwijkingen zijn:

- We hebben per saldo € 2,3 miljoen meer verrekend met reserves. Dit is een voordeel in programma 9. De hogere onttrekkingen komen voornamelijk door de mutaties uit de reserve bodemsanering en de reserve grondexploitatie.
- De decembercirculaire kon niet meer worden verwerkt in onze begroting. Dit zorgt voor een voordeel van € 1,5 miljoen. U bent hier al over geïnformeerd in de raadsbrief (3685104). Een deel van deze middelen is bedoeld voor 2023, daarom zijn deze benoemd in het bestemmingsvoorstel.
- De dotatie aan de pensioenvoorziening Wethouders viel lager uit als gevolg van de renteontwikkeling afgelopen jaar (€ 0,4 miljoen).
- Als gevolg van de krapte op de arbeidsmarkt hebben we slechts een deel van de benodigde capaciteit kunnen opvullen met ingehuurd personeel. Dit zorgt voor een voordeel op overhead van € 0,3 miljoen.
- De kosten die gepaard gaan met de sterke stijging van bezwaren op WOZ-waarde zijn meegevallen, dit zorgt voor een voordeel van € 0,3 miljoen.
- Er is nauwelijks beroep gedaan op de budgetten van onvoorziene uitgaven en opties nieuwbeleid (€ 0,2 miljoen voordeel).

4.2 Structurele effecten

Financiële afwijkingen kunnen incidenteel of structureel zijn. Afwijkingen met een incidenteel karakter zijn uiteraard niet van invloed op het financieel meerjarenperspectief. In deze Jaarstukken zien we bijvoorbeeld incidentele afwijkingen vanuit nagekomen of meer inkomsten, maar zien we ook dat we om verschillende redenen minder hebben kunnen uitgeven. We hebben in de financiële toelichtingen zo expliciet mogelijk aangegeven waar het effect incidenteel is, en waar het potentieel structureel is.

Daarnaast zijn er ontwikkelingen die wel structureel zijn, maar al zijn verwerkt in de lopende begroting of het meerjarenperspectief. De overige structurele afwijkingen zullen bij de Zomernota 2024-2028 worden verwerkt op basis van nieuwe prognoses die we, onder meer op basis van de leereffecten uit deze Jaarrekening, opstellen. De bedragen kunnen daarbij door actualisering van prognoses afwijken van de in het Jaarverslag genoemde bedragen.

4.3 Bestemmingsvoorstel

Het saldo van baten en lasten laat een voordelig saldo zien van € 7.268.000. Wij willen u voorstellen dit saldo als volgt te bestemmen.

Resultaatbestemming (€ 2.368.000)

In de 2e Beleidsrapportage is er een besluit genomen voor budgetoverheveling van 2023 naar 2024. Na het opstellen van de 2e Beleidsrapportage zijn er nog ontwikkelingen geweest waardoor er alsnog een beroep op overheveling middels resultaatbestemming wordt gedaan. Deze voorstellen voldoen aan de voorwaarden van budgetoverheveling, namelijk dat het budget incidenteel moet zijn, groter dan € 25.000 en het niet leidt tot een overschrijding op het taakveld, gelden worden besteed overeenkomstig het doel van de bestemming dat hieraan een plan ten grondslag ligt. Het betreffen de volgende voorstellen:

- Het college heeft in 2023 besloten resterende coronamiddelen uit voorgaande jaren van € 322.200 beschikbaar te stellen voor ondersteuning van de lokale culturele infrastructuur. De Raad is hierover geïnformeerd middels zaaknummer 3574822. Het college heeft hiertoe de subsidieregeling 'Versterking en Vernieuwing lokale culturele programmering in post coronatijd 2023-2024' vastgesteld. De instellingen mogen deze middelen zowel in 2023 als in 2024 besteden. Om besteding in 2024 mogelijk te maken is het nodig een deel van het beschikbare budget over te hevelen naar 2024. Ten tijde van de 2e Beleidsrapportage, waarin de budgetoverhevelingen naar 2024 zijn opgenomen, was de omvang van het over te hevelen bedrag nog niet bekend. Dit omdat de afhandeling van de aanvragen nog niet gereed was. Wij stellen voor een bedrag van € 151.000 over te hevelen naar 2024.
- Na de tweede Beleidsrapportage is de implementatie van Projectmatig Creëren uitgesteld naar Q2 2024. Dit betekent dat het beschikbare budget (€ 70.000) hiervoor in 2023 niet uitgegeven is, deze wordt in 2024 besteed.
- In de Zomernota 2023-2027 is een budget van € 250.000 opgenomen voor de voorbereidingskosten van het Integraal Huisvesting Plan (IHP). Het opstellen van het IHP vraagt meer voorbereiding dan vooraf was aangenomen, de werkzaamheden lopen door in 2024. We stellen voor het niet bestede budget van € 80.000 te storten in de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten.
- Het college heeft de ambitie uitgesproken om voor een groep inwoners, voor wie geen passende ondersteuning geboden kan worden onder de huidige Wmo, te innoveren met onze toekomstige partners. Dit betreft het geclusterd of gemengd wonen waar we een groei zien van inwoners die door toename van meervoudige en complexe problematiek niet de zorg ontvangen die nodig is. Om deze innovatie te bevorderen binnen het transitieplan wordt het bedrag van € 567.000 dat terugkomt vanuit Beschermd Wonen (Centrumgemeente Enschede) ingezet voor de periode 2025 en 2026.
- Voor de groep nieuwkomers en de huidige mensen die we hebben opgevangen is in 2024 en daarna meer inzet nodig. We moeten ervoor te zorgen dat de diverse doelgroepen (asielzoekers, statushouders en Oekraïners) niet alleen fysiek worden opgevangen, maar ook daadwerkelijk kunnen landen in de gemeente met de toegang tot voorzieningen die daarbij horen. Financieel gezien blijft er onzekerheid over de geldstromen die we ontvangen van het Rijk, ondanks de forse opgave die we de komende jaren zien. Voor de opvang Oekraïners geldt bijvoorbeeld dat we in 2023 de aankondiging hebben ontvangen dat de bekostiging voor deze opvang verder daalt, van € 83 naar € 61 per persoon per nacht, terwijl de huisvestingskosten stijgen. Er wordt daarom voorgesteld om de niet bestede gelden te storten in de reserve vluchtelingen zoals we dat ook bij de 2e Beleidsrapportage hebben gedaan.

Programma	Budget	Bedrag
5	Versterking en Vernieuwing 2023-2024	151.000
9	Hengelo's werken	70.000
4	Vorbereidingsbudget IHP	80.000
6	Beschermd wonen	567.000
6	Opvang vluchtelingen	1.500.000
Totaal		2.368.000

Decembercirculaire Gemeentefonds (€ 80.000)

Voor 2023 is de gemeentefondsuitkering ruim € 1,5 miljoen hoger dan begroot op basis van de septembercirculaire 2023. Door het moment van beschikbaar komen van de decembercirculaire is het voor Hengelo voor een groot deel hiervan niet meer mogelijk dit bedrag ook in 2023 te besteden. In programma 9 is een nadere toelichting opgenomen.

Voor een deel van de middelen geldt dat er concrete plannen worden uitgewerkt om deze in 2024 te besteden. Voorgesteld wordt om deze middelen door middel van bestemming van het resultaat voor onderstaande specifieke doelen te reserveren:

Gemeentefondsuitkering		Bedrag	Toevoegen aan Reserve
2.3	Veilige steden	30.000	Reserve nog uit te voeren werken/activiteiten
2.5	Invoeringskosten omgevingswet	50.000	Reserve nog uit te voeren werken/activiteiten
Totaal		80.000	

In de raadsbrief over de decembercirculaire 2023 (zaaknummer 3685104) bent u geïnformeerd over de afzonderlijke mutaties.

Algemene reserve (€ 4.820.000)

Bij de 1e Beleidsrapportage is € 7,9 miljoen toegevoegd aan de algemene reserve, bij de 2e Beleidsrapportage was dit € 4,6 miljoen en is dit verwerkt in onze Begroting. We stellen voor het restant van het saldo (€ 4.820.000), na bovenstaande bestemming voor budgetoverheveling en middelen van de decembercirculaire, ook toe te voegen aan de algemene reserve.

4.4 Ontwikkeling weerstandsvermogen en reserves

Kader en ontwikkeling weerstandsvermogen

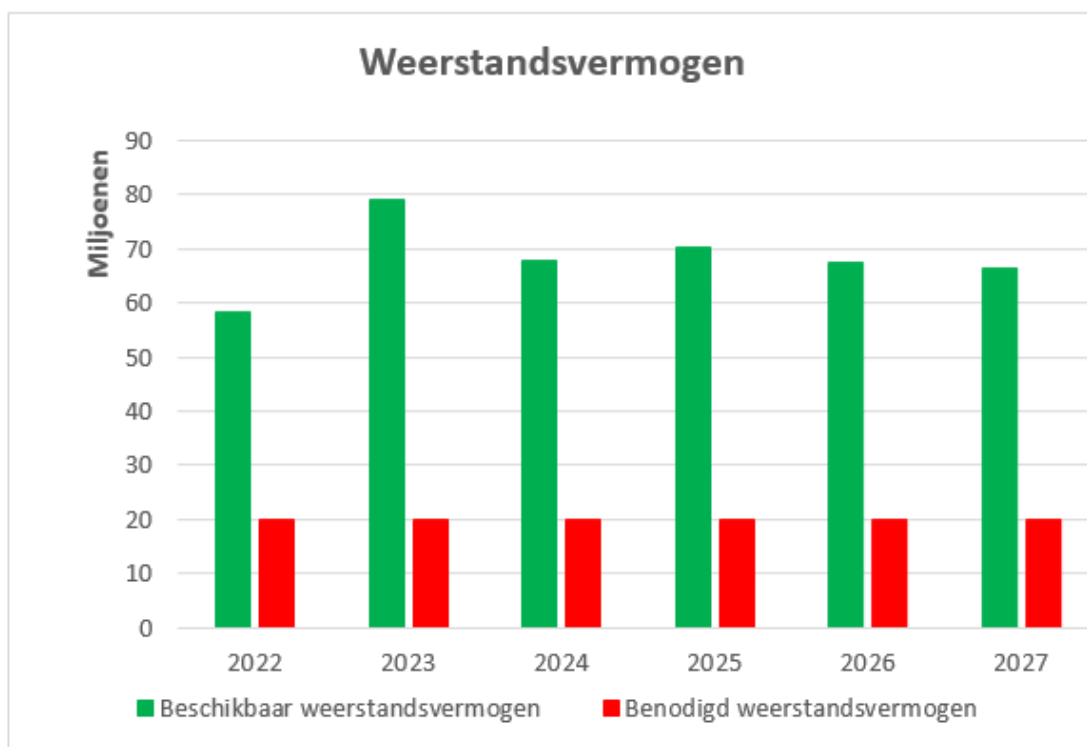
Het kader voor het weerstandsvermogen is in de beleidsnota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2027 door de gemeenteraad op 1 februari 2023 vastgesteld.

Op basis van de kaderstelling bestaat het *beschikbaar weerstandsvermogen* uit de algemene reserve 'sec', onvoorzien incidenteel en de onbenutte belastingcapaciteit. Het beschikbaar weerstandsvermogen was € 79,2 miljoen eind 2023 en neemt af tot € 66,6 miljoen eind 2027. De afname is met name het gevolg van de inzet van de algemene reserve voor met name de dekking van incidentele lasten in de Beleidsbegroting 2024-2027, het ingroeipad en het transformatiebudget sociaal domein (zie Transformatieplan Sociaal domein).

Op basis van de laatste risico-inventarisatie is de *benodigde weerstandscapaciteit* berekend op € 20,1 miljoen (=benodigd weerstandsvermogen). In de Beleidsbegroting 2024-2027 was de benodigde weerstandscapaciteit € 19,9 miljoen. De verhoging ten opzichte van deze begroting is marginaal en is het gevolg van de actualisatie van risico's. Het overzicht met de belangrijkste risico's kunt u lezen in paragraaf 6.2.4.

Voor een gedetailleerde onderbouwing verwijzen wij naar paragraaf 6.2.3 Indicatoren.

Op basis van de actuele gegevens leidt dit tot het volgende beeld voor het weerstandsvermogen:

De weerstandsratio is ultimo 2023:

Beschikbaar weerstandsvermogen (€ 79,2 miljoen)

----- = ratio weerstandsvermogen (3,9)

Benodigd weerstandsvermogen (€ 20,1 miljoen)

Eind 2023 is het ratio weerstandsvermogen 3,9. Dit is uitstekend volgens onze eigen beleidsnorm.

In vergelijking met de Beleidsbegroting 2024-2027 is dit ratio verbeterd van 3,2 naar nu 3,9. Dit heeft met name te maken met de storting van het resultaat van de 2e Beleidsrapportage 2023 (€ 4,6 miljoen) in de algemene reserve en een lagere onbenutte belastingscapaciteit in 2024 (€ 1,3 miljoen). Ten opzichte van de Beleidsbegroting 2024-2027 is de benodigde weerstandscapaciteit in deze Jaarstukken iets hoger (€ 0,2 miljoen).

Door de inzet van de algemene reserve de komende jaren komt de verwachte ratio weerstandsvermogen eind 2027 uit op 3,3. Dit is nog steeds uitstekend. Zie de grafiek hieronder voor de verwachte ontwikkeling van de algemene reserve.

De inzet van het bovenmatige deel van de algemene reserve, met inachtneming van (ruim) voldoende weerstandsratio, zal met name worden betrokken bij de verdere uitwerking van de strategische agenda.

Ook zullen we bezien of we een deel van de algemene reserve kunnen inzetten bij de (nog op te stellen) Zomernota 2024-2028. Dit is mede afhankelijk van de ontwikkelingen die de komende periode nog op ons af komen door bijvoorbeeld een nieuw kabinet/regeerakkoord.

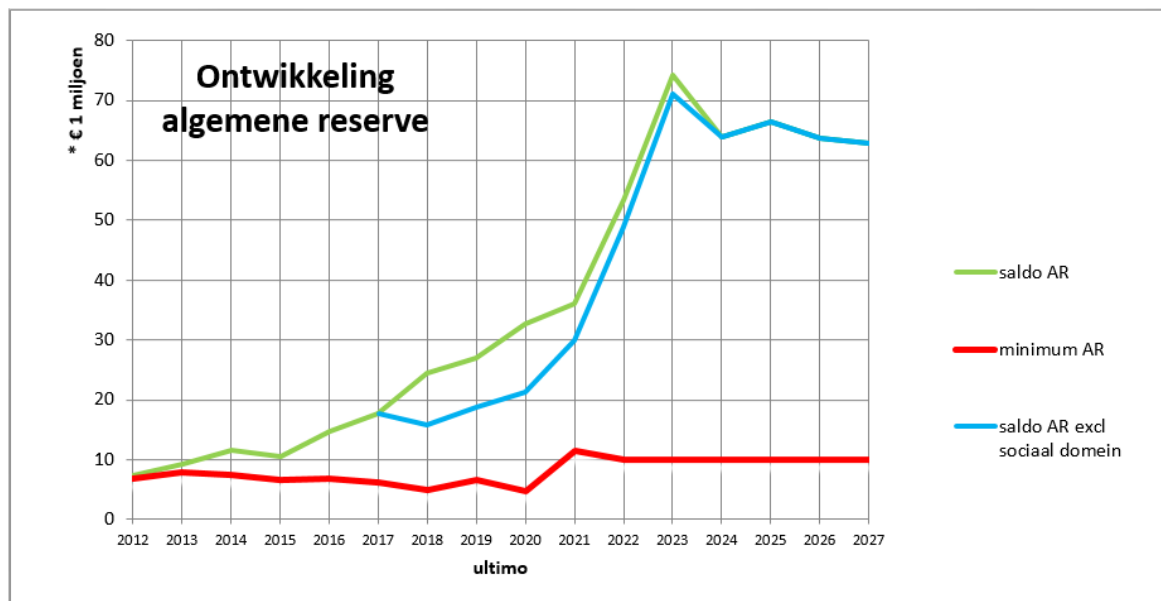
Ontwikkeling algemene reserves

Onder de algemene reserves vallen de algemene reserve ('sec') en de algemene reserve grondexploitatie. De ontwikkelingen van beide reserves worden hieronder geschetst.

Ontwikkeling algemene reserve ('sec')

Conform de laatst vastgestelde beleidsregels in de Beleidsnota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2023-2027 is het minimale niveau van de algemene reserve 50% van het risicoprofiel, dat wil zeggen ruim € 10 miljoen (=50% van € 20,1 miljoen).

Op basis van de voorliggende Jaarstukken 2023, exclusief het uiteindelijk te bestemmen jaarresultaat 2023, ziet de ontwikkeling van de algemene reserve er als volgt uit:

Uit de grafiek blijkt dat de werkelijke en verwachte standen van de algemene reserve ruim boven het minimale niveau liggen. Eind 2023 is de werkelijke stand van de algemene reserve 'sec' bijna € 74,2 miljoen (exclusief het te bestemmen jaarresultaat 2023). Zonder de resterende beklemde middelen voor het sociaal domein komt de algemene reserve eind 2023 uit op € 71 miljoen. Deze resterende middelen voor het sociaal domein worden in 2024 ingezet voor het ingroepplan en het transformatieplan sociaal domein (zie Transformatieplan sociaal domein). Eind 2027 is de verwachte stand van de algemene reserve € 62,8 miljoen.

Deze standen zijn dus exclusief het bestemmingsvoorstel van de Jaarstukken 2023, waarvan de toevoeging aan de algemene reserve een onderdeel is (zie paragraaf 4.3). Hierover moet eerst besluitvorming door de gemeenteraad plaatsvinden.

Ontwikkeling algemene reserve grondexploitatie

De afgelopen jaren is het saldo van de algemene reserve grondexploitatie gestegen. Enerzijds door een gezond financieel beleid en anderzijds door het vroegtijdig moeten nemen van verwachte winsten.

De reserve bedraagt eind 2023 € 21,5 miljoen. Dit is een verbetering van € 0,5 miljoen ten opzichte eind 2022. De verwachting was dat de reserve zich iets meer zou gaan verbeteren. Het afgelopen jaar hebben we met name twee verslechtingen gehad door de aanpassingen van grondprijzen en de gehanteerde parameters voor de herzieningen van de grondexploitaties.

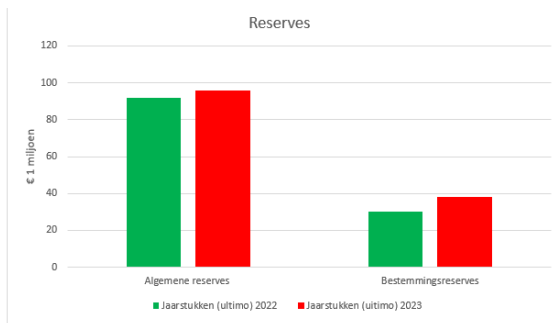
Opgemerkt wordt dat het saldo van € 21,5 miljoen voor € 16,9 miljoen wordt verklaard door winstnemingen, waarvan € 14,1 miljoen in Dalmeden. Dit is een verwachte winst en is verplicht om te nemen. Echter in Dalmeden moet nog € 13,0 miljoen aan gedane investeringen worden terugverdiend.

In de komende jaren wordt een sterke stijging van de reserve verwacht op basis van de herzieningen. Deze wordt met name veroorzaakt door de verplichte tussentijdse winstnemingen o.a de verwachte verkoop van de kavel op het Walkatenplein. Daarnaast wordt er een storting in de reserve verwacht voor de bodemsanering bij Hart van Zuid voor de Oude Ketelmakerij. Daarnaast vinden er jaarlijkse stortingen in de reserve plaats voor de rentevergoeding, erfpachtresultaten en huren. Hierdoor is de verwachte stand van de reserve eind 2027 € 37,3 miljoen. Hierbij moeten we wel de volgende kanttekening maken. Op dit moment kunnen we de financiële impact van de nieuwe notities grondbeleid (onder andere verplichte winstnemingen) en rente van de commissie BBV met ingang van de begroting 2025 nog niet inschatten voor de grondexploitaties. Voor de grondexploitaties moeten we met ingang van de begroting 2025 uitgaan van de (lagere) omslagrente in plaats van rente vreemd vermogen. Dit leidt ook tot een lagere toevoeging aan de algemene reserve grondexploitatie ten laste van de algemene middelen.

Voor een uitgebreide toelichting zie paragraaf 6.4 Grondbeleid.

Ontwikkeling reserves

In onderstaande grafiek wordt de ontwikkeling van de algemene reserves¹ en bestemmingsreserves weergegeven:

De algemene reserves stijgen in 2023 met ruim € 4 miljoen, waarvan € 0,5 miljoen stijging van de algemene reserve grondexploitatie.

De stijging van de bestemmingsreserves met circa € 7,9 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door:

- toevoegingen aan de reserve vluchtelingen, onderhoudswerkzaamheden Schouwborg, reserve nog uit te voeren werken/activiteiten
- onttrekking uit de reserves TOZO

Voor verdere specificaties en toelichtingen verwijzen wij u naar het totaaloverzicht van alle reserves: 7.3.3 Toelichting op de balans.

4.5 Ontwikkeling Overige Reserves

De evaluatie van de reserves is, op basis van de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo, verankerd in de Planning & Control cyclus. Dat betekent dat we jaarlijks bij de Jaarstukken onder andere beoordelen of de (bestemmings-)reserves nog nodig zijn voor het doel waarvoor ze zijn ingesteld. Indien dat niet het geval is, stellen we voor de (bestemmings-)reserve(s) op te heffen. Dit wordt dan als besispunt opgenomen in het raadsadvies.

Voor een omschrijving van de aard en reden voor de aangehouden reserves wordt verwezen naar Paragraaf 7.3. Toelichting op de balans per 31 december 2023 (Eigen Vermogen & Toelichting reserves).

Per ultimo 2023 stellen we voor geen reserves op te heffen.

¹ De algemene reserves eind 2022 zijn: algemene reserve 'sec', algemene reserve saldobestemming 2022 en algemene reserve grondexploitatie

5

Programma realisatie

5.1	Hengelo in verbinding	30
5.2	Beleidsprogramma's	35

5.1 Hengelo in verbinding

Inleiding

In de Zomerbrief 2022 (juli 2022) is de vorming van een 'strategische agenda' voor het eerst vastgesteld. Daarbij hebben wij aangegeven dat zo'n strategische agenda 'dynamisch' van aard zal zijn en blijven; vooral omdat we leven in tijden van grote inhoudelijke transitie, maar ook de onzekere financiële kaders en randvoorwaarden veroorzaken een grote dynamiek. Het financieel perspectief verandert voortdurend substantieel en alleen met een stevig kompas, lees strategische agenda, kunnen we inhoudelijk en ook financieel voor Hengelo de juiste keuzes maken.

In de begroting 2023-2026 vindt u, via de inmiddels bekende vijf strategische opgaven, een verdere vertaling van onze langjarige koers en van het collegeprogramma.

Het is dus belangrijk om ons te realiseren dat het bouwen aan een strategische agenda een dynamisch proces blijft, dat geen einddatum heeft en geen blauwdruk kent. Onderdelen van de strategische agenda kennen hun eigen (participatieve) proces en doorlopen verschillende snelheden. Zo is in de begroting 2023-2026 de strategische agenda weer nader geconcretiseerd in activiteiten die wij voor ons zien om de koers en ambities van Hengelo dichterbij te brengen. Dat betekent dat we bij dit jaarverslag 2023, als spiegel van de begroting, vooral ingaan op die punten.

1. Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling

Het ontwikkelen van de stad is een continu proces en de Hengelose ambities voor 2040 zijn groot. We willen de kwaliteit van leven voor onze inwoners (brede welvaart/bruto Twents geluk/voorzieningsniveau) verder vergroten en op peil houden. Dat doen we door te focussen op onze twee sterkste kanten: onze aantrekkelijke bruisende stad en de groene technologische topregio. Voortdurend werken we onder meer via de realisatie van bedrijventerreinen, transformatie van de binnenstad, vele woningbouwprojecten en initiatieven op het gebied van mobiliteit aan een toekomstbestendige ontwikkeling van onze stad. Op verschillende plaatsen hebben college en raad zich uitgesproken voor een ambitieus programma in de komende jaren voor wat betreft de groei van Hengelo om zo bij te dragen aan het in stand houden en verbeteren van de leefbaarheid van Twente in het algemeen en Hengelo in het bijzonder. Door de veranderende samenstelling van onze bevolking is het namelijk niet meer vanzelfsprekend dat wij onze manier van leven vast kunnen houden bij de huidige bevolkingssamenstelling. Daarnaast spelen huishoudensverdunding, veranderingen in mobiliteitsbehoeftes, technologische ontwikkelingen en duurzaamheidsopgaven een belangrijke rol in het vormgeven van onze stad. Zo biedt onder meer de omgevingsvisie Hart van Hengelo, de Visie Spoorzone Hengelo Enschede en het in 2023 vastgestelde Mobiliteitsplan 2040 'Heel Hengelo in Beweging' een duidelijke richting voor de ontwikkeling van Hengelo in de komende jaren/decennia. Ook vanuit het Rijk wordt steeds nadrukkelijker gekeken naar de regio's buiten de randstad voor het bijdragen aan de grote Nationale opgaven. In maart 2023 kwamen drie belangrijke adviesraden met het rapport Elke Regio Telt. Het rapport constateert onwenselijke verschillen tussen regio's en onderstreept de noodzaak van integrale benaderingen en maatwerkoplossingen om regionale uitdagingen aan te pakken. Tevens pleit het voor een actieve rol van de overheid in het creëren van randvoorwaarden voor een evenwichtige regionale ontwikkeling. Geadviseerd werd om een evenwichtiger rijksbeleid te voeren met een sterkere oriëntatie op de regio. De groei van de bevolking (wonen) zal niet alleen in de randstad plaatsvinden en ook andere nationale opgaven (o.a. werken, energie, natuur, circulariteit enz.) doen een beroep op alle regio's.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

In dat kader hebben de gemeenten Enschede, Hengelo en Almelo samen met de provincie Overijssel de handen ineengeslagen om een Regionale Stedelijke Investeringsagenda (RSIA) op te stellen. In deze RSIA zijn de ambities voor de toekomstige inrichting van (stedelijk) Twente verwoord. De agenda kijkt vooruit naar de periode 2030-2050 en is in 2023 vastgesteld in de vier colleges van b&w en gs. De RSIA heeft inmiddels geleid tot het opnemen van Twente in de Contourennotitie voor de Nota Ruimte als een regio met potentie voor een schaalessprong en vormt daarmee een bouwsteen voor de Nieuwe Nota Ruimte. Wij zijn als regio naar aanleiding daarvan inmiddels met het Rijk in gesprek over een op te stellen verstedelijkingsstrategie voor Twente, waarover wij in 2024 als vervolgproces van de RSIA ook in onze gemeenteraad in gesprek zullen komen.

Vanuit onze ambities hebben wij lokaal geprioriteerd op de ontwikkeling van de stad en de focusgebieden Hart van Zuid (o.a. de inzet op versnelling woningbouw d.m.v. mobiliteitshub) en binnenstad. Samen met Enschede zijn die onderdeel van de Spoorzone Hengelo-Enschede (SHE). In het gebied tussen station Hengelo, station Kennispark en station Enschede komen alle kansen en opgaven tezamen voor het stedelijk gebied Enschede-Hengelo. De afgelopen twee jaar hebben wij met Enschede intensief gewerkt aan een gezamenlijk verhaal en ontwikkelstrategie voor SHE. De visie die hieruit voort is gekomen is in 2023 vastgesteld door de raad en was tevens het startschot voor de verdere uitwerking van SHE. Ook is in de tweede helft van 2023 de kwartiermaker voor SHE gestart. Daarnaast zijn afgelopen jaar 502 nieuwbouwwoningen opgeleverd en waren eind 2023 ruim 600 woningen in aanbouw. Met de blik vooruit is in het woningbouwprogramma inmiddels voor 4800 woningen geprogrammeerd.

Om de betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen op peil te houden is er een Huisvestingsverordening met een opkoopbescherming en een starterslening ingesteld. Ook zijn we succesvol geweest in het aanvragen van de subsidieregeling Startbouwimpuls, waardoor negen nieuwbouwprojecten een impuls kregen die dreigden te stagneren en zijn de prestatieafspraken 2024-2025 met Welbions ondertekend. Hierin staat onder meer dat Welbions zich committeert aan de bouw van 700 sociale huurwoningen in drie jaar. Ook verduurzaamt Welbions haar bezit naar minimaal energielabel C, uiterlijk in 2028. Daarnaast is om de volkshuisvestelijke vraagstukken van ouderen en urgentiegroepen beter te bedienen in 2023 de Regionale Woonzorgvisie en een afsprakenkader ouderenhuisvesting opgesteld.

Ook is in 2023 gestart met de uitwerking van het Omgevingsprogramma Toekomstbestendige Bedrijventerreinen, die enerzijds vanuit economisch oogpunt noodzakelijk is om de Hengelose bedrijventerreinen te (her)ontwikkelen en revitaliseren (Investeringsgerichte Aanpak Bedrijventerreinen) en anderzijds vanuit duurzaamheid om deze toekomstbestendig te maken op het gebied van energie en klimaatbestendigheid. Daarnaast blijven we, lokaal en regionaal via ondermeer de Twenteboard (Hengelo lid sinds juli 2023) werken aan de promotie van en de instroom in techniek, de bevordering van innovatie en internationalisering, ook samen met het WTC Twente, Novel-T (Kennispark Twente) High Tech Systems Park (Thales), UT, Saxion en ROC van Twente (Hart van Zuid) enz.

Een aantrekkelijke dynamische stedelijke cultuur is een belangrijke pijler om de koers en groeiambitie schaa sprong verder te brengen. We hebben daarom samenwerking opgezocht met de samenwerkende culturele instellingen in en rond Hart van Zuid, o.a. bekend van het OOGST Festival dat dit jaar voor het eerst plaatsvond.

Ook op het vlak van mobiliteit en bereikbaarheid - van essentieel randvoorwaardelijk belang om de ambities van onze stad en regio te realiseren en daarmee de kwaliteit van leven te behouden - zijn in 2023 grote stappen gezet. Na een intensief participatietraject heeft de raad in mei 2023 unaniem het Mobiliteitsplan 2040 'Heel Hengelo in Beweging' vastgesteld. Dit plan legt de beleidskeuzes op het gebied van (transitie van) mobiliteit vast en bevat een uitvoeringsagenda voor mobiliteit tot en met 2040. Onmiddellijk is ook gestart met de eerste prioriteiten uit deze uitvoeringsagenda, het fietsactieplan en de regulering van deelvervoer. Mobiliteit en bereikbaarheid kennen uiteraard bij uitstek een bovenlokale dimensie. Ook daar zijn weer de nodige stappen gezet, bijvoorbeeld met de (afronding van de) verruiming van de Twentekanal en havens, de versnelling van de Amsterdam-Berlijn lijn met 30 minuten en de Ten-T (corridor Zwolle-Enschede)/urban node ontwikkeling.

2. Toekomstbestendig sociaal domein

De gemeente Hengelo wil er altijd zijn voor inwoners die het zonder ondersteuning niet redden. Daarbij helpen wij de mensen de regie over hun leven (terug) te nemen. Om de zorg voor inwoners die het moeilijk hebben ook in de toekomst te kunnen waarborgen, gaan wij de ondersteuning in Hengelo anders organiseren. Dit doen wij door te investeren in een stevige basis met meer voorzieningen in de wijk, dichterbij de Hengeloërs. Wij zorgen ervoor dat de ondersteuning aansluit op bestaande netwerken én maken het gemakkelijk bereikbaar, op een manier die past bij wat inwoners logisch vinden. Want een goed netwerk in de wijk voorkomt veel problemen. Wij verwachten dat dit leidt tot het verbeteren van de door de inwoners ervaren kwaliteit van hulp en ondersteuning. En dat er op die manier minder mensen een beroep hoeven te doen op (dure) maatwerkondersteuning. Daardoor kunnen wij de zorg voor kwetsbare Hengeloërs ook in de toekomst waarborgen.

Het anders organiseren van het sociaal domein doen wij via het 'Nieuw Hengelo's Model' en hebben wij vastgelegd in het 'Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo'. 2023 was het eerste uitvoeringsjaar van dit transformatieplan.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

Het eerste jaar van het transformatieplan heeft in het teken gestaan van de opstart van de uitvoering van het

transformatieplan. Het effect op de dienstverlening aan inwoners is in 2023 nog niet zo groot geweest, omdat wij tot 2025 nog maatwerkvoorzieningen hebben en de basisondersteuning nog niet hebben gerealiseerd. Op onderdelen hebben wij echter mooie en merkbare stappen gezet naar de doelstelling om maatwerkondersteuning terug te dringen. Bij de 'Aanvragen 2.0' hebben de inwoners gemerkt dat ze alle benodigde informatie online al konden aanleveren, zodat het gesprek kon gaan over het zo snel mogelijk weer zo maximaal (naar vermogen) meedoen in de maatschappij. En vanuit de aanpak 'Aanmodderen is stoppen' zijn met een aantal gezinnen al afspraken gemaakt om langdurige jeugdzorg trajecten (op onderdelen) om te buigen naar een passend lichter en voorliggend alternatief.

Onze partners hebben wij het afgelopen jaar al volop uitgedaagd mee te denken over de gewenste veranderingen. Zo hebben wij in de marktconsultaties ten behoeve van de verwerving van de basisondersteuning hun ideeën opgehaald over het Hengelo's model. Ook hebben wij ze gevraagd wat nodig is de basisondersteuning in Hengelo vorm te geven. En hebben wij ze uitgedaagd om zich te organiseren in voorbereiding op de aanbesteding van de opdracht basisondersteuning.

Daarnaast hebben wij samen met de veertien Twentse gemeenten, zorgverzekeraar en zorgkantoor Menzis, GGD Twente en de provincie Overijssel ingezet op het bevorderen van de samenwerking op het snijvlak van zorg, welzijn en wonen met het oog op het realiseren van de juiste zorg op de juiste plek voor de inwoners van Twente (Twentse Koers). In 2023 hebben wij meegewerkt aan de totstandkoming van het regiobeeld en het regioplan, bedoeld om urgente problematieken integraal op te pakken.

In financieel opzicht hebben wij het besparingspotentieel voor 2023 volledig kunnen invullen. Grotendeels structureel, voor een klein deel incidenteel. Met name het besparingspotentieel op Jeugd is voor 2023 incidenteel ingevuld. In de uitvoeringsagenda 2024 hebben wij als college de verwachte (financiële) ontwikkelingen (op Jeugd) verder uitgewerkt en hebben wij de gemeenteraad hierover geïnformeerd. Daarnaast is er ook een Regioplan opgesteld naar aanleiding van het Integraal Zorg Akkoord, deze ondersteund ons transformatieplan.

3. Duurzame inrichting

In de Zomernota 2023-2027 stelden wij dat de komende jaren vooral in het teken zullen staan van uitvoering. De gevolgen van de klimaatverandering zijn steeds vaker merkbaar, ook in onze stad en we intensiveren onze inspanningen om die te beperken. Ook voor de energietransitie en dat heeft grote gevolgen. De ongewenste afhankelijkheid van fossiele bronnen en de kwetsbaarheid van de beschikbaarheid daarvan zijn nog duidelijker geworden. De transitie naar een energie neutrale en klimaatbestendige stad is een complexe en veelomvattende opgave die zich uitstrekt over de komende decennia.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

In lijn met de landelijke klimaatdoelstellingen en het klimaatakkoord hebben wij gewerkt aan de uitwerking van onze lokale duurzaamheidsdoelstellingen. Zo hebben wij de visie Duurzaam Hengelo, koers richting 2050 opgesteld en is deze in de raad vastgesteld. Aan de hand van zes thema's zetten we hierin de koers uit voor de duurzame ontwikkeling van Hengelo voor de korte en langere termijn.

Op basis van deze visie stelden we het Programma Duurzaam Hengelo 2050 en het bijbehorende bestedingsplan op, op basis van concrete doelstellingen, activiteiten en indicatoren. Zo zijn stappen gezet met bijvoorbeeld het warmteprogramma en de inzet van de FIXbrigade in samenwerking met de energiecoöperatie Energie van Hengelo en voorbereidingen voor de realisatie van het zonnenveld Boeldershoek. Ook hebben we samen met de gemeenten Almelo, Enschede, woningbouwcorporaties en het Ministerie van BZK de Renovatiedaal Twente getekend. Met deze collectieve verduurzamingsaanpak moeten tot 2030 zeventienduizend huur- en koopwoningen worden verduurzaamd en dragen wij bij aan de terugdringen van energiearmoede.

Ook zijn we gestart met concrete acties om inwoners actief te informeren, adviseren en stimuleren op het gebied van energiebesparing en hebben we een Doe-het-zelf subsidieregeling Hengelo 2023-2026 opgesteld. Ook hebben we het aantal laadvoorzieningen voor elektrische auto's verder uitgebreid en verwachten wij nog op grond van in planning staande toevoegingen een uitbreiding van bijna 40%.

Daarnaast hebben wij samen met onze regiopartners op vele manieren gewerkt aan het klimaatbestendiger maken van onze gemeente. Zowel bij herinrichtingsprojecten als planologische ontwikkelingen maakt klimaatadaptatie een vast onderdeel uit van de inrichting en beoordeling. Door (bovengrondse) waterberging en infiltratievoorzieningen, die zo veel mogelijk in combinatie met ontstening en vergroening worden uitgevoerd, zijn grote stappen gemaakt

om onze fysieke leefomgeving leefbaarder en weerbaarder te maken. In oktober 2023 hebben wij daarvoor het Programma Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld, dat zorgt voor duidelijk en uniforme beleidsuitgangspunten en een gedegen uitvoeringsagenda voor water, riolering en klimaatadaptatie.

4. Dwarsthema: Wijkgerichte aanpak

In de begroting gaven wij aan dat wij vanuit de koers voor 2040 de komende jaren zullen inzetten op het behouden en versterken van leefbare wijken, waarbij ontmoeten en goede voorzieningen voorop staan (wonen, zorg, welzijn, veiligheid en de fysieke leefomgeving). Wij willen iedere wijk veilig, leefbaar en vitaal houden. Door op een wijkgerichte manier te investeren en samen te werken met bewoners, partners en ondernemers sluiten ontwikkelingen beter aan op de leefwereld en behoeften van de inwoner. Immers, in wijken en buurten komen de diverse maatschappelijke opgaven en taken van onze gemeente bij elkaar.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

Nadat wij in oktober 2022 de bestuurlijke opdracht "Wijkgericht werken" hebben vastgesteld, hebben wij begin 2023 een projectleider aangetrokken. Wij hebben vervolgens onze wijk- en buurtmonitor doorontwikkeld om via data/informatie meer inzicht te krijgen in de opgaven in de wijken. Verder hebben wij een evaluatie van de pilot wijkveiligheid uitgevoerd in Klein Driene en Groot Driene. Een belangrijk onderdeel van de wijkgerichte aanpak is ook verweven in het transformatieplan voor het sociaal domein (zie strategische opgave 2.). Wij zien kans om vanuit een wijkgerichte aanpak deze werkwijze op basis van algemene voorzieningen verder te verspreiden over Hengelo. Daarbij staat de behoefte en de identiteit van de wijk voorop.

Daarnaast hebben we een programmaplan voor de wijkaanpak de Noork opgesteld, waar wij in 2024 mee zullen starten. De concrete aanpak gaat onder andere in op thema's als groen, netheid, speelvoorzieningen, verkeersveiligheid, aanpak hotspots afvaldump en vervuiling, eenzaamheid, armoede, energiebesparing en gezondheid.

Tot slot hebben wij in 2023 het nieuw integraal veiligheidsbeleid "Veiligheid in actie, samen werken aan de toekomst van Hengelo" voor de periode 2024-2026 opgesteld (om begin 2024 door de raad te worden vastgesteld). Daarmee wordt o.a. een belangrijke stap gezet op het gebied van veiligheid in de wijken, maar ook op het gebied van ondermijning.

5. Dwarsthema: De inwoners centraal

De snel veranderende samenleving vraagt om een flexibele en communicatieve organisatie die in kan spelen op die veranderingen. We moeten tussen (en naast) de inwoners, ondernemers en organisaties in onze stad staan. Daarvoor is onze dienstverlening enorm belangrijk en daar willen wij graag stappen in zetten. Het thema inwoner centraal wordt op het niveau van de strategische agenda verder ingevuld door de aanpak van twee maatschappelijke opgaven: bewonersparticipatie en digitale transformatie.

Wat hebben we bereikt/gedaan in 2023?

Eerder stelden wij in het kader van onze dienstverlening de vier leidende motieven Persoonlijk, Duidelijk, Betrouwbaar en Respectvol vast. Om vanuit dit thema stappen in onze dienstverlening te kunnen maken investeren we in een doelmatige, flexibele en communicatieve organisatie. Daarvoor hebben wij met de leidende motieven als vertrekpunt uitgangspunten geformuleerd voor de dienstverlening door onze organisatie. Op basis hiervan optimaliseren wij op basis van reacties, klachten en andere signalen onze dienstverlening. In het kader van de Zomernota is gekozen voor een basisscenario dienstverlening met een incidentele investeringsimpuls en lichte structurele inzet vanaf 2024.

Daarnaast zijn we gestart met 2 grote opgaven waarin participatie een belangrijke rol speelt. De omgevingsvisie voor het stedelijk gebied en het uitvoeringsplan transformatie sociaal domein. Ook bij de parkeerregulering in Hart van Zuid hebben we een participatietraject gestart. Verder hebben we in het kader van participatie en kindinclusie onder andere met kinderen en jongeren gesproken over verschillende thema's, waaronder duurzaamheid en positieve gezondheid.

Vanuit het programma Digitale Transformatie is ingezet op het het aanjagen van innovatie en zijn we gestart met een flink aantal pilots, waarvan we in de eerste helft van 2024 een aantal resultaten gaan opleveren. Zo hebben we onder andere belangrijke stappen gemaakt in de realisatie van een Digital Twin en een 3D-weergave inclusief toepassing van sensoren voor de herinrichting van de Breemarsweg. De voorbereiding van de lancering van een Minecraft

educatiespel voor basisscholen met de duurzaamheidsvraag rond Lange Wemen. Daarnaast experimenteren wij met herschrijven van standaard brieven naar Helder Hengelo's met behulp van kunstmatige intelligentie. En verder werken wij, ook met het oog op onze dienstverlening, samen met 19 andere gemeenten en universiteiten aan het beter leesbaar maken van (delen van) onze website door deze met kunstmatige intelligentie te vertalen in beelden.

Strategische agenda voorbereidingsbudget

Volg nr.	Prog. nr.	Voorbereidende activiteit	Begroting 2023	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Verschil
1	1	23-NB-1.3 Veiligheid	100	100	100	-
2	6	23-NB-6.5 Wijkgericht werken	214	214	205	9
3	8	23-NB-8.4 Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling	75	75	51	24
4	9	23-NB-9.6 Bewonersparticipatie; werken met het nieuwe denkkader	50	30	28	2
5		Onderzoek versterking erfgoedfunctie t.b.v. stedelijke ontwikkeling en marketing v/d stad	60	60	95	-35
6		Onderzoek/advies versterking verbinding sociaal en fysiek (sociaal architect) t.b.v. toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling	70	70	42	28
7		Herijking van de citymarketingstrategie	25	25	26	-1
		Nog niet geclaimd voorbereidingsbudget	206	-	-	-
Totaal			800	574	547	27

Financiële toelichting

3. Toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling (€ 24.000 voordeel)

Samen met de gemeenten Enschede en Almelo en de provincie Overijssel hebben we gewerkt aan de regionale stedelijke investeringsagenda (RSIA) voor de drie Twentse steden. De kosten zijn uiteindelijk lager uitgevallen dan verwacht omdat het externe bureau het werk efficiënter heeft gedaan dan wij van tevoren hadden ingeschat.

5. Onderzoek versterking erfgoedfunctie (€ 35.000 nadeel)

Het nadeel is veroorzaakt door ziektevervanging, wat meer uren gekost heeft dan geraamd. Er is onderzocht hoe cultureel erfgoed als inspiratiebron voor stedelijke ontwikkeling en marketing van de stad kan dienen. Het resultaat van het onderzoek is meer samenhang in de verschillende onderwerpen op het vakgebied erfgoed en daarmee een meer integrale benadering die beter aansluit bij de ontwikkelopgaven. De bevindingen hiervan worden verwerkt in het omgevingsprogramma cultureel erfgoed waarover de raad medio 2024 geïnformeerd wordt.

6. Onderzoek versterking sociaal en fysiek (€ 28.000 voordeel)

Om integraal werken verder vorm te geven en gestructureerd onderdeel van de werkwijze (Hengelo's Werken) te laten zijn is een sociaal architect ingezet. Vanuit omgevingspsychologie is gewerkt aan integraal werken over de domeinen. Het aantal uren van de sociaal architect is in rekening gebracht en is iets minder dan vooraf begroot.

5.2 Beleidsprogramma's

5.2.1 Veiligheid

Aanspreekpunt bestuurlijk

Burgemeester Schelberg

Aanspreekpunt ambtelijk

J. Logtenberg en J-P. Boutkan

Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we in 2023?

Mensen wonen, leven en werken het liefst in een veilige omgeving. Daarom zetten wij ons in om Hengelo een aantrekkelijke en bruisende stad te laten zijn, maar ook een stad die veilig en weerbaar is. Het aantal misdrijven daalt, maar het gevoel van veiligheid bij inwoners daalt ook. Het is belangrijk om het veiligheidsgevoel weer te vergroten. Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, werken wij continue aan een veilige omgeving. Daarbij streven wij naar zo min mogelijk (georganiseerde) criminaliteit, de fysieke en sociale veiligheid op orde en dat de gemeente is voorbereid op een crisis. De gemeente kan dit niet alleen en werkt in de uitvoering samen met de inwoners, maatschappelijke instanties en justitiële partners. Deze structurele, integrale aanpak op verschillende veiligheidsgebieden werpt zijn vruchten af.

Crisisbeheer en brandweer

De brandweezorg en de voorbereiding op het bestrijden van rampen en crisissen voor Hengelo en Twente is ondergebracht bij de Veiligheidsregio.

In 2023 was de paraatheid van de brandweer Twente 24/7 geborgd en kwam de brandweer in Hengelo 515 keer in actie. Dit is 141 keer minder dan in 2022. De verklaring hierbij is dat de brandweer in 2023 minder vaak is ingezet bij de afhandeling van stormschade en de bestrijding van branden. De inzet bij het aantal verkeersongevallen nam juist toe. Daarnaast verleenden de Hengelose brandweereenheden 178 keer assistentie buiten Hengelo. De Hengelose brandweer kreeg 68 keer bijstand van Twentse brandweereenheden.

	2022	2023
Ongevallen	41	57
Brand	245	180
Leefmilieu	171	105
Dienstverlening	133	106
Alarm	68	67
Totaal	658	515

Voorlichting, preventie en toezicht

De Risk Factory Twente (onderdeel van de Twentse Safety Campus) werd bezocht door 28 scholen. In totaal volgden 592 kinderen het speciaal opgezette lesprogramma. In 2023 gaf de Brandweer 247 keer advies in Hengelo (171 ruimtelijke veiligheid, 26 veilig bouwen en 50 evenementen). In hetzelfde jaar voerde de brandweer 200 keer controles uit (179 gebruiksfase, 8 algemeen en 22 realisatiefase).

De Twentse crisisorganisatie stond ook 24/7 paraat en werd 1 keer ingezet binnen de gemeente Hengelo, tijdens een zeer grote brand/explosie aan de Surinamestraat (Grip1), daarnaast was de crisisorganisatie binnen de gemeente betrokken bij de afhandeling van 7 hulpvragen.

Openbare orde en veiligheid

Het nieuw integraal veiligheidsbeleid "Veiligheid in actie, samen werken aan de toekomst van Hengelo" werd vastgesteld voor de periode 2024-2026. Een uitgebreid voorbereidingsproces met onze veiligheidspartners en de raad ging daaraan vooraf. Daarmee werd een belangrijke stap gezet op het gebied van veiligheid. Om te werken aan een toekomstbestendig veiligheidsbeleid, moet onze basis op orde zijn. Dit betekent dat ons beleid en onze

processen op orde zijn. Dit vormt het fundament om verder op door te bouwen, daarnaast is in het afgelopen jaar geïnvesteerd om de personele formatie op sterkte te krijgen.

Relevante beleidsnota's

- [Veiligheid in actie, Samen werken aan de toekomst van Hengelo 2024-2026](#)
- [Veiligheidsbeleid gemeente Hengelo: Samen uitvoering geven aan veiligheid 2021-2024](#)
- [Algemene Plaatselijke Verordening \(2019\)](#)
- [VTH-beleid Omgevingswet Gemeente Hengelo](#)

Verbonden partijen

Veiligheidsregio Twente

De Veiligheidsregio Twente draagt bij aan het behalen van de hoofddoelstelling van het programma door in regionaal verband de crisisorganisatie in Twente op te leiden en op verschillende situaties te trainen. Hierdoor zijn en blijven we ook als Hengelo in staat om een (dreigende) crisis of incident zo snel en effectief mogelijk aan te pakken. De Veiligheidsregio Twente stelt onder andere de volgende plannen vast: regionaal risicoprofiel, regionaal beleidsplan en regionaal crisisplan. Deze gelden ook voor de gemeente Hengelo.

Wat hebben we bereikt

1.1 Hengelo kent minder misdaad

1.1.1 In 2024 vinden in Hengelo minder vermogens-, vandalisme- en geweldsdelicten plaats, zoals inbraken, diefstal, vernielingen en mishandeling.

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Aantal geregistreerde misdrijven (aantal)	3.904	2.749	3.657

1.1.2 In 2024 kent Hengelo minder (georganiseerde) misdaad die het vertrouwen in de maatschappij aantast (ondermijnende criminaliteit), zoals drugshandel, fraude en witwassen.

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
(1) Waardering van partners die betrokken zijn bij de bestrijding van ondermijning(2) voor: het veiligheidsbeleid, de uitvoering hiervan en de samenwerking met de gemeente. (cijfer 1-10). ¹	7	7,25	Niet bekend

¹ (1) Uit onderzoek blijkt dat samenwerking tussen ketenpartners cruciaal is in de aanpak van (georganiseerde) misdaad. Vandaar dat we een indicator opnemen over die samenwerking, conform het Veiligheids beleidsplan. Samenwerking is echter geen doel op zich.

(2) Partners die betrokken zijn bij bestrijding ondermijning: Politie (diverse organisatieonderdelen), Openbaar Ministerie, Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC), Belastingdienst en Douane.

1.2 Inwoners van Hengelo voelen zich veiliger en ervaren minder overlast

1.2.1 In 2024 voelen inwoners zich veiliger in Hengelo

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage mensen dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt (%)	17,1% (2021)	15,3%	17,1% (2021)
Waardering die inwoners van Hengelo geven aan de veiligheid in de eigen buurt (cijfer 1-10)	7,3 (2021)	7,6	7,3 (2021)
Waardering die inwoners van Hengelo geven aan de veiligheid in de binnenstad (cijfer 1-10)	7,0 (2021)	7,3	7,0 (2021)

1.2.2 In 2024 ervaren inwoners van Hengelo minder overlast in hun wijk of buurt

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Score voor de totale ervaren overlast door Hengeloërs (score 0-10)(1)(2) ¹	2,2 (2021)	1,75	2,2 (2021)

¹ (1) Kennispunt Twente stelt de 'schaalscore totale overlast' samen op basis van dertien vormen van overlast/buurtproblemen te weten: te hard rijden; mensen die op straat worden lastiggevalen; dronken mensen op straat; hinder van horeca; agressief gedrag in het verkeer; straatmeubilair dat vernield is; rondhangende jongeren; drugsgebruik of drugshandel; bekladde muren/ gebouwen; overlast door buurtbewoners; rommel op straat; hondenpoep; parkeerproblemen

(2) Kanttekening: Dit cijfer is verwarrend vanwege de afwijkende telling ten opzichte van de voorgaande indicatoren:

- 0 tot 10 ipv 1- tot 10, omdat het een score is en geen rapportcijfer, vergelijkbaar met de landelijke veiligheidsmonitor.

- Lager is beter ipv hoger is beter

Wat hebben we daarvoor gedaan

1.1.1 In Hengelo vinden minder vermogens-, vandalisme- en geweldsdelicten plaats, zoals inbraken, diefstal, vernielingen en mishandeling plaats

- Het convenant "kwaliteitsmeter veilig uitgaan samen met de horeca," ondernemers en politie voor een klimaat van veilig uitgaan, is in ontwikkeling. Daarvoor zijn er op verschillende momenten schouwen uitgevoerd met (extrne) partners. Doorlopend wordt er gewerkt aan een actueel veiligheidsbeeld om veiligheidsproblemen in kaart te brengen en aan te pakken.
- Er is ingezet op de digitale weerbaarheid van kwetsbare doelgroepen zoals ouderen, jongeren en ondernemers. Dat doen we door bewustzijn te stimuleren en ondersteuning te organiseren. Hiervoor is Hackshield ingezet, een digitale voorlichting met het doel om bij basisschoolleerlingen bewustwording te creëren door spelenderwijs een kennismaking aan te bieden met digitale veiligheid.
- In de gemeente Hengelo hebben de volgende bedrijventerreinen en winkelgebieden een Keurmerk Veilig Ondernemen-certificaat: Twentekanaal, Oosterveld en Westermaat. Als onderdeel van dit keurmerk heeft de werkgroep Oosterveld een nachtelijke schouw uitgevoerd op dit bedrijventerrein. Deze schouw was gericht op het verhogen van de veiligheid.

1.1.2 Hengelo kent minder(georganiseerde) misdaad die het vertrouwen in de maatschappij aantast(ondermijnende criminaliteit), zoals drugshandel, fraude en witwassen

- We actualiseerden de afspraken met interne en externe partners om de informatie over georganiseerde misdaad optimaal uit te wisselen en mogelijke barrières in de samenwerking weg te nemen. Er is een privacyprotocol opgesteld. Dat gebruiken we als basis bij de (interne) informatiedeling binnen de lokale aanpak van ondermijning. Daarnaast is een start gemaakt met een verkenning over verbetermogelijkheden in het bundelen van informatie binnen diezelfde aanpak.
- De aanpak van ondermijning start bij bewustwording. Daarom zijn we in 2023 gestart met de voorbereiding van een ondermijningsdag in onze organisatie. We nemen de collega's mee hoe zij binnen onze organisatie ondermijning binnen het eigen werkgebied kunnen herkennen en wat ze hiermee kunnen doen. Deze ondermijningsdag vindt plaats begin 2024. Dan wordt ook de gemeenteraad in een ondermijningsavond meegenomen waarbij ook aandacht is voor het thema integriteit.
- We zorgen ervoor dat ondermijning een terugkerend thema is. Dat doen we door trainingen en overleggen op zowel ambtelijk, bestuurlijk als politiek niveau. In 2023 hebben trainingen plaatsgevonden op het thema illegaal gokken en Bibob. Tijdens het maandelijkse Ondermijningsoverleg worden naar aanleiding van signalen integraal en in afstemming met externe partners interventies ingezet.
- In 2023 is gestart met de evaluatie van het huidige Bibob beleid en onderzoek naar de mogelijkheden voor het vergroten van het bereik in de toepassing van de Wet Bibob. De oplevering van de evaluatie staat gepland in 2024.
- De uitkomsten van het onderzoek naar weerbaarheid van de gemeente wordt via een plan van aanpak uitvoering aan gegeven. Het Districtelijk Veiligheidsoverleg van Twente heeft het Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC) Oost Nederland gevraagd om op basis van alle individuele weerbaarheidsscans in Twente een rode-dradenbeeld op te stellen. Dit overzicht werd afgerond en opgeleverd in januari 2023 en een 'basis op orde' vastgesteld. Waarbij het uitgangspunt is dat de Twentse gemeente voor de zomer

van 2024 hun basis op orde hebben. In 2023 zijn de eerste stappen gezet om in Hengelo te komen tot de basis op orde. Als onderdeel hiervan zijn er integrale themacontroles georganiseerd in garageboxen en in het havengebied.

- We structureren het proces "van signaal naar interventie" waarmee we sneller en nauwkeuriger aan de slag gaan met meldingen die via verschillende kanalen onze organisatie binnenkomen. In het bovengenoemde privacy protocol is een werkproces opgenomen. Dat geeft richting aan het proces 'van signaal naar interventie'.
- We onderzoeken en ontwikkelen via het project In de Greep een meerjarige aanpak op drugscriminaliteit, in samenwerking met partners als politie en sociaal-maatschappelijke partners.

Al deze inspanningen hebben geleid tot een aantal concrete interventies teneinde criminaliteit te bestrijden en beëindigen.

1.2.1 Inwoners voelen zich veiliger in Hengelo

- De gemeente Hengelo heeft in 2023 een nieuw integraal veiligheidsbeleid voor de periode 2024-2026 door de raad vastgesteld "Veiligheid in actie, Samen werken aan de toekomst van Hengelo".
- Op basis van het handhavingsarrangement heeft in 2023 intensieve samenwerking plaatsgevonden met de politie. Om wijkgericht samen te kunnen werken met de politie, is er een toezichthouder gekoppeld aan hetzelfde werkgebied als de wijkagent.

In 2023 is een grote schare trouwe fans van een Zweedse voetbalclub in Hengelo verschenen. In overleg met de gemeente Enschede en de politie is dit in goede banen geleid. Met de gemeente Enschede is er contact over hoe we met dergelijke situaties omgaan in de toekomst en hoe we hier op anticiperen en communiceren.

1.2.2 Inwoners van Hengelo ervaren minder overlast in hun wijk of buurt

Net als in de jaren daarvoor, werd dit jaar de problematiek rondom kwetsbare personen door middel van een integrale aanpak benaderd. In de meeste gevallen is de interventie gericht op het gebied van zorg, straf- en bestuursrechtelijke maatregelen. Deze maatregelen bestonden in enkele gevallen uit een omgevings-, persoons- of groepsgerichte aanpak. Bij de aanpak van deze complexe problematiek waren relevante partners betrokken zoals: het Zorg- en Veiligheidshuis, politie, zorg- en welzijnspartijen. Om de toename van overlast door personen met onbegrepen gedrag terug te dringen, zocht de gemeente de samenwerking met partners als: Gemeentelijke Gezondheidsdiensten (GGD), bemoeizorg, ervaringsdeskundigen en het Regionaal meldpunt Zorgwekkend gedrag. Om deze samenwerking nog beter te laten verlopen en de veiligheidsproblematiek in de aanpak nog meer centraal te stellen is een adviseur Zorg- en Veiligheid aangesteld.

Regionaal heeft Hengelo bijgedragen aan de doorontwikkeling in de aanpak van het project Zorgwekkend gedrag en neemt zij deel aan de regionale themagroep. Vanuit deze themagroep is subsidie aangevraagd voor een domein overstijgende samenwerking in Twente. Het doel hiervan is om de samenwerking extra te stimuleren, de uitkomst hiervan wordt in 2024 duidelijk.

Het Regionaal meldpunt zorgwekkend gedrag dat deel uitmaakt van de GGD, beschikt over veel kennis en deskundigheid. Dit meldpunt is namens de veertien Twentse gemeenten het centrale aanspreekpunt. Dit jaar is een urenitbreiding gerealiseerd, hierdoor kunnen gemeenten vaker een beroep doen op de beschikbare kennis en kunde van dit meldpunt.

Wat zijn we blijven doen

Crisisbeheersing en brandweer

De Veiligheidsregio, brandweer en de gemeente blijven aandacht besteden aan het opleiden, trainen en oefenen. In 2023 zijn er multidisciplinaire systeem oefeningen gehouden en in de voorbereiding daarop is gezorgd voor actuele kennis en vaardigheden van de betrokken functionarissen in de verschillende crisisteam. Op dat gebied vindt ook regionale samenwerking plaats, daarvoor is het van belang om de financiële bijdrage voort te zetten.

Openbare orde en veiligheid

De gemeente Hengelo zet zich in om alle wettelijke taken, die behoren tot de openbare orde, leefbaarheid en veiligheid uit te voeren. Om dit goed te kunnen doen wordt het beleid doorontwikkeld op deze thema's. De uitvoering

van het veiligheidsbeleid vindt plaats in samenwerking met politie en maatschappelijke partners op de thema's ondermijnende criminaliteit, digitale veiligheid, zorg en veiligheid, jeugd en veiligheid en maatschappelijke stabiliteit. We blijven continu werken aan de verbetering van ons beleid en de samenwerking met partners om dit mogelijk te maken.

In 2023 zijn de nodige interventies uitgevoerd om de openbare orde en veiligheid te waarborgen: in de loop van het jaar is er verschillende keren opvolging gegeven aan bestuurlijke rapportages van de Politie, dit heeft er ondermeer toe geleid dat we panden tijdelijk hebben gesloten. Daarnaast zijn we actief met nazorg bezig geweest bij verschillende calamiteiten, dit betrof een aantal branden. Vanwege een dreigende dakinstorting werd de veiligheid hersteld met behulp van bestuursdwang. Ook is er verder vorm gegeven aan de uitvoering van het terrassenbeleid, daarbij is veel aandacht besteed aan het informeren van de ondernemers over de regels en in enkele gevallen was er een noodzaak om handhavend op te treden. Na aanpassing van de APV wordt er jaarlijks een evenementenkalender vastgesteld. Hiermee willen wij organisatoren zekerheid bieden door de locatie en tijdstip van het evenement tijdig vast te leggen.

Wat heeft het gekost

1 Veiligheid	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Baten	-	-	-	-
Lasten	6.805	6.940	6.782	158
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-6.805	-6.940	-6.782	158
Baten	88	88	73	-15
Lasten	3.031	3.327	2.813	514
1.2 Openbare orde en veiligheid	-2.943	-3.239	-2.740	499
Saldo 1 Veiligheid	-9.748	-10.179	-9.522	657

Financiële toelichting

1.1 Crisisbeheersing en brandweer (€ 158.000 voordeel)

Per abuis is in de Zomernota de begrote verhoging van de dienstverleningsovereenkomst voor het jaar 2024 ook voor 2023 opgenomen (€ 135.000 voordeel). Daarnaast hebben we ook lagere kosten van Vitens voor het onderhoud van de brandkranen.

1.2 Openbare orde en veiligheid (€ 499.000 voordeel)

Op dit taakveld zijn lagere personele lasten van totaal € 420.000. Hiervan is een besparing van € 172.000 doordat in 2023 bij de afdeling Ruimte en Leefbaarheid 11 vacatures waren, deze zijn in de loop van het jaar deels opnieuw ingevuld. Door deze beperktere ambtelijke capaciteit is er vertraging ontstaan op onderzoeken en activiteiten op het gebied van ondermijning, evaluatie Bibob beleid, aanpak Straatintimidatie en opvolging van Bestuurlijke rapportages. Dit uit zich in lagere lasten van circa € 95.000. Deze activiteiten lopen door in 2024.

De overige lasten zijn verschuivingen van € 96.000 ondersteunend juridisch advies en € 152.000 werkzaamheden Evenementen die op andere Programma's zijn geboekt.

5.2.2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Aanspreekpunt bestuurlijk

Wethouder Steen

Aanspreekpunt ambtelijk

J-P. Boutkan en L. de Vries

Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we in 2023?

Relevante beleidsnota's

- [Regionaal Mobiliteitsplan Twente 2012-2020](#) (2013)
- Mobiliteitsplan 2040 'Heel Hengelo in Beweging' (2023)
- [Nota Autoparkeren](#) (2008-2012)
- [Evaluatie parkeerbeleid](#) (2010)
- Parkeernormen Binnenstad en Hart van Zuid (deel ten noorden van het Esrein) (2021)
- [Uitvoeringsprogramma binnenhavenvisie 2017-2030](#) (2017)
- [Parkeerplan binnenstad](#) (2019)
- [Rapportage Bereikbare Binnenstad \(2020\)](#)
- Actieplan Fietsen 2015 – 2018 (2015)
- Binnenhavenvisie Twentekanaal 2017-2030

Verbonden partijen

Recreatieschap Twente

Het recreatieschap draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de recreatieparken en het bevorderen van recreatie en toerisme.

Gildebor

Gildebor voert het beheer en onderhoud van de openbare ruimte uit.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het belastingkantoor int gemeentelijke belastingen en heffingen voor de deelnemende gemeenten. Voor dit programma geldt dit voor parkeren en havenbedrijf.

Havenbedrijf Twente (is geen verbonden partij, maar op basis van bestuurlijke overeenkomst)

Het havenbedrijf is een samenwerking tussen de gemeenten met een haven aan het Twentekanaal. De binnenhavens van Lochem, Hof van Twente, Hengelo, Almelo en Enschede.

Wat hebben we bereikt

2.1 Mensen en goederen kunnen Hengelo beter bereiken via weg en spoor

2.1.1 In 2024 is Hengelo beter bereikbaar met de fiets, de auto en het openbaar vervoer

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling 'Hengelo is goed bereikbaar met de auto' (%)	69,8% (2021)	80,0%	
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling 'Hengelo is goed bereikbaar met het openbaar vervoer' (%)	81,5% (2021)	85,0%	
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling 'Hengelo is goed bereikbaar met de fiets' (%)	91,5% (2021)	90,0%	
Duur treinreis van station Amsterdam Zuid naar station Hengelo	1 uur en 51 minuten (2021)	1 uur en 50 minuten	

2.2 Mensen in Hengelo kunnen zich veiliger verplaatsen in een schone openbare ruimte

2.2.1 In 2024 zijn de wegen en fietspaden in Hengelo heel en veilig

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage rijbanen, fietspaden en trottoirs in Hengelo dat voldoet aan de CROW*-richtlijn. ¹	76,7%	86,0%	
Aantal verkeersongevallen in Hengelo (aantal)	589	505	
Aantal verkeersslachtoffers in Hengelo (aantal)	177	92	
Percentage inwoners dat vindt dat Hengelo verkeersveilig is (%)	40,6%	42,0%	37,1%

¹ Het CROW is een kennisinstituut voor onder andere de water- en wegenbouw.

2.2.2 In 2024 is de openbare ruimte in Hengelo schoon

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling 'Mijn buurt is schoon' (%)	57,7%	60,0%	65,5%

2.3 De binnenstad van Hengelo is beter bereikbaar voor inwoners en bezoekers

2.3.1 In 2024 kunnen fietsers hun fiets makkelijker en veiliger stallen in de binnenstad

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Rapportcijfer dat binnenstadbezoekers (die meestal fietsend gaan) geven voor het gemak waarmee zij in het algemeen een parkeerplek vinden voor hun fiets (cijfer 1-10)	7,9	8,0	8,0
Aantal keren dat een fiets is gestald in een bewaakte fietsstallingen in de binnenstad van Hengelo (aantal) ¹	105.200	100.000	38.600

¹ *Het gaat om drie stallingen: Kloosterhofterrein (tot 12 april 2023), Markt (vanaf 12 april 2023) en de Beurs.

Kloosterhofterrein is niet meer bewaakt sinds opening stalling Markt op 12 april 2023

Wat hebben we daarvoor gedaan

2.1 Mensen en goederen kunnen Hengelo beter bereiken via weg en spoor

- Na een intensief participatietraject heeft de raad in mei 2023 unaniem het Mobiliteitsplan 2040 'Heel Hengelo in Beweging' vastgesteld. Dit plan legt de beleidskeuzes op het gebied van mobiliteit vast en bevat een uitvoeringsagenda voor mobiliteit tot en met 2040, als integraal onderdeel van de omgevingsvisie. Vanuit de uitvoeringsagenda zijn de volgende twee projecten gestart:
  - * In 2023 is begonnen met het opstellen van het Actieplan Fiets. Hiervoor is een verkeerskundig bureau via een aanbesteding geselecteerd om te ondersteunen bij het opstellen van het plan. In het plan wordt aandacht besteed aan verschillende aspecten die te maken hebben met fietsen, zoals veiligheid, infrastructuur, parkeren en stimulering.
  - * De regulering voor deelvervoer in de openbare ruimte is in 2023 vastgesteld. Hierbij is samengewerkt met Enschede om deelvervoer tussen beide gemeenten mogelijk te maken.
- Na een participatie- en communicatietraject met bewoners stemde de raad in 2023 in met het nieuwe ontwerp van de Bankastraat. De straat wordt veiliger en groener. De maximale snelheid gaat naar 30 kilometer per uur, in overeenstemming met het Mobiliteitsplan 2040. Langs de straat wordt de F35 doorgetrokken, het laatste lange stuk van de F35 wat in Hengelo nog ontbreekt.
- In 2023 gingen we door met de invoering van het Strategisch Programma Verkeersveiligheid, waarbij het college en de raad geïnformeerd werden over het uitvoeringsprogramma voor 2024. Er zijn maatregelen genomen om de verkeersveiligheid te verbeteren in 30 kilometer per uur zone woonstraten, zoals de Industriestraat en Landmansweg.
- Om de verkeersdoorstroming op de hoofdwegen te verbeteren, stemde de raad in 2023 in met het vervangen van zestien verkeersregelininstallaties (VRI's) door Intelligente Verkeersregelininstallaties (i-VRI's). Ook is begonnen met het vervangen van bestaande installaties door slimme systemen. Deze vervanging en innovatie zorgt ervoor dat de verkeersregelininstallaties klaar zijn voor toekomstige (digitale) ontwikkelingen zoals talking traffic en smart mobility.
- De herinrichting van winkelcentrum Groot Driene is in 2023 gestart. Onderdeel van deze herinrichting is ook het verbeteren van de verkeersveiligheid rondom het winkelcentrum. We passen daarvoor de rotonde bij de

Staringstraat aan. Als deze werkzaamheden zijn afgerond leggen we een nieuwe rotonde aan op de hoek PC Hooftlaan-Laan van Driene. Hiervoor heeft de Provincie Overijssel subsidie toegekend. De uitvoering hiervan volgt in 2024.

- Eind 2023 heeft Arriva de concessie voor het openbaar vervoer in Twente overgenomen. Onder de naam RRReis verzorgt Arriva het busvervoer in zowel de stad als de regio met elektrische bussen. Bij aanvang van de nieuwe concessie voor het openbaar vervoer deden zich opstartproblemen voor, wat leidde tot uitval en vertraging. Samen met de provincie en de vervoerder zijn we in gesprek gegaan om de problemen op te lossen. Voor senioren met een laag inkomen is in samenwerking met Arriva een nieuwe regeling opgezet. Deze regeling maakt het voor hen mogelijk om gratis met de bus te reizen. De regeling komt voort uit een eerdere regeling die was opgezet met de vorige vervoerder Keolis.
- In 2023 is er een kredietaanvraag ingediend voor het verbeteren van de toegankelijkheid van bushaltes. Dit plan is ter goedkeuring voorgelegd aan Provincie Overijssel om in aanmerking te komen voor subsidie. De toekenning van de subsidie en uitvoering van deze plannen wordt in 2024 verwacht. Daarnaast wordt er verder gewerkt aan het vervangen van digitale vertrektijdschermen bij bushaltes in de stad. Dit is een project van Provincie Overijssel. De vervanging van deze digitale schermen wordt in 2024 afgerond.
- Ter verbetering van de verkeersveiligheid zetten we in op educatie en voorlichtingsprojecten op basisscholen en het voortgezet onderwijs. Dit doen we samen met onze partners VVN Hengelo en de ANWB. Voor de kwetsbare doelgroep ouderen in het verkeer zetten we in op voorlichtingsprojecten zoals de succesvolle rijvaardigheidstrainingen voor ouderen en chauffeurs, die jaarlijks in oktober worden georganiseerd. Voor veel projecten maken we gebruik van subsidieregelingen van Provincie Overijssel.
- In 2023 waren er meer verkeersongevallen dan verwacht. Ook in de omliggende gemeenten was dit het geval. Vermoedelijk heeft dit te maken met de landelijke trend waarbij er meer ongevallen plaats vinden met ouderen en fietsers. In het Fietsbeleidsplan zal hier extra aandacht voor zijn.
- Op 4 juli 2023 heeft minister Harbers, van Infrastructuur en Waterstaat, samen met aanwezigen stil gestaan bij de afronding van het project verruiming Twentekanalen. Om de Twentekanalen geschikt te maken voor klasse Va zijn sinds 2008 veel projecten uitgevoerd. Met de verruiming van de Twentekanalen kunnen grotere en zwaardere beladen schepen veiliger en vlotter varen en zijn de havens van Almelo, Hengelo en Enschede beter bereikbaar. Dit is een stimulans voor de regionale economie en werkgelegenheid. De Twentekanalen zijn een belangrijke logistieke schakel voor het vervoer van goederen over water.
- Bij sluis Hengelo zijn de wachtplaatsen voor binnenvaartschepen uitgebreid. Zo kunnen aan beide kanten 2 klasse Va-schepen wachten. Ook is aan beide zijden van de sluis een wachtplaats voor de recreatievaart ingericht. Voor schepen met gevaarlijke stoffen (kegelschepen) is de bestaande kegelligplaats geschikt gemaakt voor de grotere Va-klasse. De gemeente heeft in 2023 aansluitend op de werkzaamheden van Rijkswaterstaat de haven verdiept en bodembescherming aangebracht, zodat deze geschikt zijn voor klasse Va-schepen.

2.2 Mensen in Hengelo kunnen zich veiliger verplaatsen in een schone openbare ruimte

- In 2023 nam het aantal meldingen van bewoners over storingen van de openbare verlichting toe. Dit werd veroorzaakt door opstartproblemen bij de nieuwe onderhoudsaannemer (deze problemen zijn inmiddels opgelost) en door de extreem hoge grondwaterstanden in de laatste maanden van het jaar, waardoor kabelstoringen ontstonden.
- Het onderhoudsniveau van de openbare ruimte voldeed in 2023 aan de afgesproken kwaliteitsnormen. In 2023 is extra inzet gepleegd om de scores op onderhoud (aan de hand van zogenaamde 'schouwen') verder te optimaliseren.

2.3 De binnenstad van Hengelo is beter bereikbaar voor inwoners en bezoekers

- In 2023 zijn wij gestart met een onderzoek naar de parkeercapaciteit in de nabije toekomst. Hiermee krijgen wij inzicht in de gevolgen van verschillende ontwikkelingen, in en rondom de binnenstad, op het parkeren. Met de uitkomsten van het onderzoek kunnen wij sturen op het gebruik van parkeerplaatsen, zodat de binnenstad goed bereikbaar blijft. Dit onderzoek wordt in 2024 afgerond.
- In 2023 is een uitgebreid participatietraject gestart om bewoners en ondernemers mee te laten denken over parkeerregulering in de deelgebieden rond Hart van Zuid. In 2024 wordt dit participatietraject afgerond.
- In april is de fietsenstalling Markt onder het marktplein geopend. De trap naar de kelder werd als onveilig ervaren. Daardoor bleef het gebruik achter bij de verwachting. Naar aanleiding van signalen uit de stad zijn maatregelen getroffen om de toegankelijkheid en veiligheid te verbeteren. Zo is er een borstelbaan

geplaatst, waardoor het naar beneden brengen van de fiets makkelijker gaat. Daarnaast werd een rolband geplaatst die ondersteuning biedt bij het naar boven brengen van de fiets. Dit heeft helaas nog niet geleid tot een toename in gebruik.

Wat zijn we blijven doen

Verkeer

- Om de verkeersveiligheid en doorstroming op minimaal hetzelfde niveau te waarborgen blijven we de verkeersregelininstallaties en veiligheidssystemen beheren en onderhouden.
- We bleven werken aan de maatregelen uit het programma Bereikbare Binnenstad ter verbetering van de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte en leefbaarheid in de binnenstad.
- We geven uitvoering aan het Mobiliteitsplan 2040 om ervoor te zorgen dat de stad nu en in de toekomst bereikbaar, leefbaar, veilig en toegankelijk blijft voor alle modaliteiten.

Parkeren

- We beheren en exploiteren het betaald parkeergebied, de blauwe zones en de shop & Go parkeerplaatsen, parkeergarage De Beurs en de bewaakte fietsenstallingen. Daarnaast geven we kentekengebonden gehandicaptenparkeerplaatsen uit en adviseren over parkeerbeleid, -beheer en -exploitatie in de diverse projecten in de binnenstad en Hart van Zuid.
- We hebben het jaarlijkse parkeeronderzoek laten uitvoeren in en rond de binnenstad en Hart van Zuid. Dit geeft ons inzicht in (de ontwikkeling van) de parkeerdruk, de herkomst van parkeerders en betaalbaarheid in Hengelo.

Netheid

- De openbare ruimte is schoon gehouden, wegen, straten en pleinen zijn onderhouden en afval is verwijderd.
- We zijn bewoners blijven faciliteren bij het opruimen van zwerfafval (o.a. Door uitgeven van materialen als hesjes en knijpers).
- We hebben meegedaan met de Landelijke opschoondag.
- We bleven werken aan de maatregelen uit het programma Bereikbare Binnenstad ter verbetering van de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte in de binnenstad.

Openbare Verlichting

- We bleven ons inzetten om de stad te voorzien van voldoende licht. Voldoende licht betekent niet overal licht, maar verantwoorde verlichting voor mens en dier. Dit betekent dat het op bepaalde plekken ook donker mag blijven.

Wat heeft het gekost

2 Verkeer, vervoer en waterstaat	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Baten	423	388	642	254
Lasten	8.783	8.886	9.552	-666
2.1 Verkeer en vervoer	-8.360	-8.498	-8.910	-412
Baten	34	34	47	13
Lasten	1.272	1.309	1.114	195
2.2 Parkeren	-1.238	-1.275	-1.067	208
Baten	717	599	579	-20
Lasten	752	675	695	-20
2.4 Economische havens en waterwegen	-35	-76	-116	-40
Baten	-	-	-	-
Lasten	305	267	254	13
2.5 Openbaar vervoer	-305	-267	-254	13
Saldo 2 Verkeer, vervoer en waterstaat	-9.938	-10.116	-10.347	-231

Financiële toelichting

2.1 Verkeer en Vervoer (€ 412.000 nadeel)

Wij hebben op dit taakveld hogere verbruikerslasten met betrekking tot elektra en nagekomen energiebelasting over de jaren 2018 tot en met 2022 (€ 719.000). Daarnaast hebben wij hogere inkomsten ontvangen uit schadevergoedingen ten behoeve van openbare verlichting en subsidie bijdragen van de provincie in het kader van Duurzaam veilig (€ 253.000). Het overige verschil bestaat uit afwijkingen onder de € 50.000.

2.2 Parkeren (€ 208.000 voordeel)

Wij hebben op dit taakveld, met name door langdurige ziekte, openstaande vacatures en een verschuiving van werkzaamheden naar andere taakvelden een lagere personele inzet (€ 128.000). Verder hebben wij ook lagere lasten van uitbestede werkzaamheden (€ 65.000) vanwege de volgende oorzaken;

- Er zijn lagere onderhoudskosten voor de parkeergarage (onderhoud gebouw).
- Het budget dat we in 2023 hadden t.b.v. de participatie in Hart van Zuid is (nog) niet volledig benut, omdat het traject nog loopt.
- Door werkzaamheden in de binnenstad staan er tijdelijk minder parkeerautomaten op straat en daardoor vallen de service en onderhoudskosten lager uit.
- Het overige verschil bestaat uit afwijkingen onder de € 50.000.

2.4 Economische havens en waterwegen (€ 40.000 nadeel)

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

2.5 Openbaar vervoer (€ 13.000 voordeel)

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

5.2.3 Economie

Aanspreekpunt bestuurlijk

Wethouder Gerrits

Aanspreekpunt ambtelijk

L. de Vries

Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we in 2023?

Hengelo heeft een sterk economisch profiel met onze maakindustrie, vakmanschap en techniek. Dat blijkt tevens uit de ranglijst Toplocaties (een coproductie van Bureau Louter en Elsevier Weekblad), waarin gemeenten worden gerangschikt op basis van hun economische prestaties. Hengelo staat steevast in de top 20 en is daarmee de hoogst genoteerde Twentse gemeente. Vanuit de gemeente hebben we ons economische profiel het afgelopen jaar verder gefaciliteerd. We koesterden (en koesteren) onze zittende ondernemers. Zij zijn belangrijke ambassadeurs voor onze stad. Daarnaast hebben we Hengelo als aantrekkelijke vestigingsplaats stevig in de markt gezet. De acquisitie is en was gericht op het aantrekken en behouden van bedrijven en ondernemers die een bijdrage leveren aan onze werkgelegenheid en die ons economisch profiel helpen versterken. En omdat de economie zich niets aantrekt van de gemeentegrenzen, werken wij bij deze opgave samen met onze regionale partners.

De ontwikkeling en transformatie van de binnenstad is van belang voor een vitale en aantrekkelijke stad met een goed vestigingsklimaat. De binnenstad biedt samen met onze bedrijventerreinen veel werkgelegenheid. Samen met onze partners werkten we verder aan het Actieplan voor een vitale Hengelose Binnenstad. En werd bijgedragen aan meer reuring in de stad en minder leegstand.

Relevante beleidsnota's

- Afspraken Regionale Bedrijventerreinen Programmering Twente 2023-2026
- [Horecavisie](#) (2017)
- [Detailhandelsvisie](#) (2012)
- [Kantorevisie](#) (2012)
- Twente Werkt (2014)
- [Werk maken van werk](#) (2017)
- [Nota grondbeleid](#) (2017)
- Grondprijzennotitie (2020)
- Integraal actieplan binnenstad (2017)
- Agenda voor Twente 2023-2027
- Visie Routenetwerken Twente (2022)
- Perspectief Vrijtijdseconomie Twente 2030 (2022)
- Regiodeal (2023-2028)
- Strategienota Twente Board 2022
- Herijking Citymarketing (2024)
- Retailanalyse (2021)

Verbonden partijen

Openbaar Lichaam Regionaal Bedrijven Terrein Twente (RBT)

Het RBT ontwikkelt, realiseert, exploiteert en beheert het bedrijventerrein XL, ten tijde van de vaststelling van deze regeling was de bruto grootte ongeveer 180 hectare.

Twente Board

De arbeidsmarkt is regionaal en vraagt samenwerking om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zo optimaal mogelijk in te richten en om het Twents economisch profiel te helpen versterken. De Twente Board, waarvan de Twente Board Development de uitvoerende organisatie is (voorheen Regio Twente), levert een belangrijke bijdrage aan de positionering van Twente als vooraanstaande technologische topregio, zowel landelijk als in Europa.

Ze faciliteert en versterkt de samenwerking in de regio. Niet alleen tussen de veertien gemeenten, maar ook tussen en met andere maatschappelijke sectoren en samenwerkingspartners van de gemeenten. De Agenda voor Twente en het Strategisch plan 2020-2025 van de Twente Board en wijze waarop daarin wordt samengewerkt, zijn daarbij richtinggevend.

Recreatieschap Twente

Het Recreatieschap Twente is een samenwerking van de 14 Twentse gemeenten met als doel het beheren en onderhouden van de drie Twentse recreatieparken, recreatieve routes en recreatieve fietspaden voor inwoners van Twente en toeristen.

Wat hebben we bereikt

3.1 Hengelo is economisch sterker en duurzamer met meer groei en meer banen

3.1.1 In 2024 kent Hengelo meer banen, ook voor eigen inwoners

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Aantal werkzame personen in Hengelo (aantal)	52.100	51.425	52.100
Percentage van in Hengelo werkzame personen dat ook in Hengelo woont (%)	39%	37,5%	39%

3.1.2 In 2024 komt meer groei uit kennisintensieve en innovatieve industrie zoals de sector Hightech systemen en materialen

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Aantal banen in Hengelo in de topsector HTSM (Hightech systemen en materialen) (aantal)	7.500	8.200	7.500

Wat hebben we daarvoor gedaan

3.1.1 Hengelo kent meer banen, ook voor eigen inwoners

In 2023 hebben we samen met de Twente Board en stakeholders in Twente gewerkt aan het versterken van het vestigingsklimaat voor bedrijven. In de huidige tijd van snelle kaveluitgifte is het zaak om zowel kwantitatief als kwalitatief voldoende ruimte te bieden. Hiervoor hebben we regionaal nieuwe afspraken gemaakt over de programmering van bedrijventerreinen. In het verleden stonden de programmeringsafspraken voornamelijk in het teken van het voorkomen van overaanbod aan nieuwe plannen. De hernieuwde programmeringsafspraken spelen juist in op de snelle kaveluitgifte, zijn flexibeler en bieden meer mogelijkheden. Bovendien zijn er stevige kwaliteitsambities op het gebied van duurzaamheid geformuleerd. Voor Hengelo is in een Economische Bouwsteen aangegeven wat de speerpunten van de Hengelose economie zijn en wat de lokale ruimtevraag naar bedrijvigheid is. Dit dient als input voor zowel de Omgevingsvisie Stedelijk Gebied als bij regionale economische vraagstukken.

In 2023 is er gestart met de uitwerking van het Omgevingsprogramma Toekomstbestendige Bedrijventerreinen (OTB). Met de invoering van de Omgevingswet en de ontwikkeling van de Omgevingsvisie Stedelijk Gebied is een integrale benadering van de ontwikkeling van de bedrijventerreinen noodzakelijk. De aanleiding voor de OTB is tweeledig. Enerzijds is er vanuit Economische zaken(EZ) een opgave om de Hengelose bedrijventerreinen te (her)ontwikkelen en revitaliseren (Investeringsgerichte Aanpak Bedrijventerreinen). Anderzijds ligt er vanuit duurzaamheid een grote opgave op de bedrijventerreinen om deze toekomstbestendig te maken, bijvoorbeeld op het gebied van energie en klimaatbestendigheid. Deze sporen vanuit zowel EZ als duurzaamheid komen samen in de OTB, de Investeringsgerichte Aanpak Bedrijventerreinen wordt gecontinueerd als onderdeel van de OTB. Het bovenliggend doel van het OTB is dat Hengelo tot de top drie groene technologische topregio's van Nederland gaat behoren.

In het kader van revitalisering is middels de projectgroep Timmersveld ook in 2023 verder gewerkt aan revitalisering van dit bedrijventerrein.

De Twentse routenetwerken dragen in belangrijke mate bij aan een aantrekkelijke en beleefbare woonomgeving voor bewoners en bezoekers en stellen het bedrijfsleven in staat economische waarde te creëren. Om deze recreatieve routes in zowel Hengelo als in de andere Twentse gemeenten in kwalitatieve en kwantitatieve zin op orde te houden, is er begin 2023 een nieuwe Visie Routenetwerken vastgesteld.

Het Recreatieschap Twente streeft naar een toekomstbestendig en breder gebruik van de drie Twentse recreatieparken, waar ook veel inwoners van Hengelo gebruik van maken. Er liggen kansen, door de parken voortdurend aantrekkelijker te maken voor het publiek en in te spelen op trends en ontwikkelingen in de toeristisch recreatieve sector. In 2023 is een Visie op de Twentse Recreatieparken opgesteld, welke inspeelt op deze kansen. Deze visie zal begin 2024 worden vastgesteld.

3.1.2. Meer groei komt uit kennisintensieve en innovatieve industrie zoals de sector Hightech systemen en materialen.

In 2022 is de nieuwe Agenda voor Twente (2023-2027) gepresenteerd, welke in samenwerking met overheid, ondernemers en onderwijs (de drie O's) is vormgegeven. De Agenda voor Twente is gericht op het 'later'. Het middel om te komen tot het samenwerken in een groene technologische topregio. In 2023 is een aanvraag voor de vierde tranche Regio Deal gehonoreerd met 25 miljoen euro en is het convenant Regio Deal met het Rijk gesloten. In deze aanvraag wordt vooral gekeken naar het 'nu', waarin we (met de brede welvaart) in het achterhoofd een aantal zaken zien waarin Twente moet verbeteren wil het doorgroeien naar de ambities gesteld in de Agenda voor Twente.

Net als de afgelopen jaren was ook 2023 een goed jaar qua verkoop van de bedrijfspakken. De ruim 3 hectare die verkocht is, is wel minder dan de afgelopen jaren, maar dat wordt veroorzaakt doordat er minder aanbod is (we raken uitverkocht). Gespecificeerd naar de bedrijventerreinen:

- Oosterveld: 1,4 hectare
- Westermaat Campus: -
- Kanaalzone: 0,7 hectare
- De Veldkamp: 1,3 hectare

Op het Gezondheidspark zijn geen gronden verkocht. Toch was het een positief jaar met 1 getekende verkoopovereenkomst en 2 optieovereenkomsten. Voor BXL was het wederom een goed jaar met de verkoop van 12,5 hectare. De verkoop van de bedrijfspakkel aan het Walkatenplein is voorbereid.

Financieel

De grondexploitaties van de bedrijventerreinen laten per saldo een lichte verbetering zien. Daarnaast wordt op de recent vastgestelde grondexploitatie van het Walkatenplein een voordelig resultaat van 2,8 miljoen verwacht.

Risicoprofiel

Het risicoprofiel van de bedrijventerreinen is ongewijzigd gebleven.

Naar aanleiding van de succesvolle uitgifte is de schaarste op onze bedrijventerreinen toegenomen. Mogelijke oplossingsrichtingen zijn meegenomen in de eerder benoemde Economische Bouwsteen.

The Green Box is gevestigd op Campus Westermaat en beoogt een Europees technologie, ondernemers- en wetenschaps-campus te worden die zich toelegt op de ontwikkeling van haalbare en betaalbare oplossingen voor schone energie. The Green Box wordt de nieuwe thuisbasis voor startups, scale-ups, en onderzoeks- en ontwikkelingsgroepen die zich bezighouden met de transitie naar schone energie. Wij hebben de ontwikkeling van de Cleantech Campus The Green Box (Eaton terrein) middels een projectorganisatie verder gefaciliteerd.

Wat zijn we blijven doen

We zijn blijven werken aan de promotie van en de instroom in techniek (Techniekpact, Twente goes Techno), de bevordering van innovatie en export samen met het WTC Twente, Novel-T (Kennispark Twente) High Tech Systems Park (Thales), Saxion en ROC van Twente (Hart van Zuid).

Met binnenstadpartners en ondernemers werken we aan het realiseren van een compact bruisend stadshart (met zo min mogelijk structurele leegstand), met onderscheidende aanloopgebieden om daarmee ook de economische aantrekkingskracht te vergroten. Dit hebben we gedaan door uitvoering te geven aan Integraal actieplan voor een vitale Hengelose Binnenstad en de Binnenstadsmonitor periodiek te actualiseren. Daarnaast zijn we blijven inzetten op acquisitie voor behoud, verplaatsing en aantrekken van ondernemers/ investeerders passend bij de gebiedsprofielen.

We blijven inzetten op het versterken van de groei van het lokale en regionale MKB en werken aan een sterke industriële sector. We promoten Hengelo als economische vestigingsplaats. Om Hengelo te promoten blijven wij het stadsverhaal van Hengelo met de bijbehorende kernwaarden (DNA), de positionering binnenstad/merkwaarden en het (economisch) aanbod van Hengelo of het nu gaat om de binnenstad, Hart van Zuid, de winkelgebieden, de bedrijventerreinen en de evenementen bekend maken bij verschillende doelgroepen (investeerders, ondernemers, bewoners en bezoekers). In dit kader wordt er gewerkt aan het herijken van de strategie citymarketing.

Wij subsidiëren Hengelo Promotie voor stadspromotie, evenementen en toeristische informatievoorziening. We koesteren onze zittende ondernemers. Zij zijn belangrijke ambassadeurs voor onze stad. We werken intensief samen met ondernemers en andere belanghebbenden uit Hengelo, de regio en op landelijk niveau. Concreet betekent dit dat we sterk blijven inzetten op het leggen en onderhouden van contacten met deze partijen.

Wij organiseren en sturen op een aantrekkelijke warenmarkt. De warenmarkt is in 2023 teruggekeerd naar haar vertrouwde plek op het hernieuwde marktplein.

Het college heeft nogmaals vanwege de beperkte ruimte besloten de Lambertuskermis in 2023 onder andere op de Deldenerstraat te houden. Opnieuw een geslaagde editie met circa 125.000 bezoekers. Voor de kermis in 2024 geldt dat de Deldenerstraat niet meer ingezet gaat worden als kermis-ruimte.

De volgende grondexploitaties zijn door het grondbedrijf gevoerd voor de bedrijventerreinen:

Walkatenplein: Op bedrijventerrein Westermaat ligt aan het Walkatenplein/Wifferinkweg een terrein van ca. 4,7 hectare (waarvan 3,7 hectare uitgeefbare grond) dat in eigendom is van de gemeente. Een groot deel van het terrein ligt al jaren braak, een ander deel wordt (tijdelijk) voor verschillende functies zoals opslag gebruikt. Het perceel heeft al de juiste bestemming met bijbehorende bebouwingmogelijkheden. Het is altijd de bedoeling geweest om deze kavel te ontwikkelen. Als gevolg van het afnemende aanbod aan bedrijfskavels in Hengelo is er gekeken naar de mogelijkheden tot verkoop van het gehele perceel. Op 20 december heeft de Raad de grondexploitatie vastgesteld (zaaknummer 3664545).

De Veldkamp: De Veldkamp is een samenwerking tussen de gemeenten Hengelo en Borne met als doel een bedrijventerrein te realiseren. Het bedrijventerrein heeft een bruto omvang van ca. 56,2 hectare. Hiervan is circa 28,9 hectare uitgeefbare grond. De bedrijfspercelen variëren van 800 m² tot 20.000 m² (geen verplichte minimale afname). Gezien de uitstekende locatie aan de A1 en de goede verbindingen is het terrein zeer geschikt voor bedrijven uit de sectoren distributie, opslag en transport. Binnen het bedrijventerrein mogen bedrijven tot en met milieucategorie 4.2 zich vestigen, wat het terrein onderscheidend maakt t.o.v. andere bedrijventerreinen. Met de uitgifte van 5 kavels in 2024 is de verwachte einddatum teruggebracht naar 2025. Het bedrijventerrein de Veldkamp zit in een afrondende fase en kan eind 2025 worden afgesloten.

Oosterveld: Het Oosterveld beslaat 22,1 hectare waarvan circa 15 hectare uitgeefbaar gebied bestaande uit 46 kavels. Alle kavels zijn verkocht en gepasseerd, op twee kavels na. Deze laatste twee kavels zijn al wel verkocht en worden (naar verwachting) in 2024 gepasseerd. Hierdoor loopt de totale uitgifte van kavels voor Oosterveld op zijn einde. Deze grondexploitatie zit daardoor in een afrondende fase en kan eind 2024 worden afgesloten.

Kanaalzone: Kanaalzone is onderdeel van Hart van Zuid en heeft een omvang van 9,6 hectare. Het totale uitgeefbaar oppervlak is 6,9 hectare verdeeld over tien kavels. Het projectdeel zit in een afrondende fase. Er zijn nog 2 kavels die naar verwachting in 2025 verkocht worden. Het bestemmingsplan voor de kavel aan de Kanaalzone West is afgerond en zal in 2024 in verkoop gaan. De andere kavel is verhuurd tot februari 2025 en zal daarna verkocht worden. Na de verkoop van deze laatste kavels, kan dit plandeel definitief afgerond worden.

Campus: Westermaat betreft een bedrijventerrein tussen de A1 en Europalaan. Het project bevindt zich aan het einde van de realisatiefase, de beheerfase. Het specifieke karakter van het project zorgt er voor dat de uitgifte conform de grondexploitaties veel tijd in beslag neemt. Het betreft een hoogwaardig bedrijventerrein met in totaal 17,7 hectare uitgeefbaar oppervlak. Er zijn nog 16 kavels uit te geven, waarvan 2 in optie.

Wat heeft het gekost

3 Economie	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Baten	-	-	-	-
Lasten	388	260	356	-96
3.1 Economische ontwikkeling	-388	-260	-356	-96
Baten	3.910	7.779	2.812	-4.967
Lasten	4.028	7.905	2.975	4.930
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-118	-126	-163	-37
Baten	446	416	320	-96
Lasten	622	626	499	127
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-176	-210	-179	31
Baten	286	401	406	5
Lasten	798	757	810	-53
3.4 Economische promotie	-512	-356	-404	-48
Saldo 3 Economie	-1.194	-952	-1.102	-150

Financiële toelichting

3.1 Economische ontwikkeling (€ 96.000 nadeel)

Wij hebben op dit taakveld meer uitgegeven aan inhuur van personeel (nadeel € 65.000). Daarnaast zien we ook een overschrijding van de loonkosten. De bijstelling die we gedurende het jaar hebben gedaan komt voort uit een lagere bijdrage aan de ontmantelde Regio Twente. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9.

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur (€ 37.000 nadeel)

Voor ontwikkeling van de bedrijventerreinen wordt verwezen naar paragraaf grondbeleid en naar de herzieningen grondexploitaties per 1 januari 2024.

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen (€ 31.000 voordeel)

Wij hebben in 2023 een lagere BIZ (Bedrijven investeringszone) bijdrage van ondernemers ontvangen dan begroot (nadeel € 75.000). Echter betekent dit ook dat wij een lagere bijdrage hebben doorbeschikt voor de BIZ dan begroot.

3.4 Economische promotie (€ 48.000 nadeel)

Vanwege de bijdrage voor de Regionale Stedelijke Investeringsagenda hebben wij hogere lasten dan begroot. De lasten zijn namelijk begroot in programma 8. Verdere toelichting van de strategische agenda staat in hoofdstuk 5.1 Hengelo in verbinding.

5.2.4 Onderwijs

Aanspreekpunt bestuurlijk

Wethouder Bruggink

Aanspreekpunt ambtelijk

K. Webbink, E. Van Spall en
T. Lantink

Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we in 2023?

De gemeente Hengelo heeft in 2023 de Lokale Educatieve Agenda (LEA) voor de periode 2024-2027 opgesteld. Het overkoepelende thema van de LEA is kansengelijkheid, in lijn met de 'Gelijke kansen agenda' die de gemeente Hengelo heeft ondertekend. De inzet op gelijke kansen beperkt zich niet tot de schoolomgeving. Daarom zien wij een relatie met onder andere de inzet vanuit het preventieteam en jeugdhulp (programma 6) en met onze integrale gebiedsgerichte gezondheidspreventie en 'Kansrijke start' (programma 7).

Over de toename van nieuwkomers (asielzoekers, statushouders en Oekraïners) zijn diverse gesprekken gevoerd met partners in het onderwijs en de kinderopvang. Bijvoorbeeld over de inrichting van de voor- en vroegschoolse educatie (vve) voor nieuwkomers. De toestroom heeft vooralsnog niet geleid tot capaciteitsproblemen.

Wij zagen een stijging van schooluitval van jongeren tussen de 16-27 jaar. Dit komt enerzijds door de nasleep van corona, anderzijds zien wij dat jongeren door de krappe arbeidsmarkt eerder aan het werk gaan.

Het voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten is een wettelijke taak die wij uitvoeren via het regionaal programma "De Twentse Belofte". Naar aanleiding van toenemende cijfers schooluitval in 2022 en 2023 heeft het Rijk in oktober 2023 het actieplan 'Voorkomen voortijdig schoolverlaten en begeleiden naar een kansrijke toekomst' naar de Tweede kamer gestuurd. Dat wordt nog uitgewerkt in de nieuwe Wet 'Van School naar Duurzaam Werk'. Met "De Twentse Belofte" lopen wij hierop vooruit met een eigen bijsturingplan (zie hieronder).

De gemeente Hengelo heeft in 2023 met de schoolbesturen verder gewerkt aan het opstellen van het Integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP) voor het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting en het wordt een in 2025 wettelijke verplichting om een breed IHP op te stellen. In het IHP is beschreven hoe de gemeente samen met de schoolbesturen, van nu tot het jaar 2030, investeert in de huisvesting van het onderwijs. Rekening houdend met de bevolkingsontwikkelingen in (de wijken van) Hengelo. Het IHP maakt de benodigde investering en de daarvoor te hanteren kaders op de lange termijn inzichtelijk en resulteert in een uitvoeringsplan voor de komende vier jaar.

Relevante beleidsnota's

- [Twentse Visie op Vervoer](#) (2015)
- Integraal huisvestingsplan 2018
- Preventievisie: 'Een nieuwe focus op preventie in het Sociaal Domein' (2019)
- Actieplan Preventie Jeugd (2020)
- [Twentse Belofte](#) (2020)
- [Kwaliteitskader Hengelose Voorschool](#) (2021)
- [Beleidsprogramma sociaal 2021 - 2025](#)
- [Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo \(2022\)](#)

Verbonden partijen

Niet van toepassing.

Wat hebben we bereikt

4.1 Kinderen en jongeren in Hengelo krijgen ook door kwalitatief goed onderwijs gelijke kansen in de maatschappij

4.1.1 In 2024 hebben minder kinderen en jongeren in Hengelo een onderwijsachterstand

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage leerlingen van 2,5 tot 13 jaar in Hengelo met het hoogste risico op onderwijsachterstanden (%) ¹	15% (2020)	15%	15% (2020)
Percentage peuters uit de doelgroep dat gebruik maakt van voorschoolse educatie (=bereik) (%) ²	80%	80%	72% ³

1 Het hoogste risico op onderwijsachterstanden wordt bepaald op basis van het opleidingsniveau van zowel de moeder als de vader, het land van herkomst van de ouders, of ouders in de schuldsanering zitten, de verblijfsduur van de moeder in Nederland en het gemiddelde opleidingsniveau van moeders van leerlingen op school.

2 De doelgroep zijn peuters met risico op onderwijsachterstand volgens definitie van de gemeente

3 In 2023 is voor het eerst de nieuwe monitor voor- en vroegschoolse educatie (VVE-monitor) ingezet. Uit de nieuwe monitor komt naar voren dat wij een bereik hebben van 72% (tegen een landelijk gemiddeld bereik voor vve van 70%). Dit percentage betreft het aantal peuters uit de doelgroep dat daadwerkelijk gebruik heeft gemaakt van het vve aanbod. 8% van de peuters die een vve verwijzing hebben gekregen staan nog op de 'wachlijst'. Ze zitten nog niet in de VVE omdat ouders nog een overeenkomst moeten tekenen, nog moeten doorgeven of ze VVE willen ontvangen of omdat ouders na verwijzing nog niet bereikt zijn door de aanbieder.

4.1.2 In 2024 behalen meer jongeren een startkwalificatie

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Voortijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) ¹	2,3%	10,4%	2,3% (2022) ²

1 Startkwalificatie: Een leerling beschikt over een startkwalificatie met een havo- of vwo-diploma of met een mbo-2 diploma. Een vmbo-diploma of een mbo-1 diploma volstaat niet als startkwalificatie. Een in Nederland gangbare leeftijdsgrens is 23 jaar bij schoolverlaten. Dat wil zeggen dat personen die bij schoolverlaten 23 jaar of ouder zijn en niet beschikken over een startkwalificatie niet tot de voortijdig schoolverlaters worden gerekend.

2 De monitor is de afgelopen jaren veranderd. Daarop hebben wij de indicator moeten aanpassen. Het begroote percentage is op een andere manier opgebouwd, vandaar dat het veel hoger is. Het is dus niet zo dat we nu ineens veel minder voortijdig schoolverlaters hebben.

Onze stijgende cijfers van voortijdig schoolverlaters, zien wij ook terug in het aangepaste percentage van de indicator. Van 1,7% in 2020 en 1,9% in 2021 naar 2,3% in 2022. Recentere cijfers hebben wij nog niet.

4.2 Schoolgebouwen in Hengelo worden optimaal gebruikt

4.2.1 In 2024 passen de schoolgebouwen beter bij de leerlingenaantallen

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Bezettingsgraad (%): benodigde aantal m2 gebaseerd op leerlingaantallen op basis van de verordening/beschikbare aantal m2 schoolgebouw	73,0%	75,0%	76,0% ¹

1 In 2023 heeft Symbio de Kuyperschool (aan het Kuyperplein) gesloten en de leerlingen opgevangen in IKC De Hunenborg. Daardoor is de gemiddelde bezettingsgraad van de schoolgebouwen iets gestegen (naar 76%).

4.2.2 In 2024 worden schoolgebouwen in Hengelo multifunctioneler gebruikt, zoals voor kinderopvang (integrale kindcentra)

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage schoolgebouwen voor het basisonderwijs in Hengelo dat een integraal kindcentrum bevat (%)	35,0%	34,0%	35,0%

Wat hebben we daarvoor gedaan

4.1 Kinderen en jongeren in Hengelo krijgen ook door kwalitatief goed onderwijs gelijke kansen in de maatschappij

4.1.1 Minder kinderen en jongeren in Hengelo hebben een onderwijsachterstand

- In 2023 hebben wij met het onderwijs, kinderopvang en andere relevante betrokkenen gewerkt aan het actualiseren van de LEA (lokale educatieve agenda). In diverse interne en externe sessies en bijeenkomsten

is input opgehaald, besproken en verwerkt. Wij hebben dit verwerkt tot de LEA (die begin 2024 is vastgesteld door het college).

- De schoolzorgondersteuners zijn onderdeel gaan uitmaken van het preventieteam jeugd, samen met de praktijkondersteuners huisartsen en sociaal activeringsmakelaar. Zij bieden lichte ondersteuning op schoollocaties. Dit draagt ook bij aan het doel van preventie en normalisatie én dichterbij, zoals bedoeld is met de transformatie.
- De gemeente Hengelo heeft net als in 2022 samen met het onderwijs de financiële middelen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) ingezet. Zo is extra schoolmaatschappelijk werk en jongerenwerk ingezet in het Voortgezet onderwijs (VO). Er is aandacht geweest voor gezondheid op school en extra zorg in school. Er zijn groepstrainingen over gedrag en omgangsvormen geweest op VO-scholen en jongeren konden individuele begeleiding krijgen. Ook heeft het jongerenwerk tijdens pauzes en na schooltijd in overleg met leerlingen en school preventieve activiteiten ontwikkeld. Zo is op het C.T. Stork-college een huiskamer ingericht voor ontmoeting, spelletjes en themabijeenkomsten.
- Wij hebben in samenwerking met het onderwijs op zeven Integrale kindcentra de Rijke Schooldag ingevoerd. Dit houdt in dat er diverse extra (naschoolse) activiteiten worden geboden aan leerlingen, maar bijvoorbeeld ook gezond ontbijt op school.
- In samenwerking met de voorschool hebben we in 2023 een specifieke opvang ingericht voor Oekraïense peuters.
- De pilot jeugdhulpteams (JHT) op zorgintensieve scholen heeft een doorstart gemaakt. Samen met zorgaanbieders en het onderwijs heeft de gemeente Hengelo afspraken gemaakt over doorontwikkeling van de teams op de zeven scholen. Er is een werkwijze ontwikkeld waarin de lijnen kort zijn en onderwijs en zorg elkaar op expertise snel weten te vinden. Daardoor wordt gedrag vaak eerder geduid en begrepen en eerder passende ondersteuning/ hulp geboden door de leerkracht en/of de hulpverlener. Wij zien dat op de school waar een JHT het beste 'loopt', de (financiële) effecten het grootst zijn. Tenslotte zijn wij de verkenning gestart hoe het JHT zich verhoudt tot de lokale basisondersteuning. En hoe het na de pilotfase het beste geborgd kan worden conform uitgangspunten Transformatieplan (preventie, normalisatie en dichtbij, vanuit de vindplaats).
- Wij hebben de twee bestaande locaties voor Buitenschoolse opvang (BSO) + voortgezet. Daarnaast zijn wij gestart met het opstellen van een kwaliteitskader om de norm over goede zorg en opvang vast te leggen. Dit kader wordt de basis voor de doorontwikkeling van de BSO+, passend bij het transformatieplan. De financiële toelichting van het JHT en de BSO+ zit in programma 6 (paragraaf 5.2.6).

4.1.2 Meer jongeren behalen een startkwalificatie

- Naar aanleiding van stijgende cijfers van voortijdig schoolverlaters heeft de gemeente Hengelo samen met de Twentse gemeenten een bijsturingplan ontwikkeld onder de naam "Twentse Belofte". Dit is in juli 2023 vastgesteld in de stuurgroep Twentse Belofte. Om het stijgend aantal voortijdig schoolverlaters een halt toe te roepen zijn er korte en lange termijn maatregelen in gang gezet. Voor de korte termijn bijvoorbeeld het inzetten op vroegsignalering en escalatie. En voor de lange termijn het aanpakken van risicovolle leerlingstromen en het ontwikkelen van nieuwe varianten van de Beroeps begeleidende leerweg (BBL).
- Het onderwijs heeft NPO middelen ingezet op onder andere kleinere klassen en extra begeleiding van leerlingen om (corona)achterstanden weg te werken. Zie ook hierboven wat er met de extra middelen is gedaan.

4.2 Schoolgebouwen in Hengelo worden optimaal gebruikt

4.2.1 De schoolgebouwen passen beter bij de leerlingenaantallen

- Bij het opstellen van het IHP heeft het eerste half jaar van 2023 vooral in het teken gestaan van het in beeld brengen en financieel vertalen van de huisvestingsopgave. Dat heeft bij de Zomernota 2023-2027 geleid tot het beschikbaar stellen van financiële middelen door de gemeenteraad voor de komende jaren. In het IHP zal aan de raad een mandaatvoorstel worden aangeboden om de uitvoering te laten starten. In de tweede helft van 2023 is vervolgens gewerkt aan het aanpassen van de planning van uitvoering (zgn. 'roadmap'; de wensen van de schoolbesturen) aan de financiële kaders vanuit de Zomernota. Deze aangepaste planning is ook getoetst aan stedenbouwkundige ontwikkelingen. Tenslotte is eind 2023 een nieuwe gemeentebrede leerlingenprognose opgesteld. Al deze documenten samen vormen (de input aan) het IHP. Dit wordt in het tweede kwartaal van 2024 ter besluitvorming aan de gemeenteraad aangeboden.

- Samen met de gemeenten Borne en Hof van Twente en de schoolbesturen voor het primair, speciaal en voortgezet onderwijs heeft Hengelo een verzoek ingediend bij de Commissie Nationaal Groeifonds voor een bijdrage vanuit het Innovatieprogramma onderwijsinvesting. Met een bijdrage van dit groeifonds is het mogelijk extra cofinanciering vanuit het Rijk te ontvangen bij het (innovatief) bouwen van scholen. Een eventuele definitieve toekenning wordt in het voorjaar van 2024 verwacht en wordt vervolgens opgenomen in het IHP.
- De gemeente Hengelo heeft in 2023 de onderhandelingen met Hogeschool Saxion opgestart met als doel het voormalige schoolgebouw van Saxion (aan de M.A. de Ruyterstraat) over te nemen. Het streven is deze procedure in het voorjaar van 2024 af te ronden.

4.2.2 Schoolgebouwen in Hengelo worden multifunctioneler gebruikt, zoals voor kinderopvang (integrale kindcentra)

- Wij hebben bij de ontwikkeling van het IHP met alle partners ook oog voor het multifunctioneel gebruik van schoolgebouwen.

Wat zijn we blijven doen

- Ook in 2023 voerde de gemeente Hengelo de wettelijke taken uit rond het openbaar onderwijs, zowel bestuurlijk als financieel. Hiervoor stuurden de stichtingen hun begroting en Jaarrekening ter kennisname naar de gemeenteraad. Daarnaast is er voor het VO een tweejaarlijkse bijeenkomst georganiseerd tussen de directeur-bestuurder en raad van toezicht met de gemeenteraad.
- Wij zijn ons blijven inzetten om onderwijsachterstanden te voorkomen en te bestrijden in de voorschoolse periode en het primair onderwijs. Wij hebben dit gedaan door in te zetten op voldoende en kwalitatief goede plekken voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en te zorgen voor een goed bereik van de voorschool.
- Wij hebben leerlingen in de basisschoolleeftijd op maat (taal)ondersteuning aangeboden.
- Wij hebben de doorgaande lijn van voorschool naar vroegschool gestimuleerd.
- Met het Expertisecentrum Jonge kind (EJK) hebben wij gezorgd voor de kwaliteit van de voor- en vroegschool en de ondersteuning voor jongere kinderen. Wij hebben het EJK gesubsidieerd.
- Wij zijn met Almelo en Enschede blijvend in gesprek over hoe gelijke kansen vorm te geven binnen de gemeente. Waarbij goede voorbeelden uit Twente onder de aandacht worden gebracht bij het Rijk.
- De gemeente Hengelo heeft zich ook het afgelopen jaar ingezet op het bestrijden en voorkomen van schoolverzuim bij jongeren. De leerplichtambtenaren zijn in gesprek gegaan met jongeren die verzuimen en hebben geprobeerd hen terug te leiden naar school. Zij voerden preventief gesprekken ter voorkoming van verzuim. De naam RMC (Regionaal Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten) is per 1 mei 2023 veranderd in Doorstroompunt.
- Samen met het onderwijs, zorg en arbeid hebben wij uitvoering gegeven aan de Twentse Belofte. De gemaakte afspraken in 2022 over de intensivering van samenwerking tussen de VSO/ Pro scholen en de 14 Twentse gemeenten en het Werkplein Twente zijn ten uitvoering gebracht in de vorm van een pilot. Deze afspraken beogen dat het doorstroompunt en de scholen nauw samenwerken om jongeren voor te bereiden op het verlaten van de school. Er wordt gebruik gemaakt van een Toekomstplan. Jongeren die de overstap maken van school naar werk of dagbesteding worden nog twee jaar na het verlaten van de school intensief begeleid. De pilot vindt plaats in de schooljaren 2022-2023 en 2023-2024.
- Integrale vervoersondersteuning stond voorop, zo ook binnen het leerlingenvervoer. Met daarbij de mogelijkheid om in overleg met de ouders, de leerling en de school een persoonlijk vervoersontwikkelingsplan op te stellen. Daarin wordt de weg naar zelfstandig reizen naar school en de mogelijkheden van de leerling beschreven.
- Wij hebben ons ingezet voor de ontwikkeling van volwassenen door het coördineren en organiseren van activiteiten om taal- en rekenvaardigheden te bevorderen (zie ook programma 6).
- Wij hebben, in samenspraak met het onderwijsveld, gewerkt aan een evenwichtige spreiding van optimaal benutte schoolgebouwen in de stad.
- Om bewegingsonderwijs te ondersteunen hebben wij voldoende en functionele gymnastieklokalen ten behoeve van het onderwijs beschikbaar gesteld.

Wat heeft het gekost

4 Onderwijs	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Baten	2	-	-	-
Lasten	-	-	-	-
4.1 Openbaar basisonderwijs	2	-	-	-
Baten	649	907	1.073	166
Lasten	5.915	6.997	6.737	260
4.2 Onderwijshuisvesting	-5.266	-6.090	-5.664	426
Baten	2.482	2.714	2.641	-73
Lasten	5.096	4.937	4.702	235
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-2.614	-2.223	-2.061	162
Saldo 4 Onderwijs	-7.878	-8.313	-7.725	588

Financiële toelichting

4.2 Onderwijshuisvesting (€ 426.000 voordeel)

- Op de reguliere budgetten onderwijshuisvesting is een voordeel van € 298.000. Dit voordeel is deels ontstaan door een aantal incidentele meevallers, bijvoorbeeld minder schade als gevolg van storm en vandalisme, compensatie van de hogere gasprijzen in 2023 en lagere personeelskosten door de krapte op de arbeidsmarkt. Daarnaast was er een incidentele tegenvaller door na-ijlende exploitatiekosten van schoolgebouwen. De hogere raming van de gaskosten wordt hoofdzakelijk verklaard door een toevoeging vanuit de Zomernota door een verdeling van de stelpost gasprijs van € 315.000 op de gymlokalen. Op onderwijshuisvesting zijn er incidentele baten als gevolg van de Jetten compensatie op gas. Voor onderwijs is dit € 76.000 en voor gymlokalen € 114.000, totaal € 190.000. In de Zomernota 2024-2028 beoordelen wij deze budgetten en stellen wij deze waar nodig bij. Door een correctie in de omslagrente is de rentelast € 68.000 lager. Over alle taakvelden is deze correctie budgettair neutraal. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar programma 9.
- In de Zomernota 2023-2027 is een budget van € 250.000 opgenomen voor de voorbereidingskosten van het Integraal Huisvesting Plan (IHP). Het opstellen van het IHP vraagt meer voorbereiding dan vooraf was aangenomen, de werkzaamheden lopen door in 2024. We stellen voor het niet bestede budget van € 80.000 te storten in de reserve onderwijshuisvesting vanuit de resultaatbestemming bij de Jaarrekening 2023.
- Het overige verschil bestaat uit afwijkingen onder de € 50.000.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken (€ 162.000 voordeel)

- We hebben in 2023 een aanvullende subsidie ontvangen vanuit de centrumgemeente Enschede (zowel incidentele als structurele middelen) voor de uitvoering van het doorstroompunt (voorheen Regionaal Meld- en Coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten). Dit leidt tot een voordeel van € 136.000.
- Het onderwijsachterstandenbeleid bestaat uit twee primaire stromingen: rijksmiddelen (spuks) en eigen gemeentelijke middelen. In de Zomernota 2023-2027 heeft een herijking van deze budgetten plaatsgevonden. Ten opzichte van de begroting 2023 hebben wij minder uitgegeven. De niet uitgegeven rijksmiddelen in 2023 mogen wij meenemen naar 2024 en verder. Per saldo is dit dus budgettair neutraal.
- Het overige verschil bestaat uit afwijkingen onder de € 50.000.

5.2.5 Sport, cultuur & recreatie

Aanspreekpunt bestuurlijk

Wethouders Bruggink, Lutikholt en Gerrits

Aanspreekpunt ambtelijk

K. Webbink, J-P. Boutkan, J. Logtenberg en E. Van Spall

Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we in 2023?

Sportbeleid en sportaccommodaties

De nieuwe sport- en beweegvisie Hengelo 2023-2033 (eerder genoemd als sportnota 2024) is in december 2023 door de gemeenteraad vastgesteld. In deze visie is nadrukkelijk aandacht besteed aan verbindingen die bijdragen aan het versterken van de sociale basis en werken vanuit het concept van positieve gezondheid en preventie. Een andere belangrijke ontwikkeling was de toekenning van de Brede SPUK-regeling (inclusief herijking van het lokaal sportakkoord). De Brede SPUK-regeling is beschikbaar gesteld voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis. De stip op de horizon is een gezonde generatie in 2040.

In het kader van aangepast sporten hebben wij samen met sportverenigingen in Hengelo aandacht besteed aan de legacy van de Special Olympics Nationale Spelen.

Sportverenigingen waren ook in 2023 druk met het herstel na de Coronaperiode. De stijging van de energieprijzen kostte de verenigingen ook de nodige aandacht. Specifiek op het gebied van vrijwilligers en bestuursleden hebben verenigingen moeite om vitaal te blijven. Om samen met de sport- en beweegaanbieders een stimulerende, sportieve en vitale omgeving te bieden hebben wij subsidies en regelingen ingezet op bestaande en nieuwe projecten.

De voetbalacademie van FC Twente en Heracles Almelo gaat zich definitief vestigen in Hengelo. Dit stimuleert de ambitie uit de koers 2040 om Sportpark Veldwijk in te richten als de topsportlocatie van Twente. Dit (top)sportklimaat is in 2023 ook bevestigd met een zo goed als uitverkochte FBK Games.

Cultuur

Cultuur draagt bij aan de strategische agenda van Hengelo. De onderwerpen waaraan cultuur bijdraagt zijn:

- Aantrekkelijke en groeiende bruisende stad
- Aantrekkelijke stedelijke cultuur, ook voor nieuwe generaties en doelgroepen
- Hotspot toptechnologie, cultuur en onderwijs
- De talent opgave en het aanjaagbudget

De belangrijkste ontwikkelingen hierin zijn het behouden en innoveren van het culturele aanbod. De volgende onderwerpen hebben daaraan bijgedragen:

Versterking en Vernieuwing, einde van corona-regelingen

In 2023 is het nog resterende budget gebruikt om de regeling Versterking en Vernieuwing een laatste keer open te stellen. Het doel van deze regeling is het versterken van de lokale culturele organisaties en het vernieuwen van lokale culturele programmering in de (post)coronatijd. De hoeveelheid en diversiteit aan aanvragen binnen de regeling laat zien hoeveel creativiteit en talent in onze stad aanwezig is. Daarnaast hebben de corona-regelingen inzicht gegeven in nieuwe ontwikkelingen en behoeften binnen cultuur. Een voorbeeld zijn de creatieve broedplaatsen in Hengelo. Zij hebben mede met subsidie vanuit de corona-regelingen een aantal cultureel/maatschappelijke projecten uit kunnen voeren. Deze projecten hebben bijgedragen aan de zichtbaarheid van de creatieve broedplaatsen en kansen opgeleverd voor (jonge) nieuwe makers.

Cultuurregio Twente

Alle 14 Twentse gemeenten ondersteunen het uitvoeringsprogramma Cultuurregio Twente 2023-2028. Ook Hengelo heeft hiervoor geld beschikbaar gesteld. Dit is een mooie mijlpaal om te komen tot een versterking van het culturaanbod in Twente en een sterke samenwerking in de regio op verschillende thema's als cultureel erfgoed, cultuureducatie, bibliotheken en culturele programmering.

Herdenking April/mei staking 1943

Wij hebben de initiatieven uit de samenleving omarmd om aandacht te schenken aan de herdenking van de landelijke April/mei stakingen 1943, die 80 jaar geleden in Hengelo zijn begonnen. Met het beschikbaar gestelde geld is een stedelijk herdenkingsprogramma ondersteund, met onder andere een herdenkingsplechtigheid, expositie en herdenkingsconcert. De gemeente heeft financieel bijgedragen aan de theaterproductie Vergeten Twentse Lente. Deze theatervoorstellingen vonden plaats op Vliegveld Twente.

Hart van Zuid festival

In 2023 is met succes de eerste editie van het Hart van Zuid festival georganiseerd bij broedplaats Oogst. Dit festival is een initiatief van Metropool Poppodia van Twente, Schouwburg Hengelo, Bibliotheek Hengelo, Oyfo Kunstenschool en Techniekmuseum en broedplaats Oogst in samenwerking met Studio15, Möllerwerf en Skatelab. Deze unieke samenwerking tussen diverse partijen maakte het mogelijk om een verbinding tussen verschillende vormen van kunst, theater, muziek, interactieve installaties en stedelijke ontwikkeling te creëren.

Hengeloos Energiefonds Maatschappelijke Organisaties (HEMO)

Maatschappelijke organisaties, die in het nauw kwamen door gestegen energielasten, hebben wij kunnen helpen met een bijdrage uit de HEMO. In totaal hebben twaalf maatschappelijke organisaties hiervoor een subsidie ontvangen, waaronder sportverenigingen, culturele en kerkelijke organisaties.

Klimaatverandering

Ook in 2023 kregen we weer te maken met weersextremen. Na een zomer met een recordperiode zonder neerslag, waren de laatste maanden van 2023 juist weer extreem nat en zacht. Hiermee wordt het belang onderstreept van het toepassen van klimaatadaptieve maatregelen.

Relevante beleidsnota's

- Sport- en bewegvisie (2023-2033)
- [Kadernota Sport en Bewegen](#) (2017-2021)
- Lokaal Sportakkoord 'Hengelo Inspireert' (2023-2026)
- Accommodatiebeleid Sociaal en Vastgoedkaders (2021)
- Kadernota Spelen (2016)
- Meerjarenplan gezondheid (2019)
- [Kunst- en Cultuurnota Hengelo 2021-2024](#) (2021)
- Kwartier maken voor de Collectie Hengelo (2008)
- [Beleidsnota Cultuurhistorisch Erfgoed 2014-2022](#)
- [Nota Vrijtijdseconomie 2011-2021](#)
- [Horecavisie](#) (2016)
- Vitale coalities (2008)
- [Nota Snippergroen](#) (2015)
- [Groenplan Hengelo](#) (2015)
- [Bomenverordening](#) (2018)
- [Een nieuwe focus op preventie](#) (2019)
- Nota Hondenvoorzieningen (2017)
- Klimaatadaptiestrategie (2022)

Verbonden partijen

Gildebor/SWB Midden Twente

Gildebor draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en sportaccommodaties.

Regionaal Bestuurlijk overleg Sport

Het regionaal Bestuurlijk Overleg Sport draagt bij aan het bevorderen van sporten en bewegen en het aanbod. Eind 2023 is de nieuwe visie omarmd. Begin 2024 is de visie vastgesteld. Er is nadrukkelijk aandacht besteed aan de legacy van de Special Olympics Nationale Spelen, talentontwikkeling en ontwikkeling van aangepast sporten.

Recreatieschap Twente

Het recreatieschap draagt bij aan het programma door het beheer en onderhoud van de recreatieparken en het bevorderen van recreatie en toerisme.

Cultuurregio Twente

Cultuurregio Twente is een samenwerkingsverband tussen de kunst- en cultuursectoren in alle Twentse gemeenten. Het profiel van de Cultuurregio Twente 2021-2024 en het uitvoeringsprogramma 2023-2028 zijn door alle 14 Twentse gemeenten (colleges) vastgesteld.

Wat hebben we bereikt

5.1 Meer inwoners van Hengelo sporten, bewegen en/of spelen

5.1.1 In 2024 sporten, bewegen en spelen meer inwoners van Hengelo

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023 ¹
Percentage volwassen Hengeloërs (>18 jaar) dat aangeeft één maal per week of vaker te sporten of intensief te bewegen (%)	72,5%	72,5%	90,7%
Percentage inwoners (18+) dat (zeer) tevreden is over speelvoorzieningen voor kinderen tot 12 jaar (%)	60,0%	60,0%	59,4%
Percentage inwoners (18+) dat (zeer) tevreden is over speelvoorzieningen voor jongeren tot 12-18 jaar (%)	42,0%	42,0%	36,0%
Percentage inwoners (18+) dat (zeer) tevreden is over de mogelijkheden voor volwassenen om te sporten en te bewegen in de openbare ruimte in Hengelo (%)	67,0%	67,0%	54,9%

1 De afwijkingen van de eerste en de laatste indicator zijn opvallend. De eerste is mogelijk te verklaren door het meer individueel, ongeorganiseerd sporten tijdens en na Corona. De tweede vloeit daar wellicht uit voort.

In de Sport- en beweegvisie (2023-2033) hanteren wij andere waarden voor de beleidsindicatoren. In de Jaarrekening 2023 vergelijken wij de realisatie nog met de in de begroting 2023 opgenomen indicatoren.

5.2 Inwoners beleven kunst, cultuur en erfgoed in Hengelo

5.2.1 In 2024 waarderen inwoners en bezoekers het culturele aanbod en erfgoed in Hengelo hoger

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Het rapportcijfer dat inwoners geven voor (de diversiteit van) het aanbod van culturele voorzieningen in Hengelo (cijfer 1-10)	6,9	7,1	7,2
Het rapportcijfer dat inwoners geven aan de kwaliteit van de culturele voorzieningen in Hengelo (cijfer 1-10)	7,2	7,1	7,3
Het rapportcijfer dat inwoners geven voor het behoud van het cultureel erfgoed van Hengelo, zoals monumenten (cijfer 1-10)	6,2	8,1	6,5

5.3 Hengelo is aantrekkelijker voor mens, plant en dier met meer en goed onderhouden openbaar groen

5.3.1 In 2024 zijn inwoners meer tevreden over de hoeveelheid en kwaliteit van openbaar groen in Hengelo.

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling 'In mijn buurt is voldoende groen' (%)	78,0%	77,1%	69,7%
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling 'Perken, plantsoenen en parken in mijn buurt zijn goed onderhouden' (%)	62,0%	63,7%	61,3%
Percentage openbaar groen ten opzichte van de totale openbare ruimte (%)	51,3%	51,3%	50,9%

5.3.2 In 2024 kent Hengelo meer biodiversiteit in de openbare ruimte.

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Oppervlakte ecologisch beheerde bermen en graslanden (hectare)	227	236	217

Wat hebben we daarvoor gedaan

5.1.1 In 2023 sporten, bewegen en spelen meer inwoners van Hengelo

- Wij hebben sport- en beweegaanbieders ondersteund met subsidies, kennis en inzet van professionals (combinatiefunctionarissen). Daarnaast zijn er via het Lokaal Sportakkoord Hengelo 38 projecten in gang gezet of vervolgd, die aanzetten tot sporten en bewegen. Bijvoorbeeld de wekelijkse instuif rondom Wavelight en de beweegtuin op Sportpark Veldwijk.
- De gemeente Hengelo heeft meerdere succesvolle evenementen georganiseerd en gefaciliteerd voor verschillende doelgroepen. Met als voorbeeld de eerste editie van het FBK Urban Sports Festival en de Special Sports Friends dag voor aangepast sporten. Met deze evenementen is invulling gegeven aan:
  - Meedoen door kwetsbare doelgroepen/gehandicaptensport
  - Sport en bewegen voor een vitale en gezonde samenleving
  - Talenterkenning, ontwikkeling en ondersteuning
- Om het aanbod en de behoefte goed in te richten hebben combinatiefunctionarissen veel verschillende sport en beweeg activiteiten georganiseerd. De sportverenigingen en sport- en beweegaanbieders hebben bijgedragen aan het aanbieden van het aanbod voor (kwetsbare) doelgroepen. Hengelo Sport heeft met het aanbod voor basisonderwijs elk kind minimaal 26 uur extra laten bewegen.
- Samen met het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS) zijn wij in 2023 gestart met bijeenkomsten en een samenwerkingsverband van niet-traditionele ondernemende sportaanbieders. Jaarlijks stelt het Platform meer dan de helft van het aantal Nederlandse sporters in staat hun sport te beleven. De POS betreft ondernemende aanbieders om inwoners te betrekken en te activeren in het sport- en beweeglandschap.
- In 2023 waren de sportaccommodaties toegankelijk en betaalbaar. Er zijn twee gymlokalen volledig toegankelijk gemaakt voor mindervaliden. De accommodaties voldoen aan de eisen van NOC*NSF en de sportbonden.

Twentebad

- In 2023 zijn weer meer mensen lid geworden van het Twentebad. Zowel bij het banenzwemmen als bij de deelname aan de groepslessen is sprake van een stijgende lijn. De belangstelling van mensen met een intensievere zorg is wederom groot. Door het aanpassen van de programmering is er voldoende beweegruimte in het water voor de kwetsbare doelgroepen.
- Het aantal bezoekers is gestegen naar 464.000. Er is meer gebruik gemaakt van sportief zwemmen, groepslessen en banenzwemmen. Het recreatief zwemmen is op donderdag vervangen door zorggroepen. Deze groei blijft zich positief ontwikkelen. De wachtlijsten voor de reguliere zwemlessen zijn weer terug op normaal niveau. De wachtlijst voor zwemles voor kinderen met een beperking is een aandachtspunt.
- Het vijftigmeterbad wordt naast regionaal gebruik ook (inter)nationaal steeds meer gevonden als trainingsbad (voornamelijk door zwemmers uit België en Duitsland). Het slechte weer in 2023 heeft ook aan de kostenkant voor tegenvallers gezorgd. De werkzaamheden op de ligweide zijn hierdoor flink uitgelopen. Voor de schoonmaak zorgde dit ook voor veel extra inzet.
- Vanuit het onderwijs zijn er in 2023 meer aanvragen gekomen voor inzet van vakdocenten in het basisonderwijs. Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt lukt het Twentebad/ Hengelo Sport nog steeds sport- en zwemonderwijzers te werven.
- Op 15 februari 2023 heeft de gemeenteraad twee moties aangenomen voor de aanleg van een basketbalveld én calisthenics toestellen bij de Berflobeek. Deze moties zijn in goed overleg met de initiatiefnemers opgepakt en voorbereid. In 2024 wordt tot uitvoering overgegaan.

5.2.1 Inwoners en bezoekers waarderen het culturele aanbod en erfgoed in Hengelo hoger

De ondergenoemde acties dragen ook bij aan de strategische agenda van Hengelo.

- We hebben zowel de culturele kernvoorzieningen als ook kleine(re) culturele instellingen ondersteund met een jaarlijkse subsidie; hierbij hebben we subsidievoorwaarden en prestatie-indicatoren vastgesteld om de artistieke, maatschappelijke en culturele waarde te kunnen toetsen en meten.
- We hebben de motie Uitwerking relatie professionele kernvoorzieningen en amateurkunstveld verder uitgewerkt. Uit een rondgang in het veld blijkt dat er al veel kruisbestuiving is tussen de kernvoorzieningen en kleinere instellingen. De organisaties weten elkaar ondertussen goed te vinden, voornamelijk om gezamenlijke projecten uit te voeren.

- We hebben ingestemd met de fusie van Bibliotheek Hengelo met de bibliotheek van Oldenzaal en Hof van Twente. Hiermee is een robuuste en toekomstbestendige instelling ontstaan.
- Vanaf 2023 ontvangt de Lokale Omroep Hengelo (1Twente) meer geld om door te kunnen groeien naar een professionele organisatie met een zelfstandige redactie in Hengelo.
- Het Commissariaat voor de Media heeft op 25 mei de aanwijzingsprocedure opengesteld voor de vernieuwing van de vijfjarige zendlicentie van de lokale omroep in Hengelo. De aanmeldingsprocedure sloot op 25 november. In 2024 wordt bekend wie de licentie toegekend krijgt; hierbij heeft de gemeente een adviserende rol.
- Museum Hengelo heeft de opdracht (vanuit de Kunst- en Cultuurnota) verder uitgewerkt om de toekomstbestendigheid van de organisatie te onderzoeken.
- Door hernieuwde inzichten heeft het opstellen van het atelierbeleid vertraging opgelopen. In de eerste helft van 2024 komen we hierop terug.
- We hebben onderzoek laten doen naar mogelijke informatieplatforms voor kennismakingsactiviteiten (vooral gericht op de jeugd). De mogelijkheden zijn heel divers, zowel in het bereiken van doelgroepen als in verschillende soorten activiteiten en uitvoering. De keus hangt ook samen met de uitwerking van de Sociale Basis in het Transformatieplan en de daarin gestelde wens tot wijkgericht werken. In 2024 komen we hierop terug.
- De functie van cultuurmakelaar is ondergebracht bij Wijkkracht.
- De opdracht van de huidige stadsdichter liep tot november 2023. Wij hebben deze met een half jaar verlengd, zodat hij zijn gedichtenproject goed af kan ronden. De Stadsdichterverkiezing – die we samen met stichting Hengelo Leest en Bibliotheek Hengelo organiseren - is daarom ook met een half jaar uitgesteld.

Specifieke uitkeringen van het Rijk (SPUK)

Een specifieke uitkering is gelabeld geld vanuit de Rijksoverheid om specifiek beleid uit te voeren. De laatste jaren is het aantal SPUKs aanzienlijk uitgebreid, ook voor cultuur. Vaak zijn SPUKs bedoeld voor een bepaalde periode, waardoor het een uitdaging is om structureel beleid te ontwikkelen. Wij hebben de SPUK-middelen gebruikt om bij te dragen aan de strategische doelen op het gebied van cultuur. Hieronder staan de SPUKs en specifieke gelden voor cultuur:

- *SPUK Impuls Jongerencultuur 2022-2024*
Jongeren hebben in de corona-periode veel moeten missen, ook op cultureel vlak. Dat terwijl cultuurdeelname positieve effecten kan hebben op ons welzijn. Met deze SPUK-middelen hebben we extra activiteiten en vormen van eigentijdse cultuurbeoefening door jongeren kunnen ondersteunen, zoals het initiatief Studio15.
- *SPUK Informatiepunt Digitale Overheid (IDO)*
Een Informatiepunt Digitale Overheid (IDO) biedt laagdrempelig, gratis en voor iedereen toegankelijke ondersteuning bij vragen over het gebruik van de digitale overheid. Het Hengelose IDO is te vinden bij Bibliotheek Hengelo. De beschikbare structurele rijksmiddelen zijn per 2023 als SPUK aan de gemeente toegekend, zodat wij hierover goede afspraken met Bibliotheek Hengelo kunnen maken.

Robuuste Rechtsbescherming

Naar aanleiding van de bevindingen van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK) heeft de gemeente rijksmiddelen ontvangen om de dienstverlening aan bewoners te versterken. Een deel van deze middelen hebben we ingezet onder de noemer robuuste rechtsbescherming. Hiervoor hebben we wijkgericht en dichtbij de bewoners in de twee bibliotheeklocaties een juridisch loket geopend; deze spreekuren werden goed gevonden.

5.3.1 Inwoners en bezoekers zijn meer tevreden over de hoeveelheid en kwaliteit van openbaar groen in Hengelo

- In 2023 is het nieuwe marktplein opgeleverd met veel ruimte voor groen en water. Kort daarna zijn we gestart met de herinrichting van het Wetplein, waarbij het eerste deel van de nieuwe kerktuin is ingericht en aangeplant. Ook is het groen bij de Bellinckhof opgeknapt; verouderde plantvakken en slechte bomen zijn verwijderd en zijn diverse bomen, bosplantsoen en lage heesters aangeplant. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het verhogen van de biodiversiteit en het verminderen van hittestress.
- Samen met de wooncorporatie Welbions werken we aan een klimaatbestendige stad met ruimte voor groen en water. Zo hebben we samen in 2023 de Bloemenbuurt aangepakt waarbij meer ruimte is ontstaan voor groen en waterberging in combinatie met verblijfplekken.

- Met het waterschap Vechtstromen blijven we werken aan de Hengelose beken en het waterrobuust en klimaatbestendig inrichten van Hengelo. Hiervoor is in juni 2023 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst getekend en is een deel van de Elsbeek tot aan de Paul Krugerstraat opnieuw ingericht. Ook zijn we in 2023 gestart met de herinrichting en verbreding van de BerflobEEK, tussen de Willemstraat en Deldenerstraat.
- In 2020 is er voor vier jaar een investeringsbedrag van € 150.000 per jaar beschikbaar gesteld voor het vergroenen van de wijken onder de naam Van Grijs naar Groen. Bij het vergroenen van de wijken krijgen de inwoners een belangrijke rol bij het bepalen waar en hoe de vergroening uitgevoerd wordt. Inwoners kunnen locaties aanmelden die geschikt zijn om te vergroenen. In 2023 is het project opgestart in de wijken Hengelose Es en Berflo Es. Hiermee draagt dit project bij aan de wijkgerichte aanpak.
- In 2023 was de overlast door de eikenprocessierups weer minder dan het jaar ervoor. In de afgelopen jaren is het aantal meldingen sterk gedaald (2.378 meldingen in 2020, 502 meldingen in 2021, 254 in 2022 en 116 meldingen in 2023). Een mooi resultaat dat behaald is door een combinatie van een juiste bestrijding (preventieve bestrijding in vroege voorjaar en het wegzuigen van de nesten in de zomer), het inzetten op het verhogen van de biodiversiteit, samenwerking met de omliggende gemeenten en provincie Overijssel en goede communicatie richting inwoners.
- In 2023 heeft de rekenkamer een onderzoek gedaan naar de werking en de resultaten van de Bomenverordening 2018 en de daarmee verbonden bestemmingsreserve, het Groencompensatiefonds. In het rapport is een aantal aanbevelingen gedaan om te komen tot een optimalisatie van de werking van de Bomenverordening en het Groencompensatiefonds. Inmiddels is er een start gemaakt met deze optimalisatie. In het tweede kwartaal van 2024 wordt de raad hierover geïnformeerd.
- In 2023 is de verkoop van snippergroen 'on hold' gezet, totdat duidelijk is welke kaders noodzakelijk zijn voor aanleg van nieuwe energievoorzieningen.
- In 2023 hebben verschillende werkzaamheden plaatsgevonden aan de Lauravijver. Er zijn bomen gekapt en er is een damwand geplaatst. De grond tot de damwand kon door aanwonenden worden aangekocht. Daarbij zijn, in nauw overleg met de bewoners, duidelijke afspraken gemaakt over een groenstrook die de gemeente toegang geeft bij onderhoud aan de damwand.
- De actualisatie van de gemeentelijke hoofdgroenstructuur, met een bijbehorend groenplan, heeft vertraging opgelopen door gebrek aan capaciteit. In 2024 wordt dit verder opgepakt.
- Het onderhoudsniveau van het openbaar groen voldeed in 2023 gemiddeld genomen ruimschoots aan de afgesproken kwaliteitsnormen.

5.3.2 Hengelo kent meer biodiversiteit in 2023

- Vanaf 2023 is het extensieve maaien in heel Hengelo toegepast. Als gevolg van deze nieuwe manier van maaien is het beeld op veel plekken veranderd, van kort en netjes naar hoog en kruidenrijk. Naar aanleiding van reacties en meldingen van bewoners, is in het najaar van 2023, in overleg met de collega's van Gildebor, een aantal veranderingen doorgevoerd. Zo worden de randen langs paden, kavelgrenzen en wegen (1,5 meter) toch weer gemaaid vanuit het oogpunt van veiligheid. Ook zijn en worden fouten (plekken die in de praktijk toch minder geschikt lijken te zijn voor extensief maaien) aangepast. Hiermee is en wordt adequaat gereageerd op wensen en meldingen van bewoners. Wel is het totale oppervlakte van de extensief beheerde bermen in 2023 hierdoor minder dan begroot.

Wat zijn we blijven doen

Sport

- Wij hebben sporten- en bewegen gestimuleerd op scholen, in wijken en bij sport- en beweegaanbieders. Wij blijven kijken naar specifieke doelgroepen zoals mensen met een beperking en mensen in een kwetsbare positie. De activiteiten en begeleiding zijn georganiseerd door verenigingen, sport- en beweegaanbieders en combinatiefunctionarissen.
- Blijvend faciliteren op het realiseren van duurzame verbindingen tussen sport- en beweegaanbieders en onderwijs-, zorg- en welzijn aanbieders. Sport blijft als middel ingezet worden voor jeugd(zorg), gezondheid, preventie en eenzaamheid. Dit blijven wij doen met de subsidiemogelijkheden en het lokaal sportakkoord.
- De topsport en talentontwikkeling stimuleren door de FBK-Games te subsidiëren en het Twentebad te faciliteren. Ook blijven wij stimuleren om sport- en beweeg initiatieven plaats te laten vinden in onze accommodaties en voorzieningen.

- De accommodaties betaalbaar en toegankelijk aanbieden voor gebruikers. De accommodaties aantoonbaar schoon en veilig houden volgens de eisen van NOC*NSF. Het Twentebad houdt het keurmerk Veilig & Schoon.
- Sport en bewegen nadrukkelijk aandacht geven in de omgevingsvisie om het aanbod (sporten, bewegen en spelen) in de openbare ruimte te versterken.
- Vanuit onze lokale inzet en regionale afstemming daarover dragen wij bijaan gezondere en sportievere inwoners (in Twente).

Cultuur

- Kunst en cultuur activiteiten vergroten de leefbaarheid van de stad. Daarom blijven wij diverse culturele activiteiten op gebied van muziek, podiumkunsten, beeldende kunst, literatuur en media stimuleren en subsidiëren. Dit zijn instellingen zoals de culturele kernvoorzieningen, middelgrote aanvullende culturele instellingen, amateurkunstverenigingen en kleinere instellingen.
- We hebben samen met Hengelo Promotie het bestaande kunst- en cultuuraanbod gepromoot, zodat meer inwoners het aanbod leerden kennen en daar gebruik van hebben kunnen maken.
- We hebben bijgedragen aan de uitvoering van het Actieplan Bruisende Binnenstad 2022-2026 op het gebied van kunst en cultuur.
- De samenwerking tussen het amateurkunstveld en de culturele kernvoorzieningen is verder uitgebouwd. Samen hebben zij onder andere de Week van de Amateurkunst georganiseerd.
- We hebben de financiering voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit gecontinueerd. Ook de schoolbesturen voor het Basisonderwijs en (Voortgezet) Speciaal Onderwijs, Fonds voor Cultuurparticipatie en de provincie hebben bijgedragen. Het resultaat was een breed en divers aanbod van kunst- en cultuureducatie op alle basisscholen in Hengelo onder de naam CultuurwijsHengelo.
- Vanuit de gedachte van meedoen en persoonlijke ontwikkeling hebben we verschillende activiteiten ondersteund op het gebied van cultuurparticipatie in de wijken, onder andere voor jongeren.
- Het beheer en onderhoud van het gemeentelijk kunstbezit hebben wij gecontinueerd.

Openbaar groen en recreatie

- Ondanks de toenemende gevolgen van het veranderende klimaat (periodes van extreme droogte en extreme neerslag) lukte het Gildebor de stad te onderhouden conform de vastgestelde beeldkwaliteitsnormen.
- Door deze gevolgen van het veranderende klimaat, zagen we de aandacht voor een prettig woon- en leefklimaat in de stad toenemen. We bleven ons hier voor inzetten door, waar mogelijk, te zorgen voor voldoende, gevarieerd en goed onderhouden openbaar groen. Daarbij houden wij rekening met de verschillende gebruiks- en natuurfuncties en met toekomstige klimaatontwikkelingen.
- In maart en in oktober vond het overleg plaats met onze externe groenpartners tijdens de Groene Tafel. Het doel is om elkaar te informeren over actualiteiten op het gebied van groen in Hengelo. Ook delen wij kennis en werken aan gezamenlijke groenprojecten en/of -activiteiten in Hengelo.
- Samen met onze externe groenpartners stimuleerden wij bewoners om tuinen groener te maken en te houden. We zijn hiervoor aangesloten bij de landelijke campagne van de Stichting Steenbreek. Daarnaast hebben we actief campagne gevoerd in het kader van het Nederlands Kampioenschap Tegelwippen.
- We bleven actief bijdragen aan de verbetering van de leefomstandigheden van bijen en andere bestuivende We bleven streven naar meer biodiversiteit, o.a. door extensief beheer van bermen en graslanden en variatie in de soortkeuze van bomen en beplantingen.
- Wij bleven maatregelen nemen om water langer vast te houden in het gebied, o.a. door afkoppelen, aanleg van wadi's en bergingsvijvers, meer ruimte voor de beken en het stimuleren van de vergroening van tuinen en groene daken.

Wat heeft het gekost

5 Sport, cultuur en recreatie	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Baten	7	538	539	1
Lasten	471	1.097	1.102	-5
5.1 Sportbeleid en activering	-464	-559	-563	-4
Baten	4.479	5.749	5.875	126
Lasten	8.829	10.279	10.601	-322
5.2 Sportaccommodaties	-4.350	-4.530	-4.726	-196
Baten	1.910	2.764	2.508	-256
Lasten	7.532	8.875	8.523	352
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-5.622	-6.111	-6.015	96
Baten	-	-	-	-
Lasten	380	378	371	7
5.4 Musea	-380	-378	-371	7
Baten	-	-	-	-
Lasten	467	414	417	-3
5.5 Cultureel erfgoed	-467	-414	-417	-3
Baten	61	140	140	-
Lasten	2.747	3.110	3.109	1
5.6 Media	-2.686	-2.970	-2.969	1
Baten	71	121	270	149
Lasten	7.079	7.540	7.206	334
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-7.008	-7.419	-6.936	483
Saldo 5 Sport, cultuur en recreatie	-20.977	-22.381	-21.997	384

Financiële toelichting

5.1 Sportbeleid en activering (€ 4.000 nadeel)

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

5.2 Sportaccommodaties (€ 196.000 nadeel)

Wij krijgen een tweetal compensatie vergoedingen van het Rijk, de SPUK Meerkosten Energie Openbare Zwembaden en een vergoeding voor de meerkosten voor beëindigen van de contracten met SEFE Energy Ltd. Er is een inschatting gemaakt van de financiële effecten. De te ontvangen vergoeding is € 121.000 te hoog ingeschat (nadeel). Daar tegenover staan € 111.000 lagere energielasten. Per saldo betekent dit een klein nadeel. Voor 2024 ontvangen wij ook nog een vergoeding voor de hogere kosten van gas. Dit wordt verwerkt in de Zomernota 2024-2028.

Door (blijvende) stijgende prijzen zijn de uitgaven voor onderhoud en inkoop horeca hoger dan begroot, respectievelijk € 129.000 en € 71.000. Voor een deel hiervan (€ 23.000) ontvangen wij compensatie via de SPUK Stimulering sport. Deze uitkering compenseert het afschaffen van het recht op aftrek BTW in 2019. Er is niet standaard rekening gehouden met het verhogen van de te ontvangen SPUK Stimulering Sport. De totale compensatie is € 185.000 hoger dan begroot. De afrekening van 2022 resulteerde in een voordeel van € 70.000. Voor 2024 verandert de regeling SPUK Stimulering sport. De financiële gevolgen hiervan zijn nog niet in te schatten. In de Zomernota 2024-2028 komen we hierop terug.

In 2023 is het peuterbad vervroegd vervangen om de schade onder dat bad te herstellen. Het peuterbad is in 2023 versneld afgeschreven. Dit resulteert in een afwijking van € 68.000 (nadeel) op de afschrijvingslasten.

De personeelskosten laten op de inkomsten en de uitgaven een overschrijding zien van respectievelijk € 91.000 en € 106.000. Dit betekent per saldo een klein nadeel van € 15.000. Voor een nadere analyse verwijzen wij naar programma 9. Diverse kleine wijzigingen verklaren het restant verschil.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie (€ 96.000 voordeel, waarvan € 151.000 budgetoverheveling)

Wij hebben in 2023 de regeling 'Versterking en Vernieuwing 2023-2024' vastgesteld. De instellingen mogen de

toegekende middelen zowel in 2023 als in 2024 besteden. Om besteding in 2024 mogelijk te maken stellen wij voor een budget van € 151.000 over te hevelen naar 2024. Zie hiervoor het bestemmingsvoorstel 4.3.

Het Rijk heeft via de SPUK Impuls Jongerencultuur voor de jaren 2023 en 2024 middelen beschikbaar gesteld voor activiteiten van eigentijdse cultuurbeoefening door jongeren in Hengelo. Een deel van de in 2023 ontvangen middelen zal in 2024 tot uitgaven leiden. Dit is in overeenstemming met de regeling. Stichting Oyfo is in 2023 het Studio15 gestart en wil dat in 2024 voortzetten. Uitgaven schuiven een jaar op en dat levert in 2023 een voordeel op van € 269.000. De inkomsten zijn ook € 269.000 lager, per saldo is het resultaat budgetneutraal. Bij de 1e Berap 2024 zullen wij de wijziging voor 2024 verwerken. Diverse kleine wijzigingen verklaren het restant verschil.

5.4 Musea (€ 7.000 voordeel)

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

5.5 Cultureel erfgoed (€ 3.000 nadeel)

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

5.6 Media (€ 1.000 voordeel)

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (€ 483.000 voordeel)

Wij hebben € 220.000 minder uitgegeven aan uitbestede werkzaamheden op het gebied van Groen, Spelen en Overige Waterlopen. In 2022 is € 62.000 van het budget ecologisch maaibeheer overgeheveld naar 2023. Ook in 2023 bleef dit budget grotendeels onbenut, de plannen zijn gemaakt en uitvoering vindt plaats in het plantseizoen van 2024. In 2024 actualiseren wij de budgetten naar de huidige inzichten en verwerken eventuele aanpassingen in de komende Zomernota.

In 2023 is een deel van de budgetten, die bij Gildebor waren belegd, teruggehaald naar de gemeente (€ 100.000). Gildebor heeft niet meer de capaciteit om de werkzaamheden uit te voeren. Deel van het budget is ingezet voor het maken van ontwerpen. De uitvoering hiervan kan plaatsvinden in het plantseizoen dat loopt tot medio april. De verkoop van Snippergroen, groencompensatie-opbrengsten en een provinciale subsidiebijdrage leiden tot een voordeel van € 150.000. Overige verschillen betreffen onder andere lagere dan verwachte kosten van baggerwerkzaamheden en een niet volledig benut budget voor het onderhoud van speeltoestellen.

We hebben op dit taakveld € 74.000 lagere personele lasten in verband met het bestaan van vacatureruimte, door ziekte en een verschuiving van werkzaamheden naar het taakveld Wegen. Voor een nadere analyse van de personeelskosten verwijzen wij naar programma 9.

Conform de Bomenverordening storten wij € 35.625 in de Reserve Compensatiefonds Bomenverordening.

5.2.6 Sociaal domein

Aanspreekpunt bestuurlijk

Wethouders Luttkholt, Bruggink en Freriksen

Aanspreekpunt ambtelijk

T. Lantink, E. Van Spall, K. Webbink en
J. Logtenberg

Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we in 2023?

Ook in 2023 konden inwoners op de gemeente Hengelo rekenen als ze moeite hadden om zelfstandig mee te doen in de maatschappij. Of het nu ging om huishoudelijke ondersteuning, hulp bij schulden, Regiotaxi of een zinvolle daginvulling. Wel hebben wij in 2023 de verandering in het sociaal domein in gang gezet, zoals verwoord in het 'Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein'.

Zoals in paragraaf 5.1 is verwoord, stond het eerste jaar van het transformatieplan in het teken van de opstart van de uitvoering van de transformatie. Wij zijn in 2023 voortvarend gestart met meerdere, op elkaar afgestemde, activiteiten (niet alleen vanuit dit programma, maar ook vanuit programma 4, 5 en 7). Activiteiten die eraan bijdragen dat goede ondersteuning en begeleiding, nu en in de toekomst, bereikbaar blijft voor alle Hengeloërs die dat nodig hebben. Wij geloven, dat het anders én beter kan. Meer omzien naar jezelf en elkaar, hulp dichterbij in de wijk, en minder versnippering. Daarbij zoeken naar een passende balans tussen menswaarden, bureaucratie en efficiëntie. Activiteiten zoals Aanvragen 2.0, Aanmodderen is stoppen, versterken van de sociale basis en Jeugdhulpteams op scholen. Ze komen in dit programma inhoudelijk aan de orde.

Al snel hebben wij voor het proces van verwerving van de basisondersteuning een aanvullende opdracht verstrekt, vanwege de complexiteit, omvang en impact ervan. Deze verwerving is leidend geweest voor het opstarten en prioriteren van de activiteiten in 2023. Bestaande overeenkomsten voor jeugdhulp en Wmo lopen per 1 januari 2025 namelijk af en dan moeten wij de basisondersteuning gereed hebben. Voor de verwerving van de basisondersteuning zijn wij in gesprek met onze aanbieders van zorg- en welzijnsdiensten.

Tegelijk met de lokale verwerving van basisondersteuning, startte in 2023 de regionale aanbesteding van de jeugdhulp door de Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente (OZJT), in samenwerking met de gemeenten. Separaat aan maar wel verbonden met dit inkoopproces, liep de doorontwikkeling van het Barrièremodel naar het Kwaliteit- en integriteitsinstrument Twente (KIT).

Zoals met gemeenteraad is afgesproken, geven wij in een bijlage extra informatie over de voortgang van de transformatie. Zie bijlage 10.2.

Regionale en landelijke context

De veranderingen in het sociaal domein stonden in 2023 niet los van regionale en landelijke ontwikkelingen en sluiten daar goed bij aan.

Hervormingsagenda jeugd

Het Rijk, zorgaanbieders, cliënten (vertegenwoordigers), professionals en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) stelden samen de Hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 op. Dit moet leiden tot verbetering van de hulpverlening en een financieel beheersbaar en duurzaam jeugdstelsel. De VNG en het Rijk hebben na 1,5 jaar onderhandelen in april 2023 een financieel akkoord bereikt voor de Hervormingsagenda. Onderdeel van deze hervormingsagenda zijn de beoogde aanpassingen van de Jeugdwet en het maken van afspraken met partners over kwalitatief goede zorg, die aansluit bij behoeften van jeugdigen, ouders en gezinnen.

Naast de Hervormingsagenda is in 2023 het landelijke programma 'Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming' gestart, om de jeugdbeschermingsketen te vereenvoudigen. En zijn wij (boven) regionaal bezig met de om- en afbouw van de JeugdzorgPlus en de drie-milieus voorzieningen (voorzieningen waar jeugdigen verblijven, behandeling krijgen en scholing/werk en vrijetijdsbesteding) naar kleinere groepen.

Wij zien dat deze ontwikkelingen direct aansluiten bij het transformatieplan, waarin al een groot aantal onderdelen van de hervormingsagenda worden opgepakt, en bij de regionale inkoop van de jeugdhulp.

Wetswijziging Wmo controversieel verklaard

De Tweede Kamer heeft de (verdere) behandeling van de wetswijziging Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 controversieel verklaard. Dit betekent dat ze hierover pas besluiten nemen na het aantreden van een nieuw kabinet. Daaronder valt onder andere de wijziging in verband met de invoering van het woonplaatsbeginsel voor beschermd wonen.

Ook enkele andere wetten met het oog op een integrale en gecoördineerde aanpak bij meervoudige problematiek en de daarvoor benodigde gegevensverwerking, zijn controversieel verklaard. Zoals de Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (WAMS).

Breed offensief Participatiewet uitgesteld met uitzondering van aantal maatregelen

In de Beleidsbegroting 2023-2026 hebben wij aangegeven dat het wetsvoorstel Breed Offensief Participatiewet is uitgesteld. Met dit offensief stelt het kabinet maatregelen voor om meer mensen met een beperking aan een baan te helpen en aan het werk te houden. De volgende maatregelen vanuit het Breed Offensief gelden echter al wel vanaf 1 januari 2023:

- Mogelijk maken dat het inkomen uit deeltijdwerk niet meer volledig af gaat van de bijstandsuitkering van de werknemer die werkt met loonkostensubsidie
- De kostendelersnorm is gewijzigd zodat jongeren tot 27 jaar niet meetellen als kostendeler voor hun huisgenoten.

Aanpak geldzorgen, armoede en schulden

Het Rijk streeft naar bestaanszekerheid. In de landelijke Aanpak geldzorgen, armoede en schulden staat een divers palet aan maatregelen om een substantiële bijdrage te leveren aan het verminderen van het aantal mensen en in het bijzonder kinderen, dat leeft in armoede en/of te maken heeft met problematische schulden. Denk hierbij aan verhoging wettelijk minimum loon, diverse maatregelen tegen energiearmoede en aanpak schuldenincasso. Bij een deel van de maatregelen krijgt de gemeente nadrukkelijk een taak. Een deel daarvan is niet nieuw voor ons, zoals de intensivering vroegsignalering schulden en verstrekking van meer saneringskredieten. Wij hebben oog voor uitvoerbaarheid van de extra maatregelen, zowel inhoudelijk (in lijn met ons transformatieplan) als financieel (krijgen we hier voldoende compensatie voor).

Relevante beleidsnota's

- [Nota Handhaving Sociaal Domein](#) (2017)
- [Twents model inkoop maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp](#) (2017)
- Meerjarenplan gezondheid 'Gezond op de agenda' (2019)
- Lokale visie Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen na 2021 (2019)
- Notitie 'Een nieuwe focus op preventie in het sociaal domein Hengelo' (2019)
- 'Wonen en zorg in Hengelo', Opgaven voor 2019 -2025
- Uitvoeringsplan 'Eenzaamheid is iets om te delen' (2020)
- Regionaal plan van aanpak tegengaan dak- en thuisloosheid centrumgemeente Enschede
- Actieplan toegankelijkheid Hengelo (2020)
- Actieplan preventie jeugd (2020)
- [Beleidskader Armoede en Schulden 2021-2024 'Het taboe doorbreken'](#)
- [Beleidsprogramma sociaal 2021 - 2025](#)
- [Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo \(2022\)](#)
- Regiovisie aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 2023-2026
- Voorbij de Regenboog, lhbti+-beleidsnotitie 2023-2026

Verbonden partijen

SamenTwente

SamenTwente is een GR voor de organisaties GGD (Gemeentelijke gezondheidsdienst), OZJT (Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente) en VTT (Veilig Thuis Twente). Ook wordt gastheerschap geboden aan Kennispunt Twente, Samen14 en Twentse Koers.

SamenTwente is een organisatie voor en door de 14 Twentse gemeenten. Samen met de 14 Twentse gemeenten en de ketenpartners zet SamenTwente zich in voor gezonde, veilige en vitale inwoners van Twente.

Portefeuillehoudersoverleg Arbeidsmarkt (samenwerking Wet SUWI)

De Twentse arbeidsmarkt is volop in beweging en vraagt om gezamenlijke investeringen zodat werkenden, werkzoekenden en werkgevers zich blijvend kunnen ontwikkelen en zo laten bijdragen aan de brede welvaart in Twente uitgedrukt in ons Bruto Twents Geluk. Vooruitlopend op de ingezette landelijke ontwikkelingen voor de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur, werken wij regionaal samen aan een perspectief voor de strategische agenda voor de komende jaren en een arbeidsmarktinfrastructuur die ons in staat stelt onze ambities goed uit te kunnen voeren.

SWB Midden Twente

De GR SWB Midden Twente is vanuit verlengd lokaal bestuur een publieke uitvoeringsorganisatie voor beschut werk, arbeidsontwikkeling en beheer van de openbare ruimte voor de gemeenten Borne, Hengelo en Hof van Twente. Met het Strategisch plan 2023–2027 heeft SWB in afstemming met de verbonden gemeenten een toekomstbestendige koers met bijpassende ambities bepaald.

Werkplein Twente

Werkplein Midden Twente is een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Borne, Haakbergen, Hengelo, Hof van Twente, UWV en SWB op zowel het gebied van werkzoekendendienstverlening als op het gebied van werkgeversdienstverlening. Door middel van een gezamenlijke aanpak proberen we mensen met een WW-uitkering, bijstandsuitkering of arbeidshandicap aan een passende baan te helpen. Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt sluit het aanbod vanuit de bestanden steeds vaker niet (helemaal) aan bij de vraag van werkgevers. De werkzaamheden verschuiven om die reden meer van acquisitie naar het matchen van vraag en aanbod. En naar het ondersteunen van werkgevers op het terrein van een Leven Lang Ontwikkelen en inclusief personeelsbeleid en het aanboren van onbekend talent.

Stadsbank Oost Nederland

Samenwerkingsverband met 21 gemeenten voor de uitvoering van schuldhulpverlening. Vanuit de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wsg) zijn wij als gemeente verantwoordelijk voor de schuldhulpverlening aan onze inwoners, inclusief preventie en nazorg. Ons doel is mensen schuldenvrij te krijgen of hun schuldenlast beheersbaar te krijgen. De financieel-technische zaken op dit gebied, waaronder budgetbeheer en schuldregelen, zijn overgedragen aan de Stadsbank.

Uitvoeringsorganisatie Sociale zaken Borne, Hengelo, Haaksbergen

Voor de uitvoering van de Participatiewet werken wij samen met Borne en Haaksbergen. Naast de verstrekking van bijstand wordt ook uitvoering gegeven aan het re-integratiebeleid en armoedebeleid.

Wat hebben we bereikt

6.1 Meer inwoners doen mee in de Hengelose samenleving en voelen zich verbonden met (mensen in) hun omgeving

---

6.1.1 In 2024 zetten meer inwoners zich in voor de (lokale) samenleving

---

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage Hengelose volwassenen (18+) dat aangeeft mantelzorg te verlenen (%)	47,3%	47,3%	60,7% ¹
Percentage Hengelose volwassenen (18+) dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen (%)	50,3%	50,3%	48,0%

¹ Dit percentage is in Hengelo met 13,4% gestegen. De peilwaarde is afkomstig van het Hengelo Panel, dat in 2023 een veel lager aantal respondenten kende. Daarbij ligt de gemiddelde leeftijd van de respondenten hoog en weten wij dat onder ouderen een oververtegenwoordiging zit van mantelzorgers (zij zorgen vaak voor een partner). Het percentage Hengelose volwassenen dat aangeeft vrijwilligerswerk te doen fluctueert sinds 2020 als gevolg van corona.

6.1.2 In 2024 zijn minder inwoners eenzaam

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023 ¹
Percentage van de Hengelose volwassenen (18-65 jaar) dat aangeeft vaak eenzaam te zijn (%)	5,0%	3,5%	3,9%
Percentage van de Hengelose ouderen (65+) dat aangeeft vaak eenzaam te zijn (%)	1,9%	1,7%	2,0%

¹ Wij zien een afname van het percentage Hengelose volwassenen dat aangeeft vaak eenzaam te zijn, maar iets minder snel dan aanvankelijk beoogd.

Het percentage Hengelose ouderen dat aangeeft vaak eenzaam te zijn is heel iets toegenomen, ondanks de inzet die wij hierop hebben gedaan.

6.2 Meer inwoners in Hengelo redden zichzelf, waar nodig met ondersteuning van de gemeente

6.2.1 In 2024 hebben minder inwoners problematische schulden

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023 ¹
Aantal verwijzingen van Budget Alert naar de Stadsbank in een jaar (aantal)	60	130	70
Percentage verwijzingen voor schuldhulp naar Stadsbank als deel van de totale aanmeldingen voor schuldhulp per jaar in Hengelo (%)	12,0%	21,0%	12,8%

¹ Ten opzichte van wat was begroot, zien wij een verlaging van het aantal verwijzingen van Budget Alert naar de Stadsbank en een verlaging van het percentage verwijzingen schuldhulp naar de Stadsbank als deel van de totale aanmeldingen voor schuldhulp per jaar. Wij wijten dit deels aan de halvering van de saneringstermijn waarop mensen hebben gewacht om in de schuldsanering te gaan. Daarbij komt dat de nulmeting in 2019 en het daaruit afgeleide aantal en percentage voor 2023 niet representatief is geweest. Dat was namelijk het jaar waarin de gemeente de intake overnam van de Stadsbank en lichte zaken zelf afhandelt. Sindsdien is het aantal doorverwijzingen/intakes voor schuldregeling gedaald.

6.2.2 In 2024 maken meer inwoners optimaal gebruik van ons armoedebeleid

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023 ¹
Percentage huishoudens in Hengelo met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum (%)	14,9% (2021)	14,9%	13,5%
Percentage kinderen in uitkeringsgezin	6% (2021)	6% (2022)	6%
Percentage huishoudens met een inkomen tot 120% van het minimuminkomen dat gebruik maakt van één of meer minimaregelingen (%)	55,0%	55,0%	62,9%

¹ De publiciteit voor het onderwerp bestaanszekerheid en onze inzet om meer mensen te wijzen op onze minimaregelingen, zien wij terug in het hogere percentage huishoudens met een inkomen tot 120% van het minimuminkomen dat gebruik maakt van één of meer minimaregelingen. Verder valt op dat het percentage huishoudens in Hengelo met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum (%) in 2023 is afgenomen. Ondanks de energiecrisis en de inflatie. Dit is conform het landelijke beeld.

6.2.3 In 2024 hebben meer inwoners met weinig kans op regulier werk een (zo nodig aangepaste) baan

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage bijstandsgerechtigden dat in een jaar is uitgestroomd naar betaald werk als deel van het totale aantal bijstandsgerechtigden aan het eind van dat jaar (%)	8,3%	11,1%	8,7% ¹
Percentage re-integratietrajecten dat tot uitstroom naar betaald werk (deeltijd of voltijd) heeft geleid als deel van het totale aantal re-integratietrajecten (%)	7,0%	16,6%	9,0% ²
Aantal personen dat betaald werk verricht met een loonkostensubsidie (aantal)	276	245	324 ³

¹ Dit percentage is lager dan begroot. Dit komt doordat ons bijstandsbestand voor een steeds groter deel bestaat uit inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

² Dit percentage komt voort uit de gegevens van de SWB en betreft alleen de re-integratietrajecten van de SWB die tot uitstroom hebben geleid (als deel van het totale aantal re-integratietrajecten).

³ Het aantal personen dat betaald werk verricht met een loonkosten subsidie (LKS) neemt ook in 2023 toe. Door het beschikbaarstellen van de LKS laten wij ook deze inwoners meedoen in het reguliere arbeidsproces. Het toenemen van het aantal mensen met LKS is dan ook een positief gegeven en is in lijn met de landelijke stimulans om meer mensen aan het werk te helpen.

6.2.4 In 2024 weten meer inwoners de algemene voorzieningen te vinden¹

¹ Algemene voorzieningen zijn voorzieningen, die voor onze inwoners vrij toegankelijk zijn. Dat wil zeggen dat ze geen toestemming van ons nodig hebben om er gebruik van te maken. Algemene voorzieningen kunnen collectief (soms doelgroep gericht) en individueel zijn en zijn altijd voorliggend dan wel aanvullend. Voorbeelden van algemene voorzieningen die door de gemeente worden gefinancierd zijn de jongerensoos, (ouderen)sociëteiten, prenatale voorlichting, taallessen, maatschappelijk werk, ouderenadviseur, jeugdgezondheidszorg en begeleide omgangsregeling (voor ouders in scheiding).

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage inwoners dat aangeeft in de afgelopen 12 maanden actief deelgenomen te hebben aan georganiseerde activiteiten bij organisaties, zoals Wijkkracht, sportverenigingen, culturele instellingen, jongeren centra, etc. (%)	63,6%	68,1%	69,4% ¹

¹ Dit percentage is voor het tweede jaar op rij weer toegenomen. Ons doel, om in 2023 uit te komen op het percentage van voor de coronaperiode (68,1%), zijn wij voorbij gegaan. Dit bevestigt dat wij met de juiste dingen bezig zijn.

6.2.5 In 2024 zijn minder inwoners aangewezen op maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd bij het oplossen van problemen in hun levenssituatie¹

¹ Maatwerkvoorzieningen zijn voorzieningen die niet vrij toegankelijk zijn. Het gaat dan om collectieve en individuele (maatwerk)voorzieningen waarvan wij als gemeente vinden dat wij er toestemming voor moeten verlenen. Omdat het specialistische zorg is of omdat het een hele dure zorgvorm is. Maatwerkvoorzieningen die wij financieren zijn bijvoorbeeld huishoudelijke hulp, dagbesteding, hulpmiddelen, vervoer, schuldhulpverlening, ambulante jeugdhulp, pleegzorg of residentiële hulp.

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage Hengelose jeugdigen (tot 18 jaar) dat geïndiceerde jeugdhulp krijgt (%)	14,2%	12,0%	12,5%
Percentage Hengelose inwoners (18-65 jaar) dat een maatwerkvoorziening Wmo krijgt (%)	6,7%	7,0%	6,7%
Percentage Hengelose inwoners (≥ 65 jaar) dat een maatwerkvoorziening Wmo krijgt (%)	10,8% (31,0%)	7,0%	29,7% ¹

¹ Er is een groot verschil te zien in het percentage 'Hengelose inwoners van 65 jaar en ouder dat een maatwerkvoorziening Wmo krijgt' met wat was begroot. Wij hebben gemeend dit percentage aan te moeten passen en daarin alle Wmo-voorzieningen mee te nemen. Het oorspronkelijke percentage (van 7,0% uit peiljaar 2019) is gebaseerd op de Twentse Monitor Sociaal Domein (TMSD) en daarin zaten in het begin een beperkt aantal maatwerkvoorzieningen. Namelijk alleen de OB's (individuele en groepsondersteuning) en niet de huishoudelijke ondersteuning, vervoer en hulpmiddelen etc. Eigenlijk kwam de definitie van de maatwerkvoorziening (die wij bij deze doelstelling heel breed nemen) vanaf het begin niet overeen met de gekozen bron waaruit wij de gegevens haalden. Dit gaan wij nu herstellen. Ter vergelijking vullen wij ook het nieuwe percentage voor 2022 toe.

6.2.6 In 2024 zijn inwoners tevreden over de re-integratievoorzieningen en maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd van de gemeente

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023 ¹
Percentage gebruikers van re-integratievoorzieningen dat tevreden is over het uiteindelijk bereikte resultaat van het traject (%)	73,0%	67,0%	77,0%
Percentage gebruikers van maatwerkvoorzieningen Wmo dat één of meer positieve effecten van de voorziening ervaart (%) ²	86,0%	77,0%	90,0%
Percentage gebruikers van geïndiceerde jeugdhulp dat één of meer positieve effecten van de hulp ervaart (%)	88,0%	97,0%	89,0% ³

¹ De veranderingen in het sociaal domein hebben vooralsnog niet geleid tot een lager percentage tevredenheid over het resultaat / de effecten van het traject of de voorziening. Integendeel. Zowel het percentage gebruikers van re-integratievoorzieningen dat tevreden is over het uiteindelijk bereikte resultaat van het traject als het percentage gebruikers van maatwerkvoorzieningen Wmo dat één of meer positieve effecten van de voorziening ervaart is toegenomen.

² Aan gebruikers van maatwerkvoorzieningen Wmo wordt gevraagd in hoeverre zij door de ondersteuning die zij krijgen (a) beter de dingen doen die zij willen doen, (b) zich beter redden en (c) een betere kwaliteit van leven hebben (maatschappelijke effecten).

³ Dit percentage is afgenomen ten opzichte van wat begroot was. Daarover hebben wij in eerdere P&C-documenten al aangegeven dat het in 2021 bij uitzondering heel hoog was. De groep respondenten bij jeugd is niet heel groot, dus toevalligheden kunnen een grote invloed hebben op het percentage. Ten percentage is ten opzichte van 2022 wel licht toegenomen.

Aanpassen doelstellingen en indicatoren

Zoals wij in eerdere P&C-documenten hebben aangegeven, zullen wij een deel van de Beleidsdoelstellingen en de -indicatoren aanpassen aan de veranderingen die het transitieplan met zich mee brengt. Met de verwerving van de basisondersteuning per 1 januari 2025 verandert er in ieder geval veel binnen 6.2.4 en 6.2.5. Maar het kan ook invloed hebben op andere doelstellingen en indicatoren.

Wat hebben we daarvoor gedaan

6.1 Meer inwoners doen mee in de Hengelose samenleving en voelen zich verbonden met (mensen in) hun omgeving

- Aan de Hazenweg en de Nijverheid vangen wij vanaf 2022 Oekraïners op. In de Tweede Beleidsrapportage hebben wij al aangegeven dat wij in 2023 aan de Hazenweg zijn overgegaan van voornamelijk gemeentelijke opvang Oekraïners (GOO) naar een algemene vluchtelingenopvang. Eind 2023 vinggen wij aan de Hazenweg en Nijverheid circa 470 Oekraïners en 155 asielzoekers op.

- De gemeente Hengelo heeft een wettelijke taakstelling voor het huisvesten van statushouders. De taakstelling voor 2023 bedroeg - inclusief achterstand uit 2022 - 203 statushouders. In 2023 is het ondanks krapte op de Hengelose woningmarkt gelukt om 165 statushouders te huisvesten. Een deel van de statushouders is tijdelijk gehuisvest in woningen in de Nijverheid die gesloopt zullen worden. In het najaar is gestart met het uithuizen van deze groep naar reguliere woningen. De tijdelijke huisvesting en daarmee extra verhuizingen betekenen extra werk voor zowel Welbions en Wijkkracht als voor de afdeling Werk en Inkomen.
- In 2023 is een tweede groep statushouders gestart met hun inburgeringstraject. Een inburgeringstraject duurt tussen de 2 en 3 jaar. Om te zorgen dat statushouders niet in de schulden raken krijgen zij een groepstraining financiële zelfredzaamheid.

6.1.1 Meer inwoners zetten zich in voor de (lokale) samenleving

- De gemeente Hengelo heeft nieuwe doelgroepen voor vrijwilligerswerk geworven, door het bezoeken van bedrijven (promoten bij pre-gepensioneerden) en het trainen van inwoners met een migratieachtergrond. En wij hebben bijeenkomsten georganiseerd om vrijwilligers vanuit verschillende achtergronden bij elkaar te brengen. Doel hiervan was meer onderlinge betrokkenheid en uitwisseling van kennis en ervaring.
- In samenwerking met Wijkkracht, die voor Hengelo de mantelzorgondersteuning uitvoert, is een campagne gestart om meer mantelzorgers te bereiken. Onder andere de Week van de jonge mantelzorgers en de mantelzorgdag hebben wij hiervoor aangegrepen.
- Wij zijn een mantelzorgcafe voor jonge mantelzorgers gestart (bij Skillz jongerenwerk aan de Mozartlaan). Een ontmoetingsplek en een plek om gezellige dingen te doen.
- Wij hebben subsidie verstrekt zodat mantelzorgers van beginnende dementerenden de mogelijkheid hebben gekregen deel te nemen aan Into D'mentia: een virtuele manier om kennis te maken met de leefwereld van beginnende dementerenden.

6.1.2 Minder inwoners zijn eenzaam

- Wij zijn in 2023 begonnen met het versterken van de sociale basis, het werken vanuit positieve gezondheid en wij hebben de Gezonde Wijk aanpak geïntensiveerd en uitgebouwd (zie paragraaf 5.2.7 bij doelstelling 7.3). Bij alle drie activiteiten hebben wij expliciet aandacht gehad voor het signaleren, bespreekbaar maken en aanpakken van eenzaamheid. Het concept positieve gezondheid hebben wij ook opgenomen in de selectieleidraad van de verwerving voor de basisondersteuning, zodat onze toekomstige partners zich hieraan committeren.
- Door onder andere het doorontwikkelen van de Wijkhuysen, het heropenen van de Windhoek en door in te zetten op (voortzetting) van activiteiten en ontmoeten in de wijken (zie doelstelling 6.2.4) hebben wij in 2023 actief ingezet op het betrekken van inwoners die eenzaam zijn.

6.2 Meer inwoners in Hengelo redden zichzelf, waar nodig met ondersteuning van de gemeente

6.2.1 Minder inwoners hebben problematische schulden

- De vroegsignalering van schulden is verder uitgebreid met relevante signaalpartners, zoals verhuurders en woningcorporaties die slechts enkele woningen verhuren in Hengelo. Naar aanleiding van de gemelde signalen voert BudgetAlert huisbezoeken uit, maar ook wordt er steeds meer telefonisch contact gezocht. Hier is goede respons op.
- De Stadsbank Oost Nederland heeft de klantreis uitgerold. Voor Hengelo betekent dit dat er meer uren per week iemand van de Stadsbank aanwezig is op het stadhuis. Dit geeft een nog betere verbinding met de werkzaamheden van BudgetAlert en verbetert de dienstverlening aan onze inwoners.
- Geldbalie is als pilot voorbereid, maar vanwege personele wisselingen niet in 2023 daadwerkelijk gestart. In 2024 zal de pilot Geldbalie gaan lopen bij de tijdelijke modulaire woningen van Welbions, zoals ook aangegeven in de uitvoeringsagenda transformatie.
- Met de inzet vanuit het Actieplan Bewind wordt een eerste financieel resultaat geboekt. Zie 6.3 bij 'Wat heeft het gekost'.

6.2.2 Meer inwoners maken optimaal gebruik van ons armoedebeleid

- Er is veel publiciteit geweest over het onderwerp bestaanszekerheid waarbij mensen verwezen zijn naar de gemeente voor ondersteuning. De gemeente Hengelo heeft de inwoners die in 2022 de energietoeslag

hebben ontvangen, maar nog geen gebruik maken van de overige regelingen van ons armoedebeleid, actief gewezen op de regelingen.

- In 2023 is opnieuw een energietoeslag aan inwoners met een laag inkomen verstrekt. De fixbrigade heeft inwoners geholpen met het verduurzamen van de woningen om het energieverbruik te verminderen.
- Wij zijn gestart met het onderzoek naar de invoering van de Stadspas. Wij koppelen dit aan het nieuwe beleidskader 'Armoede en schulden', waarover wij in 2024 een besluit te nemen.
- Wij hebben in november 2023 de gemeenteraad geïnformeerd over de stand van zaken van het armoede- en schuldenbeleid. Hierbij is opgehaald aan welke richting de gemeenteraad denkt bij de opdracht uit het transitieplan om de kosten voor de bijzondere bijstand en het minimale beleid te kunnen beperken of verlagen. En waar de aandacht moet komen te liggen in een nieuw op te stellen plan. Wij gaan dit in 2024 verder uitwerken.
- Wij hebben de gemeenteraad ook geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek naar de 'Amsterdamse agenda van schulden en armoede'. Via een motie droeg de gemeenteraad het college op te onderzoeken of onderdelen en instrumenten uit deze agenda ook in Hengelo ingezet kunnen worden. Uit het onderzoek is gebleken dat er sterke overeenkomsten zijn tussen het Amsterdamse en Hengelose beleid. De formulering wijkt op onderdelen af, maar de strekking is gelijk.

6.2.3 Meer inwoners met weinig kans op regulier werk hebben een (zo nodig aangepaste) baan

- In het programma van de Twentse Belofte werkt de gemeente Hengelo samen met partners om jongeren een goed toekomstperspectief te bieden. De gemaakte afspraken in 2022 over samenwerking tussen het Doorstroompunt en scholen om jongeren voor te bereiden op het verlaten van de school en nog twee jaar na het verlaten van de school intensief te begeleiden, zijn in 2023 uitgevoerd.
- De werkcoaches bij het Doorstroompunt (voorheen RMC, zie programma 4) hebben in 2023 35 jongeren begeleid. Dit heeft geleid tot 19 keer werkaanvaarding (parttime of fulltime). Ook zijn twee kandidaten gestart met een traject bij de SWB. De overige kandidaten waren over het algemeen (nog) niet bemiddelbaar, bijvoorbeeld vanwege mentale problemen of houding en gedrag.
- In de regio werkt de gemeente Hengelo voor een optimale samenwerking in de keten UWV-uitvoeringsorganisatie-SWB-Werkplein om het re-integratieinstrumentarium effectief in te zetten. In dat kader zijn er in 2023 afspraken gemaakt over een effectieve inzet van instrumentarium en zijn deze vastgelegd in het prestatiecontract met de uitvoeringsorganisatie SWB. Door daarnaast aansluiting te zoeken bij werk- en regiegroepen in de arbeidsmarktregio Twente wordt vanuit kennisdeling en uniformiteit effectiever ingezet op het maken van goede matches en begeleiding naar werk.
- Vanuit bovenstaande samenwerkings- en regionale afspraken wordt er aan de voorkant van het proces direct ingezet op toeleiding naar werk en waar nodig worden ketenpartners ingezet. In april 2023 zijn wij gestart met 'Aanvragen 2.0' en dit is inmiddels volledig in werking getreden. Een nieuw proces voor het aanvragen van bijstand: digitaal, eenvoudiger, overzichtelijker en sneller. Om met de inwoner sneller het gesprek te kunnen voeren over en meer aandacht te hebben voor toeleiding naar werk. Eind 2023 heeft 85% van de inwoners die een bijstandsaanvraag hebben gedaan dit digitaal gedaan, 15% via de 'oude route'. Uit de monitoring van dit proces blijkt dat inwoners het met gemiddeld 85% een hoge waardering geven. Tegelijk vindt zo'n 40% dat de website MijnHengelo en de brieven voor de aanvragen duidelijker kan. 93% ervaart het contact met de klantmanager als (zeer) prettig.
- De nieuwe re-integratieverordening is in 2023 voorlopig vastgesteld door het college en heeft ter inzage gelegd. De verordening is inmiddels door de gemeenteraad vastgesteld.

6.2.4 Meer inwoners weten de algemene voorzieningen te vinden

- Ter versterking van de sociale basis hebben wij om te beginnen een overzicht gemaakt van sport, cultuur en welzijnsvoorzieningen. Ook zijn wij gesprekken gestart met professionals, inwoners en gemeente over gelijkwaardig samenwerken in de wijk. Met betrekking tot de monitoring van de sociale basis hebben wij een 0-meting gemaakt (om te beginnen met aantallen formele sociale basis), om te zien waar wij staan voorafgaand aan de gewenste transitie. Zie de factsheet in bijlage 10.2.
- De gemeente Hengelo heeft het outreachende GGZ werk in de wijk en de ondersteuning door ervaringsdeskundigen in 2023 uitgebreid. Ervaringsdeskundigen gaan (mee) op huisbezoek, sluiten aan bij de wijkteams en zijn aanwezig bij Bij Mozart. Ook is in Enschede een regionale logeervervoering geopend, naast het praktijkhuis met ervaringsdeskundigen. Hier kunnen ook inwoners van Hengelo met GGZ problematiek terecht, zonder indicatie.

En in aansluiting op het normaliseren hebben wij meegedaan met initiatieven om de acceptatie van mensen met een psychische kwetsbaarheid te vergroten. Vanuit het project 'Samen in de wijk' zijn ervaringsdeskundigen opgeleid om voorlichting te kunnen geven.

- Wij hebben de Wijkhuizen verder doorontwikkeld (project Versterken Voorliggend). En wij hebben het ontmoeten gefaciliteerd, met onder andere het heropenen van de ontmoetingsruimte in de Windhoek en begin 2023 is er in Wijkhuys Weidedorp een extra Avem-groep (voor Alochtone vrouwen en mannen) gestart. De ervaringen uit de doorontwikkeling hebben wij meegenomen in het opstellen van de selectieleidraad voor de verwerving van de basisondersteuning.
- Wij zijn eind 2023 gestart met de voorbereidingen en het maken van een programma van eisen voor de verbouw van wijkcentrum Slangenbeek. Samen met inwoners en gebruikers van het pand. Door het wijkcentrum Slangenbeek toekomstbestendig te verbouwen wordt in de grootste wijk van Hengelo ontmoeten en activiteiten op het gebied van sport, cultuur en welzijn met elkaar verbonden.
- Wij hebben in 2023 een extra financiële impuls gegeven aan de zogenaamde 'gesloten' speeltuinen. De Stichtingen van de wijkcentra met een 'gesloten' speeltuin hebben aangegeven het lastig te vinden om de speeltuinen up to date te houden en het onderhoud te blijven doen. Het is veel werk en de kosten zijn hoog. De speeltuinen zijn belangrijke plekken voor ontmoeting.
- In 2023 is er een samenwerking ontstaan tussen Skillz jongerenwerk en de voorliggende GGZ voorziening Bij Mozart. Beiden zijn gehuisvest in de locatie aan de Mozartlaan.
- In september 2023 is Studio 15 Hengelo gestart aan het Hazemeijer in Hengelo. Dit is een samenwerking tussen Metropool, Skillz jongerenwerk en Oyfo. Binnen Studio 15 kunnen jongeren gratis meedoen aan activiteiten om - onder begeleiding van creatieve pedagogische jongerencoaches - hun creatieve en culturele talenten te ontwikkelen en tentoon te spreiden. Het is voor alle jongeren tussen de 12 en 30 jaar, maar met name voor jongeren, die hiertoe van huis uit, niet gestimuleerd worden.
- Wij hebben door partners diverse preventie activiteiten voor jeugd laten uitvoeren. Het gaat hierbij om verschillende onderwerpen zoals het bevorderen van een gezonde leefstijl (middelengebruik, gezond gewicht, mentale gezondheid) en om het weerbaar(der) maken van kinderen en jongeren om negatieve of ongezonde verleidingen tegen te gaan. Zo zijn er (groeps)bijeenkomsten en trainingen door Mediant uitgevoerd voor kinderen van ouders met psychiatrische problematiek (KOPP) en jongeren met depressieve klachten (GRIP op je DIP). Maar ook de preventieve inzet van Tactus al dan niet in combinatie met Loes opvoedondersteuning en/of de JGZ (Gezonde School en Jongeren op Gezond Gewicht).
- Wij hebben in 2023 ingezet op het doorontwikkelen van het preventieteam jeugd en het vindplaatsgericht werken van dit team. Het team bestaat uit de schoolzorgondersteuners, praktijkondersteuners jeugd bij de huisartsen en de sociaal activeringsmakelaar. Wij hebben nieuwe afspraken gemaakt over de continuering van de schoolzorgondersteuners en hebben geïnvesteerd in het verbinden van de teamleden, met elkaar en met de partners (huisartsen, scholen en voorliggend veld).
Om goed vorm te kunnen geven aan de transformatie van het sociaal domein, wordt het preventieteam onderdeel van de basisondersteuning en is het opgenomen in de selectieleidraad voor de verwerving ervan. Daarbij is ook een eerste beeld opgenomen over het werken met wijkteams voor jeugd en de herinrichting van de toegang daarop. In afwachting van de vormgeving van de wijkteams, zijn wij nog niet gestart met de stedelijke teams in het onderwijs.

6.2.5 Minder inwoners zijn aangewezen op maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd bij het oplossen van problemen in hun leefsituatie

- Het aantal inwoners met een indicatie en het aantal unieke indicaties Wmo & Jeugdwet is in 2023 nagenoeg gelijk gebleven ten opzichte van voorgaande jaren. De stijgende trend is daarmee aan het afvlakken vanaf 2022. Wij zien daarbij binnen de Wmo en jeugdhulp bij begeleiding (de huidige ondersteunings-behoefte) de aantallen minuten per week (individuele begeleiding) en dagdelen per week (groeps-begeleiding) afnemen. Zie de factsheet in bijlage 10.2.
Met betrekking tot wonen en verblijf jeugd zien wij de inzet van zware verblijfsplekken weer toenemen. De problematiek wordt steeds complexer, waardoor zorgaanbieders enkel nog akkoord gaan met opname in duurdere vormen van verblijf omdat de financiering anders niet toereikend is. Daarnaast zijn er onvoldoende uitstroommogelijkheden beschikbaar en zijn de kosten gestegen. Zie 6.73c bij 'wat heeft het gekost'.
- Het aantal Wmo-cliënten met een indicatie voor vervoer naar de dagbesteding is in 2023 verder afgenomen (van 356 in 2021, 279 in 2022 naar 246 in 2023). Wij hebben bij de nieuwe aanbesteding van het maatwerkvervoer in 2023 rekening gehouden met een daling van het vervoersvolume.
- De gemeente Hengelo is in 2023 gestart met de lokale verwerving voor de basisondersteuning per 1 januari 2025. Daarin zullen onder andere de individuele- en groepsbegeleiding Wmo, de individuele

begeleiding jeugd en een deel van de groepsbegeleiding jeugd worden opgenomen. Naast een groot deel van het welzijnswerk. Na de (verlengde) consultatieperiode (januari-juni 2023), waarin wij veel waardevolle informatie hebben opgehaald bij de aanbieders, hebben wij de selectieleidraad opgesteld. Dit vormt de basis voor de nieuwe afspraken die wij gaan maken met een beperkt aantal (zorg)aanbieders. Wij hebben eind 2023 een samenwerkingsverband van aanbieders geselecteerd waarmee wij de dialooffase ingaan. Dit moet leiden tot een gunningsleidraad en uiteindelijk tot gunning van de opdracht.

- De gemeente Hengelo heeft de huishoudelijke ondersteuning in 2023 opnieuw aanbesteed, samen met een aantal andere Twentse gemeenten. Er zijn nieuwe contracten gesloten; wij zijn van 5 naar 9 aanbieders voor huishoudelijke ondersteuning gegaan. Met de aanbieders is afgesproken dat er wordt ingestoken op positieve gezondheid en reablement. Dat wil zeggen dat zij kijken wat inwoners zelf kunnen en wat hun sociale netwerk kan betekenen.
- Wij zijn in april 2023 begonnen met Powerfull Ageing als onderdeel van reablement, bedoeld voor inwoners die bij ons een Wmo-maatwerkvoorziening aanvragen (met name voor huishoudelijke ondersteuning). Met Powerful Ageing werken inwoners aan het behouden én verbeteren van uw fysieke zelfredzaamheid. Voor in huis, maar ook voor buiten de deur. In 2023 zijn er 114 intakes geweest, waarvan voor 62 inwoners Powerful Ageing geschikt is bevonden (in lijn met het verwachte percentage van 50%). Daarvan zijn 45 inwoners gestart met het programma.
- Het project Thuisgekookt heeft in 2023 meer inwoners bereikt en met Wijkkracht een plan gemaakt voor lokale implementatie van 'koken voor een buurgenoet' binnen het bestaande aanbod van de Hulpdienst Hengelo.
- De activiteit 'Aanmodderen is stoppen' is in 2023 vanuit het transformatieplan gestart. Met als doel jongeren niet langer dan nodig in de gespecialiseerde jeugdzorg te houden en uitstroom te vergroten. Eind 2023 waren er van de 82 geselecteerde casussen 29 zaken afgerond, 16 zaken in behandeling en 37 zaken nog op te starten (veelal regie zaken). Wij zien naast het inzetten van passende ondersteuning ook een positief financieel effect. De zorgkosten van de betreffende doelgroep dalen door het afschalen van maatwerk. Wel langzamer dan aanvankelijk gedacht. Een positief bij-effect is dat wij ouders nu al meenemen in de transformatiegedachte (cultuuromslag).
- Wij zijn samen met OZJT en de andere Twentse gemeenten ook gestart met de - verplichte - regionale inkoop van de jeugdhulp. Denk daarbij jeugdbescherming/ jeugdreclassering, jeugd GGZ en wonen en verblijf jeugd. In april 2023 zijn de inkoopstrategieën vastgesteld, waarin keuzes zijn beschreven voor sturingsinstrumenten per subtender (bijvoorbeeld inkoop en contractvorm). Daarna zijn de bestekken uitgewerkt, heeft er een tarievenonderzoek plaatsgevonden en is via marktconsultaties feedback opgehaald bij aanbieders. Om de kosten van de regionale inkoop per 2025 inzichtelijk te maken is tevens gewerkt aan een financiële impactanalyse (was – wordt). Daarop komen wij in de Zomernota 2024-2028 terug. De regionale inkoop staat niet los van de Hervormingsagenda jeugd, de Samenwerkingsagenda jeugdhulp en onze lokale verwerving van de basisondersteuning.
- In 2023 zijn de leidende principes uit de Regiovisie jeugdhulp Twente uitgewerkt in de inkoopstrategie (zie boven) en in de meerjarige Samenwerkingsagenda jeugdhulp. Deze hebben wij vastgesteld in november 2023. In de Samenwerkingsagenda is een prioritering aangebracht om de meest urgente problemen op korte termijn aan te pakken. Urgente doelen zijn o.a. het verminderen van de instroom in residentiele jeugdhulp (waaronder de Jeugdzorgplus) en het creëren van kleinschalige (woon)voorzieningen en het verbeteren van een geïntegreerd ambulante aanbod voor de meest complexe situaties.
- Gemeenten en zorgaanbieders zijn gaan samenwerken om de wachttijden voor jeugdhulp in Twente duurzaam op te lossen. Deze zogenaamde 'Aanpak wachttijden' wordt vanaf nu meegenomen in het uitwerken van de Samenwerkingsagenda.
- Het proces met betrekking tot het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming ter verbetering en vereenvoudiging van de jeugdbeschermingsketen heeft in Twente vertraging opgelopen (en daarmee ook onze inzet vanuit het transformatieplan op het effectief gebruik maken van het gedwongen kader). Diverse partners bleken niet in staat vanaf september voldoende capaciteit beschikbaar te hebben om daadwerkelijk te starten met pilots. Het voornemen van de gemeente Hengelo om vanaf maart 2024 aan te haken als pilot gemeenten komt vooralsnog niet in gevaar.
- Veilig Thuis Twente (VTT) heeft sinds juni 2023 weer een werkvoorraad (na twee jaar werkvoorraadvrij gewerkt te hebben). Met middelen van Centrumgemeente Enschede is er een personele uitbreiding geweest tot en met december 2023. Ook zien wij dat VTT een deel van de casussen (na beoordeling op veiligheid) direct overdraagt richting de gemeenten en dat de regisseurs Jeugd en gezin zelf veiligheidsbeoordelingen doen. VTT heeft eind 2023 een kwantitatief onderzoek gedaan, waaruit een stijging van meldingen naar voren komt. Er volgt nader onderzoek om de structurele (financiële) effecten te kunnen berekenen.

- Wij hebben ons in 2023 ingezet voor meer woningen voor de doorstroom en uitstroom van inwoners uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Dit doen wij door samenwerking met Welbions en corporaties in de regio middels het Transferpunt.
- In 2023 hebben wij in voorbereiding op de Wet versterking regie volkshuisvesting de opgave rondom wonen en huisvesting voor kwetsbare inwoners geïnventariseerd. Hengelo maakte deel uit van de koplopersregio, wat geresulteerd heeft in een Regionale Woonzorgvisie. In 2024 wordt dit vastgesteld en vertaald naar lokale opgaven (zie ook programma 8). Naast de huidige opgave uit de notitie 'wonen en zorg in Hengelo 2019-2025' wordt dit de basis voor het Programma Volkshuisvesting (in 2024).
In de prestatieafspraken die we in december 2023 met Welbions hebben vastgesteld hebben wij aandacht besteed aan kwetsbare doelgroepen.
- In juli 2023 zijn de Units 074 als gemengd wonen project opgeleverd, waarbij er 20 woningen beschikbaar zijn gekomen voor kwetsbare jongvolwassenen met een Toekomstplan. Wijkkracht is ingezet om voor alle bewoners van de Units om de sociale cohesie te versterken en hulpvragen vroegtijdig te signaleren.

6.2.6 Inwoners zijn tevreden over de re-integratievoorzieningen en maatwerkvoorzieningen Wmo en jeugd van de gemeente

- Met de start van de transformatie en de verwerving van de basisondersteuning zijn wij in 2023 ook begonnen met het creëren van bewustwording over dat het anders moet in het sociaal domein. Bewustwording over wat inwoners zelf kunnen doen (goede zorg voor jezelf en zorgen voor elkaar), aangevuld door inzet van vrijwilligers (waar dat kan) en professionals (waar dat moet). Bewustwording ook over dat de gemeente niet (langer) alles oplost en vergoedt en over wat de kosten zijn van (aanvullende) basisondersteuning. Dat wij alleen dan ook op de langere termijn de ondersteuning kunnen blijven bieden voor mensen die dat echt nodig hebben. Vooralsnog zijn wij hiermee met name gestart bij onze partners en onszelf. Ter voorbereiding op en tijdens de gesprekken over de verwerving van de basisondersteuning bijvoorbeeld.

Wat zijn we blijven doen

Ondersteuning jeugd en kwetsbare gezinnen

- De gemeente Hengelo heeft ook in 2023 voor jeugd en gezinnen via een brede vraagverheldering problematiek geanalyseerd. En ze verwezen naar voorliggende mogelijkheden waar mogelijk en toegeleid naar maatwerkvoorzieningen waar nodig. Ook is er regie gevoerd bij complexe en/of onveilige opvoeden- en opgroeisituaties.
- Wij hebben geïnvesteerd in ketensamenwerking, zowel in de basisondersteuning, specialistische ondersteuning als ook in de veiligheidsketen. Om jongeren in een vroegtijdig stadium te kunnen helpen.
- Vanuit het Grip-team hielpen wij structureel ruim 30 gezinnen met complexe, meervoudige problemen via de wrap-aroundcare aanpak. Dit is een aanpak die gezinnen die in de problemen zijn helpt hun eigen doelen te realiseren en weer zelfredzaam te worden. Er zijn ook een aantal Wmo-gezinnen (zonder kinderen) op deze manier ondersteund.
- Na twee pilotsfases heeft de gemeente Hengelo afgesproken dat we er naar streven dat, met alle jongeren die in een jeugdhulpinstelling verblijven en die ouder zijn dan 16 jaar, een Toekomstplan wordt gemaakt. De inzet van een JIM (Jouw Ingebrachte Mentor) is hiervan onderdeel. We zijn in 2023 begonnen met het verbreden van de aanpak naar alle kwetsbare jongvolwassenen. Met onze partners maken wij afspraken hierover en het wordt ingebracht in het traject rond de verwerving van de basisondersteuning.
- Wij zijn blijven inzetten op preventie en de aanpak van overlast van jeugd(groepen).
- Wij zijn het jongerenwerk van Skillz blijven financieren. Zij spreken de taal van de jongeren, stimuleren hun persoonlijke en sociale ontwikkeling, behartigen hun belangen en geven grenzen aan. Dat doen zij op school, op straat, online, individueel en via groepsactiviteiten en projecten.
- Daarnaast hebben wij aan Halt, Mediant, Tactus, Humanitas Twente subsidie verstrekt voor preventieactiviteiten zoals voorlichting op het onderwijs, spreekuren op het VO, deskundigheidsbevordering aan docenten, specifiek groepsaanbod voor kwetsbare jongeren en maatjesprojecten voor jongeren.
- In 2023 hebben 48 kinderen deelgenomen aan het project Samenspel, waar onder professionele begeleiding hun sociaal emotionele ontwikkeling wordt gestimuleerd. 20 jongeren hebben deelgenomen aan een traject via Tom's kickboksen om via agressieregulatie te werken aan hun hulpvraag.

- Wij zijn bijeenkomsten blijven organiseren met onze netwerkpartners voor jeugd (Stamtafel Jeugd). Op uitvoerend niveau zijn er zes jeugdtafels geweest waar ruim 50 jeugdprofessionals aan deelnemen. Het netwerk wordt gewaardeerd door betrokken partners (vanuit o.a. Welzijn, Jeugdhulp en Onderwijs). Bezien moet worden hoe dit netwerk in relatie tot het Transformatieplan Sociaal Domein in de toekomst verder vorm en inhoud kan krijgen.

Wmo, zorg en welzijn

- Ook in 2023 hebben de consultants en regisseurs Wmo gezorgd dat er zo snel mogelijk, zo licht mogelijk en zo dichtbij mogelijk een antwoord gevonden kon worden op de (hulp)vraag van inwoners.
- Wij hebben ondersteuning geboden aan jonge en volwassen mantelzorgers en vrijwilligers.
- Wij kopen in en subsidiëren Wmo-ondersteuning (en hulpmiddelen), lokaal en regionaal. Wij sluiten daarbij zoveel mogelijk aan bij het gewone leven.
- Daarbij blijven wij lokaal en regionaal investeren in onderzoek en toetsing van aanbieders om zorgfraude tegen te gaan. Waar mogelijk zetten wij in op het daadwerkelijk terugvorderen van niet of verkeerd bestede zorgmiddelen.
- Wij blijven vervoersoplossing bieden in de regio wanneer gebruik openbaar vervoer niet meer kan. Het gaat daarbij om incidenteel vervoer (voormalige Regiotaxi) en structureel vervoer (van en naar dagbesteding, jeugdwetvervoer en leerlingenvervoer). Ook stimuleren wij onze inwoners gebruik te maken van diensten zoals 'Zelfstandig leren reizen met het OV' en 'Anwb-Automaatje'.
- Wij voeren lokaal contractmanagement uit en ondersteunen de regionale contractmanagers.
- In samenwerking met onze partners blijven wij inzetten op voldoende, geschikte en betaalbare huisvesting voor kwetsbare inwoners en zorgen daarbij voor de benodigde zorg en ondersteuning (uitvoering 'wonen en zorg in Hengelo 2019-2025').
- Wij blijven lokaal en regionaal inzetten op een sluitende aanpak voor mensen met zorgwekkend gedrag, samen met onze ketenpartners.
- Wij zijn in 2023 de wijkcentra van Hengelo blijven subsidiëren. De stichtingsbesturen van de wijkcentra, de SWB en de gemeente hebben in 2023 ingezet op het verbeteren van de samenwerking. Daarbij hebben wij extra aandacht besteed aan de tijdelijke overname van het bestuur van Stichting De Tempel, het wijkcentrum van Groot Driene, door Stichting Wijkcentra Hengelo Noord. Dit zorgt ervoor dat de activiteiten in de Tempel gewoon door kunnen gaan en is er voor de gebruikers niets veranderd. In het najaar van 2023 hebben wij de start gemaakt met het verkennen van de mogelijkheden voor de langere termijn.

Werk, inkomen en schuldhulpverlening

- Vanuit de Uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen hebben we de Participatiewet uitgevoerd voor de gemeenten Borne, Hengelo en Haaksbergen.
- Wij hebben inwoners van de gemeente Hengelo ondersteund bij het oplossen van hun financiële zorgen en/of problemen. Dit door de inzet van schuldhulpverlening vanuit BudgetAlert. Wij hanteerden hierbij een integrale aanpak en leverden maatwerk passend bij de situatie van de inwoners. Waar nodig hebben wij ze doorverwezen naar de Stadsbank voor het afhandelen van een schuldregeling en/of budgetbeheer rekening.
- De gemeente Hengelo kent verschillende regelingen om gezinnen en mensen in armoede te ondersteunen, waaronder het kindpakket. Wij hebben ons ook in 2023 ingezet om deze regelingen goed onder de aandacht te brengen, zodat de doelgroep er ook maximaal gebruik van kan maken.
- Wij hebben ook het afgelopen jaar een collectieve zorgverzekering voor inwoners met een laag inkomen aangeboden.
- Wij hebben in de arbeidsmarktregio Twente vol ingezet op een Leven Lang Ontwikkelen (LLO). Samen met de belangrijkste partners zoals werkgeversorganisaties, vakbonden, onderwijsinstellingen en UWV hebben wij gewerkt aan actielijnen die voortkomen uit onze gezamenlijke Twentse visie op een LLO om in Twente een optimale leercultuur te creëren. Doel is iedereen in een snel veranderende arbeidsmarkt arbeidsfit te maken of te houden en werkgevers van goed gekwalificeerd personeel te voorzien.
- Wij zijn blijven samenwerken binnen het Werkplein Midden Twente, om mensen uit verschillende bestanden (deels) aan het werk te helpen. Wij volgden de landelijke ontwikkelingen voor de herinrichting van de arbeidsmarktinfrastructuur op de voet en namen actief deel aan de regionale ontwikkelingen richting een zogenoemd regionaal werkcentrum.
- Wij hebben workshops, participatietrajecten en re-integratietrajecten voor bijstandsgerechtigden ingekocht en uitgevoerd. De SWB is onze uitvoeringsorganisatie voor Wsw (Wet sociale werkvoorziening), Nieuw

beschut en re-integratie. Daarnaast is een deel van de begeleiding uitgevoerd door onze eigen arbeidsmarkt-, werk-, participatie-, en jobcoaches.

- Het Taalpunt Hengelo is in 2023 volop in bedrijf geweest. Samen met partners in de stad zijn verschillende programma's ingezet om lage basisvaardigheden te optimaliseren onder verschillende doelgroepen. Ook zijn lage basisvaardigheden bespreekbaar gemaakt bij werkgevers. Met verschillende programma's zijn mensen met lage basisvaardigheden ondersteund waardoor ze beter inzetbaar blijven op de arbeidsmarkt. Wij hebben onze infrastructuur benut waarin wij samenwerken met partners om lage basisvaardigheden te traceren en vervolgens te verhelpen.
- Via het ROZ hebben wij starters en zzp-ers geadviseerd en gefaciliteerd. De rol van het ROZ binnen de arbeidsmarkt is groot. Zo is het probleem van het vinden van personeel in deze krappe arbeidsmarkt soms een thema voor ondernemers die met problemen bij ROZ aankloppen. Maar elke zelfstandige ondernemer die bij ROZ aanklopt om te starten, of met financiële problemen, is zelf ook een potentiële kracht op de arbeidsmarkt. Daarnaast heeft het ROZ een belangrijke rol als adviseur voor Sociaal Impact Ondernemen, dat bijdraagt aan inclusiviteit.

Werken aan een inclusieve samenleving

- Ook in 2023 is Hengelo een regenbooggemeente geweest, waarmee we aandacht hebben gevraagd voor de positie van Lhbtq+ personen (Lhbtq+ staat voor lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender, intersekse, queer, asexueel; de + staat voor andere variaties die niet vallen binnen de gebruikelijke definities van 'man' en 'vrouw' of niet heteroseksueel of cisgender zijn). Ook hebben wij actief meegewerkt aan de Coming Out Dag.
- Ook in 2023 hebben wij gezorgd dat nieuwkomers snel een plek binnen onze samenleving vinden. Dat doen wij door onder andere een brede intake, duale trajectenroutes en ondersteuning richting zelfredzaamheid en begeleiding gedurende het hele inburgeringstraject.
- Wij zijn, in samenwerking met belangenverenigingen (Stichting Gehandicaptenraad Hengelo en Bartimeus), blijven inzetten op het toegankelijker maken (openbare) ruimte en vastgoed. Onder andere door een actie in de binnenstad in de week van de toegankelijkheid. Daarnaast zijn in 2023 de gymzalen aan de Woolderesweg en Jan Prinsstraat, de sporthal Hasseler Es en het wijkcentrum Weidedorp toegankelijk gemaakt.

Wat heeft het gekost

Middels de 1e verzamelwijziging (zaak 3504059) is er een verfijning van informatie voor derden (IV3) in de Begroting 2023 aangebracht. Dit zorgt ervoor dat in onderstaande tabel soms geen primitief begrote bedragen worden weergegeven bij een taakveld maar wel bij de de gewijzigde Begroting. Voor de uitsplitsing hiervan verwijzen wij naar de eerder genoemde zaak.

6 Sociaal domein	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Baten	831	21.118	21.246	128
Lasten	14.015	24.335	22.699	1.636
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-13.184	-3.217	-1.453	1.764
Baten	-	-	-	-
Lasten	6.345	8.984	9.128	-144
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-6.345	-8.984	-9.128	-144
Baten	39.644	43.352	44.369	1.017
Lasten	51.598	64.988	64.101	887
6.3 Inkomensregelingen	-11.954	-21.636	-19.732	1.904
Baten	-	-	-	-
Lasten	12.145	13.271	13.282	-11
6.4 WSW en beschut werk	-12.145	-13.271	-13.282	-11
Baten	83	1.193	1.346	153
Lasten	6.034	8.284	8.236	48
6.5 Arbeidsparticipatie	-5.951	-7.091	-6.890	201
Baten	-	17	21	4
Lasten	2.546	3.556	3.741	-185

6 Sociaal domein	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-2.546	-3.539	-3.720	-181
Baten	1.255	-	-	-
Lasten	27.628	-	-	-
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-26.373	-	-	-
Baten	-	985	1.003	18
Lasten	-	11.364	11.369	-5
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	-	-10.379	-10.366	13
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	10.916	10.446	470
6.71B Begeleiding (WMO)	-	-10.916	-10.446	470
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	2.393	2.418	-25
6.71C Dagbesteding (WMO)	-	-2.393	-2.418	-25
Baten	-	116	11	-105
Lasten	125	-	-	-
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-125	116	11	-105
Baten	-	-	-	-
Lasten	28.665	-	-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-28.665	-	-	-
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	3.917	4.349	-432
6.72A Jeugdhulp begeleiding	-	-3.917	-4.349	-432
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	5.659	5.538	121
6.72B Jeugdhulp behandeling	-	-5.659	-5.538	121
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	2.820	2.833	-13
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	-	-2.820	-2.833	-13
Baten	-	78	71	7
Lasten	487	1.456	1.543	-87
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	-487	-1.378	-1.472	-94
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	1.993	2.009	-16
6.73A Pleegzorg	-	-1.993	-2.009	16
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	1.207	1.176	31
6.73B Gezinsgericht	-	-1.207	-1.176	-31
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	5.384	6.273	-889
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	-	-5.384	-6.273	-889
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	6.779	6.735	44
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-	-6.779	-6.735	-
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	1.342	1.422	-80
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	-1.342	-1.422	-80
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	645	600	45
6.74C Gesloten plaatsing	-	-645	-600	45
Baten	-	-	-	-
Lasten	947	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-947	-	-	-
Baten	850	2.500	3.234	734
Lasten	-	-	167	-167
6.81A Beschermd wonen (WMO)	850	2.500	3.067	567
Baten	-	-	13	13

6 Sociaal domein	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Lasten	-	997	994	3
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-	-997	-981	16
Baten	-	-	-	-
Lasten	3.795	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-3.795	-	-	-
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	2.890	2.863	27
6.82A Jeugdbescherming	-	-2.890	-2.863	27
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	365	383	-18
6.82B Jeugdreclassering	-	-365	-383	-18
Saldo 6 Sociaal domein	-111.667	-114.186	-110.991	3.195

Financiële toelichting

Zoals wij bij doelstelling 6.2.5 al hebben toegelicht zien wij over het algemeen een stabiliserende trend in cliënten en indicaties voor Wmo en jeugd en een afname van de ingezette uren en dagdelen. Dit maakt dat wij het besparingspotentieel voor 2023 volledig hebben kunnen invullen. Bij Wmo hebben wij, door inzet vanuit het transformatieplan, de positieve financiële effecten hiervan in de Zomernota 2023-2027 al verwerkt. Ook voor Werk & Inkomen hebben wij in de Zomernota het besparingspotentieel voor 2023 geheel en voor 2024 gedeeltelijk kunnen invullen. Het besparingspotentieel voor Jeugd is voor 2023 incidenteel ingevuld. Zie bijlage 10.2.

Toch zien wij in vergelijking met voorgaande jaren de werkelijke uitgaven Wmo, jeugd en werk & inkomen stijgen. Zie hiervoor de factsheet in bijlage 10.2. Dit maakt nogmaals duidelijk dat wij ondanks de ingezette veranderingen niet overal invloed op hebben. De stijging van de uitgaven Wmo en Jeugd is grotendeels te verklaren door reguliere prijsindexatie en de verwerking van de uitkomst van het onderzoek reële tarieven Wmo en Jeugd in 2023. Daarnaast zien wij binnen jeugd de zwaarte van de indicaties toenemen (bijvoorbeeld voor wonen en verblijf) en zijn wij wettelijk verplicht de hulp te verlenen. Voor werk & inkomen wordt deze stijging veroorzaakt door een stijging van het wettelijk minimumloon, de conjuncturele effecten en extra inzet op loonkostensubsidie. Hiervoor worden wij gecompenseerd door stijging van het BUIG-budget (Bundeling Uitkeringen inkomensvoorzieningen Gemeenten).

Binnen dit programma zien wij voordelen ten opzichte van de 2e Beleidsrapportage 2023. Dit komt in veel gevallen door incidentele zaken waar wij weinig invloed op hebben. Bijvoorbeeld de regelingen voor vluchtelingen, energietoeslag en beschermd wonen.

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (€ 1.764.000 voordeel)

- Opvang van vluchtelingen: € 1.484.000 voordeel. Ook in 2023 hebben wij vluchtelingen opgevangen aan de Hazenweg en in de sloopwoningen aan de Nijverheid. Voor deze opvang ontvangen wij verschillende vergoedingen vanuit het Rijk en COA. In de 2e Beleidsrapportage 2023 hebben wij nog een laatste bijstelling van de inkomsten voorgesteld en hierop zien wij geen noemenswaardige afwijking. Wel hebben wij vanuit de compensatie Jetten een tegemoetkoming voor de energielasten ontvangen. Dit leidt tot een voordeel van € 87.000. Op basis van de uitgaven 2022 en de eerste maanden van 2023 hebben wij de lasten 2023 voor deze noodopvang zo goed mogelijk geprobeerd in te schatten. Deze inschatting blijft complex voor de noodopvang van vluchtelingen. Per saldo komen we uit op een voordeel van € 1,5 miljoen. Dit wordt grotendeels verklaard doordat wij een post onvoorzien van € 900.000 hebben begroot, waarop in 2023 geen aanspraak is gemaakt. De overige afwijkingen zien we bij inhuur personeel aan de Hazenweg (€ 200.000 voordeel) en bij de cateringkosten (voordeel € 300.000). Wij zullen deze werkelijke lasten 2023 weer gebruiken als input voor de actualisatie van de budgetten 2024. Wij stellen voor het voordeel van € 1,5 miljoen te storten in de reserve vluchtelingen, zie hiervoor het bestemmingsvoorstel.
- Uitvoering wet verplichte GGZ en aanpak personen verward gedrag: In 2023 is er gewerkt aan de doelen mentale gezondheid en vroegsignalering alcoholproblematiek binnen het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). We hebben extra ingezet op preventieve activiteiten en deskundigheidsbevordering. Deze extra uitgaven hebben wij kunnen bekostigen uit de spuk GALA. Wij kijken altijd hoe we externe financieringsstromen zo optimaal mogelijk kunnen inzetten, hierdoor is een incidenteel voordeel ontstaan op onze eigen middelen. Ook voor 2024 kijken we naar mogelijkheden binnen de spuk GALA. Wij komen

hier in de Zomernota 2024-2028 op terug. Daarnaast is in de begroting rekening gehouden met kosten voor ICT-systemen en voor inzet van de GGD. Deze kosten zijn ten laste van andere taakvelden gebracht en leveren binnen dit taakveld dus een voordeel op. Beide ontwikkelingen zorgen voor een voordeel van € 124.000.

- Wijkwelzijn: De overschrijding op wijkwelzijn (€ 63.000) is hoofdzakelijk te verklaren door de kosten op onderhoud van de wijkwelzijnsgebouwen. De onderhoudskosten voor de gebouwen worden begroot over een periode van 10 jaar. Per jaar fluctueert dit bedrag, in 2023 is een relatief groot bedrag aan onderhoud uitgegeven.
- Sociaal werk in de wijk en preventie: Er zijn voordelen (totaal € 50.000) op het onderdeel sociaal werk in de wijk en preventie door onder meer een kleinere doelgroep voor de beleidsregel Toekomstplannen voor Jong Volwassenen dan vooraf ingeschat en een lager aantal plaatsingen BSO+. De beoogde uitbreiding van het aantal BSO+ plekken heeft daarnaast nog niet plaatsgevonden. Gezien het aantal plaatsingen lager is dan verwacht, wordt de behoefte aan uitbreiding van het aantal plekken nader bekeken.
- Sociale vernieuwing/wijkaanpak: In 2023 hebben wij minder subsidies uitgegeven aan onder andere buurtbonnen en overige subsidies. Er zijn minder aanvragen geweest, waardoor er een voordeel van € 52.000 is ontstaan.
- Het overige verschil bestaat uit afwijkingen onder de € 50.000.

6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen (€ 144.000 nadeel)

- Uitvoeringkosten Wmo: Met het oog op de transformatie zijn er ontwikkelingen die betrekking hebben op de uitvoering van de Wmo. Vooruitlopend daarop wordt beschikbare formatieruimte niet ingevuld en wordt vervanging in verband met ziekte, bevallingsverlof etcetera door middel van inhuur ingevuld. Inhuur brengt meer kosten met zich mee dan medewerkers in dienst van de gemeente Hengelo waardoor er een overschrijding op de personeelskosten ontstaat (€ 223.000). Daarnaast huren wij, zoals ook vermeld in de Jaarstukken 2022, al sinds 2015 in om aanvragen Wmo binnen de wettelijk gestelde termijnen af te handelen. De bestaande formatie is onvoldoende om dit te realiseren.
- Centra jeugd en gezin (CJG): Er resteert € 66.000 van het budget CJG door lagere vaststelling van subsidies over 2022, door het na-ijleffect van corona is er minder inzet geweest dan verwacht. Daarnaast zijn er minder inhuurkosten geweest.

6.3 Inkomensregelingen (€ 1.904.000 voordeel)

- Bijstand: Het Hengelose BUIG budget (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten) is in het 4e kwartaal 2023 naar boven bijgesteld (2022: € 32,4 miljoen, 2023: € 38,1 miljoen). Enerzijds is deze bijstelling te verklaren door een aanpassing in het Wettelijk Minimum Loon, verwachte conjunctuur en anderzijds ter compensatie voor de uitgaven loonkostensubsidie. In de begroting 2023 hebben wij voor de BUIG de nullijn gehanteerd, dit betekent dat wij verwachten voldoende inkomsten voor de uitgaven te ontvangen. In 2023 zijn onze werkelijke uitgaven per saldo € 696.000 lager dan de werkelijke inkomsten over 2023.
- Bijzondere bijstand Energieregeling: In 2023 hebben wij van het Rijk € 7,4 miljoen ontvangen om onze inwoners van een compensatie te kunnen voorzien. Er is, ondanks brede communicatie, veel minder dan verwacht een beroep op deze regeling gedaan. Inwoners kunnen nog tot en met 1 juli 2024 een aanvraag indienen over 2023. Wij gaan ervanuit dat wij in 2024 nog voor € 500.000 over 2023 gaan verstrekken. Per saldo leidt dit tot een voorlopig voordeel van € 700.000.
- Bijzondere bijstand toeslagen: In 2023 hebben we uitvoering gegeven aan de gevolgen van de kinderopvangtoeslagen affaire. Wij ontvangen hiervoor een vergoeding vanuit het Rijk per gedupeerde en per plan van aanpak en nazorg. Het aantal plannen van aanpak is aanzienlijk meer dan verwacht en hierdoor zijn ook onze inkomsten hoger dan verwacht. Dit leidt tot een voordeel van € 339.000. Daarnaast krijgen wij de kwijtscheldingen en de financiële compensatie één op één vergoed vanuit het Rijk. Dit leidt wel tot afwijkingen op baten en lasten, maar per saldo is dit budgettair neutraal.
- Overige regelingen bijzondere bijstand: Bij de algemene verstrekkingen bijzondere bijstand zien wij een stijging in de uitgaven t.o.v. 2022, maar ook dat onze terugvorderingen stijgen. Dit leidt per saldo tot een voordeel van € 50.000. De afgelopen jaren stegen daarnaast de uitgaven voor bewind. Met verschillende acties uit het Actieplan Bewind, naast steeds meer landelijke aandacht voor de schuldenproblematiek en de vroegsignalering van schulden, wordt nu resultaat bereikt. De kwaliteit van bewindvoering gaat omhoog en de uitgaven gaan omlaag. Bij de 2^e Beleidsrapportage 2023 hebben wij voorzichtig een voordeel van € 50.000 gemeld en uiteindelijk kunnen wij hier nog € 50.000 aan toe voegen. Tot slot zien wij op enkele

kleine posten bijzondere bijstand o.a. Bbz (Bijstandsbesluit zelfstandigen) ook nog kleine voordelen. In totaal is het voordeel € 167.000.

- Het ROZ verricht voor de gemeente Hengelo en onze opdrachtgevende gemeenten werkzaamheden in het kader van schuldhulpverlening, bedrijfsadvisering en startersadvisering aan ondernemers. Als gevolg van de Coronajaren hadden wij onder andere minder reguliere Bbz-aanvragen, wat leidt tot een nadeel op de reguliere begrote opbrengsten. Ondanks de licht stijgende trend die wij in 2023 zagen. Dit nadeel wordt grotendeels gecompenseerd door het doorlopende project TAO/TOZO (Tussentijds Aflossingsonderzoek). Voor een nadere analyse verwijzen wij naar programma 9, Reserve Tozo.
- Het overige verschil bestaat uit afwijkingen onder de € 50.000.

6.5 Arbeidsparticipatie (€ 201.000 voordeel)

- Nieuw Beschut: Tot en met 2020 had de Stichting SWB Beschut een positief resultaat, mede dankzij een plaatsingsbonus vanuit het Rijk per gerealiseerde beschutte werkplek. In 2021 is deze bonus komen te vervallen, maar kon het negatieve resultaat opgevangen worden binnen eigen reserves. Vanaf 2022 lukt dit niet meer. Per 31-12-2023 is het eigen vermogen van de Stichting SWB Beschut negatief. Het eigen vermogen van de stichting mag aan het einde van het jaar niet negatief zijn, waardoor de deelnemende gemeenten een extra bijdrage moeten doen. Voor de gemeente Hengelo betekent dit een incidentele extra last van € 140.000. Vanaf 2024 ontvangen we vanuit het Rijk een extra compensatie waarbij wij verwachten dat de Stichting SWB beschut deze nadelige cijfers grotendeels op kan vangen.
- Inburgering: De nieuwe Wet Inburgering is per 1 januari 2022 ingegaan. Om uitvoering te geven aan deze nieuwe opdracht is er begin 2022 een meerjarenbegroting gemaakt. Voor 2023 zijn derde partijen gestart met de uitvoering, maar hebben zij nog niet het volledige budget geclaimd. Daarnaast hadden wij nog een incidentele post onvoorzien opgenomen waar geen aanspraak op gemaakt is. Dit leidt tot een voordeel van € 242.000.

Voor de Wet Inburgering ontvangen wij twee specifieke uitkeringen, een voor de onderwijsroute en algemene voor de inburgeringsvoorzieningen. Dit leidt tot afwijkingen op baten en lasten, maar is per saldo budgettair neutraal.

- Het ROZ heeft incidentele inkomsten voor een project Sociaal Impact Ondernemen en Platform Impact Oost ontvangen en daarvoor ook uitgaven gemaakt. Dit leidt tot incidentele afwijkingen op baten (€ 87.000) en lasten (€ 61.000), per saldo tot een voordeel van € 26.000.
- Het overige verschil is met name te verklaren door een voordeel aan loon- en inhuurkosten. Voor een nadere analyse verwijzen wij naar programma 9.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (Wmo) (€ 181.000 nadeel)

Bij de hulpmiddelen was er in de oude contracten sprake van een sterfhuisconstructie van 3 jaar. Die jaren zijn verstreken en alles wat nog viel onder de oude contracten is in 2023 omgezet naar de nieuwe contracten met bijbehorende tarieven. Dit heeft als gevolg dat de uitgaven voor hulpmiddelen zijn gestegen. De hoeveelheid uitstaande hulpmiddelen en inwoners die gebruik maken van hulpmiddelen is niet gestegen. Dit is al geruime tijd stabiel. Tijdens het opstellen van de 2e Beleidsrapportage 2023 hadden wij de verwachting dat deze hogere kosten weg zouden vallen tegen de naar verwachting lagere uitgaven voor woonvoorzieningen. Aan het eind van het jaar zijn er echter nog twee woonunits geplaatst voor inwoners met forse fysieke beperkingen. Deze woonunits zijn erg kostbaar en hebben daarmee geleid tot hogere uitgaven dan verwacht voor woonvoorzieningen.

6.71b Begeleiding (Wmo) (€ 470.000 voordeel)

- Regionaal is er onderzoek gedaan naar de huidige tarieven van het Twents Model Jeugd en Wmo 2015 met de vraag of deze reëel zijn. Uit dit onderzoek zijn aanbevelingen voor de tariefopbouw gekomen. Er is vooruitlopend op de besluitvorming hierover een voorlopige inschatting gemaakt van het financiële effect hiervan in de 2e Beleidsrapportage 2023. De aangepaste tarieven zijn met terugwerkende kracht per 1 januari 2023 vastgesteld. De definitieve besluitvorming heeft op onderdelen geleid tot een aanpassing ten opzichte van de voorlopige inschatting. Dit heeft als gevolg dat er een voordeel is van € 555.000 op de ondersteuningsbehoefte individueel. Dit betreft een structurele bijstelling, hier komen wij in de Zomernota 2024-2028 op terug.
- Wij zien een toename bij de overlast veroorzakende inwoners en in de complexiteit van de casuïstiek. Dit heeft als consequentie dat er meer intensieve begeleiding ingezet moet worden. In eerste instantie intensief om de situatie te stabiliseren en daarna met minder uren per week om de situatie te controleren. Hierdoor hebben wij wat vaker ondersteuningsbehoefte 2 in moeten zetten. Dit zorgt voor een nadeel van € 122.000.

- Het overige verschil bestaat uit afwijkingen onder de € 50.000.

6.71d Overige maatwerkarrangementen Wmo (€ 105.000 nadeel)

Actualisatie van het debiteurensaldo 2023 en voorgaande jaren zorgt voor een incidenteel nadeel van € 105.000.

6.72a Jeugdhulp begeleiding (€ 432.000 nadeel)

De kosten voor inzet van begeleiding zijn gestegen. De zorgvraag wordt steeds complexer, waardoor er een ophoging van indicaties zowel in nieuwe als in de lopende casuïstiek plaatsvindt. Daarnaast worden de verblijfsproducten nog steeds aangevuld met ondersteuningsbehoeften (zie toelichting taakveld 6.73c).

6.72b Jeugdhulp behandeling (€ 121.000 voordeel)

- De definitieve besluitvorming over het regionale onderzoek naar de tarieven van het Twents Model Jeugd en Wmo 2015 zorgt voor behandeling tot een voordeel van € 195.000 (zie toelichting taakveld 6.71b).
- Het aantal cliënten binnen behandeling daalt, maar de zwaarte van de indicaties neemt toe. Daarnaast zijn er eind 2023 nog declaraties over 2022 ontvangen. Deze twee ontwikkelingen leiden tot een nadeel van € 74.000.

6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig (€ 94.000 nadeel)

In de begroting voor de pilot onderwijszorg (Jeugdhulpteam) zijn we uitgegaan van een gelijkmatige inzet van de projectleider tijdens de pilotperiode van 2,5 jaar. De pilot Jeugdhulpteam heeft een doorstart gemaakt in 2023, om deze reden is in 2023 meer inzet van de projectleider geweest. Dit zorgt voor een nadeel van € 59.000. Deze inzet wordt in de resterende pilotperiode afgebouwd, waardoor we over de gehele pilotperiode verwachten uit te komen met het budget.

6.73c Jeugdhulp met verblijf overig (€ 889.000 nadeel)

- Wonen en verblijf: In de 2e Beleidsrapportage 2023 hebben wij aangegeven dat de inzet van zware verblijfsplekken weer toeneemt. De kosten voor wonen & verblijf zijn dan ook verder gestegen, waardoor een nadeel van € 433.000 is ontstaan. De problematiek wordt steeds complexer, waardoor zorgaanbieders enkel nog akkoord gaan met opname in duurdere vormen van verblijf omdat anders de financiering voor de zorgaanbieders anders niet toereikend is.
- Weinig voorkomend hoog specialistisch (WVHS): Verder zien we dat de cliënten langer binnen de WVHS voorzieningen blijven omdat er onvoldoende uitstroommogelijkheden beschikbaar zijn. Daarnaast zijn er eind 2023 nog declaraties over 2022 ontvangen. Deze twee ontwikkelingen leiden tot een nadeel van € 477.000.
Beide ontwikkelingen zijn naar verwachting structureel van aard, hier komen wij in de Zomernota 2024-2028 op terug.

6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/ggz-verblijf (€ 80.000 nadeel)

- Landelijk transitiearrangement (LTA): Waar wij eerder (met name in 2022) een afname zagen in het aantal cliënten met een LTA zien wij in 2023 weer een toename. Dit is een erg kostbare vorm van zorg, waarbij wij geen invloed hebben op de instroom. Dit leidt tot een nadeel van € 266.000.
- Crisiszorg & spoedhulp: Daarentegen hebben we dit jaar ongeveer € 186.000 minder uitgegeven aan crisis- en spoedzorg. Het aantal cliënten met deze vorm van ondersteuning is in 2023 afgenomen.

6.81a Beschermd wonen (Wmo) (€ 567.000 voordeel)

We hebben meer geld ontvangen van de centrumgemeente Enschede voor Beschermd Wonen. De rijksmiddelen die zij heeft ontvangen voor deze taak maar niet volledig heeft kunnen inzetten vloeien terug naar de gemeenten. We hadden in de 2e Beleidsrapportage 2023 rekening gehouden met een bate van € 2,5 miljoen. Eind 2023 blijkt de werkelijke teruggave € 3,2 miljoen. Dit wordt veroorzaakt door een tekort aan plekken Beschermd Wonen, mede ontstaan door een na-ijleffect van de openstelling Wet Langdurige zorg in 2021. Er is recent gestart met een regionale aanpak van de wachtlijsten en er is een innovatiebudget opengesteld in 2023. Van dit budget is minimaal gebruikt gemaakt en deze middelen vloeien terug naar de regiogemeenten. Hier tegenover staat ook een nadeel op dit taakveld, dit betreffende de verblijfskosten van de cliënten die op basis van de pilot LVB (Licht Verstandelijk Beperkten) in 2023 nog zijn gemaakt (€ 163.000). Deze pilot is in 2023 gestopt, omdat er geen aanbieders zijn.

5.2.7 Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid

Aanspreekpunt bestuurlijk

Wethouders Bruggink, Luttkholt en Freriksen

Aanspreekpunt ambtelijk

J-P. Boutkan, J. Logtenberg en K. Webbink

Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we in 2023?

Volksgezondheid

Het ministerie van VWS, de VNG, Zorgverzekeraars Nederland en GGD GHOR Nederland hebben op 3 februari 2023 het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) ondertekend. In dit akkoord is afgesproken hoe preventief gezondheidsbeleid kan worden versterkt en duurzaam kan worden geborgd. Het GALA heeft tot doel gemeenten een steviger basis te geven om integraal preventief gezondheidsbeleid te kunnen voeren. Zodat wij in 2040 een gezonde generatie bereiken, met weerbare en gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis. Het GALA helpt ons dus om invulling te geven aan het versterken van de sociale basis zoals verwoord in het transformatieplan.

Voor de uitvoering van de afspraken uit het GALA is voor 2023 circa € 1,35 miljoen beschikbaar voor de gemeente Hengelo via een Brede Specifieke Uitkering (Brede - SPUK). Deze Brede SPUK is in de plaats gekomen van specifieke uitkeringen voor uitvoering van het Lokaal Preventie akkoord, Gezond in de Stad (GIDS), Kansrijke Start en het Lokaal Sportakkoord en dergelijke. Bij het opstellen van de Begroting 2023 wisten wij dit nog niet en hadden wij deels middelen hiervoor beschikbaar gesteld. Deze eigen middelen voor 2023 hebben wij bij nader inzien dus niet nodig gehad en hebben wij in de Tweede Beleidsrapportage 2023 laten vrijvallen.

Klimaatadaptatie

In 2023 hebben we op vele manieren gewerkt aan het klimaatbestendiger maken van onze gemeente. Zowel bij herinrichtingsprojecten als planologische ontwikkelingen maakt klimaatadaptatie een vast onderdeel uit van de inrichting en beoordeling. Door (bovengrondse) waterberging en infiltratievoorzieningen, die zo veel mogelijk samen met onstenen en vergroenen worden uitgevoerd, zijn grote stappen gemaakt om onze fysieke leefomgeving leefbaarder en weerbaarder te maken. Hiervoor werken wij graag samen met onze regiopartners en inwoners. Met het Twents Waternet, een samenwerkingsverband tussen de 14 Twentse gemeenten, het waterschap Vechtstromen en de provincie Overijssel, hebben we onder andere gewerkt aan publiekscommunicatie, kennisdeling en projecten.

Duurzaamheid

In het afgelopen jaar zijn flinke stappen gezet op het gebied van duurzaamheid: Beleidsmatig met bijvoorbeeld het Warmteprogramma en het programma Duurzaam Hengelo 2050. Maar ook in de uitvoering, met de inzet van de FIXbrigade in samenwerking met de energiecoöperatie Energie van Hengelo en voorbereidingen voor de realisatie van het zonneveld Boeldershoek.

Vanuit het Rijk kwamen uitkeringen en subsidies beschikbaar voor zowel de uitvoering van maatregelen, als ook voor de uitbreiding van formatie voor de uitvoering van het Klimaatakkoord.

Relevante beleidsnota's

- *Samen kom je verder*, plan van aanpak GALA 2023-2027
- Beleidsplan Dementie vriendelijke gemeente, 2023-2027
- *Gezondheid op de agenda*, meerjarenplan gezondheid gemeente Hengelo (2019)
- *Een gezonde toekomst*, langjarig programma voor de publieke gezondheid in Twente (GGD, 2019)
- [Beleidsprogramma sociaal 2021 - 2025](#)
- [Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo \(2022\)](#)
- [Nota bodembeheer regio Twente, Twents beleid veur oale grond 2.0](#) (2018)
- [Regionale bodemkwaliteitskaart gemeente Hengelo](#) (2018)
- [Beleidsregels PFAS regiogemeenten Twente](#) (2020)
- [Twente bodemkwaliteitskaart PFAS](#) (2020)
- *Visie Bodem en Ondergrond Hengelo* (2021)

- [Keuzescenario Afvalloos Hengelo](#) (2015)
- [Landelijk Afval Plan 3 2017-2029](#)
- Slimmer omgaan met grondstoffen
- Nota geluid, herziening 2015
- [VTH Beleid Twente en de Nadere uitwerking VTH beleid Twente](#)(2019)
- Programma Water en Riolering 2023-2027
- Samenwerkingsovereenkomst Klimaat Actieve Stad 2023
- [Klimaatadaptatiestrategie Hengelo](#) (2022)
- [Warmteprogramma](#)
- [Duurzaam Hengelo, koers richting 2050](#)
- [Omgevingsprogramma Nieuwe Energie Hengelo](#) 2021-2030

Verbonden partijen

SamenTwente

SamenTwente is een GR voor de organisaties GGD (Gemeentelijke gezondheidsdienst), OZJT (Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp in Twente) en VTT (Veilig Thuis Twente). Ook wordt gastheerschap geboden aan Kennispunt Twente, Samen14 en Twentse Koers.

SamenTwente is een organisatie voor en door de 14 Twentse gemeenten. Samen met de 14 Twentse gemeenten en de ketenpartners zet SamenTwente zich in voor gezonde, veilige en vitale inwoners van Twente.

Recreatieschap Twente, portefeuillehoudersoverleg Afval en Duurzaamheid/Regio Twente, portefeuillehoudersoverleg Informatie Service Punt (ISP) Milieu

Recreatieschap Twente werkt samen met gemeenten aan een afvalloos en duurzaam Twente.

Twente Milieu

Twente Milieu is afvalinzamelaar voor de gemeente Hengelo. Gemeente Hengelo is aandeelhouder.

Twence

Twence is afvalwerker en duurzaamheidsbevorderaar voor de gemeente Hengelo. Gemeente Hengelo is aandeelhouder.

GR Omgevingsdienst Twente (ODT)

De ODT houdt in opdracht van ons toezicht op milieuregelgeving en uitvoering van bodemsaneringen, behandelt milieudeel vergunningaanvragen en - meldingen en adviseert op milieuaspecten, zoals bodem, geluid, lucht, externe veiligheid en asbest.

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBT)

Het belastingkantoor int gemeentelijke belastingen en heffingen voor de deelnemende gemeenten.

Enexis

Enexis is de netbeheerder van gas- en elektriciteitsnetten in diverse gemeenten in Nederland waaronder in Hengelo. Gemeente Hengelo is aandeelhouder.

Warmtenetwerk Hengelo

De gemeente Hengelo is samen met Firan (voorheen Alliander DGO) mede eigenaar van de backbone van het warmtenetwerk.

Warmtebedrijf Hengelo

De gemeente Hengelo is samen met Ennatuurlijk mede eigenaar van de distributienetten van het warmtenet in Hengelo. Het warmtebedrijf verzorgt de levering van warmte aan klanten zoals woningen en bedrijven.

Overige organisaties waarmee we samenwerken

Waterschap Vechtstromen

Het waterschap zet zich in voor schoon, veilig en voldoende water. Waterschap Vechtstromen wil een aantrekkelijke

leefomgeving creëren voor mensen, planten en dieren. Om dit te bereiken werken wij dagelijks aan voldoende water, schoon water, veiligheid en zuiveren we het afvalwater van ongeveer 800.000 inwoners en bedrijven.

Twents waternet

Het Twents waternet is een professioneel netwerk van 14 Twentse gemeenten en waterschap Vechtstromen. Samen zorgen we ervoor dat afvalwater op een slimme manier wordt verwerkt. Onze overtuiging is dan ook 'samen slimmer met water'. Belangrijke aandachtspunten binnen deze samenwerking zijn kostenbeheersing, bijdragen aan een prettige leefomgeving en innovatie op het gebied van afvalwater.

Wat hebben we bereikt

7.1 Hengeloërs verbruiken minder energie en wekken meer duurzame energie op in een meer circulaire economie

7.1.1 In 2024 verbruiken huishoudens en organisaties minder (fossiele en niet-fossiele) energie

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Elektriciteitsgebruik gebouwde omgeving in Hengelo (kWh = x 1.000.000)	357,5	337,5 (*)	n.n.b
Gasverbruik gebouwde omgeving in Hengelo (m ³ = x 1.000.000)	188,8	208 (*)	n.n.b.
Energiegebruik gebouwde omgeving in Hengelo per inwoner (GJ)	34,55	35,4 (*)	n.n.b.

7.1.2 In 2024 wekken huishoudens en organisaties meer duurzame energie op met behulp van zon, wind of warmtebronnen

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Totaal bekende hoeveelheid opgewekte hernieuwbare warmte in Hengelo (TJ) ¹	n.n.b. ²	(**) ³	n.n.b.
Totaal hoeveelheid opgewekte hernieuwbare elektriciteit in Hengelo (TJ)	n.n.b.	78 Gwh (***) ⁴	n.n.b.
Aantal woningen in Hengelo met een gasaansluiting (aantal)	36.632	(**)	n.n.b.

1 Opgewekte hernieuwbare warmte = warmte die niet direct wordt opgewekt uit verbranding van fossiele bronnen.

2 n.n.b.: er zijn over dit jaar nog geen gegevens beschikbaar

3 Voor hernieuwbare warmte is nog geen vastgesteld beleid met bijbehorende streefwaarden

4 (***) Doelstelling vastgesteld in Programma Nieuwe Energie 2018-2021 (zonder volledige toerekening Twence)

Volgende doelstelling is 156 GWh in 2030

7.1.3 In 2024 is er minder afval en worden grondstoffen meer en vaker opnieuw gebruikt (circulaire economie)

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Gemiddelde gewicht van de ingezamelde hoeveelheid fijn restafval per inwoner van Hengelo per jaar (kg)	66	65	65
Aantal kg restafval per inwoner delen door aantal kg afval grondstoffen (zoals GFT, PMD, glas, textiel OPK). ¹	0,78		77,0%
Gemiddelde gewicht van de ingezamelde hoeveelheid grof restafval per inwoner van Hengelo per jaar (kg)	21	10	21
Gemiddelde gewicht van de ingezamelde hoeveelheid afgekeurd PMD afval per inwoner van Hengelo per jaar (kg)	30	20	31

1 scheidingspercentage gebaseerd op de totale hoeveelheid (grof en fijn)restafval ten opzichte van alle ingezamelde stromen (rest wordt apart ingezameld voor hergebruik)

7.2 Hengelo weerstaat de gevolgen van klimaatverandering beter zoals wateroverlast en hittestress

7.2.1 In 2024 heeft Hengelo meer capaciteit om water op te vangen bij hevige neerslag

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Toename van capaciteit voor het bergen van water in Hengelo (m ³).	2.700	1.935	2.070

7.3 Inwoners van Hengelo leven in betere gezondheid

7.3.1 In 2024 hebben Hengeloërs een gezondere levensstijl

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023 ¹
Percentage Hengeloërs ouder dan 19 jaar met een Body Mass Index (BMI) tot 25,0 kg/m ² (%)	51% (2020)	50%	51%(2020)
Percentage Hengelose jeugd dat nooit heeft gerookt (geen trekjes, hele sigaret of meer) (%)	87% (2021)	88%	87% (2021)
% jongeren (0-18 jaar) dat ooit hard drugs heeft gebruikt (*) ²	2,0% (2021)	2,0%	2,0% (2021)
% jongeren (0-18 jaar) dat ooit lachgas heeft gebruikt (*)	4,0% (2021)	4,0%	4,0% (2021)
% jongeren (0-18 jaar) dat ooit softdrugs heeft gebruikt (*)	7,0% (2021)	6,4%	7,0% (2021)

1 Wat betreft de indicatoren bij deze doelstelling maken wij gebruik van de GGD-monitor. Deze wordt slechts een keer per vier jaar afgenomen. De meeste recente cijfers dateren van 2020 en 2021.

2 (*) Beleidsindicator is aangepast in lijn met de GGD Jeugd monitor.

7.3.2 In 2024 is het verschil in ervaren gezondheid tussen inwoners met een hoge en een lage sociaal economische status (SES) kleiner geworden

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Het rapportcijfer dat hoogopgeleiden geven voor hun gezondheid	7,6	7,7	7,6
Het rapportcijfer dat laagopgeleiden geven voor hun gezondheid	7,1	7,7	7,5

Wat hebben we daarvoor gedaan

7.1 Hengeloërs verbruiken minder energie en wekken meer duurzame energie op in een meer circulaire economie

- De raad stelde de visie *Duurzaam Hengelo, koers richting 2050 vast*. Aan de hand van een zestal thema's zetten we hierin de koers uit voor de duurzame ontwikkeling van Hengelo voor de korte en langere termijn.
- Op basis van de visie *Duurzaam Hengelo, koers richting 2050* stelden we het *Programma Duurzaam Hengelo 2050* op en het bijbehorende bestedingsplan. In het programma werkten we de ambities zoals beschreven in de visie uit in concrete doelstellingen, activiteiten en indicatoren.
- We hebben de raad meerdere keren geïnformeerd in sessies over de RES, wind, warmte en energievoorziening.
- Op basis van het vastgestelde *Omgevingsprogramma Nieuwe Energie 2021-2030*, werkten we aan de realisatie van zon- en windprojecten. De zonneprojecten worden in delen uitgegeven voor realisatie.
- We zijn gestart met de realisatie van het zonneveld Boeldershoek op eigen gronden. Daarvoor heeft de raad wensen en bedenkingen aangegeven en een voorbereidingskrediet vastgesteld. Uitgangspunt is het veld te realiseren en te exploiteren op basis van 100% lokaal eigendom. Tegelijkertijd wordt er op de aangrenzende gronden een zonneveld gerealiseerd door een ontwikkelaar in samenwerking met de lokale energiecoöperatie Energie van Hengelo.
- Hengelo neemt deel aan de pilot *Duurzaamheidsroute A35*, een project om langs de A35 en A1, de gronden van het Rijk, decentrale overheden en gronden van derden te benutten voor duurzame elektriciteitsopwekking met zonnepanelen. Na de eerdere verkenningsfasen werken de partners samen in de planfase aan concrete ontwerpvoorstellen.
- Samen met Borne en Hof van Twente onderzoeken we de effecten van windturbines op de omgeving en het milieu.
- De raad stelde het *Warmteprogramma* vast. Het *Warmteprogramma* beschrijft wanneer we starten met de Wijkuitvoeringsplannen om wijken van het aardgas af te halen en welke alternatieven voor aardgas dan in aanmerking komen. In vervolg hierop werken we de kaders voor de Wijkuitvoeringsplannen nader uit voor vaststelling begin 2024.
- Door de stijgende energietarieven hebben inwoners met een smalle beurs steeds meer moeite om hun energierekening te betalen. We stelden een uitvoeringsregeling op voor de door het Rijk beschikbare gestelde compensatiemiddelen. Daarnaast werkten we samen met gemeente Enschede en Almelo aan een aanpak om energiearmoede tegen te gaan.
- We stelden het *Stimuleringsplan energie besparen* op. Hierin staan concrete acties en maatregelen, waarmee we actief inwoners informeren, adviseren en stimuleren op het gebied van energiebesparing. In aansluiting daarop hebben we de *Doe-het-zelf subsidieregeling Hengelo 2023-2026* opgesteld;

- We werkten samen met de energiecoöperatie Energie van Hengelo aan de ontwikkeling van de coöperatie. Onderdeel hiervan is de inzet van de energiecoaches, die onafhankelijk verduurzamingsadvies geven bij de mensen thuis. Daarnaast zet Energie van Hengelo de FIXbrigade in, een klussendienst die bij inwoners thuis energiebesparende maatregelen uitvoert.
- In 2023 rolden we laadvoorzieningen voor elektrische auto's verder uit. In totaal zijn er zo'n 160 openbare laadvoorzieningen (veelal met dubbele aansluiting). Daarnaast is voor nog eens 60 laadlocaties een verkeersbesluit genomen. Alle laadplekken zijn opgenomen in een gemeente dekkende laadplankaart.
- We organiseerden een goed bezochte duurzaamheidsmarkt en diverse voorlichtingsbijeenkomsten voor inwoners en ondernemers.
- Het Rijk stelde veel financiële middelen beschikbaar. We ontvingen de CDOKE middelen voor de compensatie van de uitvoeringslasten van het klimaatakkoord. Uit het Nationaal Isolatie Programma ontvingen we middelen voor de Lokale Aanpak Isolatie (LAI) voor het uitvoeren van energiebesparende maatregelen bij inwoners.

7.1.3 In 2023 is er minder afval en worden grondstoffen meer en vaker opnieuw gebruikt (circulaire economie)

- De hoeveelheid fijn restafval is in 2023 wederom gedaald naar gemiddeld 65 kg/inwoner. Een zorgelijk punt blijft de kwaliteit van het met verzamelcontainers voor ingezameld PMD (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drankenkartons). Dit materiaal is opnieuw vrijwel volledig afgekeurd. Inmiddels is op voorstel van de Raadswerkgroep afval besloten om PMD en OPK (oud papier en karton) vanaf 1 september 2024 niet langer met bovengrondse verzamelcontainers in te zamelen. Hoogbouw huishoudens kunnen hun PMD met verzamelzakken eenmaal per week aanbieden.
- Twente Milieu en Het Goed gingen in 2023 bezig met de uitwerking van een businesscase voor een circulair ambachtscentrum op het milieupark aan de Wegtersweg. Hier kunnen materialen en producten op een duurzame wijze worden gerepareerd, opgeknapt en hergebruikt.
- We hebben in 2023 de biobox ingevoerd. Met de biobox stellen we hoogbouw huishoudens in staat om hun etensresten gescheiden aan te bieden.
- In 2023 vergrootten we de service op het milieupark en huis-aan-huis. Inwoners kunnen A-en B-hout, matrassen en autobanden vanaf 1 januari gratis inleveren op het milieupark. Ook vervallen de voorrijkosten voor de eerste keerophalen van grof vuil aan huis.

7.2.1 Hengelo weerstaat de gevolgen van klimaatverandering beter zoals wateroverlast en hittestress

- In oktober 2023 heeft de gemeente het Programma Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld. Dit programma vervangt het Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022 en sluit aan bij de Omgevingswet. Het programma zorgt voor duidelijk en uniforme beleidsuitgangspunten en een gedegen uitvoeringsagenda voor water, riolering en klimaatadaptatie.
- De Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie is vastgesteld door het college. In deze uitvoeringsagenda staan de maatregelen die we de komende jaren willen uitvoeren richting een klimaatbestendig Hengelo in 2050. Zo is er aan een ingenieursbureau opdracht verleend om diverse meekoppelkansen van klimaatadaptatie bij geplande uitvoeringswerkzaamheden in de fysieke leefomgeving in beeld te brengen. Wij doen dit om tegen relatief lage maatschappelijke kosten, klimaatadaptatie mee te nemen in de uitvoering; kansen pakken waar dat mogelijk is.
- In juni hebben de gemeente en het waterschap Vechtstromen een nieuwe samenwerkingsovereenkomst voor de Hengelose beken ondertekend. Deze Wateragenda vormt de basis voor het continueren van de samenwerking om Hengelo waterrobuust en klimaatbestendig te maken en gelijktijdig de leefomgeving kwalitatief te verbeteren.
- We zijn verder gegaan met het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten van Hengelo, waaronder een deel van de binnenstad. Zo zijn de werkzaamheden aan het Marktplein afgerond, waarmee de leefbaarheid in de binnenstad is verbeterd. Ook zijn wij gestart met de uitvoering van het Wetplein; een project waarbij klimaatadaptatie hand in hand gaat met het waterbergend vermogen van de stad.
- Samen met wooncorporatie Welbions hebben wij de Bloemenbuurt klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Bij renovatie van de woningvoorraad is ook de buitenruimte aangepast. In de wijk is gescheiden stelsel aangelegd, is de verstening aangepakt en zijn diverse robuuste wadi's gerealiseerd met mogelijkheden voor verblijf. De sociale cohesie binnen de wijk is, samen met de aanpak van wateroverlast en droogteproblematiek, daarmee verbeterd. Daarnaast werken wij met Welbions op diverse terreinen samen om de wateroverlast, droogteproblematiek en hitte-eilanden aan te pakken. Enkele sprekende voorbeelden hiervan zijn de voorbereidingen rondom de Mariastraat, de Theresiastraat en Sterrenbuurt.

- De Elsbeek tot aan de Paul Krugerstraat is opnieuw ingericht waardoor ook meer berging voor water in het profiel van de beek is ontstaan. Dit project was een samenwerking tussen gemeente, Waterschap Vechtstromen en Welbions. Aanwonenden zijn nauw betrokken geweest binnen het proces. Ook is een begin gemaakt met het ontwerp voor de herinrichting van de Drienerbeek tussen de Paul Krugerstraat en de Wemenstraat.
- Het gebied langs de Elsbeek tussen de Koekoeksweg en de Oude Molenweg is opnieuw ingericht met meer ruimte voor de beek (waterberging), veel groen en een wandelpad langs de beek. De Elsbeek tussen de Oude Molenweg en de zandvang aan de Wemenstraat is opnieuw ingericht en gaat deel uitmaken van het Wemenpark. De Berflobeek achter de Marskant is opnieuw ingericht en krijgt meer ruimte. De beek gaat integraal onderdeel uitmaken van de nieuwe woonlocatie Marskant.
- Er zijn diverse riolerings-, drainage- en reliningwerkzaamheden uitgevoerd (o.a. Anthoniusstraat en Bergweg). Ook is er ruim 2.000 m³ extra waterberging gerealiseerd in 2023 (o.a. Seahorse, Bloemenbuurt, Wetplein, Bataafse Kamp Noord, Brouwerijterrein, Dijkers, Anthoniusstraat).
- Het vuilwatertransportriool tussen de Oldenzaalsestraat en de rioolwaterzuiveringsinstallatie van het waterschap Vechtstromen is gefaseerd gereïnd. Bij relinen wordt een kunststofcoating in de rioolbuizen aangebracht.
- Eind 2023 zijn wij gestart met een regionale werkplaats voor klimaatadaptatie om de regionale slagkracht te versterken en lokaal benefit te trekken uit deze samenwerking.

7.3 Inwoners van Hengelo leven in betere gezondheid

7.3.1 Hengeloërs hebben een gezondere levensstijl

- In 2023 heeft de gemeente Hengelo een plan van aanpak gemaakt voor de uitvoering van preventief, integraal gezondheidsbeleid voor de komende vier jaren (Plan van Aanpak Gezond en Actief Leven Akkoord 2024-2028, 'Samen kom je verder'). De veranderingen die wij hebben beschreven in het 'Transformatieplan, voor een toekomstbestendig sociaal domein voor Hengelo' vormen de basis voor dit plan van aanpak. Met als uitgangspunten normaliseren, preventie en een wijkgerichte aanpak.
- Het bevorderen van een gezonde leefstijl is integraal en meerjarig opgepakt met partners vanuit sport, gezondheid, onderwijs, GGD Twente, welzijn ed. Programma's zoals JOGG (Jongeren op gezond gewicht), de GLI (Gecombineerde leefstijl interventie), Gezonde Sportomgeving en de Gezonde School Aanpak zijn in 2023 verder geïntensiveerd en versterkt. Denk daarbij aan:
  - * De 4 HAVO leerlingen van de scholengemeenschap De Grundel – de Adviseurs van de Toekomst - hebben ons in 2023 geadviseerd over gezonde voeding.
  - * Wij hebben door middel van de gezonde schoolaanpak ingezet op de mentale gezondheid van jongeren in Hengelo. Er zijn diverse weerbaarheidsprojecten uitgevoerd, zoals het project Samenbloeien in diverse klassen in het VO. In dit project zetten jongerenwerkers en medewerkers van Halt zich samen in voor kwetsbare jongeren, zodat zij veerkrachtiger worden en zich weerbaarder voelen in moeilijke situaties. Om de mentale gezondheid van onze inwoners te verbeteren zetten wij daarop in vanuit ons plan van aanpak GALA, de LEA (beide lokaal) en vanuit het Regioplan Twente van de Twentse Koers.
  - * Wij hebben vanuit de middelen van GALA SPUK de uren van de JOGG regisseur kunnen uitbreiden. De JOGG aanpak zetten wij met voorrang in op PO scholen in kwetsbare wijken en buurten en VMBO scholen.
- In 2023 is de gemeente Hengelo gestart met de aanpak voor valpreventie. Daarin werken wij nauw samen met allerlei partners uit de zorg, Wijkkracht en bewoners. Dit doen we niet alleen op lokaal niveau, maar ook in regionaal verband (Twentse Koers). Een voorbeeld hiervan is de pilot Powerfull Ageing, waarmee wij in 2023 zijn gestart als onderdeel van het transformatieplan. Zie paragraaf 5.2.6, doelstelling 6.2.5.
- Het werken met het concept positieve gezondheid is gestart. Dit is een brede kijk op gezondheid, waarbij het accent niet ligt op ziekte, maar op mensen zelf, op hun veerkracht en op wat hun leven betekenisvol maakt. Samen met partners hebben medewerkers van de gemeente Hengelo hierin scholing gevolgd.

7.3.2 Het verschil in ervaren gezondheid tussen inwoners met een hoge en een lage sociaal economische status (SES) is kleiner geworden

- In 2023 zijn wij blijven inzetten op meer kansengelijkheid in gezondheid met nadruk op een aanpak aan het begin van de levensloop (Kansrijke Start en Nu niet Zwanger) en met extra aandacht voor achterliggende problematiek. Dit is een onderdeel van versterken van de sociale basis en het leggen van de nadruk op selectieve preventie, zoals dat is verwoord in het Transformatieplan.
- In 2023 hebben wij de Gezonde Wijkaanpak verder geïntensiveerd in de wijken Klein Driene en Slangenbeek en uitgebouwd naar de wijken Berflo Es en Hengelose Es. De Gezonde Wijkaanpak is een bewezen aanpak,

waarin wij samen in een buurt of wijk werken aan gezonde inwoners in een gezonde omgeving. Wij hebben in beeld gebracht wat er al is in de wijken en initiatieven ondersteund en gefaciliteerd. Soepbuurtje in de wijk Klein Driene is zo'n initiatief. Op Montessori 't Annink in de Noork komen ouders, kinderen en inwoners samen om soep te eten. Een gezond initiatief dat mensen sterker maakt en zorgt voor verbinding in de buurt. Voor inwoners die het nodig hebben, bijvoorbeeld omdat ze eenzaam zijn, in armoede leven of een klein sociaal netwerk hebben.

- Op initiatief van huisartsen in Hengelo is, in navolging van de samenwerking in de huisartsenpraktijk in Slangenbeek, het project SamSam uitgevoerd. Daarmee stimuleren wij de samenwerking tussen huisartsen en de gemeente, zodat inwoners met een vermoeden van psychosociale- of financiële problematiek sneller en op een laagdrempelige manier doorverwezen kunnen worden naar voorliggende voorzieningen (zoals de Wijkhuizen, vrijwilligerswerk, wandelgroepen, BijMozart, Skillz Jongerenwerk en het ontwikkelplein van de bibliotheek). In 2023 waren er ruim 200 doorverwijzigen. Op deze manier kunnen wij medicalisering en hoge zorgkosten en druk op de huisartsenzorg voorkomen. Alle huisartsen doen mee in het project SamSam.
- Samen met de veertien Twentse gemeenten, zorgverzekeraar en zorgkantoor Menzis, GGD Twente en de provincie Overijssel hebben wij ingezet op het bevorderen van de samenwerking op het snijvlak van zorg, welzijn en wonen met het oog op het realiseren van de juiste zorg op de juiste plek voor de inwoners van Twente (Twentse Koers). Ook het verminderen van gezondheidsverschillen tussen inwoners van Twente is hierbij een doel. In 2023 hebben wij meegewerkt aan de totstandkoming van het regiobeeld en het regioplan, bedoeld om urgente problematieken integraal op te pakken en daarin breed met elkaar samen te werken. Wij hebben de gemeenteraad hierover meermaals geïnformeerd.

Wat zijn we blijven doen

Volksgezondheid

- De gemeente Hengelo heeft de GGD Twente gefinancierd voor publieke gezondheidszorg en uitvoering van het basistakenpakket Jeugdgezondheidszorg (JGZ). Hier hebben zij in 2023 onder andere kortdurende pedagogische begeleiding en voorlichtingsactiviteiten (LOES) voor uitgevoerd.
- Wij zijn blijven inzetten op het verminderen van gezondheidsachterstanden met meerjarige, integrale programma's gezondheidsachterstanden, Kansrijke Start, gezonde leefomgeving, sociale basis, welzijn op recept en Lokale en regionale preventie in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).
- Wij hebben ingezet op de aanpak van middelengebruik, samen met onze regionale en lokale ketenpartners. Die aanpak is zowel repressief als preventief.
- De gemeente Hengelo is blijven werken volgens een brede, gebiedsgerichte en positieve benadering van gezondheid met daarbij als belangrijke uitgangspunten de basis op orde, aandacht voor onderliggende problematieken en inwoners als startpunt.
- Wij zijn blijven werken aan het thema gezonde leefomgeving en zoeken daarbij voor uitvoering naar koppelkansen in het fysieke domein.
- Wij hebben gewerkt aan een meer toekomstbestendige zorg voor thuiswonende ouderen (waaronder update stedelijk programma dementie).

Afval

- Inzamelen van afval en grondstoffen, huis-aan-huis en met verzamelcontainers
- Verwerken van afval en grondstoffen
- Exploiteren van het milieupark
- Inwoners bewust maken van het belang van goed afval scheiden: afval is grondstof
- Uitvoeren van afvalinspecties door toezichthouders
- Afvalstoffenheffing ontvangen
- Oog houden voor kwetsbaren en hulpbehoevenden in de samenleving
- Coulant omgaan met aanvragen voor een zorgcontainer of tegemoetkoming in de kosten bij veel medisch afval

Duurzaamheid

- De subsidieregeling voor groendaken hebben we gecontinueerd.

Wat heeft het gekost

7 Volksgezondheid en milieu	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Baten	-	633	667	34
Lasten	3.233	3.917	3.963	-46
7.1 Volksgezondheid	-3.233	-3.284	-3.296	-12
Baten	10.829	11.011	11.378	367
Lasten	8.483	8.660	9.073	-413
7.2 Riolering	2.346	2.351	2.305	-46
Baten	11.407	11.412	11.452	40
Lasten	9.539	9.546	9.295	251
7.3 Afval	1.868	1.866	2.157	291
Baten	407	3.084	2.223	-861
Lasten	3.274	6.460	5.483	977
7.4 Milieubeheer	-2.867	-3.376	-3.260	116
Baten	563	563	598	35
Lasten	763	832	785	47
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-200	-269	-187	82
Saldo 7 Volksgezondheid en milieu	-2.086	-2.712	-2.281	431

Financiële toelichting

7.1 Volksgezondheid (€ 12.000 nadeel)

Dit taakveld kent geen noemenswaardige afwijkingen.

7.2 Riolering (€ 46.000 nadeel)

Het taakveld Riolering en de lasten van kwijtschelding riolering vormen samen met de voorziening Riolering een gesloten circuit. Dit betekent dat eventuele saldi ten laste of ten gunste komen van de voorziening Riolering. Het nadelig verschil van € 46.000 ontstaat doordat het resultaat op kwijtschelding (zie programma 6) wordt meegenomen in het taakveld Riolering.

Wij hebben op dit taakveld lagere kosten van uitbestede werkzaamheden (€ 167.000). In verband met de vertraagde vaststelling van het Programma Water en Riolering zijn een aantal (nieuwe) budgetten niet aangewend. De inkomsten op dit taakveld zijn hoger dan verwacht met name door aanvullende ontvangsten uit voorgaande jaren (€ 374.000). Overige verschillen hebben te maken met een lagere dan verwachte personele inzet en lagere rentelasten op nog niet volledig gerealiseerde investeringen (€ 36.000). Op basis van de genoemde punten hebben wij een hogere dan verwachte storting in de voorziening van € 623.000.

7.3 Afval (€ 291.000 voordeel)

Het taakveld afval is een gesloten circuit. Het verschil tussen de inkomsten en de uitgaven op dit taakveld (saldo) dat wordt gepresenteerd is het benodigde bedrag om de kwijtschelding (taakveld 6.3), de overhead (taakveld 0.4) en de BTW te dekken, aangezien de afvalbegroting in zijn geheel, over meerdere taakvelden, een gesloten circuit is.

In 2023 zijn de werkelijke baten en lasten op het taakveld afval nagenoeg in lijn met de begroting. Wij hebben € 40.000 meer aan inkomsten verantwoord en € 252.000 minder aan lasten gemaakt dan begroot. Dit leidt tot een voordeel van € 291.000 op taakveld 7.3 dat nodig is om de afval gerelateerde lasten op andere taakvelden te dekken. Hieronder worden de bijzonderheden aan de baten- als lastenkant nader toegelicht.

Aan de batenkant hebben wij wegens een lagere wereld marktprijs minder opbrengsten voor oud papier en karton ontvangen dan begroot (€217.000). Echter hebben wij hogere opbrengsten behaald op diverse afstromen zoals oud ijzer, b-hout, matrassen en EPS (€160.000). Eveneens hebben wij van het Afvalfonds Verpakkingen een vergoeding ontvangen voor het aandeel verpakkingen in openbare prullenbakken (€ 62.000). Het overige voordeel is ontstaan door een hogere onttrekking van de voorziening afval dan begroot. Onttrekkingen uit de voorziening worden aan de inkomstenkant wordt verantwoord.

Aan de lastenkant hebben wij minder kosten gemaakt op o.a. de verwerking van PMD en grof tuinafval (€ 307.000), maar hogere transport- en verwerkingslasten voor oud ijzer, b-hout, dakleer, matrassen en EPS (€ 55.000).

Het gerealiseerde voordeel van € 291.000 op het taakveld afval is nodig om de kwijtschelding, overhead en btw (verantwoord op andere taakvelden) te dekken. Aangezien deze kosten hoger uitvallen is een hogere onttrekking uit de voorziening noodzakelijk. In 2023 hebben wij namelijk een eenmalige onttrekking uit de voorziening afval begroot van € 150.000 ter dekking van de lasten voor de afvalbalie zoals reeds is besloten in de Zomernota 2022-2026 (23-NB-7.6). De werkelijke onttrekking bedraagt echter € 185.000 waarvan € 119.000 ter dekking van de werkelijke kosten voor de afvalbalie is en het overige gedeelte van € 66.000 is nodig om de kosten gerelateerd aan afval op de andere taakvelden te dekken. Graag verwijzen wij naar paragraaf 6.1 Lokale heffingen waarbij een beknopte totaaloverzicht wordt getoond van de resultaten op afval.

7.4 Milieubeheer (€ 183.000 voordeel)

Aan de inkomstzijde is er per saldo een ogenschijnlijk nadeel gerealiseerd van circa € 861.000. Dit nadeel is echter voornamelijk ontstaan door een onderbesteding van de specifieke uitkeringen Capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) en Aanpak energiearmoede. De werkelijke ontvangsten van beide subsidieregelingen worden namelijk verantwoord naar rato van directe uitgaven. Doordat de werkelijke uitgaven lager zijn dan verwacht wordt er aan de inkomstenkant ook een lager bedrag gepresenteerd. De restanten van beide regelingen worden in 2024 ingezet.

Aan de uitgavenkant wordt daarom ook een voordeel van circa 1 miljoen gepresenteerd. Deze wordt dus hoofdzakelijk veroorzaakt door de onderbesteding van beide subsidie regelingen. De rijksmiddelen worden namelijk toegekend in het jaar waarop de beschikking is toegekend. Echter kent het subsidieproces van de subsidieregelingen een langdurig tijdspad omdat de aandacht eerst wordt gelegd op het aanvragen van subsidies. Zodra de beschikkingen zijn toegekend kan pas worden gestart met het opstellen van beleidskaders en uitvoeringsprogramma's om vervolgens dit tot uitvoering te kunnen brengen. Hierdoor worden dus middelen pas later ingezet terwijl de bijdrages eerder zijn ontvangen.

Daarnaast heeft de eikenprocessierups voor minder overlast gezorgd in 2023 waardoor er minder kosten zijn gemaakt voor bestrijding dan verwacht. Het overige voordeel wordt veroorzaakt door lagere lasten van personele inzet vanwege een verschuiving van werkzaamheden naar andere taakvelden. Voor een nadere analyse wordt verwezen naar programma 9.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria (€ 82.000 voordeel)

Het voordeel op dit taakveld wordt veroorzaakt door hogere inkomsten uit begrafenisrechten (€ 35.000) en lagere exploitatie- en onderhoudslasten van het gebouw aan de Oldenzaalsestraat (€ 41.000). Het overige verschil bestaat uit afwijkingen onder de € 50.000.

5.2.8 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

Aanspreekpunt bestuurlijk

Wethouders Steen en Gerrits

Aanspreekpunt ambtelijk

L. de Vries en J. Logtenberg

Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we in 2023?

In maart 2023 kwam de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur met het rapport Elke Regio Telt. Het rapport onderstreept de noodzaak van integrale benaderingen en maatwerkoplossingen om regionale uitdagingen aan te pakken. Tevens pleit het voor een actieve rol van de overheid in het creëren van randvoorwaarden voor een evenwichtige regionale ontwikkeling. Geadviseerd werd om een evenwichtiger rijksbeleid te voeren met een sterkere oriëntatie op de regio.

De gemeenten Enschede, Hengelo en Almelo hebben begin 2023 samen met de provincie Overijssel de handen ineengeslagen om een Regionale Stedelijke Investeringsagenda (RSIA) op te stellen. In deze RSIA zijn de ambities voor de toekomstige inrichting van Twente verwoord. De agenda kijkt vooruit naar de periode 2030-2050. De RSIA is inmiddels opgenomen in de Contourennotitie voor de Nota Ruimte en vormt daarmee een bouwsteen voor de Nieuwe Nota Ruimte. Op basis daarvan gaat de regio met het Rijk en het nieuwe kabinet werken aan een verstedelijkingsstrategie voor Twente.

De contourennotitie Nota Ruimte benoemt de urgente keuzes op het gebied van energie, natuur, woningbouw, landbouw, economie en infrastructuur die overheden moeten maken en geeft een eerste inhoudelijke richting voor een rechtvaardige verdeling van die ruimte. Daarmee herneemt het rijk de regie op de ruimtelijke ordening.

Volkshuisvesting bleef in 2023 zeer dynamisch en urgent. Vanwege huishoudensverdunding en bevolkingsgroei blijft de druk op de woningmarkt onverminderd groot. In 2023 is een forse nieuwbouwproductie tot stand gekomen. We zien wel een afname van aanvragen voor bouwvergunningen waarmee de bouwproductie op termijn dreigt te stagneren evenals in de rest van het Nederland. Ondanks dat wij succesvol inzetten op de realisatie van woningen in de verschillende projecten moet worden opgemerkt dat er ook externe factoren zijn waar wij minder tot geen invloed op hebben. Zo zijn wij als gemeente niet de ontwikkelaar en meestal ook niet de grondeigenaar. We zijn afhankelijk van de marktontwikkelingen (bouwkosten en rente), wetgeving en de krapte op de arbeidsmarkt.

Een toenemende groep van nieuwkomers vergroot de nieuwbouwpoging. De taakstelling statushouders neemt toe, de tijdelijke huisvesting van Oekrainers duurt voort en de inmiddels aangenomen spreidingswet geeft gemeenten een grotere taak in de huisvesting van asielzoekers.

Om als overheid meer grip op de woningmarkt te krijgen introduceert minister voor Volkshuisvesting Hugo de Jonge uitwerkingen van de Nationale woon- en bouwagenda via een aantal wetswijzigingen, zoals de Wet versterking regie op de volkshuisvesting. Deze wet vergroot het juridisch instrumentarium van gemeenten om meer betaalbare woningen te realiseren en om doelgroepen aan een woning te helpen die nu weinig kans hebben op zelfstandige huisvesting. Daarnaast is in 2023 de wet 'goed verhuurderschap' van kracht geworden. Tevens is de wet 'betaalbare huur' en de wet 'versterking regie inzake volkshuisvesting' in ontwerp naar de Tweede Kamer gestuurd.

Relevante beleidsnota's

- [Nationale omgevingsvisie](#) (2020)
- Contourennotitie Nota Ruimte (2023)
- Gebiedsagenda Oost Nederland (2020)
- Omgevingsvisie Hengeloos buiten (2021)
- Omgevingsvisie Hart van Hengelo (2022)
- Woonagenda Twente 2021-2025 (2021)

- [Woonvisie Hengelo 2016 - 2026](#)
- Masterplan Hart van Zuid (2008)
- Programma Hart van Zuid 2022-2026
- Strategienota Twenteboard (2022)
- [Horecavisie](#) (2017)
- [Detailhandelsvisie](#) (2012)
- [Kantorenvisie](#) (2012)
- [Nota grondbeleid](#) (2017)
- Grondprijzennotitie (2022)
- Integraal actieplan binnenstad (2017)
- Handboek Aantrekkelijke Binnenstad (2020)
- Retailanalyse (2021)
- Erfgoedprogramma Cultureel erfgoed
- Prestatieafspraken Welbions 2024-2025
- Huisvestingsverordening opkoopbescherming (2023)

Verbonden partijen

Welbions

Welbions draagt aan het programma bij met de sociale woningvoorraad die zij ontwikkelt en beheert, op basis van de woonvisie vastgelegd in de woningbouwafspraken met de gemeente Hengelo.

Wat hebben we bereikt

8.1 Hengelo kent meer woningen waarin inwoners prettiger wonen

8.1.1 In 2024 kent Hengelo een groter aanbod van koop- en huurwoningen

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Aandeel huurwoningen als deel van de totale woningvoorraad (%)	42,00%	42%	44%
Aantal koopwoningen in Hengelo (aantal) ¹	22.344	22.344	22.330
Aantal huurwoningen in Hengelo (aantal) ¹	16.670	16.670	17.192
Aantal huurwoningen corporaties als deel van de totale huurvoorraad (%)	30,60%	30,6%	31,0%

¹ (index=100)

8.1.2 In 2024 kunnen inwoners langer zelfstandig blijven wonen in een geschikte woning

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Aandeel huishoudens met zelfstandig wonende hoofdbewoner ≥ 75 jaar als deel van het totale aantal huishoudens bewoonde woningen (%) ¹	14,4%	14,4%	
Aantal positief afgehandelde Wmo-aanvragen voor aanpassingen aan de woning per jaar (aantal)	470	470	

¹ Aantal bewoonde woningen is 37.365; aantal hoofdbewoners 75+ is 5.400.

8.1.3 In 2024 vinden meer woningzoekenden een passende woning in Hengelo

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage woningzoekenden dat een huurwoning krijgt toegewezen als deel van totaal mensen dat actief een huurwoning zoekt (%)	20,0%	20,0%	5,9%
Krapte-indicator koopwoningen voor Hengelo/Borne (verhoudingsgetal) ¹	2,6	2,6	2,5

¹ De formule voor de NVM krapte-indicator is: (Aantal aanbod halverwege kwartaal uit vijvermodel/ Aantal transacties in kwartaal) * 3

Wanneer de NVM krapte-indicator onder de 5 komt, is sprake van een verkopersmarkt.

Wanneer de NVM krapte-indicator tussen de 5 en 10, is sprake van een evenwichtige markt.

Wanneer de NVM krapte-indicator boven de 10 komt, is sprake van een kopersmarkt.

8.2 Inwoners van Hengelo waarderen hun leefomgeving meer, dragen hier meer aan bij en treffen elkaar vaker

8.2.1 In 2024 zijn inwoners meer tevreden over de kwaliteit van hun fysieke leefomgeving zoals voor veiligheid, gezondheid en natuur

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage Hengeloërs dat vindt dat de leefbaarheid van de buurt de afgelopen jaren duidelijk of enigszins vooruit is gegaan (%)	15,0%	15,0%	17,0%

8.3 De binnenstad en Hart van Zuid zijn aantrekkelijker voor inwoners, bezoekers en bedrijven

8.3.1 In 2024 bezoeken meer mensen de binnenstad van Hengelo en verblijven er langer

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Gemiddelde verblijfsduur in de binnenstad per bezoeker (minuten)	10%	10%	

8.3.2 In 2024 hebben we een aantrekkelijk compact stadshart waarin winkels en horeca in de binnenstad van Hengelo meer bijeen zijn gebracht in een kleiner gebied

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Rapportcijfer dat Hengeloërs geven voor de binnenstad van Hengelo (rapportcijfer 1-10)	6,2	5,8	6,2
Percentage leegstaande panden in het compacte stadshart (%)	-4%	-5%	-5%

8.3.3 In 2024 wonen meer mensen in de binnenstad

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Aantal huishoudens in het binnenstadsgebied (aantal) ¹	1.165	1.283	1.123

¹ Binnenstadsgebied in de binnenstadsmonitor is op adresniveau vastgesteld. In het volgende document is aangegeven wat het gebied is (blauw omlijnd, figuur 2b)

https://www.binnenstadsmonitorhengelo.nl/images/Handleiding/Handleiding_Binnenstadsmonitor_Hengelo.pdf

8.3.4 In 2024 wonen, werken en leren meer mensen in Hart van Zuid

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Aantal huishoudens in Hart van Zuid (aantal)	0	254	?
Aantal bedrijfsvestigingen in Hart van Zuid (aantal)	0	p.m.	0

Wat hebben we daarvoor gedaan

8.1.1 Hengelo kent een groter aanbod aan koop- en huurwoningen, 8.1.2 Inwoners kunnen langer zelfstandig blijven wonen in een geschikte woning, 8.1.3 Meer woningzoekenden vinden een passende woning in Hengelo.

We hebben ingezet op de ontwikkeling van de stad en de prioritaire gebieden Hart van Zuid en binnenstad. De ontwikkeling van de stad betrekken we nadrukkelijk bij het actief volgen van het beleid van andere overheden en het

leveren van inbreng bij de vormgeving van het ruimtelijk beleid van andere overheden. Bijvoorbeeld bij de Nieuwe Nota Ruimte en de Provinciale Omgevingsvisie Overijssel.

Samen met Enschede, Almelo en de Provincie Overijssel hebben we een Regionale Stedelijke Investerings Agenda opgesteld. Aan de hand hiervan gaan we in 2024 samen met het Rijk werken aan een verstedelijkingsstrategie voor onze regio. Belangrijk onderdeel hiervan is de Spoorzone Hengelo-Enschede. In het gebied tussen station Hengelo, station Kennispark en station Enschede komen alle kansen en opgaven tezamen voor het stedelijk gebied Enschede-Hengelo. Het vormt een afspiegeling van de rijke Twentse kwaliteiten met drie OV knooppunten, een innovatief kennispark, de vooruitstrevende Universiteit Twente, Saxion, ROC van Twente, toonaangevende sportvoorzieningen en landschappelijke parels. De historie is voelbaar, met name rond de stationsgebieden van Hengelo en Enschede. Begin 2023 is de visie SHE door de raad vastgesteld als richtinggevend kader.

- **Wonen**

- In 2023 zijn 502 nieuwbouwwoningen opgeleverd, en er zijn ruim 600 woningen in aanbouw. Voor zo'n 350 woningen is de bouwvergunning verleend. Projecten zijn opgeleverd in de Sportlaan Driene, Smelterij, Brugstraat, Seahorse en Dalmeden. Er wordt volop gebouwd aan diverse projecten zoals: Appollotoren, Brouwerij, Bataafse Kamp, het oude UWV kantoor en de Hofmakerij in Hart van Zuid. Daarnaast voert Welbions sloop/nieuwbouw uit in de Bloemenbuurt en de Theresiastraat.
- In het woningbouwprogramma is nu voor 4800 woningen geprogrammeerd met een zwaartepunt in de binnenstad (zo'n 1000 woningen) en Hart van Zuid (zo'n 1500 woningen). Deze plannen zijn volop in ontwikkeling. Het programma voldoet aan de uitgangspunten van 25% sociale huur (woonagenda 2021-2030), en 30% sociale huur in het huidig aanbod (Woondeal Twente 2022), zodat we adaptief kunnen programmeren. Om daarnaast aan te sluiten op de volkshuisvestelijke vraag is het kwaliteitskader wonen geactualiseerd.
- Om de betaalbaarheid en beschikbaarheid van woningen op peil te houden is er een Huisvestingsverordening met een opkoopbescherming en een starterslening ingesteld. Ook zijn we succesvol geweest in het aanvragen van de subsidieregeling Startbouwimpuls, waardoor negen nieuwbouwprojecten een impuls kregen die dreigden te stagneren. Om extra snelheid te maken in de woningbouwproductie hebben wij ingezet in de realisatie van tijdelijke modulaire woningen, zoals de 200 woningen aan de Sportlaan Driene, en de woningen aan de Stadionlaan (13) Heraklesstraat (20) en Bandoengstraat (40). We onderzoeken meer locaties voor tijdelijk wonen.
- In combinatie met Welbions is er een overeenkomst met het Rijksvastgoedbedrijf gesloten om 48 modulaire woningen af te nemen. Deze woningen worden in het voorjaar van 2024 in Hengelo geplaatst en vergoed door het COA. De voorwaarde is dat de gemeente elders in Hengelo 350 asielplekken structureel in stand houdt.
- De huisvesting van Oekrainers is in 2023 gecontinueerd aan de Hazenweg en in de sloopwoningen van Welbions in de Nijverheid. In 2024 worden de woningen in de Nijverheid gesloopt. De Oekrainers die hier wonen kunnen verhuizen naar de Hazenweg.
- Conform de wet goed verhuurderschap hebben we een meldpunt goed verhuurderschap ingericht. Hierin kunnen huurders met klachten over de verhuurder terecht op het gebied van onder meer discriminatie en intimidatie.
- De prestatieafspraken 2024-2025 met Welbions zijn ondertekend. Hierin staat onder meer dat Welbions zich commiteert aan de bouw van 700 sociale huurwoningen in drie jaar. Ook verduurzaamt Welbions haar bezit naar minimaal energielabel C, uiterlijk in 2028.
- Om de volkshuisvestelijke vraagstukken van ouderen en urgentiegroepen beter te bedienen is in 2023 de Regionale Woonzorgvisie en het afsprakenkader ouderenhuisvesting opgesteld. In 2024 wordt dit vastgesteld en vertaald naar lokale maatregelen. Afgesproken wordt dat er een intensievere inspanning gepleegd wordt om verschillende typen seniorenwoningen te realiseren in de nieuwbouw, of via transformatie in de bestaande voorraad. Ook dient er inzet gepleegd te worden op de huisvesting van kwetsbare groepen, de zogenaamde urgentiecategorieën.
- Voor de doelgroep Tiny houses is een nieuwe tijdelijke locatie gefaciliteerd in de nabijheid van de Magnoliastraat. Deze is inmiddels in gebruik genomen. Voor woonwagengedwonnen zijn drie locaties in beeld die in 2024 verder worden uitgewerkt.

8.2.1 Inwoners zijn meer tevreden over de kwaliteit van hun fysieke leefomgeving zoals veiligheid, gezondheid en natuur

- Er is de afgelopen jaren ingezet op het kunnen werken met de Omgevingswet, die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Sinds 2018 werken we volgens de manier van de wet en met het instrumentarium van de wet.
- De Omgevingswet wordt ondersteund door het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). In het DSO kan iedereen raadplegen welke regels op welke plek gelden. Ook is het mogelijk te checken of een omgevingsvergunning of melding noodzakelijk is. En als dat zo is dan kan de aanvraag of de melding worden ingediend in het DSO. Voor dit laatste punt is het noodzakelijk dat ons systeem voor vergunningverlening, handhaving en toezicht (VTH-systeem) verbinding kan maken met het DSO. Hiervoor hebben we in 2023 een nieuw zaakstelsel geïmplementeerd.
- In 2023 hebben we nieuw Vergunning, Toezicht en Handhavingbeleid (VTH-beleid) opgesteld. Dit beleid ziet toe op de nieuwe situatie vanaf 1 januari 2024 onder de Omgevingswet (OW) en de Wet Kwaliteitsborging (Wkb). Tegelijkertijd met de Omgevingswet treedt namelijk ook de Wkb in werking. De Wkb heeft als doel de bouwkwaliteit te verbeteren door de toets vooraf op de papieren bouwplannen te vervangen door de toets in de praktijk op de bouwplaats. Deze toets in de praktijk zal door onafhankelijke kwaliteitsborgers worden uitgevoerd. Daarnaast wordt de aansprakelijkheid van de bouwer vergroot voor bouwfouten.
- Op 21 oktober 2023 heeft de raad het Kader vastgesteld voor de omgevingsvisie Stedelijk gebied (derde fase). Na de vaststelling van het kader is gestart met het laden van de omgevingsvisie voor deze fase.

8.3.1 Meer mensen bezoeken de binnenstad van Hengelo en verblijven er langer

We werken al geruime tijd aan het aantrekkelijker maken van de binnenstad. In 2023 is een belangrijk onderdeel daarvan gereed gekomen met de oplevering van het marktplein. Sinds de oplevering zien we een stijging van het aantal bezoekers en ook blijven de bezoekers langer in de stad. Dit blijkt ook uit de metingen van locatus. Ook zijn we in 2023 begonnen met de werkzaamheden in de Wemenstraat en Wetstraat om de binnenstad nog aantrekkelijker te maken.

8.3.2 We hebben een aantrekkelijk compact stadshart waarin winkels en horeca in de binnenstad van Hengelo meer bijeen zijn gebracht in een kleiner gebied

In 2023 is in samenwerking met Dura Vermeer en Nijhuis Bouw gewerkt aan de planvorming voor de aanpak van het gebied van het voormalige V&D pand en achterliggende gebied tot aan de Brugstraat. In 2024 wordt gestart met de uitvoering van de transformatie naar wonen.

8.3.3 Meer mensen wonen in de binnenstad en

In de komende jaren blijven we invulling geven aan de transformatie van winkelpanden en het realiseren van wonen boven winkels. Ook is de vergunning verleend voor de bouw van de horecawand met 39 huurwoningen van Welbions.

8.3.4 Meer mensen wonen, werken en leren in Hart van Zuid

Voor de ontwikkeling in Hart van Zuid is de samenwerking in de markttafel belangrijk. Deze is in 2023 voortgezet, waarin we hebben gewerkt aan gebiedsoverstijgende thema's. Een van de thema's is de monitoring van de gebiedsgerichte woningbouwprogrammering. Ook is onderzocht met behulp van de subsidie brede bouwcoalitie provincie Overijssel, hoe we de markttafel verder kunnen laten doorgroeien. Het doel hiervan is samen meer te bereiken dan ieder voor zich.

We hebben in 2023 een verkenning in uitvoering genomen voor het realiseren van een nieuwe centrale mobiliteitshub in Hart van Zuid en we hebben gewerkt aan de ontwikkelingsvisie voor de locatie van de Koninklijke Machinefabriek Stork (KMS locatie). De visie duidt wat de betekenis van deze plek wordt in de stad, regio en het land. Het geeft een inzicht in de wijze waarop hier straks gewoond, gewerkt, geleerd en ontmoet wordt en hoe dit vorm krijgt in programma en ruimte. Hiermee vormt het de basis voor verdere (ruimtelijke) uitwerking en planvorming.

Verder is vorig jaar de eerste woningbouw opgeleverd in de Smelterij, is gestart met de bouw van de sociale woningen in deelgebied de Hofmakerij en de betaalbare koopstudio's en appartementen aan de Trijpstraat (dit laatste met behulp van sbi subsidie). Hiermee worden stappen gezet richting een continue bouwstroom in Hart van Zuid. En

met behulp van placemaking hebben onder meer op het terrein van Oogst en KMS verschillende activiteiten en evenementen plaatsgevonden, zoals het Hart van Zuid festival en Hart van Zuid cafe's.

Wat zijn we blijven doen

Projecten

In 2023 hebben veel projecten bijgedragen aan de realisatie van onze woningbouwdoelstellingen.

- In de Bloemenbuurt is gestart met de bouw van de woningen;
- In Broek Noord zijn 7 particuliere kavels verkocht (en zijn de andere 6 onder optie). De gronden van de ontwikkelaar zijn in zijn geheel verkocht;
- Op de Marskant is gestart met de bouw van de eerste woning en is het pand Markant verkocht;
- In De Smelterij is de woningbouw gerealiseerd;
- Op het Seahorse terrein zijn de laatste woningen gebouwd;
- In Veldwijk Noord is de woontoren (zo goed als) gerealiseerd;
- Is gestart met de bouw van de woningen in de eerste fase van de Hofmakerij;
- Is gestart met de bouw van de woningen in de Kleine Koppeling;
- In de binnenstad zijn verschillende woningbouwprojecten gestart

Om ook de komende jaren aan onze doelstellingen te kunnen blijven voldoen hebben we het afgelopen jaar veel plannen gemaakt. Ter voorbereiding op de realisatie van woningen hebben we in 2023:

- De bestemmingsplannen voor Dalmeden Kamers en Meander-Noord in procedure gebracht;
- Een anterieure overeenkomst gesloten m.b.t. de ETEF locatie;
- Voor Erve Berchus is met de ontwikkelaar een overeenkomst gesloten en is zowel het concept-bestemmingsplan als het –beeldkwaliteitsplan ter inzage gelegd;
- De planvorming voor De Hofmakerij gerealiseerd tot vergunningaanvraag en is het beeldkwaliteitsplan ter inzage gelegd;
- Voor de Kleine Koppeling subsidie verkregen, grond verkocht en de bouwvergunning verleend;
- Voor de Grote De Koppeling de architect geselecteerd;
- Voor Primoteq zowel het concept-bestemmingsplan als het –beeldkwaliteitsplan ter inzage gelegd;
- Een omgevingsvergunning aangevraagd voor 45 woningen in het Dikkerspand;
- Voor Hijschveste en de Oude Ketelmakerij is een eerste stedenbouwkundig ontwerp opgesteld;
- Voor De Appendage is een subsidie verkregen, de omgevingsvergunning aangevraagd en is het civiele werk aanbesteed;
- De plannen voor de horecawand in Lange Wemen verder uitgewerkt waardoor eind tweede kwartaal 2024 kan worden gestart met de bouw;
- Het Masterplan Lange Wemen is nagenoeg gereed. Het onderhandelingsproces tussen de externe partners heeft geleid tot een mondeling akkoord;
- Voor de herontwikkellocatie van de voormalige machinefabriek Vos is de omgevingsvergunning aangevraagd;
- Het omgevingsprogramma voor Beckum vastgesteld. Voor de woningbouwlocaties in Beckum zijn gronden aangekocht, overeenkomsten aangegaan en is gestart met het opstellen van omgevingsplannen;
- Voor de (beoogde) woonwagenlocaties (aanvullende) onderzoeken afgerond en is de grondexploitatie opgesteld;
- Het stedenbouwkundig plan voor Campus Driene opgesteld, alsmede de grondexploitatie en overeenkomsten met grondeigenaar en ontwikkelaar;
- Voor 11 verschillende projecten in Hengelo SBI subsidie aangevraagd waarvan er 9 zijn gehonoreerd.

Financieel

Enkele projecten laten een lichte verslechtering zien, door verlaging van grondprijzen en de verwachting dat die de komende jaren minder zullen stijgen dan werd verwacht (aanpassing parameters). De verlaging van de grondprijzen heeft het grootste gevolg voor de grondexploitatie van de Marskant.

Ook in Dalmeden heeft dit gevolgen. Doordat hier nog enkele andere tegenvallers waren verslechtert deze grondexploitatie met € 1,5 miljoen.

In de paragraaf grondbeleid wordt de financiële wijzigingen in de projecten nader toegelicht.

Risicoprofiel

Voor de meeste projecten zijn de risico's afgenomen. In zijn algemeenheid komt dit doordat de plannen verder zijn uitgewerkt.

Het risicoprofiel van Dalmeden is groter geworden, omdat er omwille van de natuurvergunning een groenplan gemaakt moest worden. De financiële gevolgen hiervan worden dit jaar duidelijk.

Grondbedrijf

Het grondbedrijf adviseert op financieel strategisch niveau bij ruimtelijke ontwikkelingen. Waar nodig werkt het grondbedrijf actief mee om gemeentelijke doelstellingen te realiseren. De grondposities van de gemeente en marktpartijen zijn sterk bepalend voor de strategie die kan worden gevolgd. De gemeente heeft een sterkere ontwikkelingspositie wanneer gronden in eigendom zijn dan in de gevallen waar ze geen grondpositie heeft. Met het innemen van strategische posities verkrijgt de gemeente een meer sturende rol in het proces en de planning van gronduitgifte. Het grondbedrijf zet zich actief in om het mogelijk te maken te voldoen aan de vraag naar kavels voor de particuliere bouw en stuurt het op de kaders vastgelegd in grondexploitaties en contracten.

In 2023 hebben we voor € 15,3 miljoen aan gronden verkocht voor bedrijventerreinen en woningbouw. In 2023 zijn de grondexploitaties Landmanserve en Broek Oost en de deelexploitatie Zuidelijke laan Hart van Zuid voltooid en financieel afgesloten. Binnen de grondexploitatie Landmanserve is 3 hectare grond uitgegeven, waar 99 woningen op gerealiseerd zijn. Binnen de grondexploitatie Broek Oost is 2,1 hectare grond uitgegeven waarop 47 woningen gerealiseerd zijn. Met de realisatie van het zuidelijk deel van de Laan Hart van Zuid is de verbinding tussen de Breemarsweg en de Boekeloseweg gerealiseerd.

De grondexploitaties van de projecten Lange Wemen, Veldwijk Noord, de deelexploitaties bij Hart van Zuid de Smelterij en de Verbinding, Oosterveld zijn bijna gerealiseerd en worden naar verwachting in 2024 afgesloten.

In de afgelopen jaren is er van geval tot geval gezien welke vorm van grondbeleid (actief of passief) het meest passend was. We hebben veel projecten gestart waar de gemeente een passief grondbeleid voert. In 2023 zijn we gestart met de nieuwe grondexploitatie Walkatenplein om te voldoen aan de vraag naar bedrijfskavels.

Onderstaand volgt een samenvatting van wat er in het afgelopen jaar gedaan is bij de verschillende grondexploitaties:

Hart van Zuid: Overkoepelend is de samenwerking in de markttafel in Hart van Zuid belangrijk. Deze is in 2023 voortgezet, waarin we hebben gewerkt aan gebied overstijgende thema's (o.a. de monitoring van de gebiedsgerichte woningbouwprogrammering). Ook is onderzocht (m.b.v. subsidie brede bouwcoalitie provincie Overijssel) hoe we de markttafel verder kunnen laten doorgroeien met als doel samen meer te bereiken dan ieder voor zich. We hebben in 2023 een verkenning in uitvoering genomen voor het realiseren van een nieuwe centrale mobiliteit hub Hart van Zuid en we hebben gewerkt aan de ontwikkeling visie KMS.

Ontwikkelingen Beckum: Het gebiedsgerichte Omgevingsprogramma 'Leefbaar Beckum' is vastgesteld in 2023. Hierbij zijn ontwikkellocaties benoemd en is het streven uitgesproken om hiermee concreet aan de slag te gaan. Dit heeft al geleid tot de verwerving van een tweetal percelen aan de Wolfkaterweg.

Ook in de faciliterende rol zijn er veel ontwikkelingen om te zorgen dat voorzieningen en leefbaarheid in stand blijven in het kerkdorp. Er zijn constructieve gesprekken om woningen toe te voegen aan de Haaksbergerstraat (locatie Mentink) en de Rotersweg (erve Lonink).

Daarnaast wordt bekeken of er een optimalisatie kan plaatsvinden voor de reeds vastgestelde grondexploitatie op het derde veld van sportvereniging TVO. In het licht van de mogelijke ontwikkeling van een Multifunctioneel accommodatiecentrum kan ervoor worden gekozen om de invulling van de grondexploitatie anders vorm te gaan geven. Daarover vindt nog nadere afstemming plaats, in nauwe samenwerking met de dorpsraad van Beckum.

Broek: In Broek Oost zijn alle kavels verkocht en werden in 2023 de laatste werkzaamheden uitgevoerd voor het woonrijp maken. Dit project wordt financieel afgesloten. Enkel de afronding van laatste groenaanleg loopt nog door via de beheerorganisatie.

In Broek-Noordrand zijn aan de duizendpoot de nutsvoorzieningen aangelegd begin 2023, waarna de grond geleverd is aan ontwikkelaar BPD. Zij bouwen 71 projectmatige woningen: een mix van rijwoningen, half vrijstaande woningen en enkele vrijstaande woningen. Daarnaast geven we zelf een 13tal kavels uit voor particulier opdrachtgeverschap. Hiervoor is in 2023 volop belangstelling geweest; drie kavels zijn geleverd, vier zijn verkocht en de overige zes zijn in optie gegeven.

Marskant: De verkoop van het pand Markant is gerealiseerd. De levering ten overstaan van de notaris (eigendomsoverdracht) vindt begin 2024 plaats.

In het gedeelte waar we zelf kavels uitgeven worden maximaal 28 woningen gerealiseerd. Het bouwrijp maken van het projectgebied is afgerond en we zijn bezig met de uitgifte. De eerste drie kavels in de particuliere uitgifte zijn in 2023 geleverd. Er is daarnaast voor 12 kavels een optie of reservering verstrekt. Daarmee zijn er op dit moment nog 13 kavels vrij.

Dalmeden: Dalmeden is een gebied van 68,4 hectare bestemd voor circa 500 woningen ten behoeve van met name particuliere opdrachtgevers. Het woongebied wordt ingepast in het bestaande landschap en vormt zo een prachtig overgangsgebied tussen de stad en het platteland. Dalmeden bestaat uit verschillende deelgebieden die gefaseerd worden opgeleverd. In 2022 zijn de bestemmingsplannen van drie kavels in Stromen en de Hoekkavels in Kern-Noord vastgesteld. Naar verwachting wordt het ontwerpbestemmingsplan Meander Noord medio april vastgesteld 2024.

Voor Kamers zijn zienswijzen ingediend, naar verwachting wordt het ontwerpbestemmingsplan in 2024 vastgesteld.

Beckumerstraat (Machinefabriek Vos): De in Tuindorp 't Lansink gevestigde Machinefabriek Vos is door de gemeente aangekocht om te herontwikkelen. Het pand zal verkocht worden voor wonen/werken aan huis. Daarnaast biedt de locatie ruimte voor een door de gemeente uit te geven woningbouwkavel. De naastgelegen voormalige Tuindorpschool wordt eveneens herontwikkeld tot maximaal 8 wooneenheden. De opbrengst van dit pand is een belangrijke financiële drager voor de herontwikkeling van de percelen van de voormalige Machinefabriek.

Veldwijk Noord: Het oorspronkelijke plan is in 2005 opgestart. Het doel was om een aantrekkelijke woonwijk met een evenwichtige verhouding tussen koop en (sociale) huur te realiseren. De nieuwe openbare ruimte is klaar met uitzondering van de herinrichting van het plein tussen de geplande nieuwe Apollo woontoren en de MFA. De bouw van deze woontoren is in 2022 gestart. De oplevering en de aanleg van de openbare ruimte wordt voorzien in 2024.

Bestemmingsplannen

Met ingang van 1 januari 2024 heeft iedere gemeente van rechtswege één (tijdelijk) omgevingsplan voor het gehele grondgebied. Vóór 2032 moet het tijdelijke omgevingsplan zijn vervangen door een volwaardig omgevingsplan dat aan alle juridische, inhoudelijke en digitale eisen van de Omgevingswet voldoet. Het omgevingsplan is een wezenlijk ander product dan een bestemmingsplan dat een geheel andere opbouw en reikwijdte kent. In 2023 hebben we ons verder voorbereid op het werken met het omgevingsplan.

In procedure

Hart van Zuid, Primoteq (57 appartementen), Dalmeden Kamers (44 woningen) en Meander Noord (110 woningen), Rood voor rood initiatieven (2), Masterplan plangebied Lange Wemen, Gezondheidspark gelegen tussen de Aletta Jacobslaan, Geerdinksweg en het spoor (max.145 woningen), het wijzigingsplan voor 'De Veldkamp 2014.

Het bestemmingsplan omgeving Erve de Lemerij is op 28 november 2023 vastgesteld. Het beroep tegen het bestemmingsplan Vooroorlogse wijken omgeving Heemafterrein-Bornsestraat wacht nog op behandeling van de Raad van State (94 woningen).

De twee parapluplannen die de aanleg van twee ondergrondse 110Kv kabelverbindingen van Tennet mogelijk moeten maken liggen in het kader van een beroepsprocedure bij de Raad van State. Daarnaast is er veelvuldig contact geweest met Tennet over diverse andere plannen en procedures.

De parapluplannen afwijkingsregels en standplaatsen zijn vastgesteld en liggen nog ter inzage in het kader van de beroepsprocedure.

Onherroepelijke bestemmingsplannen

De volgende bestemmingsplannen zijn in 2023 onherroepelijk geworden:

Broek Noord, Noordrand, Enschedesestraat naast 236a, Beckumerstraat 3/Willem de Clerqstraat 55 (ex machinefabriek Vos/Tuindorpschool), Hengelo Noord, Slangenbeek, De Hofmakerij, Driehoek Laan Hart van Zuid-Boekeloseweg-Ketelmakerij, Parapluplan Karakteristiek erfgoed Hart van Zuid. Eetgerinksweg nabij 25-Morshoekweg 25, Pruisische Veldweg 220, nabij Dalmedenweg 2, parapluplan Flitsbezorgdiensten en Markant.

Omgevingsprogramma Leefbaar Beckum

In het Omgevingsprogramma staat hoeveel woningen Beckum nodig heeft, om welke woningen het gaat en waar ze komen. Het Omgevingsprogramma Beckum is op 11 oktober 2023 door de raad vastgesteld. Voorbereidingen worden getroffen voor de invulling van de verschillende deelgebieden.

Wat heeft het gekost

8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Baten	89	455	289	-166
Lasten	1.131	1.580	2.200	-620
8.1 Ruimte en leefomgeving	-1.042	-1.125	-1.911	-786
Baten	26.431	20.633	6.996	-13.637
Lasten	25.232	19.484	7.259	12.225
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.199	1.149	-263	-1.412
Baten	2.117	3.973	3.294	-679
Lasten	4.396	6.758	6.022	736
8.3 Wonen en bouwen	-2.279	-2.785	-2.728	57
Saldo 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-2.122	-2.761	-4.902	-2.141

Financiële toelichting

8.1 Ruimte en leefomgeving (€ 786.000 nadeel)

Wij hebben op dit taakveld minder inkomsten gerealiseerd dan begroot. Dit nadeel is ontstaan doordat exploitatieovereenkomsten over meerdere jaren lopen. Echter worden de geraamde inkomsten niet over meerdere jaren begroot, maar binnen het jaar waarop een exploitatie overeenkomst wordt afgesloten. Voor 2023 leidt dit tot een nadeel van € 165.000.

Daarnaast was er een bedrag beschikbaar voor voorbereidingskosten, die niet gedekt kunnen worden binnen projectbudgetten. Dit budget is hiervoor niet toereikend gebleken. In een aantal gevallen omdat het initiatief strandde en niet leidde tot een project. Eén van de initiatieven dat niet doorging was bijvoorbeeld het paviljoen en het park in het Prins Bernhardplantsoen. Daarnaast zijn er kosten gemaakt waarvan de grondexploitatieprojecten nog niet zijn vastgesteld, zoals bijvoorbeeld Campus Driene. De overschrijdingen zien wij daarom ook terug in de loonkosten (€ 269.000) en inhuurkosten (€ 386.000). Voor een nadere analyse van de loonkosten wordt verwezen naar programma 9.

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) (€ 1.412.000 nadeel)

Met het vaststellen van de grondprijzen en de parameters verslechterde vooral de tussentijdse winstneming van Dalmeden (verslechtering € 1,7 miljoen). De voorziening van de Veldkamp is hoger uitgevallen (verslechtering € 0,5 miljoen). Dit wordt veroorzaakt door een herplantplicht, lagere opbrengsten voor kavels en hogere rentelasten. Daarnaast zijn er in enkele grondexploitaties lichte verbeteringen zichtbaar door lagere kosten.

8.3 Wonen en bouwen (€ 57.000 voordeel)

Aan de inkomstenzijde is er per saldo een ogenschijnlijk nadeel gerealiseerd van circa € 679.000. Dit nadeel is echter voornamelijk ontstaan doordat de subsidies van flexwoningen en modulaire woningen niet zijn doorbeschikt, maar wel waren begroot in 2023. Hierdoor hebben wij zowel lagere inkomsten als uitgaven, maar per saldo budgettair neutraal. Daartegenover hebben wij wederom een hogere opbrengst bouwleges gerealiseerd dan begroot (€ 95.000).

Dit is hoofdzakelijk veroorzaakt door de extra aanvragen aan het einde van het jaar wegens de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 aangezien de huidige systematiek bij vergunningsaanvragers reeds bekend is.

Aan de uitgavenkant wordt het grootste nadeel verklaard door de overschrijdingen van de loonkosten en inhuur personeel. Voor een nadere analyse van de loonkosten wordt verwezen naar programma 9. Daarnaast hebben wij de afgelopen twee jaar met Enschede gewerkt aan een gezamenlijk verhaal en ontwikkelstrategie voor de Spoorzone Hengelo Enschede (SHE). De visie die hieruit voort is gekomen is in 2023 vastgesteld door de Raad en was tevens het startschot voor de verdere uitwerking van SHE, waarvoor vanaf 2024 middelen beschikbaar zijn gesteld. De kwartiermaker is reeds in augustus 2023 gestart, waardoor het budget in 2023 is overschreden.

Echter hebben wij voor de implementatie van de Omgevingswet minder uitgegeven. De derde fase van de omgevingsvisie voor het stedelijke gebied heeft vertraging opgelopen. Daarnaast start het participatietraject, anders dan gepland, pas in 2024. Tot slot zijn de uitgaven voor de Regionale Stedelijke Investeringsagenda begroot in dit programma, maar verantwoord in programma 3, dat leidt in dit programma tot een voordeel.

5.2.9 Bestuur en ondersteuning

Aanspreekpunt bestuurlijk

Burgemeester Schelberg, Wethouders Freriksen en Steen

Aanspreekpunt ambtelijk

D. Dercksen, A. Lenferink en A. De Vos

Welke belangrijke ontwikkelingen zagen we in 2023?

Bestuurlijke samenwerking

Het college heeft in 2023 volop uitvoering gegeven aan de bestuurlijke samenwerking binnen de regio en daarbuiten. Zo is burgemeester Schelberg voorzitter geworden van de VNG Overijssel en is wethouder Gerrits toegetreden tot de Twente Board.

Verkiezingen

Op 15 maart 2023 hebben de verkiezingen voor de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen plaatsgevonden. En bij de 2e Beleidsrapportage 2023 hebben wij gerapporteerd dat het kabinet is gevallen. Daarom zijn er nieuwe Tweede Kamerverkiezingen geweest op 22 november 2023. Deze verkiezingen zijn zonder noemenswaardige problemen verlopen. Wel heeft dit veel inzet gevraagd van medewerkers.

De inwoner centraal

Eén van de onderdelen van de strategische opgave 'Inwoner centraal' is dienstverlening. De manier waarop de organisatie de dienstverlening inricht is gebaseerd op de leidende motieven: persoonlijk, duidelijk, respectvol en betrouwbaar. Deze woorden omschrijven hoe de gemeente Hengelo met inwoners, bedrijven en instellingen wil omgaan. Want: prettig contact zorgt voor meer waardering, begrip en een positieve ervaring met de gemeente. Het verbeteren van de dienstverlening is een doorlopend proces, dit vraagt aandacht en inzicht van alle afdelingen in de gemeentelijke organisatie. Daarom werken we volgens de 'Uitgangspunten dienstverlening', waarin onder andere duidelijk taalgebruik, gebruiksvriendelijke processen en optimale bereikbaarheid belangrijk zijn. In het bijzonder zijn we in 2023 gestart met Helder Hengelo's: onze communicatie in duidelijke taal. Zo hebben veel medewerkers een training gehad in duidelijk schrijven. En zijn brieven verduidelijkt.

Andere onderdelen van 'inwoner centraal' zijn participatie en kindinclusie. Er zijn verschillende participatieprojecten gestart, onder andere parkeerregulering Hart van Zuid, Omgevingsvisie, keuze voor stoelen FBK stadion.

We hebben in 2023 onze participatie doelstellingen behaald (9.1.1). Daarbij hebben we opnieuw kinderen/jongeren betrokken bij de gemeente. We hebben onder andere met kinderen/jongeren de volgende thema's besproken: vrijheid (op het festival Baas boven Baas), positieve gezondheid op school en duurzaamheid.

Daarnaast zien we dat meer middelbare scholen interesse hebben in de gemeente als lesonderdeel. We hebben daarom een nieuwe opzet gemaakt voor debatteams van middelbare scholen. Verder begeleiden we door het jaar heen schoolbezoeken van middelbare scholen en het ROC van Twente op het stadhuis.

Communicatie

Omdat wij volop inzetten op 'de inwoner centraal' en dichtbij de Hengeloer willen staan, is in 2023 fors ingezet op communicatie. De formatie van team Communicatie is uitgebreid om onder andere meer te communiceren over duurzaamheid. Daarnaast wordt steviger ingezet op arbeidsmarktcommunicatie, om in deze krappe arbeidsmarkt toch onderscheidend te blijven.

Beheer overige gebouwen en gronden

Voor het beheer van gebouwen en gronden ligt de focus op gebouwen die niet worden ingezet voor beleidsdoelstellingen of eigen huisvesting en die op termijn afgestoren kunnen worden. In 2023 zijn we gestart met de voorbereidingen voor herontwikkeling, sloop of verkoop van enkele locaties om het aantal gebouwen in deze categorie te minimaliseren. Daarnaast wordt door het Vastgoedbedrijf sturing gegeven aan het beheer, onderhoud en verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen die wel worden ingezet voor beleidsdoelstellingen of eigen huisvesting en die in de verschillende taakvelden worden verantwoord.

Wet open overheid (Woo)

De Woo is op 1 mei 2022 in werking getreden en regelt voor inwoners het recht op informatie van de overheid. De wet gaat uit van gefaseerde invoering en heeft als doel overheden transparanter te maken door overheidsinformatie beter vindbaar en digitaal toegankelijk te maken. De gemeente Hengelo implementeert deze wet via een uitvoeringsprogramma. Het jaar 2023 is gebruikt om de ambitie vast te laten stellen, een programmaplan te vormen en het programma op te starten. Met vijf werkgroepen (juridisch, informatiehuishouding, archivering, communicatie en techniek) wordt gewerkt aan de uitvoering. In de Openbaarheidsparagraaf Wet Open Overheid (6.9) wordt nader op de Woo ingegaan.

Digitale transformatie

2023 was het 1^e jaar (van 3) van het programma Digitale Transformatie. De focus heeft dit 1^e jaar vooral gelegen op het laten zien wat we bedoelen met digitale transformatie, welke mogelijkheden Digitale Transformatie met zich meebrengt en lag de focus op het aanjagen van innovatie. In het voorjaar van 2023 zijn we daarom gestart met werksessies per domein waarin pilots zijn benoemd en in uitvoering zijn gebracht. Meer detailinformatie is te vinden in paragraaf 6.7.5. Via de reguliere P&C-producten zorgen we in 2025 ervoor dat de status rondom de pilots teruggekoppeld wordt.

Met de uitvoering van deze pilots dragen we ook bij aan de realisatie van onze Koers 2040. Zo zoeken we nadrukkelijk de verbinding met onderwijsinstellingen, zodat we jong talent direct aan ons kunnen binden. Een voorbeeld hiervan is het toepassen van artificiële intelligentie (A.I.). Een afstudeerder onderzoekt de mogelijkheden en realiseert de mogelijkheid om onze tekstuele website naar beelden om te zetten, zodat laaggeletterden deze informatie ook gemakkelijk tot zich kunnen nemen. Omdat A.I. een vakgebied is met veel potentie maar ook veel gevaren, is in oktober 2023 het Beleid Generatieve A.I. vastgesteld. Daarin worden richtlijnen meegegeven aan de medewerkers voor verantwoord en veilig gebruik van dergelijke applicaties. Dit beleid wordt bijgehouden om in de pas te blijven met landelijke visie en richtlijnen.

Digitaliseren van fysieke archieven

In 2023 is een marktverkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden die de markt biedt voor het digitaliseren van de fysieke archieven. De uitkomsten leveren voldoende input voor het opstellen van het pakket van eisen en wensen voor de aanbesteding, welke in 2024 uitgevoerd wordt. Het doel is om in 2024 te starten met digitaliseren.

Renteontwikkeling

Gedurende 2023 is het rentepercentage bij de ECB (Europese Centrale Bank) verder met stappen van 0,25% verhoogd tot 4%. Wanneer wij nieuwe financieringen aan dienen te trekken hebben wij door de hogere rente van de ECB ook met hogere marktrenten te maken waar tegen wij moeten lenen. Bij de Beleidsrapportages is dit gerapporteerd, de laatste verhoging was in oktober en sindsdien is deze op hetzelfde niveau gehouden en wordt er voorzichtig gespeculeerd over een renteverlaging. Dit alles doet de ECB om de inflatie om en nabij de gewenste 2% te krijgen. In januari 2024 heeft de ECB te kennen gegeven dat verlaging van rente nog te vroeg is.

Herverdeling gemeentefonds

Met ingang van 2023 is het gemeentefonds herverdeeld. Het doel van deze herverdeling was te komen tot een volledige en integrale herijking van het gemeentefonds d.w.z. een verdelingsmodel dat *in principe* moet voldoen aan de uitgaven en inkomsten die gemeenten hebben.

Het Rijk heeft de herverdeling eenzijdig doorgevoerd en het advies van de Raad voor Openbaar Bestuur (ROB) is niet

opgevolgd om de herverdeling uit te stellen. Daarom worden we de komende periode mogelijk geconfronteerd met (nieuwe) herverdeeffecten door aanpassingen in het gemeentefonds.

Door de nieuwe financieringssytematiek ontvangen gemeenten vanaf 2026 te weinig compensatie van het Rijk voor bestaande en nieuwe taken. Hiervoor hebben we ook in 2023 een stevige lobby gevoerd, tezamen met andere gemeenten, G40 en VNG. Vanaf 2026 moeten we voldoende door het Rijk worden gecompenseerd voor volume- (bijvoorbeeld zorgvraag), loon- en prijsontwikkelingen. Dit zijn voor ons de uitgangspunten voor een stevige lobby naar het Rijk.

Relevante beleidsnota's

- [Financiële verordening 2023](#)
- [Nota investerings- en activeringsbeleid 2023](#)
- Beleidsnota Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2023 - 2027
- [Nota reserves en voorzieningen 2016](#)
- Evaluatie bestemmingsreserves 2021
- [Treasurybesluit 2021](#)
- [Beleidsregels publieke taak leningen en garanties gemeente Hengelo 2021](#)
- [Nota verbonden partijen 2014](#)
- [Accommodatiebeleid Sociaal en Vastgoedkaders 2021](#)
- [Denkkader participatie 2022](#)
- [Participatieverordening 2024](#)

Verbonden partijen

- Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
- BNG Bank
- Enexis Holding BV
- Twence Holding BV
- Centrum gemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo
- Stichting Twenteboard en Twente Board Development BV.

Wat hebben we bereikt

9.1 Meer inwoners zijn betrokken bij hun stad en tevreden over het bestuur van Hengelo

9.1.1 In 2024 zijn meer (jonge)(1) inwoners en andere belanghebbenden betrokken bij de ontwikkeling van gemeentelijk beleid en zij voelen zich gehoord.¹

¹ De toevoeging 'jonge' is gedaan, in aansluiting op het traject voor kindinclusie (ook wel Baas boven Baas), waar de raad geld voor beschikbaar heeft gesteld, en waar nu uitvoering aan wordt gegeven.

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage inwoners dat (heel) veel vertrouwen heeft in de wijze waarop de gemeente wordt bestuurd (%)	18,6%	25,0%	29,3%
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling 'De gemeente betreft inwoners voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen' (%)	31,5%	35,0%	42,0%
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling 'De gemeente luistert voldoende naar de mening van haar inwoners' (%)	17,6%	25,0%	28,4%
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling 'De gemeente Hengelo doet wat ze zegt' (%)	17,6%	25,0%	28,3%
Minimaal 3 keer per jaar worden kinderen/ jongeren via een Baas boven Baas traject betrokken bij een relevant en actueel thema uit de Beleidsbegroting	4	3	3

9.2 Inwoners zijn meer tevreden over de dienstverlening van de gemeente Hengelo

9.2.1 In 2024 waarden inwoners de dienstverlening van de gemeente Hengelo hoog.

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Rapportcijfer dat inwoners gemiddeld geven voor de dienstverlening van de gemeente (cijfer 1-10)	6,4	7,5	6,6
Rapportcijfer dat inwoners gemiddeld geven voor de digitale dienstverlening van de gemeente (cijfer 1-10)	6,6	7,5	6,8

9.3 Hengelo blijft een wendbare, ambitieuze en financieel gezonde gemeente

9.3.1 In 2024 blijft de gemeente Hengelo financieel gezond waarbij we ambities blijven realiseren vanuit de logica van de Hengeloër.

Beleidsindicatoren	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Aanvullend weerstandvermogen per inwoner (euro) ultimo jaar ¹	466	290	718
Structureel exploitatieresultaat van de gemeentebegroting in jaar t+3 (euro) ²	4,3 miljoen	1,7 miljoen	-2,9 miljoen

1 De beschikbare weerstandscapaciteit minus de benodigde weerstandscapaciteit uitgedrukt in een bedrag per inwoner.

2 De mate waarin structurele lasten (volledig) worden gedekt door de structurele baten.

Wat hebben we daarvoor gedaan

9.1.1 Meer (jonge) inwoners en andere belanghebbenden zijn betrokken bij de ontwikkeling van gemeentelijk beleid en zij voelen zich gehoord

- We hebben opnieuw kinderen betrokken bij onze gemeente. We hebben met kinderen onder andere de volgende thema's besproken: positieve gezondheid op school, vrijheid en duurzaamheid. Bovendien is het tweede Baas boven Baas festival geweest met opnieuw meer basisschoolkinderen (ruim 300). We zijn verder in gesprek met meerdere middelbare scholen en ROC over hoe we jongeren (vaker) kunnen betrekken via jaarlijkse projecten op scholen.
- We werken aan het vertrouwen en de relatie tussen inwoner en de gemeente door inwoners centraal te stellen in ons werk. Dat doen we onder andere door participatie en verbetering van onze dienstverlening. We zien dat inwoners zich beter betrokken voelen bij ontwikkelingen (42% 2023 t.o.v. 31,5 % 2022). Daarnaast geven meer inwoners in het Hengelo Panel aan dat er voldoende geluisterd wordt naar hun mening (28,4% 2023 t.o.v. 17,6% 2022). Wij zien hier resultaat van bewuster omgaan met het betrekken van inwoners of andere betrokkenen bij ontwikkelingen (naar aanleiding van het denkkader participatie).
- Er is een borgingsplan gemaakt voor het 'Denkkader participatie'. Het denkkader geeft richting aan óf en hoe we participatie vormgeven in Hengelo. Het beschrijft het afwegingskader in hoe Hengelo bewonersparticipatie én overheidsparticipatie vorm geeft.
- We hebben het 'denkkader participatie' op verschillende onderwerpen toegepast, zoals voor parkeerregulering in Hart van Zuid en de Omgevingsvisie. Informatie voor inwoners over het kunnen meepraten met de gemeente is te vinden op: www.hengelo.nl/praatmee.

9.2.1 Inwoners waarderen de dienstverlening van de gemeente Hengelo hoog

- In de organisatie zijn gesprekken gevoerd met medewerkers over onze leidende motieven (persoonlijk, duidelijk, betrouwbaar en respectvol) en wat dat betekent in h́oe we werken. Dit is vertaald naar 'uitgangspunten dienstverlening' en hoe we de organisatie dienstverlenend willen inrichten. Om onze dienstverlening te verbeteren is in de Zomernota van 2023 extra geld toegekend voor o.a. het verbeteren van communicatie (o.a. brieven) en procesverbetering per 2024. Het cijfer voor dienstverlening in 2023 (6,6) is gestegen ten opzichte van 2022 (6,4)
- We vragen regelmatig feedback van inwoners over verschillende producten/diensten via de website (digitale dienstverlening – een 6,8 in 2023). Voorbeelden zijn: website informatie aanpassen, verbeteren van informatie voor KCC over begraven, en het digitaal aanvragen van een uitkering. Zo kunnen we op basis van ervaringen bijsturen.
- Trainingen voor het duidelijk schrijven van onze teksten door medewerkers (Helder Hengelo's). Hierdoor ontstaat meer bewustwording. Voor het aanpassen van brieven zijn we laagdrempelig gestart (o.a. inkoop brieven). Deze ervaringen verwerken we voor de aanpak van 2024 (met behulp van het toegekende geld voor 2024).
- De gemeente Hengelo wil ook via de website tijdig communiceren in begrijpelijke taal. Medewerkers hebben een schrijftraining gevolgd. Wij testen continue de kwaliteit en het niveau van onze teksten door ze voor te leggen aan het lezerspanel. Dat panel bestaat uit een mix van Hengelose inwoners. Zij hebben ook in 2023 kritisch meegekeken en bruikbare feedback gegeven.

9.3.1 De gemeente Hengelo blijft financieel gezond waarbij we ambities blijven realiseren waarbij de inwoner centraal staat

- We blijven sturen op een structureel sluitende begroting om aan het provinciaal toezicht te voldoen. Hierbij blijven we stevig inzetten op de lobby naar het Rijk om voldoende rijksmiddelen te ontvangen voor bestaande én nieuwe taken, die de gemeente moet uitvoeren vanaf 2026.
- We blijven sturen op voldoende weerstandsvermogen (met name algemene reserve) per inwoner.
- We blijven sturen op het transformatieplan sociaal domein voor een neutraal financieel perspectief.

Wat zijn we blijven doen

De inwoner centraal

- Het trainen van medewerkers in het toepassen van het Denkkader participatie en Helder Hengelo's.
- Het toepassen van het Denkkader participatie in projecten en processen.
- Continu kijken waar onze dienstverlening (processen, systemen en benadering) aangescherpt kan worden.
- De wijze waarop we met inwoners omgaan (leidende motieven) zijn verwerkt in de 'Uitgangspunten dienstverlening'.

Beheren, onderhouden en verkopen van gemeentelijk vastgoed en de daarbij behorende processen verder professionaliseren.

- Het bepalen van de kostprijsdekkende huur en het opstellen van nieuwe huurovereenkomsten.
- Het vastgoedbedrijf is betrokken bij het zoeken naar een nieuwe exploitant voor de marktkiosk.
- Het vastgoedbedrijf is betrokken bij de ontwikkeling van 'De Ontmoeting', Zwembad en de ontwikkeling van het FBK en de Voetbalacademie.
- Het onderhouden van de gebouwen conform het meerjarenonderhoudsplan.
- Het opstellen van een afrekening voor het winkelcentrum en parkeergarage Thiemsbrug.
- Het vastgoedbedrijf is betrokken bij het opstellen van het integraal huisvestingplan voor onderwijshuisvesting.
- Het vastgoedbedrijf is betrokken bij het opstellen van een Gebied- en Accommodatie-voorzieningen Plan (GAP).
- Het opstellen van procesomschrijvingen, zodat de basis verder op orde is.
- Voorbereidingen voor de herinspecties op het gebied van onderhoud van het gemeentelijk vastgoed.
- Optimaliseren van de financiële administratie.

Treasury

- We stelden de financieringsbehoefte op en analyseerden de leningenportefeuille, rekening houdend met de wettelijke normen kasgeldlimiet en renterisiconorm.
- We anticipeerden op onze liquiditeitsbehoefte door het aantrekken van kort lopende en lang lopende geldleningen.
- We verstrekten geen nieuwe geldleningen en garanties aan derden met uitzondering van leningen waarbij we garantstelling kunnen delen met het Waarborgfonds Sport.
- We beheersten de risico's en volgden de financiële ontwikkelingen bij organisaties aan wie we hebben geleend.
- We hebben de deelnemingenportefeuille beheerd door verantwoording van dividenden, het terugvragen van dividendbelasting bij de belastingdienst en het actief volgen van de risicopositie van de ondernemingen waarin we deelnamen.

Financiën

- We zorgden voor inzichtelijke financiën voor inwoners en ondernemers. Er wordt continu gestreefd om onze planning- en control cyclus verder te ontwikkelen en te digitaliseren en de producten leesbaar, transparant en toegankelijk te maken.
- Via de Zomernota, Beleidsrapportage en de Jaarstukken informeerden we de gemeenteraad over de belangrijkste afwijkingen op beleidsinhoudelijk en financieel gebied ten opzichte van de Beleidsbegroting.

Belastingen

- We hebben via GBTwente onroerende zaakbelasting, parkeerbelasting, hondenbelasting, BIZ en precariobelasting opgelegd en ingevorderd conform de door de raad vastgestelde Verordeningen.
- We hebben de heffingsmomenten bij onder andere de precariobelasting aangepast om te voorkomen, dat inwoners of ondernemers die uitstel hadden vanwege corona te snel opeenvolgende verplichtingen opgelegd kregen. Inmiddels is gebleken, dat de invordering bijna geen gevolgen van de corona-problematiek meer ervaart.

Wat heeft het gekost

9 Bestuur en ondersteuning	Begroting 2023 primitief	Begroting 2023 gewijzigd	Rekening 2023	Vershil
Baten	-	-	22	22
Lasten	4.394	4.544	3.978	566
0.1 Bestuur	-4.394	-4.544	-3.956	588
Baten	1.073	1.073	1.186	113
Lasten	2.587	3.040	3.309	-269
0.2 Burgerzaken	-1.514	-1.967	-2.123	-156
Baten	1.042	1.173	1.825	652
Lasten	1.423	1.561	2.368	-807
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-381	-388	-543	-155
Baten	3.823	5.052	6.218	1.166
Lasten	34.494	38.067	38.929	-862
0.4 Overhead	-30.671	-33.015	-32.711	304
Baten	10.998	15.295	16.667	1.372
Lasten	9.212	9.712	11.146	-1.434
0.5 Treasury	1.786	5.583	5.521	-62
Baten	12.655	12.569	12.636	67
Lasten	1.009	1.416	1.155	261
0.61 OZB woningen	11.646	11.153	11.481	328
Baten	14.617	14.617	14.793	176
Lasten	115	119	119	-
0.62 OZB niet-woningen	14.502	14.498	14.674	176
Baten	1.891	1.854	1.953	99
Lasten	72	79	79	-
0.63 Parkeerbelasting	1.819	1.775	1.874	99
Baten	902	902	933	31
Lasten	42	41	41	-
0.64 Belastingen overig	860	861	892	31
Baten	181.135	192.293	193.827	1.534
Lasten	-	-	-	-
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	181.135	192.293	193.827	1.534
Baten	609	609	779	170
Lasten	13.632	1.070	1.547	-477
0.8 Overige baten en lasten	-13.023	-461	-768	-307
Baten	-	-	-	-
Lasten	65	65	86	-21
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-65	-65	-86	-21
Onttrekkingen aan reserves	8.612	34.076	34.469	393
Toevoegingen aan reserves	4.698	48.147	46.415	1.732
0.10 Mutaties reserves	3.914	-14.071	-11.946	2.125
Baten	-	-	-	-
Lasten	-	-	-	-
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	-	-	-
Saldo 9 Bestuur en ondersteuning	165.614	171.652	176.136	4.484

Financiële toelichting

0.1 Bestuur (€ 588.000 voordeel)

Het resultaat op dit taakveld kent een tweetal belangrijke oorzaken. Allereerst de lagere dotatie in de pensioenvoorziening Wethouders (APPA) als gevolg van de renteontwikkeling het afgelopen jaar. Bij het opstellen van de begroting was dit nog niet te voorzien. Na ontvangst van de pensioenopgaves per 31 december 2023 werd dit duidelijk. Daarnaast is er sprake van de inzet van een medewerker ten behoeve van de regio Twente die is komen te vervallen. De formatie is terug gegaan richting de staf maar de boekhoudkundige verschuiving hiervan heeft nog niet plaats gevonden.

0.2 Burgerzaken (€ 156.000 nadeel)

Het afgelopen jaar is gebruikt om het team Publieksdienstverlening op sterkte te brengen vooruitlopend op de te verwachten toename van de afgifte van reisdocumenten. Hierdoor zijn de personeelslasten in 2023 overschreden. In 2014 werd de geldigheidsduur van reisdocumenten voor volwassenen verlengd van vijf naar tien jaar. Vanaf 2024 gaan we de effecten merken van de nieuwe cyclus die is ontstaan door invoering van de langere geldigheidsduur. In de Zomernota 2023-2027 is er overigens al geanticipeerd op de stijgende toename van de afgifte van reisdocumenten door de gewijzigde geldigheidsduur.

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden (€ 155.000 nadeel)

De geraamde verkoop van het Sabina Klinkhamerweg 20 in 2022 is in 2023 geëffectueerd. Het nadeel wordt met name veroorzaakt doordat de exploitatielasten en opbrengsten van de te verkopen panden niet zijn geraamd. Het resultaat hiervan wordt verrekend met de reserve vastgoedbedrijf.

0.4 Overhead (€ 304.000 voordeel)

De totale overhead bedroeg in 2023 bijna € 39 miljoen dit is € 0,85 miljoen meer dan geraamd. Daarnaast waren de inkomsten ruim € 1,1 miljoen hoger dan waar in de begroting mee was gerekend. Per saldo is er dus sprake van een minimale afwijking maar op de verschillende kostencategorieën hebben er behoorlijke verschuivingen plaats gevonden.

Overhead	Begroting 2023 gewijzigd			Rekening 2023			Resultaat
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	
Concernmanagement	-	2.282	-2.282	106	2.467	-2.361	-79
Sociaal	606	2.852	-2.245	836	3.260	-2.424	-179
Bedrijfsvoering	4.382	33.000	-28.618	4.910	32.686	-27.776	842
Fysiek	64	1.615	-1.551	366	1.819	-1.454	97
Doorberekende overhead	-	-1.682	1.682	-	-1.303	1.303	-378
Totaal Ondersteuning organisatie	5.052	38.067	-33.015	6.218	38.929	-32.711	304

Personeelslasten en inhuur Overhead

De personeelslasten vormen het grootste deel van de overhead en vertoonden dit jaar mede als gevolg van de moeilijke arbeidsmarkt een onderschrijding van ruim € 1,6 miljoen (2022: € 2,3 miljoen). Tegenover dit voordeel op de personeelslasten staat dat er op de inhuur € 2,2 miljoen meer is uitgegeven dan geraamd. Per saldo een tekort van ruim € 0,6 miljoen welke geheel wordt gecompenseerd door de vergoeding voor detachering, ziekte en zwangerschap. Financieel gezien zijn de personeelslasten en inhuur bijna gelijk, maar wat betreft capaciteit was er wel een beperkte ruimte. Inhuur is doorgaans duurder en legt daarom meer druk op het budget.

Afdeling Financien, advies en control

Doordat er afgelopen jaar sprake is geweest van de nodige personeelsmutaties en een aantal langdurige ziektegevallen is er een aantal keren beroep gedaan op inzet van externe capaciteit waardoor er per saldo sprake is van een overschrijding van € 85.000 op de budgetten.

Afdeling Organisatie en services

Bij O & S is er sprake van een overschrijding van het budget van ruim € 560.000. Dit kent een tweetal oorzaken, namelijk hogere kosten voor de extra inspanningen die gedaan zijn om nieuwe mensen aan te kunnen trekken als gevolg van de moeilijke arbeidsmarkt, waarvoor overigens in de begroting 2024 extra middelen zijn opgenomen. Daarnaast heeft de toename van het gespaarde spaarverlof en de jaarlijkse herwaardering van het uurtarief geleid tot een niet geraamde dotatie van € 375.000 in de voorziening spaarverlof. Deze dotatie is ten behoeve van de concernbrede spaarverlof.

Afdeling I & IT

Het voordelige resultaat van de afdeling I&IT van ruim € 1,3 miljoen kent een variatie aan oorzaken. Allereerst is sprake van eenmalige extra inkomsten van € 95.000 omdat er door de samenwerkingspartners vaker een beroep is gedaan op extra devices. Aan de kostenkant is er sprake van een voordeel, doordat niet alle vacatures afgelopen jaar (vanaf begin van het jaar) volledig konden worden ingevuld. Hierdoor is er op de post personeelslasten een behoorlijke onderschrijding ontstaan van € 800.000. Tegenover dit voordeel staat een overschrijding als gevolg van extra inhuur van ruim € 300.000. Een gevolg hiervan is dat de programma's digitale transformatie en optimaal digitaal de nodige vertraging hebben opgelopen waardoor ook minder projectkosten zijn gemaakt. Dit leidt tot een incidenteel voordeel van € 675.000 op onderhoud hard- en software.

Overhead doorberekening

De dekking als gevolg van de doorberekende overhead op de uren zowel bij de investeringen als bij de grondexploitatie blijft € 378.000 achter bij de begroting. Grotendeels komt dit wederom door een verschuiving van eigen personeel naar inhuur, zoals ook uit het overzicht analyse salarissen blijkt. Over de kosten van externe inhuur wordt namelijk geen overhead berekend.

Specificatie	Personeelslasten		Inhuur		Vergoeding		totaal Salaris + inhuur		
	Begroot	Rekening	Begroot	Rekening	Begroot	Rekening	Begroot	Rekening	Saldo
Raad	865	895	-	-	-	-15	865	880	-15
College	804	805	-	-	-	-	804	805	-1
Griffie	425	424	-	-	-	-	425	424	0
Subtotaal	2.094	2.125	-	-	-	-15	2.094	2.110	-17
Directie	617	574	256	368	-	-85	873	857	16
Stafondersteuning	1.061	938	-	111	-	-	1.061	1.048	13
Ontwikkel management	223	277	10	-	-	-	233	277	-43
Subtotaal	1.901	1.788	266	478	-	-85	2.168	2.182	-14
Bedrijfsvoering	20.595	19.136	1.476	3.228	-68	-233	22.003	22.131	-128
Twentebad	2.152	2.278	544	612	-134	-225	2.562	2.666	-104
Sociaal	23.674	23.913	5.778	6.211	-647	-813	28.805	29.311	-506
Fysiek	16.173	16.234	3.320	4.872	-396	-729	19.096	20.376	-1.280
Subtotaal	62.594	61.560	11.117	14.923	-1.246	-2.000	72.465	74.483	-2.017
V.m. pers.	350	551	-	-	-	-	350	551	-201
Stagiaires	13	-	-	-	-	-	13	-	13
Subtotaal	363	551	-	-	-	-	363	551	-188
Begrotingstechnische correctie	-	45	133	-	-	-	133	45	88
Totaal:	66.952	66.069	11.516	15.401	-1.246	-2.099	77.222	79.371	-2.149

0.5 Treasury (€ 62.000 nadeel)

Bij de 1^e en 2^e Beleidsrapportage 2023 is er een inschatting gemaakt voor de rentebaten over ons schatkistsaldo. Deze werd geschat op € 2,8 miljoen. Deze baat is hoger uitgevallen en komt neer op € 3,1 miljoen. Dit zorgt voor een voordeel op de baten.

Er zijn gedurende het jaar een aantal renteherzieningen geweest bij verstrekte geldleningen aan Welbions. Deze zorgen voor een hogere baat die wij ontvangen van Welbions en eenzelfde last die wij moeten betalen aan de financierder.

We hebben in 2023 minder rente door kunnen berekenen aan de taakvelden dan vooraf begroot. Hierdoor blijven er meer lasten over op het taakveld Treasury. Dit heeft te maken met de rente die we in mindere mate konden doorberekenen aan bijvoorbeeld de grondexploitaties, maar ook middels het omslagrentepercentage aan de overige taakvelden (zie onderstaande tabel). Door de rentebaten in 2023 is het omslagrentepercentage gecorrigeerd van 0,1% naar 0%.

Gevolgen correctie omslagrente per programma	
Programma	Bedrag
1. Veiligheid	-
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	26
3. Economie	1
4. Onderwijs	68
5. Sport, cultuur en recreatie	44
6. Sociaal Domein	3
7. Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid	2
8. Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	39
9. Bestuur en ondersteuning	22
Taakveld 0.5 - Treasury	-205
Totaal	-

0.61 OZB Woningen (€ 328.000 voordeel)

Het voordeel van € 67.000 bij de baten betreft 0,5% van het begrote bedrag. Dit ligt binnen de marge die verwacht mag worden op basis van het aantal werkelijke huishoudens die zijn aangeslagen.

Het voordeel van € 261.000 bij de lasten is veroorzaakt door alsnog meevallende behandelingskosten van bezwaarafhandeling. Wij informeerden u bij de Zomernota over een explosieve stijging van bezwaren op de WOZ-waarde, voor een groot deel veroorzaakt door no cure no pay bedrijven. Wij verwachtten een stijging van € 382.000 op grond van de aantallen t.o.v. voorgaande jaren. Door automatisering van de afhandeling heeft GBTWente haar eigen kosten kunnen verminderen. Daarnaast is ook het aantal procesvergoedingen minder dan vooraf ingeschat. Hierbij is de schatting van de kosten die nog komen ten laste van de WOZ 2023 meegenomen. Er is geen zekerheid dat we in 2024 niet alsnog lasten van bezwaren uit 2023 gaan krijgen. Deze zijn nog niet te berekenen, omdat de bezwaarafhandeling door het immense aantal bezwaren achter loopt en we niet weten welke gaan uitmonden in rechtbankzittingen.

0.62 OZB Niet-woningen (€ 176.000 voordeel)

We ontvangen 1,2% meer dan is begroot. Bij niet-woningen kunnen wijzigingen in het pandenbestand grote verschillen veroorzaken omdat de aanslagen wat betreft bedrag hoog zijn ten opzichte van woningen. Dit verschil wordt door toename van objectwaarde veroorzaakt.

0.63 Parkeerbelastingen (€ 99.000 voordeel)

Er zijn ten opzichte van de in de 2e Beleidsrapportage bijgestelde begroting hogere inkomsten van kortparkeerders (voordeel € 36.000), inkomsten fiscale naheffing (voordeel € 51.000) en parkeervergunningen (voordeel € 12.000). De begroting is in de 2e Beleidsrapportage op onderdelen neerwaarts bijgesteld op basis van de cijfers van het 1e deel van 2023. In het laatste kwartaal van het jaar zien we dat er weer meer parkeerinkomsten binnenkomen. Voor de fiscale naheffing zijn er nagekomen inkomsten uit eerdere jaren en extra inkomsten van ADI (Aanmaningen Dwangbevelen en Invordering).

0.7 Uitkeringen gemeentefonds (€ 1.534.000 voordeel)

In de raadsbrief 'Decembercirculaire 2023 Gemeentefonds' (zaaknummer 3685104) is de gemeenteraad geïnformeerd over de ontwikkelingen in het gemeentefonds. Door de late beschikbaarheid van deze circulaire was het niet meer mogelijk om een begrotingswijziging voor het jaar 2023 vast te laten stellen door de gemeenteraad. Voor 2023 is de gemeentefondsuitkering in de decembercirculaire 2023 ruim € 1,5 miljoen hoger dan begroot op basis van de 2e Beleidsrapportage 2023 (incl. septembercirculaire 2023). Dit hogere bedrag van ruim € 1,5 miljoen is nu ook verantwoord. Hierdoor is het Jaarrekeningresultaat positief beïnvloed door het Rijk.

Van de extra ontvangen gemeentefondsmiddelen van ruim € 1,5 miljoen is in 2023 ongeveer € 130.000 uitgegeven. Voor € 80.000 wordt een bestemmingsvoorstel gedaan in deze Jaarstukken (zie paragraaf 4.3).

0.8 Overige baten en lasten (€ 307.000 nadeel)

Onvoorziene uitgaven en opties nieuwbeleid (voordeel € 217.000)

Op deze budgetten is in het afgelopen jaar nauwelijks een beroep gedaan wat leidt tot een voordeel.

Stelposten gemeentefonds (voordeel € 43.000)

Er is bij nader inzien geen aanspraak gedaan op de stelpost 'Extra capaciteit BOA's'. De extra structurele BOA capaciteit kon in 2023 niet worden gerealiseerd door wisselingen en vacatures (ondercapaciteit) binnen team veiligheid. Hierop is begin 2024 actie ondernomen.

Saldo urenverantwoording en kosten voormalig personeel

Dit onderdeel laat een nadelig saldo zien van ruim € 0,7 miljoen. Dit wordt mede veroorzaakt doordat er in het afgelopen jaar is gewerkt met de tarieven, die in de begroting al zijn bepaald en waar de latere CAO verhoging niet in is verwerkt. Daarnaast bleef de verantwoording van de produktiviteit achter bij de ramingen en zijn er nog de nodige betalingen gedaan, die voortkomen uit ontbonden arbeidsovereenkomsten.

0.10 Mutaties reserves (€ 2.125.000 voordeel)

De toevoegingen en onttrekkingen in de reserves kennen hun eigen dynamiek in de P en C-documenten. Veelal worden incidentele lasten gedekt uit de reserves. De grondexploitaties kennen een 'gesloten' circuit. Verrekeningen vinden plaats via de algemene reserve grondexploitaties en drukken niet op het Jaarrekeningsaldo. Daarnaast zijn in het verleden in de Kadernota's, Zomernota's en Beleidsbegrotingen overschotten of tekorten verrekend met de algemene reserve.

Algemene reserve (€ 19.000 voordeel)

Het ecologisch maaien is in 2023 niet uitgevoerd (voordeel op taakveld 5.7). Daarom is er geen onttrekking gedaan uit de algemene reserve. Naar de huidige inzichten komt besteding hiervan pas aan bod na jaren van verschraling. Voor 2023 is dit budgettair neutraal. Dit onderwerp is dusdanig aan veranderingen onderhevig, waardoor volgend jaar een nieuwe opzet wordt gemaakt voor dit onderwerp.

De stelposten versterking ondersteuning wijkteams en systeemleren maken onderdeel uit van de POK-middelen (POK= Parlementaire Ondervraging Kinderopvangtoeslag). Vooruitlopend op een integraal voorstel rondom de inzet van deze POK-middelen, zijn de bedragen voor 2023 gestort in de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten. In het raadsadvies en -besluit van de vastgestelde Financiële Verordening (zaaknummer: 3509875; 29 april 2023) verloopt de (nieuwe) werkwijze voor budgetoverheveling 2023-2024 en verder via de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten in plaats van via de algemene reserve 'sec'.

Reserve nog uit te voeren werken/activiteiten (€ 227.000 nadeel)

Voor de implementatie van de Omgevingswet is in 2023 minder uitgeven. De derde fase van de omgevingsvisie voor het stedelijke gebied heeft vertraging opgelopen. Daarnaast start het participatietraject, anders dan gepland, pas in 2024. Hierdoor is er in 2023 minder onttrokken uit de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten. Dit leidt tot een voordeel op taakveld 8.3. Voor 2023 is dit budgettair neutraal.

De stelpost versterking ondersteuning wijkteams en systeemleren maakten onderdeel uit van de POK-middelen. Vooruitlopend op een integraal voorstel rondom de inzet van de POK-middelen, zijn deze bedragen voor 2023 gestort in de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten.

De moties 'Spelen sporten ontmoeten Berflobeek BerfloEs' en 'Basketbalveld' zijn om diverse redenen in de uitvoering vertraagd, namelijk door capaciteitsgebrek binnen het team (vertrek medewerker), lange levertijden toestellen, intensief participatietraject en een vergunningaanvraag. Hierdoor is er in 2023 nog geen onttrekking uit de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten gedaan. De uitvoering staat gepland in 2024. Dit leidt tot voordelen op taakveld 5.7. Voor 2023 is dit budgettair neutraal.

Reserve bodemsanering (€ 584.000 voordeel)

In 2023 is een hogere bijdrage uit de reserve bodemsanering onttrokken dan begroot. Dit voordeel wordt enerzijds verklaard doordat een hogere onttrekking uit de reserve heeft plaatsgevonden ter dekking van de ambtelijke inzet en gemeentelijke saneringsprojecten. Daarnaast is eenmalig een subsidie beschikbaar dat onderdeel uitmaakt van de bedrijvenregeling van bijna € 346.000 ter dekking van de saneringskosten van ernstige bodemverontreiniging.

Reserve TOZO (€ 243.000 nadeel)

In 2023 hebben wij de nasleepwerkzaamheden van de TOZO regeling uitgevoerd, voornamelijk bij het ROZ. Hier hebben wij extra personele lasten ad. € 95.000 voor gemaakt, maar ook vanuit onze opdrachtgevende gemeenten een vergoeding voor de Tussentijdse Aflossingsonderzoeken ad. € 338.000 mogen ontvangen. Per saldo is de daadwerkelijke onttrekking € 243.000 lager dan begroot.

Reserve Duurzaamheid (€ 177.000 nadeel)

Er heeft geen onttrekking plaatsgevonden ter dekking van de subsidiebeschikking voor Energie coöperatie Energie van Hengelo. De beschikking is gedekt vanuit de reguliere middelen van duurzaamheid.

Reserve vastgoedbedrijf (€ 133.000 voordeel)

Het niet geraamde resultaat van de te verkopen panden worden verrekend met de reserve (zie taakveld 0.3 beheer overige gebouwen en gronden).

Reserve dekking kapitaallasten (€ 40.000 voordeel)

Deze reserve kent geen noemenswaardige afwijkingen.

Reserve organisatie ontwikkeling (€ 216.000 voordeel)

Bij de doorontwikkeling van de organisatie in 2021 zijn er in de begroting een aantal stelposten opgenomen die in de eerst volgende drie jaar ingevuld zouden moeten worden. Tijdens deze inbouwperiode worden de betreffende organisatieonderdelen uit deze reserve gecompenseerd zolang de invulling nog niet is gerealiseerd. Als gevolg hiervan heeft dit jaar het laatste verrekening plaats gevonden.

Reserve onderhoudswerkzaamheden schouwborg (€ 83.000 voordeel)

Een deel van het onderhoudsbudget is van de gemeente Hengelo naar de Schouwborg overgeheveld en met de werkelijke onderhoudskosten was in de begroting nog geen rekening gehouden. Samen leiden deze tot een voordeel van € 83.000.

Reserve grondexploitatie (€ 1.702.000 voordeel)

De hogere toevoeging aan de reserve grondexploitatie komt grotendeels uit de gevolgen van taakveld 8.2. De met name tussentijdse winstneming Dalmeden is lager geworden dan geraamd. Dit betekent dat we een onttrekking uit de reserve doen in plaats van een dotatie. Zie paragraaf grondbeleid en de herzieningen 2024.

Analyse salariskosten 2023 (totaal)

Ondanks de langzaam afnemende druk op de arbeidsmarkt is het op dit moment nog steeds moeilijk om goed en gekwalificeerd personeel te krijgen. Toch is het gelukt om een groot aantal vacatures in te vullen. Waren de vaste salariskosten in 2022 nog ruim € 3,3 miljoen lager dan begroot, in 2023 is dit inmiddels gekrompen tot bijna € 900.000.

Daarnaast is er voor ruim € 3,8 miljoen meer aan capaciteit ingehuurd dan begroot. Deze overschrijding op de inhuur kent een aantal uiteenlopende oorzaken: binnen het sociaal domein wordt in afwachting van het transformatieplan beschikbare formatieruimte niet ingevuld en wordt vervanging in verband met ziekte, etc. door middel van inhuur ingevuld. Daarnaast huren wij capaciteit in, zoals ook al in eerdere jaren gemeld, om de aanvragen Wmo binnen de wettelijk gestelde termijnen af te handelen. De bestaande formatie is onvoldoende om dit te realiseren. Binnen de projecten van fysiek wordt niet altijd op de kostensoort inhuur geraamd terwijl er wel nodige dekking beschikbaar is, dit deed zich onder andere voor bij de projecten duurzaamheid en de binnenstad. Binnen de bedrijfsvoering is de volledige vacatureruimte benut om in te vullen met externe inhuur.

Naast de genoemde lasten heeft de detachering van personeel en uitkeringen in het kader van ziekte en arbeidsongeschiktheid € 0,8 miljoen meer opgebracht dan geraamd.

6

Paragrafen

6.1	Lokale heffingen	112
6.2	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	119
6.3	Onderhoud kapitaalgoederen	125
6.4	Grondbeleid	132
6.5	Financiering	138
6.6	Verbonden partijen	141
6.7	Bedrijfsvoering	158
6.8	Subsidies	171
6.9	Wet Open Overheid (WOO)	174

6.1 Lokale heffingen

Hengelose inwoners en ondernemers helpen door het betalen van lokale heffingen mee aan het welzijn, de leefbaarheid en de voorzieningen in onze stad. Deze lokale heffingen vormen een belangrijk deel van de gemeentelijke inkomsten.

Bij lokale heffingen onderscheiden we belastingen, retributies en leges.

- Belastingen zijn verplichte bijdragen aan de gemeente zonder directe tegenprestatie. Een voorbeeld is de onroerende zaakbelasting. Belastingen zijn onderdeel van de algemene dekkingsmiddelen.
- Retributies zijn een vergoeding voor het in stand houden van gemeentelijke voorzieningen zoals riolering en het ophalen van afval. Het zijn daarom geen algemene dekkingsmiddelen, maar baten van het betreffende beleidsprogramma. Uitgangspunt is dat de vergoedingen niet hoger zijn dan de kosten.
- Leges zijn vergoedingen voor door de gemeente geleverde administratieve diensten aan een inwoner die daarom vraagt, zoals een vergunning of informatie. Het beleid is gericht op beperking van de kosten en rechtvaardige vergoedingen.

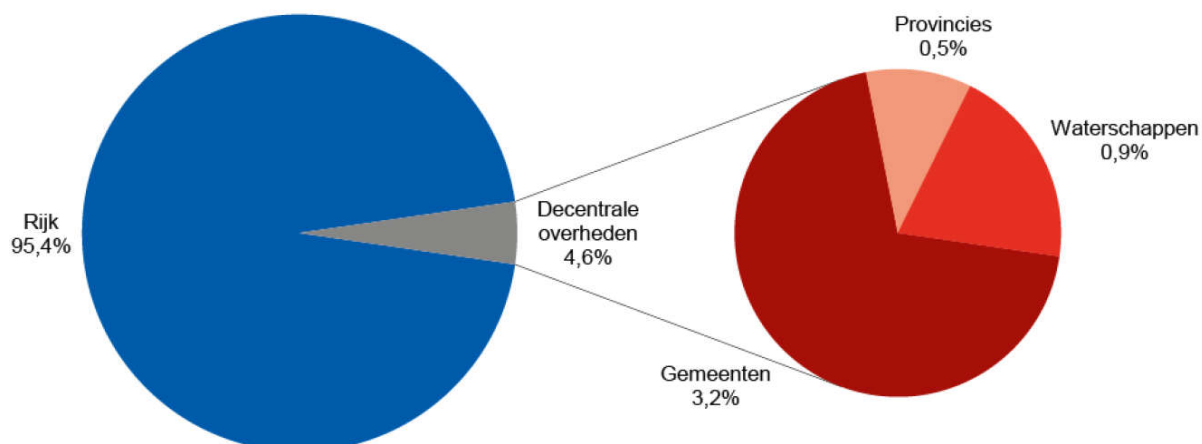
In deze paragraaf geven we inzicht in:

1. de geraamde en gerealiseerde inkomsten (6.1.1);
2. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen (6.1.2);
3. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt dat er bij de berekening van tarieven van heffingen voor wordt gezorgd dat de geraamde baten de daarmee samenhangende geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd (6.1.3);
4. de lokale lastendruk (6.1.4);
5. de gerealiseerde kwijtscheldingen (6.1.5).

6.1.1 Verantwoording van de inkomsten

In 2023 leggen gemeenten 3,2% van het totaal van belastingen van alle overheidslagen op. In 2022 was dit aandeel 3,3% en in 2021 nog 3,7%. Dit is meer dan provincies en waterschappen, maar veel minder dan het Rijk.

Belasting- en premieopbrengst naar overheidslaag 2023

Gemeente Hengelo heeft de volgende bedragen aan inwoners en bedrijven opgelegd. De bedragen zijn netto bedragen. De verminderingen op de oorspronkelijke heffing en als oninbaar aangemerkte bedragen zijn hier al in verwerkt. Voor de ongebonden heffingen is ook het deel dat is kwijtscholden in mindering gebracht. Voor de gebonden heffingen is de kwijtschelding niet in de bedragen verwerkt. Zie hiervoor paragraaf 6.3.

Heffingsbedragen 2023

Heffing	Begroot 2022	Werkelijk 2022	Begroot 2023	Werkelijk 2023
Ongebonden heffingen	28.702	28.015	30.103	30.085
OZB eigenaren woning	11.940	11.952	12.540	12.634
OZB eigenaren niet-woning	8.366	8.298	8.792	8.833
OZB gebruikers niet-woning	5.573	5.462	5.824	5.960
Parkeerbelasting	1.812	1.334	1.891	1.453
Hondenbelasting	541	544	565	578
Precariobelasting	322	345	337	355
Toeristenbelasting	148	80	154	272
Gebonden heffingen	23.328	24.882	25.192	25.200
Rioolheffing	10.407	10.542	10.859	11.296
Afvalstoffenheffing	8.415	8.816	9.273	9.072
Leges omgevingsvergunning	1.959	2.893	2.047	1.956
Leges burgerzaken (incl. rijksleges)	931	1.231	1.035	1.183
Begraafrechten	539	640	563	598
Havengelden	490	326	497	354
BIZ	258	177	269	182
Marktgeden	156	129	163	130
Rioolaansluitrecht	96	74	100	82
Leges overig	77	54		
APV			72	52
Kinderopvang			23	5
Naheffingsaanslag parkeren			217	198
Vergunningen kabels en leidingen			57	71
Vergunningen gehandicaptenparkeren			17	21
Totaal heffing	52.030	52.897	55.295	55.285

Opmerkingen m.b.t. de tabel:

- De Naheffingsaanslag parkeren was in 2022 nog onderdeel van de Parkeerbelasting. Het onderdeel "naheffing" is echter geen algemene belasting, maar een door lasten bepaalde heffing.
- APV en Kinderopvang waren in 2022 onderdeel van "Leges overig" en zijn in 2023 afzonderlijk opgenomen.
- In 2023 zijn enkele heffingen van relatief geringe omvang toegevoegd, die voordien nog niet in deze tabel zijn vermeld.

6.1.2 Beleid en ontwikkelingen

Beleidskaders

Gemeenten mogen alleen ongebonden belastingen heffen als dit in de gemeentewet is beschreven. Gemeenten hebben de vrijheid om een wettelijk toegestane belasting wel of niet te heffen. De hoogte van de heffing is vrij en wordt door de gemeenteraad bepaald. Dat doet de gemeenteraad door belastingverordeningen vast te stellen, de lokale variant van landelijke wetgeving. Hierin is bepaald van wie wordt geheven, op basis waarvan dit kan en welk tarief hiervoor wordt gevraagd.

Elke soort belasting kent verder zijn eigen specifieke wetgeving, die - niet uitputtend - in de volgende paragraaf wordt genoemd.

Actuele beleidsonderwerpen

De omgevingswet zou in 2023 van kracht worden, deze is uitgesteld naar 1-1-2024 en per die datum in werking getreden. Er zijn geen nieuwe ontwikkelingen in de toegezegde hervorming van het lokaal belastinggebied. De toezegging in het landelijke coalitie van Rutte IV, dat dat gemeenten meer belastingmogelijkheden zouden krijgen, heeft nog geen handen en voeten gekregen.

Een zeer belangrijke ontwikkeling is het Wetsvoorstel matiging proceskostenvergoeding WOZ. Net voor eind 2023 heeft de 1e Kamer met dit wetsvoorstel ingestemd, dat 1-1-2024 in gaat. Door o.a. het verlagen van de vergoedingen in bezwaarafhandelingsprocedures is het voor NCNP-bureaus vanaf die datum veel minder interessant geworden om hun gratis diensten aan inwoners aan te bieden. GBTwente heeft campagne gevoerd om inwoners optimaal ten dienste te zijn bij het indienen van bezwaren.

Na Corona zijn de in die periode gematigde invorderingsrentepercentages inmiddels weer op "normaal niveau".

In 2023 hebben we voor het eerst ervaren, dat inwoners uit overtuiging geen belasting willen betalen. Ze noemen zich autonoom en soeverein en zetten zich af tegen de regels die we met elkaar hebben afgesproken. Ook tegen GBTwente is door een individu proces gevoerd om de basis van belastingheffing te ondergraven. Dit heeft geen financiële gevolgen gehad voor de gemeente.

6.1.3 Overzicht op hoofdlijnen van diverse heffingen

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de belastingbaten (zonder referentie aan de hiermee samenhangende lasten) en in de baten van de bestemmingsheffingen (met referentie aan de hiermee samenhangende lasten en kostendekkendheid).

De gemeentelijke belastingen en retributies die in 2023 in Hengelo werden geheven zijn:

Belastingen	Retributies / bestemmingsheffingen
Onroerende zaakbelasting	Afvalstoffenheffing
Parkeerbelasting	Rioolheffing
Precariobelasting	Omgevingsvergunningen
Toeristenbelasting	Overige leges en rechten
Hondenbelasting	Begraafrechten
	Havengelden
	Markgelden
	Bijdrage Bedrijven Investeringszone

Hengelo heft geen forensenbelasting en geen reclamebelasting.

Er zijn wel reclame inkomsten. Deze zijn gebaseerd op afgesloten overeenkomsten met ondernemers en daardoor in formele zin geen belasting.

Belastingen ten gunste van de algemene middelen

Onroerende zaakbelasting

De onroerende-zaakbelasting (ozb) is gebaseerd op art. 220 van de gemeentewet. Deze belasting levert 90% van het totaal van ongebonden belastingen in onze gemeente op. Het is een tijdstipbelasting. Degene die het onroerend goed in bezit had op 1 januari 2023 betaalt voor het hele jaar. Bij verkoop van het onroerend goed wordt belasting verrekend door makelaar en notaris. We onderscheiden woningen en niet-woningen. Alleen bij niet-woningen geldt een gebruikerstarief.

De basis voor de heffing is de WOZ-waarde per 1-1-2022, de waarde peildatum. Deze waarde wordt bepaald door de kenmerken van een onroerend goed (bouwjaar, onderhoudsstatus, ligging etc.) af te leiden van vergelijkbaar onroerend goed, dat in de periode rond de peildatum is verkocht. Daarmee benadert de WOZ-waarde de marktwaarde op dat moment. De gemeente stelt zelf de hoogte van de te ontvangen belasting in euro's vast. In Hengelo is het gebruikelijk om de hogere kosten van de gemeentelijke organisatie (loon- en prijsinflatie) door te rekenen in de OZB. Als de WOZ-waarden op peildatum zijn gestegen, verlaagt de gemeente de tarieven in dezelfde verhouding om netto niet meer of minder dan het beoogde bedrag te kunnen innen. Bij gedaalde WOZ-waarden geldt het omgekeerde.

In 2023 was de toegepaste inflatoire verhoging 4,5%. Daarnaast hebben we de sterk stijgende kosten van bezwaarafhandeling doorgerekend in het tarief, waardoor een extra stijging van 0,3% is doorgevoerd. Na afloop van het jaar was bij belastingeigenaren woningen per saldo 0,5% (€ 67.000) meer gerealiseerd dan begroot. Deze afwijking valt binnen de marge die we moeten toestaan vanwege de nooit 100% voorspelbare waarde en aantal

woningen. Daarnaast zijn de hoog ingeschatte proceskosten bij bezwaren alsnog meegevallen (€ 261.000). Na afloop van het jaar was bij belastingeigenaren niet-woningen per saldo 1,2% (€ 176.000) meer gerealiseerd dan begroot. De variabiliteit in (de waarde van) objecten en daarmee de kans op niet exact kunnen begroten is bij niet-woningen groter dan bij woningen.

Overige belastingen

De parkeerbelastingen waren begroot vanuit het uitgangspunt dat Corona voorbij was en de aantrekkelijkheid van het stadscentrum zou zorgen voor meer bezoekers. Halverwege 2023 is de begroting fors naar beneden bijgesteld. In de Jaarrekening zien we alsnog een voordeel ten opzichte van het bijgestelde begrote bedrag. De oorspronkelijke begroting halen we niet.

De hondenbelasting en de precariobelasting laten geen bijzonderheden zien.

We zijn in Coronatijd coulant geweest met de heffing toeristenbelasting door geen voorschot in rekening te brengen. Na Corona moesten we weer in het normale aanslagritme komen. Daardoor is in 2023 zowel de afrekening van 2022, alsmede het voorschot 2023 opgelegd. Dit resulteert in een hogere bate, een verschuiving en geen voordeel door meer bezoekers.

Bestemmingsheffingen

Afvalstoffenheffing

Met de afvalstoffenheffing bekostigen we de inzameling van het huishoudelijk afval. De basis voor de heffing ligt in artikel 229 van de Gemeentewet en artikel 15.33 van de Wet milieubeheer. De belastingplichtige is de gebruiker van een perceel. We kennen gedifferentieerde tarieven voor verschillende soorten afval en betalen voor de het aantal keren dat afval in een minicontainer of ondergrondse container wordt aangeboden. Daarnaast hanteren we het principe van omgekeerd inzamelen: restafval wordt naar verzamelcontainers gebracht. Voor lasten die niet per inwoner kunnen worden bepaald geldt een vast tarief.

De heffing blijft € 200.000 achter bij de raming. We hebben geconstateerd, dat de hoeveelheid aangeboden afval weer verder is gedaald. De inwoners betalen dan minder en dragen bij aan het verminderen van het afvalaanbod. Daarnaast variëren oninbare vorderingen en verminderingen jaarlijks.

In zijn totaliteit is de afvalbegroting licht voordelig afgesloten. Er is daardoor € 30.000 meer dan begroot aan de voorziening, het spaarpotje van de inwoners, toegevoegd. Zie beleidsprogramma 5.2.7, taakveld 7.3, voor een toelichting op het gehele taakveld.

Afvalstoffenheffing	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
7.3 Afval	9.294	146	1.600	11.040	9.072	2.380	11.452	
6.3 Inkomensregelingen				-	-412		-412	
Totaal / kostendekkendheid	9.294	146	1.600	11.040	8.660	2.380	11.040	100%

Rioolheffing

Met de rioolheffing betalen we allen samen de kosten van het onderhoud en de vervanging van het gemeentelijke rioleringsstelsel en de maatregelen die we nemen om hemelwater af te voeren en de grondwaterstand te beheersen. De gebruiker van een perceel betaalt een vast bedrag per eenheid van 500 m3 waterverbruik. Aangevoerd water wordt gezien als equivalent van geloosd afvalwater.

De wettelijke basis is artikel 228 van de Gemeentewet.

De heffing is € 437.000 meer dan begroot. Bijna de helft is nog een heffing die betrekking heeft op voorgaande jaren. Groei van het aantal woningen en overige panden leidt tot deze hogere heffing.

Rioolheffing	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
7.2 Riolering	8.968	243	1.248	10.459	11.296	-	11.296	
6.3 Inkomensregelingen				-	-736		-736	
Totaal / kostendekkendheid	8.968	243	1.248	10.459	10.560	-	10.560	101%

Leges

Leges worden opgelegd als er door een inwoner of een organisatie een dienst van de gemeente gevraagd wordt. Kostendekkendheid per tarief is niet noodzakelijk. Het is toegestaan om - binnen een hoofdstuk in de

legesverordening- tarieven boven de kosten ervan vast te stellen (ontmoedigen) of onder het kostenniveau (bevorderen). Het totaal van baten van een hoofdstuk mag de kosten op begrotingsbasis niet overschrijden. In werkelijkheid kan een overschrijding ontstaan. Dan worden eventuele structurele effecten meegenomen in de volgende begroting. De wetgever heeft voor enkele diensten een maximumtarief vastgesteld.

Leges	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
Paspoorten, rijbewijzen en overige buza					1.183	-96	1.087	
Leges APV					52		52	
Leges gehandicaptenparkeerkaart					21		21	
Leges kabels en leidingen					71		71	
Leges hoofdstuk 1	2.557			2.557				
Hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening:	2.557	-	-	2.557	1.327	-96	1.231	48%
8.3 Wonen en bouwen	1.745	1.043	21	2.809	1.956	16	1.972	
Hoofdstuk 2 Omgevingsvergunning	1.745	1.043	21	2.809	1.956	16	1.972	70%
Leges kinderopvang	18			18	5		5	
Hoofdstuk 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn	18	-	-	18	5	-	5	28%

Overige retributies

Voor een aantal heffingen van minder grote omvang volstaan we met de weergave van de kostendekkendheid.

Begraafrechten	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	785			785	598		598	
6.3 Inkomensregelingen				-	-3		-3	
Totaal / kostendekkendheid	785	-	-	785	595	-	595	76%

Havengelden	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
2.4 Economische havens en waterwegen	502	226		728	354	220	574	
Totaal / kostendekkendheid	502	226	-	728	354	220	574	79%

Markt	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	171	73	3	247	130	8	138	
Totaal / kostendekkendheid	171	73	3	247	130	8	138	56%

BIZ	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	172			172	182		182	
Totaal / kostendekkendheid	172	-	-	172	182	-	182	106%

Naheffingsaanslag parkeren	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
0.63 Parkeerbelastingen	261	87	2	350	198		198	
Totaal / kostendekkendheid	261	87	2	350	198	-	198	57%

Rioolaansluitrecht	lasten taakveld	over head	BTW	totale lasten	heffing	overige baten	totale baten	K.dek. Heid
7.2 Riolering	104		21	125	82		82	
Totaal / kostendekkendheid	104	-	21	125	82	-	82	66%

6.1.4 Aanduiding van de lokale lastendruk

De lokale lastendruk omvat alle heffingen. In Nederland vergelijken we de lokale lastendruk door uit te gaan van de meest relevante heffingen: onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing. Het zijn belastingen en tarieven die ieder huishouden in een gemeente jaarlijks opgelegd krijgt.

De gehanteerde tarieven voor de OZB, afval- en rioolheffing leiden voor een gemiddeld gezin (met eigen woning) tot de volgende woonlasten in 2023. Deze is afgezet tegen de jaren 2019-2022.

De toelichting van de tarieven t.o.v. het voorgaande jaar is gegeven in de Beleidsbegroting 2023-2026.

Soort heffing	2019	2020	2021	2022	2023
OZB Eigenaar	281,24	286,02	292,60	305,25	319,90
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	201,84	195,36	221,40	222,06	236,84
Rioolheffing	228,00	236,04	244,32	252,84	257,88
Totaal woonlasten	711,08	717,42	758,32	780,15	814,62
Eigenaar		0,9%	5,7%	2,9%	4,4%
Huurder		0,4%	8,0%	2,0%	4,2%

Lastendruk volgens Coelo in vergelijking met Twentse gemeenten

Coelo (Centrum voor Onderzoek van de Economie van Lagere Overheden) maakt een jaarlijkse atlas van de lokale lasten. We nemen onderstaand de vergelijkende cijfers van de Twentse gemeenten ongewijzigd over vanuit de Coelo-atlas 2023, blz. 242. Voor de vergelijkbaarheid van de heffing voor het afvalaanbod gebruikt Coelo het (gecorrigeerde) aanbod van restafval en gft-afval per inwoner per gemeente zoals door het CBS gepubliceerd. Deze algemene landelijke vergelijking leidt daarmee tot een hoger aandeel van de afvalstoffenheffing in de totale lokale lasten dan het in Hengelo gehanteerde uitgangspunt van het gemiddelde aanbod in een jaar.

Gemeente	Eenpersoons huishouden		Meerpersoons huishouden		Eenpersoons huishouden		Meerpersoons huishouden	
	eigenaar 2023	rangorde	eigenaar 2023	rangorde	huurder 2023	rangorde	huurder 2023	rangorde
Almelo	€ 967	12	€ 1.011	12	€ 433	7	€ 477	7
Borne	€ 936	7	€ 967	9	€ 380	5	€ 410	5
Dinkelland	€ 862	4	€ 890	3	€ 401	6	€ 429	6
Enschede	€ 938	9	€ 966	8	€ 536	13	€ 565	12
Haaksbergen	€ 1.039	14	€ 1.039	13	€ 573	14	€ 573	14
Hellendoorn	€ 937	8	€ 937	7	€ 493	10	€ 493	9
Hengelo	€ 889	5	€ 928	6	€ 489	9	€ 528	11
Hof van Twente	€ 963	11	€ 1.003	11	€ 526	12	€ 566	13
Losser	€ 1.028	13	€ 1.059	14	€ 252	2	€ 283	2
Oldenzaal	€ 856	3	€ 892	4	€ 357	4	€ 393	4
Rijssen-Holten	€ 657	1	€ 708	1	€ 338	3	€ 389	3
Tubbergen	€ 779	2	€ 807	2	€ 176	1	€ 204	1
Twenterand	€ 940	10	€ 981	10	€ 440	8	€ 481	8
Wierden	€ 890	6	€ 915	5	€ 495	11	€ 521	10
Overijssel	€ 867		€ 896		€ 420		€ 448	
Nederland	€ 867		€ 944		€ 346		€ 436	

Het type huishouden is nauwelijks van invloed op onze rangorde in de regio. Bij het onderscheid huurder of eigenaar is dat wel het geval. We hebben naar verhouding met de regio een relatief lage ozb en een relatief hoge combinatie van afvalstoffen- en rioolheffing.

6.1.5 Gerealiseerde kwijtscheldingen

De gemeente moet bij het vaststellen van kwijtschelding landelijke regels toepassen. De regels zijn opgenomen in de Leidraad Invordering en zijn gebaseerd op normen voor inkomen en vermogen, die het ministerie van SZW 2 maal per jaar vaststelt. Inwoners die kwijtschelding aanvragen worden getoetst op de inkomensnorm en de vermogensnorm. Inwoners die al kwijtschelding genieten komen in aanmerking voor automatische kwijtschelding.

Gemeenten kunnen ruimhartiger kwijtschelden dan de Leidraad aangeeft. Gemeente Hengelo hanteert hiervoor volgende uitgangspunten:

- bij de normkosten van bestaan wordt uitgegaan van 100% van de bijstandsnorm (Leidraad 90%);
- Voor de OZB, onderhoudsrecht begraven, rioolheffing en voor het vast recht bij de afvalstoffenheffing is kwijtschelding mogelijk, waardoor minima geen gemeentelijke woonlasten betalen;
- voor extra containers wordt geen kwijtschelding afvalstoffenheffing verleend evenals voor rioolheffing bij een grondslag > 500m³;
- ondernemers zijn voor de privébelastingen gelijk gesteld met particulieren;
- kosten voor kinderopvang worden in aanmerking genomen als uitgaven bij de berekening van de betalingscapaciteit;
- bij de normkosten van bestaan voor AOW'ers wordt uitgegaan van 100% van de netto AOW-norm.

Voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen in het kader van het minimabeleid is in 2023 uit gegaan van een totaalbedrag van € 1.345.000. In werkelijkheid is € 1.327.000 kwijtgescholden.

Dit bedrag is als volgt onder te verdelen naar de soorten heffing:

Kwijtschelding per heffing	Begroot na wijz. 2022	Werkelijk 2022	Begroot na wijz. 2023	Werkelijk 2023
Rioolheffing	824	713	840	757
Afvalinzameling	500	549	500	565
OZB	2	1	2	2
Grafrechten	3	3	3	3
Totaal kwijtschelding	1.329	1.266	1.345	1.327

Vorig jaar hebben we gemeld, dat de kwijtscheldingen achter bleven bij de verwachting. In 2023 is het volume kwijtschelding bijna op het verwachte niveau.

6.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

6.2.1 Beleidsnotities

Titel	Raadsbesluit
Beleidsnota Integraal Risicomanagement Weerstandsvermogen 2018-2022	2271956
Beleidsnota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2027	3527899

6.2.2 Doelen

Bereiken?	Doen?
Aandacht voor strategisch risicomanagement	Binnen het risicomanagementbeleid wordt gesproken over integraal risicomanagement, wat betekent dat niet alleen de (wettelijke) richtlijnen worden gevolgd, maar dat er ook een brede bevordering van risicobewustzijn plaatsvindt op alle niveaus binnen de organisatie. Risicomanagement wordt niet gezien als een aparte activiteit, maar als een integraal onderdeel van alle managementprocessen. Dankzij het aangepaste format voor collegevoorstellen en raadsadvies zien we een groeiende focus op risico's. Door deze op te nemen in het advies worden de risico's beter zichtbaar, wat een positieve invloed heeft op de discussie over risico's en op het bewustzijn daarvan. De strategische agenda wordt gekenmerkt door omvangrijke projecten en programma's met aanzienlijke risico's. Daarom zijn we in 2023 begonnen met het opzetten van projectcontrol, met als doel om bewuste afwegingen te maken bij het omgaan met risico's. Door projectcontrol te ontwikkelen, bewaken we de doelstellingen en resultaten die we willen behalen
Nieuw risicomanagement beleid 2023-2026	In 2023 hebben we het beleid risicomanagement geactualiseerd. De kaders weerstandsvermogen zijn hernieuwd. Ook hebben we aansluiting gezocht bij de programma's in de P en C Stukken. En we redeneren vanuit de doelstellingen die zijn opgesteld onder de programma's.
De implementatie van een risicomanagement-systeem	De gemeente heeft in 2023 een nieuw risicomanagement systeem geïmplementeerd en in gebruik genomen. Dit nieuwe systeem ondersteunt het risicomanagement en biedt de mogelijkheid om aanbevelingen te monitoren.
Aandacht voor integrale control	In 2023 hebben we risicodialogen gevoerd, waarbij we risico's vanuit verschillende perspectieven in kaart hebben gebracht en hebben geanalyseerd welke impact een risico kan hebben op de organisatie.

6.2.3 Indicatoren

De indicatoren zijn opgesteld conform het risicomanagement beleid dat in 2023 is vastgesteld.

Indicator	Waarde
Begrotingssaldo (* € 1.000)	De begroting is in 2024 en 2025 financieel sluitend. <i>Stand van zaken</i> Het verloop van het meerjarenperspectief in de primitieve Beleidsbegroting 2024-2027 toont een begrotingssaldo van: 2024: 471 (voordeel) 2025: 1.019 (voordeel) 2026: -1.399 (nadeel) 2027: -2.942 (nadeel)

Indicator	Waarde
Kaders weerstandsmorgen	Op 1 februari 2023 heeft de gemeenteraad de beleidsnota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2027 vastgesteld.
Incidentele weerstandscapaciteit (* € 1.000)	<p>Op basis van de beleidsnota beschouwen we als incidentele weerstandscapaciteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de vrij aanwendbare reserves d.w.z. de algemene reserve 'sec' - de post onvoorzien incidenteel <p><i>Stand van zaken</i> De incidentele weerstandscapaciteit is ultimo 2023: - vrij aanwendbare reserve =algemene reserve 'sec' : 74.162 - post onvoorzien incidenteel: 116</p>
Structurele weerstandscapaciteit	<p>Op basis van de beleidsnota is de structurele weerstandscapaciteit de onbenutte belastingcapaciteit.</p> <p><i>Stand van zaken</i> De gemiddelde woonlasten voor een gemiddeld gezin (eigenaar) in de gemeente Hengelo bedraagt in 2023 € 815. Het landelijk gemiddelde is € 944. Voor 2023 is de benutte belastingcapaciteit dus 86,3% van het landelijk gemiddelde. Als we de onbenutte belastingcapaciteit van 13,7%, zijnde € 129 vermenigvuldigen met het aantal huishoudens, ruim 38.300, komen we uit op een onbenutte belastingcapaciteit van € 4.944.000.</p>
Benodigde weerstandscapaciteit (* € 1.000)	<p>Het benodigde weerstandsvermogen bepalen we door de geïdentificeerde risico's uit te drukken in euro's.</p> <p>Omdat de kans dat alle risico's zich tegelijkertijd voordoen zeer beperkt is, passen we een zogenaamde Monte Carlo-analyse toe. Bij deze techniek wordt het optreden van de verschillende risico's in diverse scenario's vele malen gesimuleerd. Door deze methode hebben we een beeld van het benodigde weerstandsvermogen in vrijwel alle denkbare scenario's.</p> <p><i>Stand van zaken</i> Alle risico's zijn opgenomen in ons risicomanagement systeem Naris Next. In dit systeem wordt er de Monte Carlo-analyse (zekerheidspercentage 90%) uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de benodigde weerstandscapaciteit € 20.069 is.</p>
Weerstandsvermogen (* € 1.000)	<p>Op basis van de kaderstelling bestaat het beschikbaar weerstandsvermogen uit de algemene reserve 'sec', onvoorzien incidenteel en de onbenutte belastingcapaciteit.</p> <p>Het beschikbaar weerstandsvermogen was eind 2023 € 79.222 (74.162 + 116 + 4.944 (structureel)) en neemt af tot € 66.561 eind 2027. De afname is het gevolg van de inzet van de algemene reserve voor m.n. de dekking van de incidentele lasten in de Beleidsbegroting 2024-2027, het ingroepad en het transitiebudget sociaal domein (zie Transitieplan sociaal domein).</p> <p>De weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden die de gemeente heeft om onverwachte, niet-begrote kosten of tegenvallende inkomsten te kunnen dekken. De weerstandscapaciteit (weerstandratio) eind 2023 berekenen we als volgt:</p> $\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$ <p>Uit deze berekening volgt een ratio. Om te bepalen of het weerstandsvermogen op het gewenste niveau is, bekijken we in welke waarderingscategorie de ratio valt. We hanteren de waarderingscategorieën zoals hieronder weergegeven:</p> <p><i>Klasse - Ratio - Betekenis</i> A - > 2,0 - Uitstekend B - 1,4 tot 2,0 - Ruim voldoende C - 1,0 tot 1,4 - Voldoende D - 0,8 tot 1,0 - Matig E - 0,6 tot 0,8 - Onvoldoende F - < 0,6 - Ruim onvoldoende</p> <p><i>Stand van zaken</i> De beschikbare weerstandscapaciteit is € 79.222 De benodigde weerstandscapaciteit is € 20.069</p> <p>Eind 2023 is het ratio weerstandsvermogen 3,9. Dit is uitstekend volgens onze eigen beleidsnorm. In vergelijking met de Beleidsbegroting 2024-2027 is dit ratio verbeterd van 3,2 naar 3,9. Dit heeft met name te maken met de storting van het resultaat van de 2e Beleidsrapportage 2023 (€ 4,6 miljoen) in de algemene reserve en een lagere onbenutte belastingcapaciteit in 2024 (1,3 miljoen). Ten opzichte van de Beleidsbegroting 2024-2027 is de benodigde weerstandscapaciteit nu (€ 0,2 miljoen) hoger.</p> <p>Door de inzet van de algemene reserve de komende jaren komt de verwachte ratio weerstandsvermogen eind 2027 uit op 3,3. Dit is nog steeds uitstekend.</p>

De inzet van het bovenmatige deel van de algemene reserve, met inachtneming van (ruim) voldoende weerstandsratio, zal met name worden betrokken bij de verdere uitwerking van de strategische agenda. Ook zullen we bezien of we een deel van de algemene reserve kunnen inzetten bij de (nog op te stellen) Zomernota 2024-2028. Dit is mede afhankelijk van de ontwikkelingen die de komende periode nog op ons af komen (bijv. nieuw kabinet/regeerakkoord).

6.2.4 Overzicht belangrijkste risico's

Thema	Risicogebeurtenis	Mogelijk gevolg
Arbeidsmarkt	Door krapte op de arbeidsmarkt kunnen vacatures binnen de gemeente onvoldoende worden ingevuld.	Doelstellingen kunnen niet behaald worden. Uitval/ziekteverzuim door hogere werkdruk. Personeelskosten lopen op door meer inhuur.
Inflatie	Door de hoge inflatie nemen kosten toe voor zowel de gemeente als inwoners en bedrijven.	Armoede onder inwoners, waardoor bijvoorbeeld de vraag naar zorg en schuldhulpverlening toeneemt. Ondernemers en organisaties hebben steun nodig.
Samenwerking met andere partijen	Onze samenwerkende partners staan onder druk door bijvoorbeeld tekort aan arbeidskrachten, vrijwilligers of toenemende kosten/hoge rentes.	Projecten binnen de gemeente worden duurder of moeten op kwaliteit inleveren doordat de kosten te hoog worden Voorzieningen in de gemeente staan onder druk of vallen uit, denk aan het onderwijs, zorgaanbieders, sportverenigingen en culturele instanties.
Onvoldoende middelen vanuit het Rijk	Door bezuinigingen vanuit het Rijk ontvangt de gemeente te weinig middelen.	De gemeente kan projecten niet realiseren of worden vertraagd in ontwikkelingen omdat ontwikkelaars en bedrijven niet kunnen investeren en realiseren. Doelstellingen kunnen niet behaald worden doordat er onvoldoende financiële middelen zijn. (Ravijnjaar)

Onderstaande cirkeldiagram geeft de verdeling van de financiële risico's per programma weer. Er zijn een paar programma's die een groter risico hebben dan andere programma's. De uitgebreide beschrijving staat in de risicoparagraaf van de programma's en in paragraaf 6.4 Grondbeleid. We lichten ze hier nog kort toe:

- Programma 9 Bestuur en ondersteuning. Dit programma bevat veel van de overkoepelende thema's zoals hierboven beschreven. Daarnaast zit hierin het risico op cybercriminaliteit en alle mogelijke gevolgen hiervan voor de organisatie.
- Grondexploitaties 2.0. Hierin zitten de risico's op alle grondexploitaties, daarbij gaat het om grote bedragen en daarbij behorende risico's in de huidige economie. Zie hiervoor de paragraaf grondbeleid
- Programma 8 Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing (exclusief grondexploitaties). Hierin zit de grote verandering en risico's op het gebied van duurzaamheid, maar ook de complexe opgave die de gemeente heeft voor de woningmarkt heeft effect op dit programma.
- Programma 6 Sociaal domein. Dit programma met daarin Jeudwet, Wmo en Participatiewet heeft een risico op financiële tekorten vanwege onzekerheden van rijksinkomsten en hogere vraag naar zorg en ondersteuning.

Ten aanzien van Grondexploitaties wordt verwezen naar de paragraaf 'grondbeleid'. Gezien de economische en stedelijke ontwikkelingen zijn er de nodige uitdagingen. We zien dat investeerders terughoudend zijn waardoor ontwikkelingen vertragingen oplopen. Dit in combinatie met de krapte op de woningmarkt maakt dat we hier continu aandacht voor moeten hebben.

De herinrichting van het marktplein in de binnenstad is gereed. Daarnaast zien we door marktomstandigheden, (gestegen rente, toenemende onzekerheid, gestegen bouwkosten) dat ontwikkelaars afhaken of op de rem trappen. Dit leidt tot vertraging van projecten. De gewenste positieve kwaliteitsimpulsen laten hierdoor langer op zich wachten. Ook is er aandacht voor de ontwikkelingen Lange Wemen. Dit gezien de omvang en complexiteit van het project.

De gemeente Hengelo heeft afgelopen jaren diverse omvangrijke subsidies binnen weten te halen. O.a. enkele voor de woningbouwimpuls. Het risico bestaat dat we niet kunnen voldoen aan de subsidievoorwaarden. Bijvoorbeeld doordat woningbouw vertraging oploopt of uitgesteld wordt. De kans bestaat dat we de gelden moeten terugbetalen aan het rijk/provincie.

Binnen het sociaal domein zien we een toenemende omvang en complexiteit in de vraag naar zorg en ondersteuning. De vergrijzing van de bevolking, de uitdagingen met betrekking tot de opvang van statushouders, Oekraïners en vluchtelingen, en de groeiende complexiteit van jeugdzorg dragen hieraan bij. Het is essentieel dat we samen met onze partners de benodigde ondersteuning kunnen bieden aan de kwetsbare inwoner die dat nodig heeft. De veranderende vraag, gecombineerd met het groeiende tekort aan personeel in de zorgsector, kan de kwaliteit en betaalbaarheid van zorg in gevaar brengen.

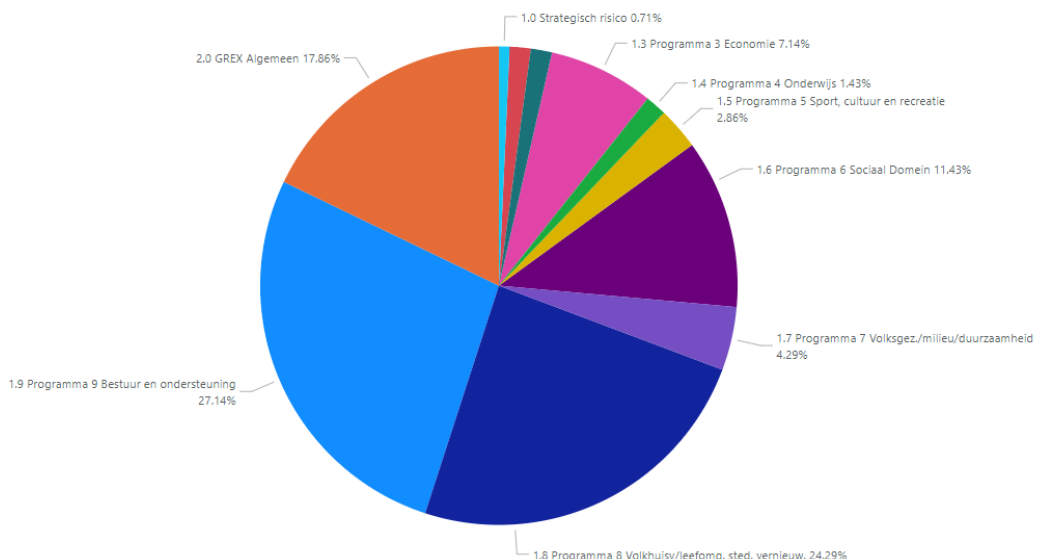
Tegelijkertijd worden we steeds vaker geconfronteerd met tijdelijke regelingen en nieuwe wet- en regelgeving vanuit de overheid, waardoor onze verantwoordelijkheden toenemen. Dit legt extra druk op onze organisatie en die van onze partners. Om op deze ontwikkelingen in te kunnen spelen zijn we begonnen met de implementatie van het transformatieplan voor het sociaal domein.

De kwaliteit van de IT omgeving en informatieveiligheid wordt steeds belangrijker. Overheden zijn in 2023, van alle sectoren, het hardst geraakt door cyberincidenten. Door de toenemende digitalisering is de kans op en de impact van een hack groot. Als systemen uitvallen, wordt het lastiger om onze gemeentelijke taken uit te voeren, wat zowel financiële als bestuurlijke gevolgen heeft. Dit kan ook gevolgen hebben voor onze inwoners. Om het risico te beperken is het belangrijk dat we continue investeren in de IT omgeving en bewustzijn creëren over onze informatieveiligheid.

In het jaar 2023 bleef energiearmoede een kwestie onder de inwoners van onze gemeente. Om deze uitdaging aan te pakken, hebben we verschillende initiatieven genomen om zowel individuen als organisaties te ondersteunen bij het implementeren van energiebesparende maatregelen. Door deze maatregelen te implementeren, streven we ernaar het energieverbruik van woningen en gebouwen te verminderen. Echter, er blijft een risico bestaan dat deze inspanningen niet toereikend zijn, wat kan resulteren in aanhoudende energiearmoede onder inwoners en organisaties.

Ook binnen de gemeente ondervinden we de impact van de krapte op de arbeidsmarkt. Het blijkt lastig om vacatures te vervullen, wat onze ambities belemmert. In 2023 hebben we daarom onze communicatiestrategie hernieuwd. We streven ernaar een aantrekkelijke werkgever te zijn en willen daarom creatieve strategieën gebruiken om zowel jong talent als zij-instromers aan te trekken, terwijl we tegelijkertijd investeren in het behoud van onze huidige medewerkers. De krapte op de arbeidsmarkt brengt echter risico's met zich mee, zoals hogere kosten voor inhuur en het niet behalen van onze doelen of het niet leveren van de gewenste kwaliteit.

Spreiding van de risico's

6.2.5 Kengetallen

Wij presenteren de kengetallen, die landelijk zijn afgesproken. Aan de hand van deze kengetallen worden gemeenten vergeleken. De kengetallen geven elk afzonderlijk een andere kijk op een gezondheidsaspect van de financiële huishouding van de gemeente.

Omschrijving kengetal	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023
1a. Netto schuldquote	123,4%	120,5%	107,8%
1b. Netto schuldquote gecorr. voor alle verstrekte leningen	49,3%	52,9%	40,2%
2a. Solvabiliteitsratio	16,3%	17,7%	18,4%
2b. Solvabiliteitsratio gecorr. voor leningen woningcorporatie	24,6%	26,3%	26,8%
3. Grondexploitatie	13,5%	19,2%	11,1%
4. Structurele exploitatieruimte	4,3%	-0,5%	1,3%
5. Gemeentelijke belastingcapaciteit	86,3%	86,3%	86,3%

1. Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft de verhouding aan tussen schuld en baten. Het wordt berekend door de netto schulden (schulden -/- vorderingen/middelen) te delen door de totale baten vóór reservemutaties. Het kengetal beoogt een indicatie te geven van de druk van de kapitaallasten op de exploitatie. De VNG adviseert om boven de 130% schulden af te bouwen. Daar zitten nu ruim onder. Doordat onze liquide middelen verruimd zijn hebben we in 2023 nog geen lening hoeven aan te trekken.

De schulden bestaan nog steeds voor een groot deel uit leningen die we hebben aangetrokken en aan wooncorporatie Welbions verstrekken. Als alle verstrekte geldleningen worden geëlimineerd, komt onze schuldquote op 40%. Welbions-leningen worden gehandhaafd tot einde looptijd. Er wordt geen nieuwe lening meer verstrekt.

2. Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft de verhouding aan tussen het eigen vermogen (de reserves) en het balanstotaal. Een groot aandeel eigen vermogen betekent veel mogelijkheden om risico's op te vangen en meer mogelijkheden om toekomstige investeringen te financieren. Een laag percentage daarentegen betekent veel vreemd vermogen en dus ook daarbij behorende financieringslasten. VNG en provincie hanteren als signaleringswaarde een minimum van 20%.

Ook hier kijken we naar de effecten van de woningcorporatieleningen. Dit is een beleid waarin we van de meeste gemeenten afwijken. Daarom hebben we ook de solvabiliteit opgenomen als het saldo van de leningen van Welbions gecorrigeerd worden op het balanstotaal. We zitten dan niet meer in het "rode gevarengedebied", dat onder de signaleringsgrens ligt.

3. Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft de verhouding tussen de boekwaarde van de grond en de totale baten vóór reservemutaties. Een hoog percentage wordt als kwetsbaar gezien. De boekwaarde moet immers worden terugverdiend en daarin zit altijd enig risico.

Dit kengetal is signalerend, maar geeft naar onze mening geen inzicht in de risico's van grondexploitaties. De jaarlijkse herzieningen en de voorzichtigheid die wordt betracht bij het voorspellen van resultaten zijn veelzeggender. Zie hiervoor de paragraaf grondbeleid.

De signaalgrens is maximaal 20%. Een aantal jaren geleden zaten we hier boven. Nu is ook dit kengetal door afnemende boekwaardes grondexploitaties sterk verbeterd tot 11,1%.

4. Structurele exploitatieruimte

In het totale rekeningsaldo is geen rekening gehouden met het onderscheid tussen structurele en incidentele baten en lasten. Om de structurele exploitatieruimte te bepalen worden de totale lasten en baten verminderd met de incidentele lasten en baten. Het structurele exploitatiesaldo is belangrijk, omdat we, met betrekking tot voorspellingen voor de toekomstige financiële gezondheid, deze als basis kunnen aanhouden. Het sturen op alleen een eindresultaat leidt tot verkeerde keuzes voor de toekomst. Een positief percentage is gewenst. We scoren 1,4%.

5. Belastingcapaciteit

Met dit kengetal wordt de hoogte van de lokale lastendruk vergeleken met het landelijk gemiddelde. Tussen de 95 en 105% wordt als "neutraal" gedeut. Een lager percentage geeft aan dat er meer ruimte is om belastingen te verhogen tot het gemiddelde niveau in Nederland. Met 86,3% is er (hypothetisch) 13,7% ruimte ten opzichte van het Nederlands gemiddelde, € 129 per huishouden en circa € 4,9 miljoen aan te verhogen baten. De forse verruiming is te verklaren doordat nationaal belastingen harder zijn gestegen dan in Hengelo.

De financiële positie van de gemeente

Aan het verloop van de kengetallen zien we dat we op alle fronten verbeteren of gelijk blijven. Dat betekent dat we financieel weerbaarder zijn geworden in de laatste jaren. Echter hebben we vanaf 2026 te maken met structurele begrotingstekorten.

6.3 Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen zoals wegen, groen, riolering, haven en gemeentelijke gebouwen zijn van groot belang voor het functioneren van onze gemeente op het gebied van leefbaarheid, veiligheid, verkeer, vervoer en recreatie. Een groot deel van het gemeentelijk vermogen is geïnvesteerd in kapitaalgoederen. Onderhoud en beheer is nodig om de veiligheid te waarborgen en kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het beheer en onderhoud van onze wegen, riolering, water, openbaar groen en gemeentelijke gebouwen is een grote inzet van onze middelen gemoeid. De lasten van de kapitaalgoederen zijn onderdeel van de verschillende programma's. Deze paragraaf geeft een integraal inzicht in de kaders, ontwikkelingen, onderhoudstoestand en kosten van onze kapitaalgoederen over de programma's heen.

Het kort cyclisch onderhoud van de openbare ruimte is ondergebracht bij de uitvoeringsorganisatie SWB/Gildebor. Zij houden de dienstverlening en de kwaliteit van de openbare ruimte op peil én creëren arbeidsplaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De afgelopen jaren is gestreefd naar een vitale organisatie waarmee efficiencyoptimalisatie kon worden gerealiseerd. Hiermee kan SWB/Gildebor de vastgestelde kwaliteit van dienstverlening en beheer en onderhoud van de openbare ruimte leveren én meer mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt toeleiden naar regulier werk.

In 2019 is gestart met een doorkijk naar de toekomst voor de kapitaalgoederen. Voor de kapitaalgoederen wegen, civiele kunstwerken, openbare verlichting, groen en rioleringen is in de Zomernota 2023-2027 een voorstel gedaan om middelen beschikbaar te stellen voor vervangingen. Dit voorstel is vastgesteld en opgenomen in de meerjarenbegroting. De ingezette systematiek zal jaarlijks bijgesteld worden om blijvend een doorkijk te hebben in de meerjarenbegrotingen. In deze paragraaf wordt een beeld geschetst hoe de werkelijke onderhoudsbedragen zich verhouden tot de grote.

6.3.1 Wegen

Volumes

Cementbeton	139.739	M ²
Dicht asfaltbeton	1.949.118	M ²
Elementen	2.786.475	M ²
Halfverharding	179.004	M ²
Overige	32.584	M ²
Totaal	5.086.920	M²

Waaronder

Fietspad	362.765	M ²
Rijbanen	2.704.726	M ²
Voetpad	1.220.717	M ²

Grote projecten en ontwikkelingen; wat hebben we gedaan.

- Na een participatietraject met bewoners stemde de raad in 2023 in met het nieuwe ontwerp van de Bankastraat. In 2023 is gestart met het veiliger en groener maken van de straat. De maximale snelheid gaat naar 30 kilometer per uur, in overeenstemming met het Mobiliteitsplan 2040. Langs de straat wordt de F35 doorgetrokken, het laatste lange stuk van de F35 wat in Hengelo nog ontbreekt. Gestart eind 23
- Er zijn maatregelen genomen om de verkeersveiligheid te verbeteren in 30 kilometer per uur zone woonstraten, zoals de Industriestraat en Landmansweg.
- De herinrichting van winkelcentrum Groot Driene is in 2023 gestart. Onderdeel van deze herinrichting is ook het verbeteren van de verkeersveiligheid rondom het winkelcentrum. We passen daarvoor de rotonde bij de Staringstraat aan. Als deze werkzaamheden zijn afgerond leggen we een nieuwe rotonde aan op de hoek PC Hoofltaan-Laan van Driene. Hiervoor heeft de Provincie Overijssel subsidie toegekend. De uitvoering hiervan volgt in 2024.

Financiën:

Via de Zomernota zijn investeringsbedragen vastgesteld om ook in wegen en trottoirs te investeren. Hiermee worden verhardingen vervangen door nieuwe bestratingen of een nieuwe asfaltconstructie. De middelen zullen jaarlijks bijgesteld worden middels de afgesproken systematiek van onderhoud kapitaalgoederen. Er wordt voor de vervangingen van de wegen nu jaarlijks gereserveerd. De budgetten zijn normaliter voldoende om de wegen te blijven laten voldoen aan de landelijke CROW richtlijnen. Echter, het afgelopen jaar zijn de brandstof- en materiaalkosten sterk toegenomen. Dit als gevolg van flink stijgende energieprijzen en de schaarste van materiaal. Niet alleen hebben wij te maken gehad met meerkosten, wij hebben ook te maken gehad met vertragingen in leveranties van materiaal waardoor niet alle vervangingen zijn uitgevoerd. Daarnaast zagen wij ook dat door krapte op de arbeidsmarkt de personeelskosten toenemen. Al met al zijn de kosten sterk toegenomen en de verwachting is dat dit nog voortduurt.

De budgetten zijn :

Wegen, Verkeer en Vervoer	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Salarissen en sociale lasten	964.551	1.176.091	-211.540
Kapitaallasten ¹	644.123	614.014	30.109
Exploitatie-en onderhoud	6.889.129	7.120.086	-230.957
	8.497.803	8.910.191	-412.388

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

6.3.2 Groen

Volumes

Bomen	37.677	st.
Natuurlijke beplanting	832.166	M ²
Cultuurlijke beplanting	242.584	M ²
Gras	3.783.384	M ²

Grote projecten en ontwikkelingen; wat hebben we gedaan.

- In 2023 is het nieuwe marktplein opgeleverd met veel ruimte voor groen en water. Kort daarna zijn we gestart met de herinrichting van het Wetplein, waarbij het eerste deel van de nieuwe kerktuin is ingericht en aangeplant. Ook is het groen bij de Bellinckhof opgeknapt; verouderde plantvakken en slechte bomen zijn verwijderd en zijn diverse bomen, bosplantsoen en lage heesters aangeplant. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan het verhogen van de biodiversiteit en het verminderen van hittestress.
- Samen met de wooncorporatie Welbions werken we aan een klimaatbestendige stad met ruimte voor groen en water. Zo hebben we samen in 2023 de Bloemenbuurt aangepakt waarbij meer ruimte is ontstaan voor groen en waterberging in combinatie met verblijfplekken.
- In 2020 is er voor vier jaar een investeringsbedrag van € 150.000 per jaar beschikbaar gesteld voor het vergroenen van de wijken onder de naam Van Grijs naar Groen. Bij het vergroenen van de wijken krijgen de inwoners een belangrijke rol bij het bepalen waar en hoe de vergroening uitgevoerd wordt. Inwoners kunnen locaties aanmelden die geschikt zijn om te vergroenen. In 2023 is het project opgestart in de wijken Hengelose Es en Berflo Es.

Financiën:

Voor de vastgestelde onderhoudsniveaus en het reguliere onderhoud zijn de beschikbare onderhoudsbudgetten voldoende. Via de Zomernota zijn investeringsbedragen vastgesteld om ook in het openbaar groen te investeren. Hiermee wordt groen opnieuw aangelegd als dat aan vervanging toe is. De middelen zullen jaarlijks bijgesteld gaan worden middels de afgesproken systematiek van onderhoud kapitaalgoederen. Tevens wordt gekeken of deze vervangingen in combinatie kan worden opgepakt met projecten en andere werkzaamheden die plaatsvinden in de openbare ruimte, zoals rioleringswerkzaamheden en herstraten.

De budgetten zijn :

Groen	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Salarissen en sociale lasten	694.925	724.890	-29.965
Kapitaallasten ¹	42.280	39.398	2.882
Exploitatie- en onderhoud	5.278.392	4.938.669	339.723
	6.015.597	5.702.957	312.640

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

6.3.3 Water en riolering

Volumes

Vrij-verval riool	633.261	M ³
Mechanisch riool	93.199	M ³
Kolken	34.389	St.
Riool pompgemalen	86	St.
Drukriool-installaties	273	St.
Drainage	224.884	M ³

Onderhoudssystematiek

Het in stand houden van de riolering moet doelmatig en tegen zo laag mogelijke kosten gebeuren. Concreet betekent dit dat riolen niet worden vervangen zolang uitstel verantwoord is of alternatieven beschikbaar zijn. Het rioolvervangingsplan is gebaseerd op risicogestuurd beheer. Hierbij worden de onderhoudsinspanningen afgewogen ten opzichte van het verwachte voorkomen en gestuurd op de gevolgen van schade. De keuze voor vervanging, relining of deelreparaties blijft altijd maatwerk. Als er acute en onverwachte schades ontstaan aan het riool, worden planning en aanpak hierop aangepast.

De gevolgen van de klimaatveranderingen maken steden minder leefbaar. Hitte, droogte, luchtkwaliteit en wateroverlast stellen ons voor nieuwe opgaven. We nemen maatregelen door extra groen en water in de stad te combineren om zodoende de wateroverlast en hittestress terug te dringen en om Hengelo veel minder stenig en dus groener te maken. Bij alle projecten nemen we dit als uitgangspunt. Door het slim combineren is er beperkt aanvullende financiering nodig.

Relevante beleidsnota's

Zie: 5.2.7 Beheer Openbare Ruimte en Duurzaamheid.

Grote projecten en ontwikkelingen; wat hebben we gedaan

- We zijn verder gegaan met het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten van Hengelo, waaronder een deel van de binnenstad. Zo zijn de werkzaamheden aan het Marktplein afgerond, waarmee de leefbaarheid in de binnenstad is verbeterd. Ook zijn wij gestart met de uitvoering van het Wetplein; een project waarbij klimaatadaptatie hand in hand gaat met het waterbergend vermogen van de stad.
- Samen met wooncorporatie Welbions hebben wij de Bloemenbuurt klimaatbestendig en waterrobuust ingericht. Bij renovatie van de woningvoorraad is ook de buitenruimte aangepast. In de wijk is gescheiden stelsel aangelegd, is de verstening aangepakt en zijn diverse robuuste wadi's gerealiseerd met mogelijkheden voor verblijf. De sociale cohesie binnen de wijk is, samen met de aanpak van wateroverlast en droogteproblematiek, daarmee verbeterd.
- De herinrichting van de Elsbeek tot aan de Paul Krugerstraat is afgerond. Dit project was een samenwerking tussen gemeente, waterschap en Welbions. Aanwonenden zijn nauw betrokken geweest binnen het proces.
- Er is een begin gemaakt met het ontwerp voor de herinrichting van de Drienerbeek tussen de Paul Krugerstraat en de Wemenstraat.
- De rioleringswerkzaamheden in de Anthoniusstraat zijn afgerond. In deze straat is de riolering vervangen en is drainage aangebracht.
- De relining van het riool in de Bergweg is uitgevoerd.

- In juni 2023 hebben de gemeente en het waterschap Vechtstromen een nieuwe samenwerkingsovereenkomst voor de Hengelose beken ondertekend. Deze wateragenda vormt de basis voor het continueren van de samenwerking om Hengelo waterrobuust en klimaatbestendig te maken en gelijktijdig de leefomgeving kwalitatief te verbeteren.
- In oktober 2023 heeft de gemeente het Programma Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld. Dit programma vervangt het Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2022 en sluit aan bij de Omgevingswet. Het programma zorgt voor duidelijk en uniforme beleidsuitgangspunten en een gedegen uitvoeringsagenda voor water, riolering en klimaatadaptatie.

Financiën

De budgetten voor regulier en groot onderhoud zijn vastgesteld in het GRP en waren voor de uitgevoerde werkzaamheden voldoende. In oktober 2023 is het nieuwe Programma Water en Riolering 2023-2027 vastgesteld. Hoewel het beheer meer risicogestuurd plaats vindt is de verwachting dat het budget voldoende blijft om de eisen die aan de functionaliteit en veiligheid worden gesteld, ondanks de onzekere markt, te waarborgen. Mocht een riolering onverhoopt eerder moeten worden vervangen dan gepland dan kan dit vaak worden opgelost door een andere geplande vervanging naar achteren te schuiven. De planmatige aanpak van riolering is altijd dynamisch en maatwerk.

Op het gebied van riolering en waterhuishouding wordt samengewerkt met de Twentse gemeenten, het Waterschap Vechtstromen, de provincie Overijssel en Vitens (Twents waternet). Met zogenaamde werkplaatsen wordt door gezamenlijk onderzoek geprobeerd kostenbesparingen te realiseren in de waterketen en watersysteem. Het Twents waternet werkt daarnaast ook intensief samen op het gebied van klimaatadaptatie. Daarbij wordt ook in een kleiner verband, de Klimaat Actieve Stad (KAS) bestaande uit Hengelo, Enschede, Almelo, Waterschap Vechtstromen en Welbions, samengewerkt aan klimaatadaptatieve maatregelen. Hierdoor profiteert Hengelo optimaal van efficiënte samenwerking en kennisdeling om zo haar slagkracht in aanpak te verstevigen.

Water, onderdeel Riolering	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Salarissen en sociale lasten	409.660	375.095	34.565
Mutatie voorzieningen	2.796.570	3.420.127	-623.557
Kapitaallasten ¹	1.756.281	1.754.497	1.784
Exploitatie-en onderhoud	3.690.227	3.523.235	166.992
Overhead en BCF	1.568.997	1.568.997	-
Belastingen op producenten en huishoudens	-11.003.898	-11.378.276	374.378
Kwijtschelding	782.163	736.325	45.838
	-	-	-

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

Water, onderdeel Waterlopen	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Salarissen en sociale lasten	34.684	4.657	30.027
Kapitaallasten ¹	593	524	69
Exploitatie-en onderhoud	205.178	153.298	51.880
	240.455	158.479	81.976

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

6.3.4 Fysiek havenbeheer

Onderhoudssystematiek

In 2020 is een meerjarige onderhoudsplanning voor groot onderhoud aan de havens opgesteld. Om deze werkzaamheden te bekostigen is de voorziening groot onderhoud Haven ingesteld. Binnen deze voorziening zijn onder andere het 'op diepte houden' en het in stand houden van kades en oevers opgenomen.

Relevante beleidsnota's

Havengeldverordening

Beleidskader

De wethouders van de gemeenten Almelo, Enschede, Hengelo, Hof van Twente en Lochem hebben in een eerder stadium de Samenwerkingsovereenkomst 'Gemeenschappelijk Havenbeheer Twentekanalen' (GHT) getekend.

Huidige staat van onderhoud

Gezamenlijk met de andere gemeenten is per gemeente een inventarisatie uitgevoerd van alle voorkomende voorzieningen in de haven zoals de damwanden, remmingwerken en voorzieningen voor schippers. De inventarisatie is uitgevoerd door een extern bedrijf, Nepocon. Op deze manier is er een eensluidend beeld van de havens in de genoemde gemeenten. Binnen het havenbedrijf is afgesproken dat er jaarlijks een visuele schouw en inventarisatie wordt gehouden om gebreken en onderhoud tijdig te signaleren.

De te onderhouden onderdelen die voortkomen uit de initiële inventarisatie en de periodieke schouw zijn opgenomen in het meerjarenplan. Het meerjarenplan is gebaseerd op bovenstaande inventarisatie van Nepocon uit 2016. In verband met de vertraging van de werkzaamheden "opwaardering haveninfrastructuur voor klasse Va schepen" is de fasering van het onderhoud aangepast. Uit de periodieke inventarisatie is gebleken dat de geplande activiteiten een jaar uitgesteld kunnen worden, zonder dat daarbij de veiligheid in het geding komt of dat er sprake is van kapitaalvernietiging.

In de financiële regelgeving is bepaald dat een beheerplan niet ouder mag zijn dan 5 jaar. Hierbij dient opgemerkt te worden dat wij wel jaarlijks een actualisatie van het bestaande beheerplan uitvoeren. Een nieuw beheerplan wordt opgesteld nadat een aantal grote investeringen in de haven hebben plaatsgevonden. Deze investeringen zijn de laatste jaren meerdere keren wegens diverse omstandigheden uitgesteld. Er zijn externe factoren zoals uitstel door RWS en uitstel 4 i.v.m. PFAS perikelen, die de voortgang van deze werkzaamheden hebben vertraagd. Wij handhaven de bestaande voorziening ondanks het verouderd beheerplan.

Voor de haven geldt geen indeling van kwaliteitsniveaus voor onderhoud. Het is een gemeentelijke taak de haven veilig, bereikbaar en functioneel te houden. Een aantal bedrijven hebben eigen voorzieningen om te laden en te lossen, andere bedrijven maken gebruik van de 2 gemeentelijke laad- en loskades.

Financiën

De voorziening groot onderhoud Haven wordt jaarlijks gevoed door een dotatie vanuit de exploitatie. Deze jaarlijkse dotatie is bepaald op basis van de verwachte lasten binnen een scope van 10 jaar en is gesteld op € 50.565 per jaar

Fysiek Havenbeheer	Bedrag begroot saldo	Bedrag werkelijk saldo	Bedrag restant saldo
Kapitaallasten ¹	6.234	4.255	1.979
Exploitatie-en onderhoud	0	2.804	-2.804
Mutatie voorzieningen	50.565	50.565	0
	6.234	7.058	-824

¹ Het onderdeel 'kapitaallasten' in de cijfermatige overzichten behoort weliswaar niet tot de scope van deze paragraaf, maar is om wille van de volledigheid hier toch zichtbaar gemaakt.

6.3.5 Gebouwen

Volumes

Gebouwen	Aantal
Wettelijke taak (onderwijs en gymlokalen)	72
Beleidsvolgend vastgoed (cultuur, sport, buurt- en clubhuizen welzijn, parkeren, kinderboerderij)	60
Vastgoed voor een organisatie (incl. Gildebor)	17
Vastgoed in grondexploitaties	3
Overig vastgoed	22

Het gemeentelijk vastgoed bestaat uit 174 gebouwen (één gebouw kan uit meerdere adressen bestaan). Deze zijn voor € 734,5 miljoen verzekerd (herbouwwaarde). Het gemeentelijk bezit aan objecten bestaat onder andere uit scholen, sporthallen, buurthuizen en aankopen in het kader van grondverwerving. Als gevolg van deze diversiteit zijn de onderhoudskosten voor de gebouwen onderdeel van verschillende beleidsprogramma's.

Beheer

Het Vastgoedbedrijf beheert de gemeentelijke vastgoedobjecten. Met 'de gemeentelijke vastgoedobjecten' worden alle verhuurbare objecten bedoeld die in gemeentelijk bezit zijn. De gemeente bezit dit vastgoed als middel om beleidsdoelstellingen te halen. Het hebben van vastgoed is geen doel op zich.

Schoolgebouwen worden niet beheerd door het Vastgoedbedrijf. Schoolgebouwen zijn juridisch eigendom van de schoolbesturen. Pas op het moment dat een school leeg komt te staan komt het volledige eigendom en beheer bij het Vastgoedbedrijf te liggen. Objecten die in een grondexploitatie zijn aangekocht voor de ontwikkeling van een locatie blijven in principe in de grondexploitatie zitten en vallen onder de verantwoordelijkheid van de projectorganisatie. Het Vastgoedbedrijf zorgt wel voor het beheer en onderhoud van deze objecten.

Onderhoudssystematiek

In opdracht van het Vastgoedbedrijf wordt eens per 4 jaar voor een groot deel van het gemeentelijk vastgoed (met uitzondering van de onderwijsgebouwen en de objecten die op korte termijn worden afgestoten) het onderhoudsniveau inzichtelijk gemaakt conform de NEN 2767-systematiek (conditiemeting van gebouwen en installaties door middel van een vastgelegde meet- en registreermethode). Deze informatie is in een meerjarenonderhoudsplanning gezet. Deze onderhoudsplanning bestrijkt een periode van 40 jaar die elk jaar, ten aanzien van de tijdstippen van onderhoud, wordt geactualiseerd. Aan de hand van het huidig en toekomstig gebruik van de vastgoedobjecten wordt dan beoordeeld welke onderhoudswerkzaamheden voor dat doel noodzakelijk zijn, er wordt uit gegaan van minimaal onderhoudsniveau 3 (redelijke conditie) zonder ernstige gebreken.

Veranderingen in het onderhoudsniveau

Er zijn geen veranderingen in het onderhoudsniveau. Voor een groot deel van het gemeentelijk vastgoed zijn in 2021 de herinspecties opgeleverd. De herinspecties zijn uitgevoerd om zodoende goed te kunnen sturen op de onderhoudskosten van het vastgoed en inzicht te hebben in de risico's. Uit de herinspecties is gebleken dat een overgroot deel van de panden niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Bij de panden wordt jaarlijks het benodigde grootonderhoud uitgevoerd waardoor de panden het onderhoudsniveau behouden. In 2024 worden er herinspecties uitgevoerd.

Relevante beleidsnota's

- Kadernotitie "Accommodatiebeleid Sociaal en Vastgoedkaders", vastgesteld in 2021.

Grote projecten en ontwikkelingen

Tijdens onderhoudswerkzaamheden zijn tevens verduurzamingsmaatregelen meegenomen.

Huidige staat van onderhoud

Uit de inspecties die in 2021 zijn opgeleverd is gebleken dat een overgroot deel van de objecten niveau 3 (redelijke conditie) of beter heeft. Alle onderhoudsniveaus en de daar bijbehorende budgetten zijn hiermee in beeld. Voor

de objecten die op korte termijn in aanmerking komen voor verkoop/sloop zijn er geen onderhoudsinspecties uitgevoerd. Het onderhoudsniveau kan voor deze objecten wat lager liggen.

Financiën

De getroffen onderhoudsvoorziening is op basis van het huidige onderhoudsplan toereikend om het huidige onderhoudsniveau te bestendigen. Naast de werkelijke kosten voor groot onderhoud worden er van 2023 circa € 45.000 aan openstaande verplichtingen meegenomen naar 2024. Daarnaast is afgelopen jaar ook minder groot onderhoud uitgevoerd dan gepland, dit onderhoud is doorgeschoven. De komende jaren zal dit ingehaald worden en is passend binnen de kaders van de voorziening.

De budgetten waren:

2023	Begroot	Werkelijk
Regulier onderhoud	1.566.580	1.495.747
Groot onderhoud	1.750.069	1.354.969
Totaal	3.316.649	2.850.716

Deze budgetten zijn uitsluitend ten behoeve van kosten derden. Voor het onderhoud dat door ons eigen personeel wordt gedaan (personeelslasten) zijn separate budgetten opgenomen.

Het onderhoud voor de onderwijsgebouwen (met uitzondering van noodlokalen en leegstaande schoolgebouwen) en de gebouwen die in de grondexploitaties zitten, worden niet vanuit bovengenoemde budgetten bekostigd. Het onderhoud van de objecten in de grondexploitaties worden binnen de grondexploitaties gedekt. Voor de onderwijsgebouwen krijgen de schoolbesturen een rechtstreekse bijdrage van het rijk voor het onderhoud.

6.4 Grondbeleid

Visie gemeentelijk grondbeleid

De Nota Grondbeleid geeft aan welke positie de Gemeente Hengelo inneemt op de grondmarkt en legt de basis voor een transparante en eenduidige werkwijze bij de uitvoering van het grondbeleid van de gemeente. De gemeente Hengelo wil met haar grondbeleid een bijdrage leveren aan de invulling van haar ambities op het terrein van o.a. wonen en economie. Het grondbeleid heeft daarmee een volgend karakter voor andere beleidsvelden en programma's. Maatschappelijk kan het wenselijk zijn om bepaalde ontwikkelingen in de stad te stimuleren of juist af te remmen. Waar nodig pakt het grondbedrijf dan een actieve rol op om zorg te dragen voor een evenwichtige ontwikkeling van de stad.

Actualiteit gemeentelijk grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid vergt maatwerk. In de nota grondbeleid is er daarom voor een situationeel grondbeleid gekozen. Deze flexibele aanpak is aan te passen naar aanleiding van doelen en omstandigheden. De grondposities van de gemeente en marktpartijen zijn sterk bepalend voor de strategie die kan worden gevolgd. De gemeente heeft een sterkere ontwikkelingspositie wanneer gronden in eigendom zijn, dan in de gevallen waar ze geen grondpositie heeft. Met het innemen van strategische posities verkrijgt de gemeente een meer sturende rol in het proces en de planning van gronduitgifte.

Bedrijventerreinen vormen een belangrijke pijler voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Vitale toekomstbestendige bedrijventerreinen zijn belangrijk voor de stad. Aangezien er de afgelopen jaren sprake was van een grote uitgifte, is ons aanbod voor reguliere bedrijvigheid momenteel schaars en kunnen we niet in de volledige vraag voorzien. Verschillende oplossingsrichtingen worden hiervoor verkend. Het afgelopen jaar hebben we (inclusief de Veldkamp, exclusief BXL) voor € 7,0 miljoen aan bedrijvenkavels verkocht. De vooruitzichten (opties) voor de kaververkoop in 2024 zijn gunstig en deze zijn verwerkt in de nog vast te stellen herziening van de grondexploitaties.

De druk op de (sociale) woningvoorraad neemt toe. Dit is een landelijk beeld dat ook in Hengelo zichtbaar is. Vanwege de krapte op de woningmarkt en de stijging van de rente is een koopwoning minder bereikbaar geworden. Dat zorgt voor een toename van wachttijden voor een (sociale) huurwoning. Daarnaast is er een toename van aandachtsgroepen waardoor wachttijden verder kunnen oplopen. Dan gaat het om doelgroepen als studenten, doorstromers vanuit beschermd wonen en mensen in scheiding, arbeidsmigranten, maar ook nieuwkomers als statushouders, asielzoekers en ontheemde Oekraïners. Ondanks dat wij volop inzetten op de realisatie van woningen in de verschillende projecten, moet worden opgemerkt dat er ook externe factoren zijn waar wij minder tot geen invloed op hebben. Zo is er krapte op de arbeidsmarkt en maakt netcongestie het uitdagend om snel woningbouw te realiseren. Ten slotte trekken investeerders zich terug vanwege hoge bouwkosten en lage rendementen die worden veroorzaakt door een toegenomen belastingdruk en de aanstaande 'wet betaalbare huur' die huurinkomsten afremt.

Gezien de economische en stedelijke ontwikkelingen zal de gemeente een weloverwogen ontwikkelstrategie moeten realiseren. De ambities, de aanpak en de risico's moeten zorgvuldig op elkaar afgestemd worden. Het grondbeleid zal daar waar het nodig is, aangepast moeten worden. Vooralsnog houden we het situationeel grondbeleid in stand. Naar verwachting gaan we dit jaar het nieuwe programma grondbeleid vaststellen.

De gemeente laat uiteraard haar grondexploitaties aansluiten bij het Besluit Begroting en Verantwoorden (hierna: BBV). Kort gaan we hieronder nog in op een aantal punten van het BBV die een nadere toelichting behoeven:

Looptijd langer dan tien jaar

De onderstaande twee gemeentelijke grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar. In de grondexploitaties is geen opbrengstenindexering gerekend na tien jaar. Dit is een risico beperkende maatregel waarmee voldaan wordt aan de vereisten van het BBV. Dit betreffen de volgende projecten:

- In Dalmeden verkopen we voornamelijk grotere kavels. Het is de verwachting dat er na de gestelde tienjaarstermijn nog steeds vraag is naar deze kavels;
- In Campus wordt een realistische afzet geraamd door de nog te realiseren verkopen in hetzelfde tempo te faseren als de verkopen in de afgelopen jaren zijn gerealiseerd. Daarmee wordt de tienjaarstermijn overschreden.

Parameters grondexploitaties

Alle gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks middels de herziening grondexploitaties vastgesteld door de Raad. De Raad heeft de parameters, die in de grondexploitaties gebruikt worden, op 31 januari 2024 vastgesteld (zaaknummer 3667702). In de grondexploitaties gaan we uit van het prijspeil in 2024. Deze parameters worden gebruikt om het verwachte resultaat te bepalen:

Omschrijving	2024	2025	2026 t/m 2028	2029 t/m 2033	2034 ev
Kostenindexering GWW	3,0%	2,5%	2,0%	2,0%	2,0%
Kostenindexering plankosten	5,1%	4,7%	4,7%	2,0%	2,0%
Rente	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%	1,4%
Opbrengstenindex bedrijven	Grondprijzennotitie	2% (0% Campus westermaat en gezondheidspark)	2% (0% Campus westermaat en gezondheidspark)	2% (0% Campus westermaat en gezondheidspark)	0% (BBV)
Opbrengstenindex woningbouw	Grondprijzennotitie	0,0%	2,0%	2,0%	0% (BBV)
Opbrengstenindex kantoren	Grondprijzennotitie	0,0%	0,0%	0,0%	0% (BBV)
Opbrengstenindex overig	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Planresultaten grondexploitaties

In de herzieningen van 2024 zijn de grondexploitaties opnieuw berekend. In de onderstaande tabel staat de samenvatting per grondexploitatie voor wat betreft de boekwaarde, eindwaarde, voorziening en de looptijd van de grondexploitaties. Voor de onderliggende gegevens wordt verwezen naar deel II van de herzieningen.:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2023	Eindwaarde jaarrekening 2023	Voorziening 2023	Einde looptijd GREX
<i>Verliesgevend</i>				
Woningbouw				
104 Lange Wemen	2.382.057	-2.566.542	2.516.218	2024
028 Marskant	3.977.942	-2.224.273	2.054.884	2027
101 Broek Noord	5.525.252	-5.476.882	5.160.988	2026
591 Beckum	122.481	-104.567	92.853	2029
HART VAN ZUID				
701 Hijsscheste	3.610.889	-6.300.661	5.706.703	2028
702 De Smelterij	2.750.265	-3.121.341	3.060.138	2024
704 Appendage	1.880.141	-5.062.539	4.495.389	2029
714 De oude Ketelmakerij	-1.401.116	-4.232.755	3.684.868	2030
716 Kanaalzone	-778.148	1.293.780	-1.243.541	2025
717 De Koppeling	6.429.053	-5.227.382	4.925.879	2026
790 De Hofmakerij en De Verbinding	1.392.690	-1.391.443	1.364.160	2024
791 De Hofmakerij	1.069.873	-1.426.529	1.266.717	2029
Bedrijventerrein				
016 Gezondheidspark	13.754.526	-6.946.946	6.047.735	2030
035 Oosterveld	4.664.600	-2.781.495	2.726.956	2024
096 Campus	18.403.719	-11.103.689	8.755.183	2035
Exploitaties buiten gemeentelijke administratie				
De Veldkamp	30.631.023	-26.384.512	17.641.718	2025
BBV De Veldkamp			233.106	2025
Subtotaal verliesgevend	94.415.247	-83.057.776	68.489.954	
<i>Winstgevend</i>				
Contante Waarde				
Woningbouw				
044 Veldwijk Noord	-1.374.829	1.087.091	1.065.776	2024
052 Dalmeden	13.016.517	27.493.924	21.678.772	2035
583 Herontwikkeling Beckumerstraat	-282.521	491.171	472.098	2025
XXX Wijkerslokatie Hemmelhorst	4.449.118	1.797.126	1.564.507	2030
Bedrijventerrein				
Businesspark XL	-7.685.306	11.877.889	11.416.656	2025
Walkatenplein	2.053.411	3.106.909	2.814.023	2028
Subtotaal winstgevend	10.176.390	45.854.111	39.011.832	

Er is een specifieke voorziening opgenomen voor de Veldkamp in de lijn met de regelgeving van het BBV. De gemeente Borne mag, conform het BBV, niet al haar rentelasten in rekening brengen bij de grondexploitatie de Veldkamp. Door de regelgeving heeft de gemeente Borne een nadeel en Hengelo een voordeel. Daarover zijn afspraken gemaakt en jaarlijks wordt een vergoeding van het rentenadeel betaald aan Borne. Voor die betaling is een voorziening getroffen conform de regels van het BBV.

Grondexploitaties die in de bovenstaande tabel bij de boekwaarde een negatief bedrag hebben staan, hebben een spaarsaldo. Voor veruit de meeste grondexploitaties geldt dat niet, aangezien de kosten vrijwel altijd voor de baat komen. De boekwaarden van De Veldkamp, wijkerslocatie Hemmelhorst en Businesspark XL zijn niet opgenomen in de gemeentelijke administratie.

De boekwaarde is € 104,6 miljoen (inclusief de externe projecten de Veldkamp, Wijkerslokatie Hemmelhorst en Businesspark XL). Halen we de externe grondexploitaties uit deze boekwaarde dan houden we € 77,2 miljoen over in de gemeentelijke administratie.

De boekwaarde van wijkerslocatie Hemmelhorst en De Veldkamp is opgenomen in de administratie van de gemeente Borne en de boekwaarde van Businesspark XL is opgenomen in de administratie van de Gemeenschappelijke Regeling BXL. De gemeente Hengelo is (risicodragend) deelnemer in deze grondexploitaties.

De grondexploitaties met een negatief bedrag op eindwaarde zijn de grondexploitaties met een verlies. Voor het verlies treffen we (voor ons aandeel) op contante waarde een voorziening. Die voorziening voor alle tekortexploitaties is per 31 december 2023 € 68,5 miljoen. De voorziening was bij de laatst vastgestelde Jaarrekening per 31 december 2022 € 74,7 miljoen. De voorziening is hard gedaald door het afsluiten van drie projecten (Landmanserve, Broek Oost en Zuidelijke Laan Hart van Zuid). Het afsluiten van de grondexploitaties en daarmee dalen van de voorziening was bijna conform de verwachting (€ 50.000 voordeliger) bij de herzieningen 2023. De uitleg over de wijziging van de grondexploitaties wordt hieronder op hoofdlijnen gegeven onder voortgang projecten. Een gedetailleerde uitwerking per project wordt gegeven in de herzieningen van 2024. De resultaten van de deelprojecten van Hart van Zuid worden afzonderlijk inzichtelijk gemaakt, maar Hart van Zuid wordt als één project beschouwd en er wordt voor het totale resultaat één voorziening getroffen. De positieve resultaten van deelprojecten zijn in deze voorziening verdisconteerd.

Ontwikkeling Reserve Grondexploitaties

De afgelopen jaren is het saldo van de reserve grondexploitaties gestegen. Enerzijds door een gezond financieel beleid en anderzijds door het vroegtijdig moeten nemen van verwachte winsten. De reserve bedraagt per 31 december 2023 € 21,5 miljoen. Dit is een verbetering van € 0,5 miljoen ten opzichte van vorig jaar.

Verwacht was echter dat de reserve zich zou gaan verbeteren naar € 22,7 miljoen. Het afgelopen jaar hebben we twee verslechtingen gehad van € 2,1 miljoen (grondprijzen zaaknummer 3691579 en parameters zaaknummer 3667702) en één verbetering (grondexploitatie Walkatenplein zaaknummer 3664545) van € 0,3 miljoen. Daarmee was het de verwachting dat de reserve € 20,9 miljoen zou bedragen.

De erfpachtresultaten en de resultaten van de verhuur van gronden zijn € 0,2 miljoen beter uitgevallen dan eerder was aangenomen. In 2024 en verder wordt in de reserve rekening gehouden met deze nieuwe resultaten voor de erfpacht en de verhuur. Daarnaast zijn er enkele kleinere voordelen in grondexploitaties (met name bij de bedrijventerreinen). Deze staan hieronder uitgelegd onder voortgang projecten. De grootste wijzigingen zijn uiteraard de wijzigingen veroorzaakt door de parameters en de grondprijzen. Daarnaast zijn er enkele kleinere kostendalingen.

In de komende jaren wordt een sterke stijging van de reserve voorzien. Deze wordt met name veroorzaakt door de verplichte tussentijdse winstname. In 2025 wordt er naar verwachting € 4,1 miljoen aan tussentijdse winst bijgeschreven, met name door de verwachte verkoop van de kavel op het Walkatenplein. Daarnaast wordt er een dotatie verwacht van € 1,3 miljoen voor de bodemsanering bij Hart van Zuid voor de Oude Ketelmakerij. Tevens wordt er in de reserve jaarlijks een rentevergoeding ontvangen van ongeveer € 1,3 miljoen en stroomt er jaarlijks ongeveer € 0,9 miljoen aan erfpachtresultaten en huren de reserve in.

In de tabel hieronder staat de verwachte stand van de reserve per 31-12 in de komende jaren (* miljoen):

	2023	2024	2025	2026	2027
Reserve grondexploitatie	21,5	24,3	31,3	34,3	37,3

Opgemerkt wordt dat het saldo van € 21,5 miljoen voor € 16,9 miljoen verklaard wordt door winstnemingen, waarvan € 14,1 miljoen in Dalmeden. Dit is een verwachte winst en is verplicht om te nemen. Echter, in Dalmeden moet nog € 13,0 miljoen aan gedane investeringen worden terugverdiend. Op dit moment kunnen we de financiële impact van de nieuwe notities grondbeleid (o.a. verplichte winstnemingen) en rente van de commissie BBV met ingang van (de begroting) 2025 nog niet inschatten voor de grondexploitaties.

Voortgang projecten

Navolgend staat een korte omschrijving van de grootste wijzigingen in de vastgestelde grondexploitaties in 2023. De grondexploitaties die dit jaar zijn afgesloten (Broek Oost, Landmanserve en Zuidelijke Laan Hart van Zuid) behalen ongeveer de verwachte resultaten (€ 50.000 voordeliger) en worden hieronder verder niet toegelicht. Tussen haakjes staat de wijziging van het verwachte resultaat ten opzichte van vorig jaar (prijspeil 01-01-2024).

Marskant (-/- € 0,4 miljoen)

De nieuw vastgestelde grondprijsnotitie zorgt voor een verlaging van de prijs per vierkante meter voor de uit-te-geven kavels in Marskant. De verwachte opbrengsten nemen daardoor substantieel af, waardoor het eindresultaat op netto contante waarde daalt van afgerond € 1,7 miljoen negatief naar 2,1 miljoen negatief.

Dalmeden (-/ € 1,5 miljoen)

De voortgang van Dalmeden laat hogere verwervingskosten zien i.v.m. terugkoop van een bouwclaim. Daarnaast zijn de plankosten heroverwogen en aangepast. Bij de opbrengsten is een aantal incurante kavels voor een lagere prijs uitgegeven. In totaal een negatief effect van € 0,7 miljoen. Daarnaast hebben de wijziging van de parameters op het resultaat een significant effect.

Wijkerslocatie Hemmelhorst (-/- € 0,2 miljoen)

De parameters zijn gewijzigd waardoor het resultaat van de grondexploitatie met € 0,2 miljoen is verslechterd. Het gaat hierbij om de verwachting dat de prijs van woningbouw kavels niet zal stijgen in 2024 en om de rente. Vanuit Borne is aangegeven dat de rente naar verwachting 2,0% zal bedragen vanaf 2024. (De grondexploitatie wordt administratief verantwoord en gefinancierd in de gemeente Borne.)

Gezondheidspark (+/+ € 0,1 miljoen)

Er zijn geen substantiële afwijkingen te melden. Er zijn voor kavels op het Gezondheidspark meerdere belangstellenden waardoor de prognose voor de grondafzet naar de toekomst is verbeterd. Hierdoor verbetert ook het verwachte resultaat van de grondexploitatie. Eerdere afname van grond betekent minder rentelasten.

Oosterveld (+/+ 0,1 miljoen)

Het project laat een kleine positieve wijziging zien die met name veroorzaakt wordt door lagere kosten. Dit komt doordat het bouw- en woonrijp maken zich in de afrondende fase bevindt en de herziene civieltechnische raming lager uitvalt. Daarnaast zijn de plan- en beheerskosten verlaagd in verband met de beperkte werkzaamheden. Tevens zijn meeropbrengsten ontvangen in de vorm van optie- en rentevergoedingen.

Campus (+/+ € 0,7 miljoen)

Het project Campus laat een positieve wijziging zien. Dit wordt met name veroorzaakt doordat de opbrengsten hoger uitkomen en dat een geplande opbrengst 5 jaar eerder gerealiseerd wordt.

De Veldkamp (-/- € 0,7 miljoen)

De Veldkamp laat een verslechtering van het exploitatieresultaat zien. Er zijn hogere investeringen noodzakelijk o.a. om te voldoen aan de herplantplicht dat op de ontwikkeling rust. Daarnaast vallen de opbrengsten lager uit, omdat de laatste kavels lastig zijn te verkopen a.g.v. gebruiksbepalingen qua ligging en aan de randen van de percelen. Tevens veroorzaakt de nieuwe rentewijziging Borne een hogere rentelast op de boekwaarden.

BXL (Regionaal Bedrijventerrein Twente) (+/+ € 0,3 miljoen)

De belangrijkste reden voor de verbetering van de grondexploitatie is dat de uitgaven in 2023 plaatsvonden tegen een hogere prijs dan begroot. In gesloten ontwikkel- en erfpachtovereenkomsten is opgenomen dat de grondprijs tot het passeren van de akte wordt bijgesteld op basis van de CPI-index. Deze index liet afgelopen jaar een stijging zien en dit heeft effect op de prijs van gerealiseerde en te realiseren uitgaven.

Risico's

Het geraamde financiële gevolg van het totale risicoprofiel is afgenomen van € 7,0 miljoen bij de vastgestelde herzieningen 2023 naar € 4,9 miljoen deze herziening (bij 90% betrouwbaarheid). Het risicoprofiel is met name afgenomen doordat we bij de parameters geen verhoging van de opbrengstverwachting hebben doorgevoerd. Ook zijn de vierkante meterprijzen voor de kavels die we uitgeven neerwaarts bijgesteld in de grondprijsnotitie. Door deze ingrepen is de inschatting voor risico's op grondprijzdalingen afgenomen. Dat heeft met name invloed op de grondexploitatie Dalmeden. Hieronder staan de tien grootste risico's behorend bij de herziening 2024 vermeld (tussen haakjes staat welke invloed het betreffende risico heeft op het totale risicoprofiel):

1. Algemeen risico: ontwikkeling van de rente

Momenteel profiteren we van een historisch lage omslagrente voor de grondexploitaties. De rente op de kapitaalmarkt ligt aanzienlijk hoger. Op het moment dat de gemeente meerdere nieuwe leningen gaat afsluiten (bijvoorbeeld voor nieuwe projecten) zal de omslagrente gaan stijgen en zullen de lasten in de grondexploitaties toenemen (34,3%).

2. Dalmeden (flora en fauna)

Het risico van de nieuwe planologische uitwerking Meander Noord bestaat uit aanleg van extra groen ter compensatie van verdwijnen leefomgeving flora en fauna. De procedurele voortgang is nog niet afgerond, er is beroep aangetekend. Uitvoering van de compensatie vertaalt zich in hogere investeringen (16,5%).

3. Dalmeden (Kamers)

Het risico voor dit deelgebied zit in de nadere uitwerking van het stedenbouwkundig ontwerp. Hierbij bestaat de kans dat er meer (bestaand) groen wordt gehandhaafd en dus minder uitgeefbare vierkante meters grond wordt gerealiseerd. Dit zorgt voor opbrengstderving (10,7%).

4. Algemeen risico: kostenstijging

Bij de parameters hebben we rekening gehouden met een stijging van civiele kosten. Door de grillige marktomstandigheden bestaat er een risico dat de kostenstijging verder oploopt dan de op dit moment ingeschatte ontwikkeling (8,5%).

5. Algemeen risico: grondprijzdaling

Als de markt voor de grondverkoop verslechtert, komen de grondprijzen onder druk komen te staan. Dit algemene risico kan zich in verschillende complexen voordoen waarbij we nog kavels gaan uitgeven (7,4%).

6. Hart van Zuid (WBI subsidie)

Aan de subsidie die is toegezegd vanuit de Woningbouwimpuls zijn voorwaarden verbonden. Als niet (volledig) aan de subsidievoorwaarden voldaan wordt, kunnen subsidies lager worden vastgesteld. Dit geldelijke gevolg van het uitvallen of verminderen van subsidie ontvangsten levert een gewogen kans op van 5,9%.

7. Hart van Zuid (Hijschveste)

In het deelgebied de Hijschveste, voorheen Lansinkveld Noord, is de kans aanwezig dat er meer openbare ruimte gerealiseerd wordt dan op dit moment in de aannames is verwerkt. Als gevolg hiervan kunnen de investeringen in de grondexploitatie hoger uitvallen (4,4%).

8. Hart van Zuid (Hofmakerij)

In de grondexploitatie van de Hofmakerij is aangenomen dat naast de 19 woningen die momenteel gebouwd worden in opdracht van Welbions nog 6 middendure huurwoningen gebouwd kunnen worden als het naastgelegen schoolplein in 2029 zijn functie verliest. Als het schoolplein zijn functie niet verliest, kunnen de woningen niet gerealiseerd worden en zullen daardoor minder opbrengsten gerealiseerd worden. (2,9 %).

9. Algemeen risico: verkeerswaarde NIEG gronden daalt

Alle strategische gronden binnen de gemeente vertegenwoordigen een bepaalde verkeerswaarde. Deze verkeerswaarde verschilt per bestemming en is afhankelijk van marktontwikkelingen. Er bestaat een kans dat de markt zich negatief gaat ontwikkelen en dat hierdoor de verkeerswaarde van de gronden daalt (2,2 %).

10. Hart van Zuid (parkeren)

In de berekening van de onrendabele top van de ondergrondse parkeergarage in de grondexploitatie van de Oude Ketelmakerij is ervan uitgegaan dat 20 deelauto's gefaciliteerd gaan worden waardoor 60 parkeerplaatsen kunnen

vervallen. Wanneer geen deelauto's gefaciliteerd worden, zullen 60 extra parkeerplaatsen in de ondergrondse parkeergarage gerealiseerd moeten worden. Hiernaast worden de parkeernormen uit de parkeernormennota gemonitord. Wanneer uit de monitoring blijkt dat er meer parkeerplaatsen nodig zijn, zullen er meer gerealiseerd moeten worden (2,0 %).

De tien grootste risico's bepalen tezamen afgerond 94,8 % van de benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf.

6.5 Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering beschrijft de beleidsrealisatie van het beheer van de financieringsportefeuille. Een tekort aan geldmiddelen frustreert andere beleidsterreinen. Een te grote mate van uitzetten van overtollig geld is risicovol. Daarom is financiering sterk wettelijk verankerd. Met name de Wet Fido en de uitvoeringsregeling van deze wet, Ruddo, geven de kaders aan waarbinnen wij mogen handelen. Het verplichte schatkistbankieren bij het Rijk heeft de mogelijkheden beperkt om overschotten te beleggen. Daarnaast hebben we als gemeente in de “Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo 2021” (art. 10) en in het Treasurybesluit 2021 regels met betrekking tot de financieringsfunctie opgesteld. In 2021 hebben we de mogelijkheden van geld uitlenen en garanties afgeven aan stringente voorwaarden gebonden in de “Beleidsregels leningen en garanties 2021”.

Wat wilden we bereiken

We willen:

1. over voldoende financiële middelen beschikken om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren (aantrekken of uitzetten);
2. een duurzame toegang tot financiële markten verkrijgen tegen acceptabele condities;
3. de risico's verbonden aan de treasuryfunctie beheersen (renterisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's).

Hoe hebben we dit aangepakt

a. We hebben voorzien in onze liquiditeitsbehoefte

We stellen prognoses op van onze toekomstige liquiditeitsbehoefte. We houden daarbij rekening met mutaties in de huidige leningenportefeuille, waardeontwikkeling van bestaande activa en de voorgenomen vervangingsinvesteringen. In 2023 hebben we een aantal aangetrokken leningen afgelost. In een enkel geval stond hier een aflossing uit onze uitstaande gelden portefeuille tegenover. De aflossingen van leningen hebben we kunnen doen met eigen middelen. Er zijn geen leningen aangetrokken.

b. We leggen goede contacten met relaties die kennis hebben van de geld- en kapitaalmarkt

Als overheidsinstelling hebben we in de basis een goede toegang tot de kapitaalmarkt. Afgelopen jaren hebben we al onze financieringsaanvragen van korte en lange leningen aangeboden aan de sectorbanken BNG Bank en NWB Bank en bij verschillende tussenpersonen, die gespecialiseerd zijn in transacties op de geld- en kapitaalmarkten. Dit was in 2023 niet nodig. We hebben goed contact met hen onderhouden over de renteontwikkeling, zodat we voorbereid zijn als we weer middelen moeten aantrekken.

c. We hebben onze risico's beperkt

We hebben in 2023 geen nieuwe leningen verstrekt. Verenigingen blijven zoeken naar financiering en garantstelling, waarbij wij in onze beleidsregels nog de mogelijkheid open hebben gehouden om de risico's van garanties te delen met SWS (Stichting Waarborgfonds Sport). Omdat de recente gevallen allen duurzaamheidsinvesteringen betroffen neemt SWS de volledige garantie op zich.

Onze portefeuille uitgeleend geld aan woningcorporatie Welbions neemt jaarlijks af en bedraagt eind 2023 nog € 241 miljoen. We hebben een 200% hypothecaire dekking voor deze geldleningen.

We lopen ook risico's door het financieren van verbonden partijen en deelneming in andere rechtspersonen. De risico's van verbonden partijen worden toegelicht in de betreffende paragraaf. De risico's op verliezen bij deelnemingen zijn in materiële zin beperkt tot de boekwaarde. Vaak heeft financiering in een ver verleden plaatsgevonden, waardoor de reële waarde van de deelneming vele malen hoger is dan de boekwaarde. De aandelen zijn in de meeste gevallen alleen overdraagbaar aan mede-overheden. Dit beperkt de verhandelbaarheid.

Overzicht deelnemingen

In de volgende tabel zijn de deelnemingen opgenomen, die een balanswaarde vertegenwoordigen en/of een dividendinkomst genereren. De waardes zijn weergegeven in euro en hebben betrekking op ons bezit.

Aandelen van	Aantal aandelen Hengelo	Boekwaarde aandelen	Marktwaaarde aandelen Hengelo ¹⁾	Dividend 2023 (over 2022)
BNG Bank NV	174.486	436.215	14.459.000	436.215
Enexis NV	213.099	40.840	3.197.000	275.137
Twence BV	105.681	0	21.900.000	1.487.172
Twente Milieu NV	340	154286	2.290.000	0
Warmtenetwerk Hengelo BV	5	0	-82.000	0
Warmtebedrijf Hengelo BV	5	90.000	206.000	0
Overige		43	0	0
Totaal ondernemingen		721.384	41.970.000	2.198.524
OL Crematoria Twente	nvt		nvt	48.139
Stadsbank Oost-Nederland	nvt	128.890	nvt	0
Totaal openbare lichamen		128.890	0	48.139
Totaal alg. middelen in programma 9		850.274	41.970.000	2.246.663
Twence BV				529.000
Totaal afvalexploitatie in programma 7		0	0	529.000
Totaal		850.274	41.970.000	2.775.663

¹⁾ De marktwaaarde van aandelen is een vereenvoudigde indicatieve berekening gebaseerd op het in de onderneming aanwezig eigen vermogen, naar rato van ons aandeel. Om een werkelijke marktwaaarde te kunnen berekenen is een expert waarderingberekening nodig, waarbij vooral toekomstverwachtingen de waarde bepalen.

De mogelijkheid om rood te staan of kasgeld aan te trekken wordt beperkt door de wettelijke bepalingen van de kasgeldlimiet: we mogen op grond van de Wet Fido niet langdurig meer dan 8,5% van onze begrotingsomvang kort financieren. Een enkele overschrijding mag. Als we 3 kwartalen achtereen overschrijden moeten we dit melden aan de provincie en een herstelplan voorstellen. Deze bepaling voorkomt dat nadelige effecten ontstaan als de variabele rente snel stijgt. Het volgende overzicht toont de toetsing per kwartaal in 2023 aan de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet is niet overschreden.

Omschrijving	Eerste kwartaal	Tweede kwartaal	Derde kwartaal	Vierde kwartaal
Begrotingstotaal per 1-1-2023	342.727	342.727	342.727	342.727
Percentage cf regeling	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
Toegestane kasgeldlimiet	29.132	29.132	29.132	29.132
Opgenomen gelden < 1 jr	0	0	0	0
Schulden in rekening courant	1.846	2.023	2.453	1.962
Gestort door derden < 1 jr	90	91	92	92
1. Omvang vlottende schuld	1.936	2.114	2.545	2.054
Contant in kas	53	36	77	19
Tegoeden in rekening courant banken	640	266	334	4.097
Tegoeden RC overig	0	0	0	0
Overige uitstaande gelden < 1 jr	66.677	91.997	99.875	121.992
2. Omvang vlottende middelen	67.370	92.299	100.286	126.108
3. Omvang netto vlottende schuld	-65.434	-90.185	-97.741	-124.054
Toegestane kasgeldlimiet	29.132	29.132	29.132	29.132
Netto vlottende schuld	-65.434	-90.185	-97.741	-124.054
Ruimte (+) of overschrijding (-)	94.566	119.317	126.873	153.186

Een tweede norm, waar we aan toetsen is de renterisiconorm. Door te zorgen voor spreiding in aflossen van bestaande leningen voorkomen we dat we in enig jaar een te groot deel van onze schuld opnieuw moeten afsluiten. Dit zou in een periode van hoge rentes kunnen leiden tot een forse stijging van onze structurele rentelasten en daardoor een te zware aanslag vormen op de beschikbare algemene middelen. We mogen maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1/1 van elk jaar oversluiten. In 2023 zijn we ruim binnen de norm gebleven.

Renterisiconorm		2023
1	Begrotingstotaal	342.727
2	Vastgesteld percentage	20%
3	Renterisiconorm (1 x 2)	68.545
4	Renterisico (volume renteherzieningen en aflossingen)	18.144
5	Ruimte onder de risiconorm (3 - 4)	50.401

Onder het renterisico ad. € 18 miljoen zijn de leningen van Welbions niet opgenomen. Bij deze leningen is afgesproken dat hetgeen door de gemeente afgelost/betaald moet worden gelijk is aan de ontvangsten vanuit Welbions. Bij een eventuele renteverhoging zal deze verhoging dan ook doorbelast worden aan Welbions waardoor er geen sprake is van een renterisico.

Verdere beleidsuitgangspunten

- **We passen totaalfinanciering toe**

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt de gemeente als één geheel beschouwd. We spreken van totaalfinanciering of integrale financiering. Dat houdt in dat bij het bepalen van de financieringsbehoefte alle inkomsten en uitgaven betrokken worden, zowel reguliere activiteiten als projecten. Door totaalfinanciering worden de rentekosten geminimaliseerd. Leningen worden op de meest optimale momenten aangetrokken, rekening houdend met de gemeentelijke rentevisie, de Wet Fido, de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

- **We rekenen reële rente toe aan de taakvelden**

We rekenen een reële rente toe aan de taakvelden. Op basis van de werkelijke kosten van geld lenen bepalen we de omslagrente voor de toerekening aan de taakvelden. De omslagrente in 2023 was 0,1%. De gelden die in 2019 en 2020 zijn aangetrokken hebben het gemiddelde rentepercentage fors doen dalen. We hebben na 2020 geen leningen meer aangetrokken. De hogere marktrentes hebben nog niet geleid tot een stijging van onze rentelasten.

Inzicht in rentelasten, renteresultaat en wijze van toerekenen van rente

De volgende tabel geeft voor het 2023 aan hoe vanuit rentelasten, rentebaten en rentetoerekening het renteresultaat tot stand komt. De rentebaten die we bij de 1e en 2e Beleidsrapportages hebben

Omschrijving	Bedrag
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	13.705.000
b. De externe rentebaten over de korte en lange financiering	-13.955.000
Saldo externe rentelasten en rentebaten	-250.000
c1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-1.274.000
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	896.000
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente	-628.000
d1. Rente over eigen vermogen	0
d2. Rente over voorzieningen	0
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	-628.000
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	0
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury 1)	-628.000

¹⁾ Het renteresultaat is een positief renteresultaat; deze tabel is op deze wijze geadviseerd door de commissie BBV.

6.6 Verbonden partijen

Inleiding

Voor de uitvoering van taken kan de gemeente een beroep doen op andere organisaties of een andere organisatie oprichten. We werken samen met verbonden partijen als dit het geëigende middel is om onze beleidsdoelstellingen te realiseren. Het uitbesteden van taken aan een regionaal samenwerkingsverband betekent dat besluiten in organisatiebesturen en niet meer in de gemeenteraad genomen worden. De invloed moet gedeeld worden met andere gemeenten. Samenwerken is in enige mate afzien van democratische controle ten gunste van effectief en efficiënt samen onze doelen bereiken. Als we taken hebben uitbesteed aan een organisatie, waarin we een bestuurlijk én financieel belang hebben is deze partij een verbonden partij.

Een aantal verbonden partijen werkt bovenregionaal of landelijk. Deelneming is dan historisch verklaarbaar.

De beleidskaders rondom verbonden partijen liggen vast in de nota "Beleidskader Verbonden Partijen Hengelo 2013", hierna "beleidskader" genoemd. Een geactualiseerde nota is opgesteld en zal in de 1e helft van 2024 worden aangeboden. In deze paragraaf informeren we over de gerealiseerde ontwikkelingen bij de verbonden partijen. Visie en nieuw beleid komt terug in de Zomernota 2024-2028.

De bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen van de gemeente is onderdeel van de programmarekening (hoofdstuk 5.2). In deze paragraaf kijken we naar risico's van de bedrijfsvoering van verbonden partijen en de mate waarin dit de financiën van de gemeente of een eventuele aanspraak op onze rol als medebestuurder beïnvloedt.

Uitvoering van voorgenomen beleid

Beleidsuitvoering 2023

We hebben alle verbonden partijen gevolgd in hun bedrijfsvoering, besluitvorming en ontwikkelingen. Onze invloed oefenen we uit in de algemene en dagelijkse besturen van de verbonden partijen. Of in de vergadering van aandeelhouders of leden. We screenen de agenda van besluitvormende vergaderingen, becommentariëren deze en nemen deel aan deze vergaderingen. We hebben de gemeenteraad geadviseerd m.b.t. de jaarstukken 2022 en begrotingen 2024 van de gemeenschappelijke regelingen. We nemen deel in kerngroepen, vanuit het vakgebied of vanuit Financiën en in werkgroepen die door verbonden partijen worden ingesteld om belangrijke ontwikkelingen voor te bereiden. Voorbeelden in 2023: de voorbereiding van een regionaal warmtenet, werkgroep Münster en de impasse aan- en verkoop aandelen bij Twence, afwikkeling GGID en keuze voor nieuwe programmatuur Jeugdossier bij SamenTwente of de gezamenlijke tactiek bij het terugdringen van de kosten van bezwaar en beroep bij de OZB samen met GBTwente.

We hebben de gemeenschappelijke regelingen geadviseerd m.b.t. te hanteren loon- en prijsstijging en er is overleg geweest over personeelsmutaties, investeringen, reservevorming en bedrijfsvoeringsrisicos. In strategische voorstellen hebben we de gemeenteraad geïnformeerd of gesproken in een technisch beraad of politieke markt.

Eind 2023 hebben we het Beleidskader Verbonden Partijen geactualiseerd. In het 1e kwartaal 2024 ronden we deze af en uiterlijk medio 2024 wordt de aangepaste kadernota aan de gemeenteraad voorgelegd.

Wetswijziging versterking positie van gemeenteraden

Per 1 juli 2022 is het wetsvoorstel "Versterken van de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen" in werking getreden. In 2023 hebben we de wijzigingen van de gemeenschappelijke regelingen van elke GR begeleid en ter kennis en beoordeling van het college en de gemeenteraad gebracht. Dit was de laatste stap in het proces om raden meer inspraak te geven bij het treffen van gemeenschappelijke regelingen en bij het nemen van besluiten door de algemene besturen. De inhoud van de aangepaste regelingen moeten 1 juli 2024 zijn gepubliceerd. De wijzigingen in de regelingen hebben onder andere betrekking op keuzes met betrekking tot zienswijzen bij verschillende onderwerpen, initiatief nemen zoals voor burgerparticipatie of het opnemen van een adviescommissie (waarin raadsleden zitting nemen). Ook is er een periodiek verplichte evaluatie van de effectiviteit van de GR opgenomen.

Nieuwe en beëindigde verbonden partijen

Er zijn in 2023 geen nieuwe samenwerkingsverbanden of rechtspersonen ontstaan of opgeheven.

Toelichting aanvullende gegevens per verbonden partij

De balansgegevens van de verbonden partijen ontleen we aan de jaarstukken 2022 (2023 alleen indien al vastgesteld) of de gepubliceerde halfjaarsberichten 2023.

Het financieel belang is de optelsom van de jaarlijkse exploitatiebijdrage, evt. aangevuld met de subsidiebijdrage en inkoopbedrag voor dienstverlening, het jaarlijkse dividend, het ingebrachte kapitaal en de verstrekte leningen en garanties. Dit is dan het maximale verlies dat zou kunnen optreden bij bedrijfsbeëindiging. Jaarlijkse bijdragen zullen nooit geheel verloren gaan, deze worden (pragmatisch) voor 50% meegenomen.

Wat hier niet in meegenomen is: ons aandeel in de vermogenswaarde van de deelneming. Als deelnemer of aandeelhouder van een GR of BV kunnen we naast directe verliezen de potentiële opbrengst van ons aandeel verliezen. Dit speelt met name een rol in de grote BV's en NV's.

Lijst verbonden partijen

In onderstaande lijst ontbreekt de organisatievorm "verenigingen en instellingen". In deze soort hebben we geen relaties die aan de definitie van verbonden partij, bestuurlijk én financieel belang, voldoen.

Gemeenschappelijke regelingen	Vennootschappen en corporaties	Overige verbonden partijen
1 SamenTwente	12 Twente Milieu N.V.	18 Euregio
2 Recreatieschap Twente	13 Twence Holding B.V.	
3 Veiligheidsregio Twente	14 Warmtebedrijf Hengelo B.V.	
4 SWB Midden Twente	15 Warmtenetwerk Hengelo B.V.	
5 Stadsbank Oost-Nederland	16 Enexis N.V.	
6 Regionaal Bedrijventerrein Twente	17 BNG Bank N.V.	
7 Gemeentelijk Belastingkantoor Twente		
8 Openbaar Lichaam Crematoria Twente		
9 Omgevingsdienst Twente		
10 Gemeenschappelijke regeling samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo		
11 Centrumgemeenteregeling samenwerking ICT Hengelo		

Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

1 Vereniging Nederlandse Gemeenten
2 Stichting Twente Board

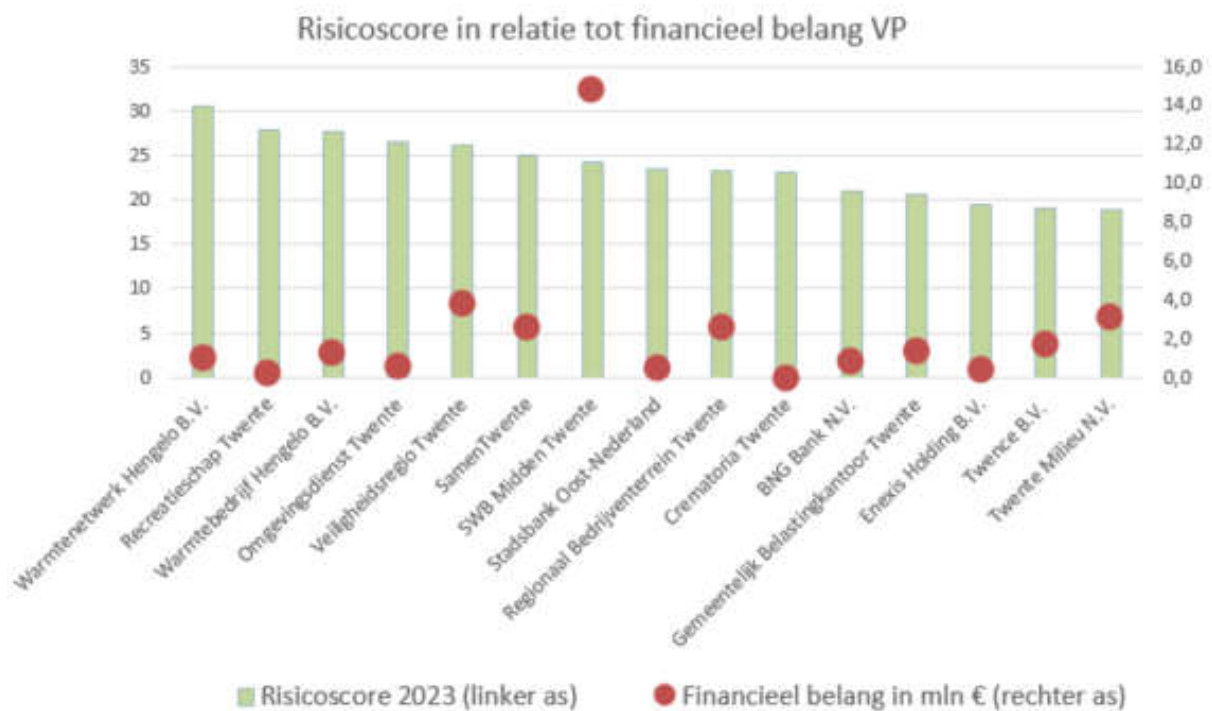
Risicobeoordeling verbonden partijen

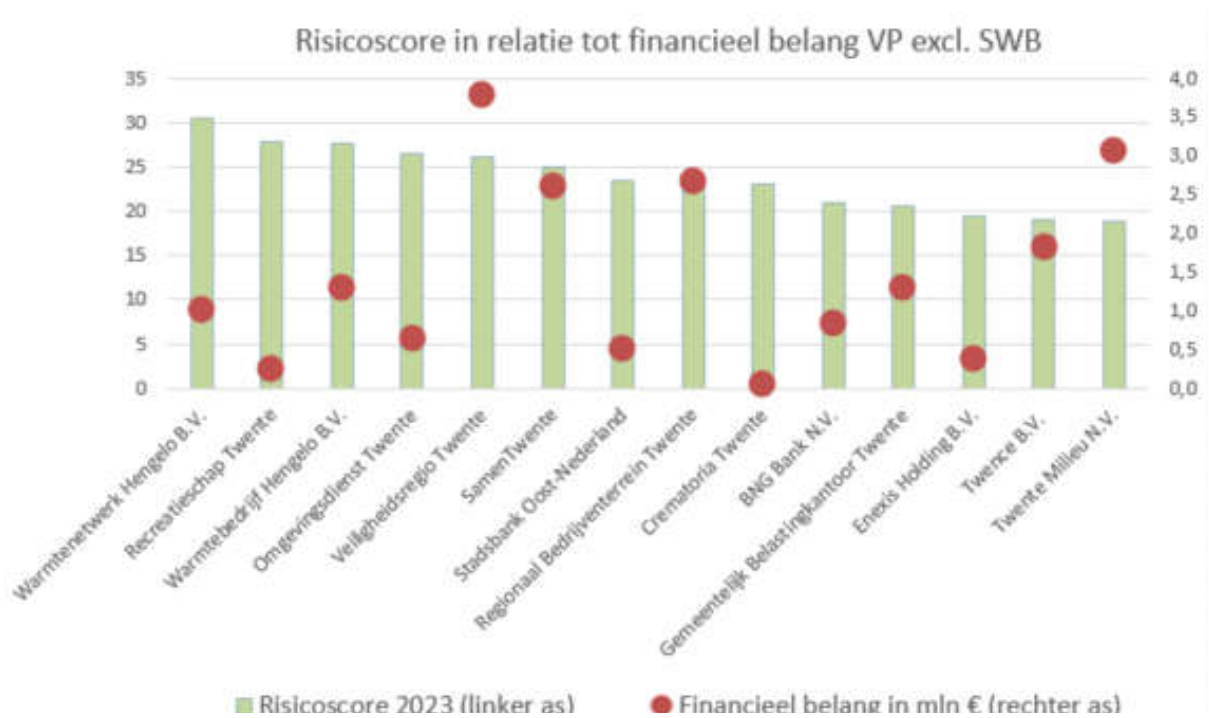
We houden jaarlijks, samen met Almelo, Enschede en Noaberkracht, een risico-inventarisatie onder de verbonden partijen. De contactpersonen van de verbonden partijen hebben relevante vragen beantwoord, waardoor een beeld verkregen kon worden over een aantal aspecten van risicogevoeligheid: bestuur, eigenaarsbelang, marktomgeving, flexibiliteit, contracten, opdrachtgeversrelatie, governance, control en kwaliteit. De hierna volgende tabel geeft aan hoe de organisaties in 2023 zijn beoordeeld. Dit is afgezet tegen het financieel belang dat we hebben in de partij. In de Beleidsbegroting 2024-2027 is een toelichting gegeven op de resultaten. In deze jaarstukken doen we dat niet. In 2024 volgt een nieuwe inventarisatie.

Naam verbonden partij	Risicoscore organisatie	Financieel belang	Risicoscore totaal
SamenTwente	Gemiddeld	Groot	Gemiddeld
Recreatieschap Twente	Hoog	Laag	Gemiddeld
Veiligheidsregio Twente	Gemiddeld	Groot	Hoog
SWB Midden Twente	Gemiddeld	Zeer groot	Hoog
Stadsbank Oost-Nederland	Gemiddeld	Gemiddeld	Gemiddeld
Crematoria Twente	Gemiddeld	Laag	Laag
Regionaal Bedrijventerrein Twente	Gemiddeld	Groot	Gemiddeld
Omgevingsdienst Twente	Gemiddeld	Gemiddeld	Gemiddeld
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	Laag	Gemiddeld	Laag
BNG Bank N.V.	Laag	Gemiddeld	Laag
Twente Milieu N.V.	Laag	Groot	Gemiddeld
Twence B.V.	Laag	Gemiddeld	Laag
Enexis Holding B.V.	Laag	Laag	Laag
Warmtenetwerk Hengelo B.V.	Hoog	Gemiddeld	Hoog
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	Hoog	Gemiddeld	Hoog
Twente Board	Gemiddeld	Laag	Gemiddeld

De verbonden partijen met een totaalscore "laag" hebben reguliere aandacht via de geplande contactmomenten, zoals periodiek overleg over doelen en uitvoering van werk en de voorbereiding van jaarstukken of begrotingen. Bij een score "gemiddeld" hoort een intensiever toezichtsregime. We zetten meer in op tussentijdse rapportages, volgen via het accountmanagement de ontwikkelingen en stellen kritische vragen in het ambtelijk overleg. Bij een score "hoog" is er intensief en gepland regelmatig contact tussen de accountmanager en de organisatie en accountmanager en medewerker verbonden partijen. In het bestuurlijk overleg worden risico's besproken. 169 Hoe risicoscore en financieel belang zich tot elkaar verhouden is weergegeven in volgende grafiek. Bij een hoog financieel belang (rode lijn) zien we graag een lage risicoscore, als een duiding van goed bestuur, goede kwaliteit in dienstverlening, financiële zekerheid en goede verantwoording richting de deelnemer/ aandeelhouder. Als een hoog financieel belang gepaard gaat met een hoge risicoscore (blauw) is er meer kans op nadelige effecten voor de gemeente en is er intensief contact met de verbonden partij. Het ideale beeld is dat de risicolijn laag en onder de lijn van het financieel belang zit. In de tweede grafiek is SWB Midden Twente niet opgenomen, omdat het hoge financieel belang van SWB de verschillen tussen andere partijen afvlakt. De tweede grafiek verduidelijkt verschillen bij overige partijen.

Ontwikkelingen 2023 en kerngegevens gemeenschappelijke regelingen

We beschrijven de kern van de samenwerking, de belangrijkste gebeurtenissen in 2023 en geven de volgens het BBV (artikel 15) verplichte kerngegevens weer.

SamenTwente

SamenTwente is één GR voor alle 14 gemeenten, onderverdeeld in de organisaties GGD Twente, OZJT (Organisatie voor zorg en jeugdhulp Twente) en VTT (Veilig Thuis Twente).

De samenwerking is na transitie nu bijna geheel wettelijk verplicht. Samen met de gemeenten en de ketenpartners zet SamenTwente zich in voor gezonde, veilige en vitale leefomgeving voor 634.000 inwoners van Twente.

Kennispunt Twente, Samen14 en Twentse Koers zijn als gast in de organisatie ondergebracht.

Eind 2022 is besloten te stoppen met het verder ontwikkelen van het digitaal dossier voor de jeugdgezondheid. Een uitgebreid extern onderzoek hiernaar heeft aanbevelingen opgeleverd die helpen bij de aanbesteding van een nieuw digitaal dossier. De juridische afwikkeling van het contract met de leverancier moet nog plaatsvinden. De gemeenteraad is hierover op 6 december 2023 per brief geïnformeerd. Ook op enkele andere onderwerpen zijn forse knelpunten ontstaan. Dat is o.a. het geval bij Veilig Thuis Twente, waar de organisatie onvoldoende tegemoet kan komen aan de vraag naar hulp, waardoor wettelijke termijnen in het gedrang komen. De forensische geneeskunde is eveneens een knelpunt gebleken. Er zijn geen artsen te vinden, waardoor de 24/7 inzetbaarheid niet is gehaald. De Organisatie voor Zorg en Jeugd in Twente (OZJT) is in 2023 niet alleen druk geweest met de nieuwe inkoop per 2025 (zie paragraaf 5.2.6), maar ook met gesprekken over en het verbeteren van de financiële positie van een aantal zorgaanbieders, om de continuïteit en kwaliteit van zorg te waarborgen. Ook hierover is de gemeenteraad vorig jaar geïnformeerd.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	J	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Gezondheidsbevordering regionale taken	
Beleidsrealisatie in programma	6,7	
Financieel belang Hengelo	€ 2.598.000	
Eigen vermogen	€ 12.827.000	€ 4.105.000
Vreemd vermogen	€ 12.788.000	€ 21.371.000
Eigen vermogensmutatie 2023	-€ 8.722.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 268.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,82	
Solvabiliteitspercentage	16,1%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	12,9%	

Recreatieschap Twente

Het Recreatieschap Twente heeft in 2023 een visie opgesteld voor de ontwikkeling van de recreatieparken in Twente ter vervanging van de verouderde visie uit 2014. Daarnaast vormt de toegenomen (ruimtelijke) druk op recreatieparken, voortvloeiend uit diverse trends en ontwikkeling, een aanleiding. In de visie zijn drie ambitieniveaus uitgewerkt voor de verdere ontwikkeling van de recreatieparken. In het eerste kwartaal van 2024 dient de visie te worden vastgesteld en een besluit te worden genomen over het ambitieniveau.

In 2023 heeft het Recreatieschap Twente een rapportage opgesteld voor de herziening van de financieringssystematiek Recreatieschap Twente. Aanleiding vormt het onderhoud van duizenden kilometers aan routes en fietspaden en de financiële onbalans die dat met zich meebrengt in de financiële bijdrage van de 14 gemeenten aan het Recreatieschap Twente. In de rapportage is een viertal opties uitgewerkt die moeten zorgen voor een betere financiële balans zonder dat dit teveel ten koste gaat van de solidariteit tussen de 14 gemeenten. In het voorjaar van 2024 wordt er naar verwachting een besluit genomen over een nieuwe financieringssystematiek.

Mede naar aanleiding van het vertrek van de beleidsadviseur VTE heeft een bestuurlijke kopgroep in 2023 een voorstel gemaakt voor aanpassingen in de structuur ten einde het thema vrijetijdseconomie (VTE) in Twente meer aandacht te kunnen geven. Twee belangrijke aanpassingen zijn:

1. de functie van beleidsadviseur VTE wordt ondergebracht bij vier gemeentelijke beleidsadviseurs om zodoende meer betrokkenheid te kunnen creëren; en
2. de portefeuillehouders die in het BO-RT zitten zullen vaker bij elkaar komen, waarbij expliciet tijd wordt vrijgemaakt voor VTE om zo ook onder de bestuurders VTE nadrukkelijker op de agenda te krijgen.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Bedrijfsvoeringsorganisatie	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Beheer recreatieplassen en recreatieve wandel- en fietsroutenetwerk.	
Beleidsrealisatie in programma	2,5	
Financieel belang Hengelo	€ 253.472	
Eigen vermogen	€ 853.000	€ 790.000
Vreemd vermogen	€ 4.211.000	€ 4.043.000
Eigen vermogensmutatie 2023	-€ 63.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	-€ 8.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	1,09	
Solvabiliteitspercentage	16,3%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	12,9%	

Veiligheidsregio Twente

Op 21 maart 2023 is de meldkamer in Hengelo overgegaan naar de nieuwe meldkamer Oost-Nederland in Apeldoorn. Deze meldkamer bedient vijf veiligheidsregio's. De overgang naar de nieuwe meldkamer is jarenlang voorbereid en succesvol verlopen. De rest van 2023 stond in het teken van het verder optimaliseren van de werkprocessen rondom de meldingen.

De VRT heeft zich ingezet voor de coördinatie van opvang vluchtelingen Oekraïne en crisisnoodopvang. Per 1 juli 2023 is de crisisnoodopvang overgegaan naar het COA, de coördinatie van vluchtelingen Oekraïne wordt in 2024 overgedragen aan de gemeente Wierden.

De Omgevingswet, die op 1 januari 2024 in werking is getreden, vereiste in 2023 veel inzet om de werkwijze af te stemmen op deze nieuwe wet.

In 2023 zijn meerdere projecten uitgevoerd. Zo is er onder meer gestart met het vliegen met een automatische drone in Enschede, een primeur in Nederland. Er is gestart met een pilot in de Risk Factory voor de doelgroep voortgezet onderwijs om hen bewust te maken van veiligheidsrisico's. Dit in navolging op het programma voor het primair onderwijs waarin vrijwel alle scholen in Twente aan deelnemen.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	J	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	(Vorbereiding op) bestrijding van rampen en incidenten	
Beleidsrealisatie in programma	1	
Financieel belang Hengelo	€ 3.779.636	
Eigen vermogen	€ 1.963.000	€ 2.504.000
Vreemd vermogen	€ 64.427.000	€ 75.707.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 541.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 1.374.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,70	
Solvabiliteitspercentage	3,2%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	13,6%	

SWB Midden Twente

SWB Midden Twente ontwikkelt mensen en helpt hen om de afstand tot de arbeidsmarkt te overbruggen.

Ze doet dit met de bedrijfsonderdelen SWB en Gildebor.

Voor medewerkers, die de ambitie en potentie hebben om weer aan het arbeidsproces deel te nemen begeleidt SWB hen na interne opleiding naar een detacheringsplek bij instellingen en ondernemingen. Voor wie dit een stap tever is biedt ze een beschermde werkomgeving.

Gildebor beheert en onderhoudt de openbare ruimte van de gemeenten Hengelo en Hof van Twente.

In 2023 is een nieuw strategisch plan gepresenteerd voor de jaren 2023-2027. De aanbevelingen uit de evaluatie van Gildebor en de gezamenlijkheid van dit proces met alle betrokkenen heeft geresulteerd in een breed gedragen plan. Het plan was ook de opmaat naar een aanpassing van de organisatie, die in 2023 voor het grootste deel is doorgevoerd.

De organisatie kiest voor een zuivere scheiding in de uitvoering van de rollen en de ondersteunende processen arbeidsontwikkeling, beschermd werkgeverschap en uitvoerder beheer openbare ruimte (BOR).

De organisatie van Gildebor is vernieuwd, nieuwe teams en een professionelere vorm van management van het geheel en de teams. Er is meer verantwoordelijkheid voor mensen en middelen in de lijn gelegd. Er staat nu een krachtiger organisatie. De vacatures van uitvoerder konden nog niet allemaal ingevuld worden. Daarnaast heeft 2023 in het teken gestaan van klantbinding, het versterken en intensiveren van de relatie met gemeente Hengelo.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Ondersteuning mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en samenwerking beheer en onderhoud openbare ruimte	
Beleidsrealisatie in programma	6	
Financieel belang Hengelo	€ 14.753.813	
Eigen vermogen	€ 5.010.000	€ 4.921.000
Vreemd vermogen	€ 5.613.000	€ 5.171.000
Eigen vermogensmutatie 2023	-€ 89.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 67.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,75	
Solvabiliteitspercentage	48,8%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	69,4%	

Stadsbank Oost-Nederland

De Stadsbank Oost Nederland voert de schuldhulpverlening uit voor onze gemeente. De gemeente is regievoerder in deze samenwerking, de Stadsbank is de uitvoerende partij en houdt zich bezig met de echte bankzaken. Het gezamenlijke doel is mensen schuldenvrij te krijgen. De financieel-technische zaken op dit gebied, waaronder budgetbeheer en schuld regelen, zijn overgedragen aan de Stadsbank. De Stadsbank voert de schuldhulpverlening uit voor 21 gemeenten.

Stadsbank werkt vanaf 2023 volgens het in 2022 vastgestelde nieuwe dienstverleningsmodel. Hierin is de beweging gemaakt van productgericht naar klant- en resultaatgericht werken. De menselijke maat is leidend en zelfredzaamheid het doel. Wij nemen het basispakket diensten af, omdat we zelf regie willen voeren en de intake verzorgen. Er kan ook gekozen worden voor algehele ontzorging of een tussenvorm.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Hulpverlening aan mensen met financiële problemen en schulden	
Beleidsrealisatie in programma	6	
Financieel belang Hengelo	€ 505.984	
Eigen vermogen	€ 1.349.000	€ 1.370.000
Vreemd vermogen	€ 15.215.000	€ 11.396.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 0	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 289.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	1,30	
Solvabiliteitspercentage	10,7%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	9,9%	

Regionaal Bedrijventerrein Twente (RBT/BXL)

De verkoop van gronden in het bedrijventerrein is in de laatste fase. Het RBT heeft per eind 2023 ca. 95 procent van de ca. 125 hectare bouwgrond uitgegeven. Het RBT verwacht over de resterende gronden in 2024 overeenkomsten te sluiten en in 2025 uiterlijk te leveren. Als alle gronden verkocht zijn is de doelstelling van RBT gehaald en kan de GR een plan maken voor liquidatie. Het projectbureau RBT heeft opdracht gekregen van het Dagelijks Bestuur om de processtappen voor opheffing van de regeling in detail uit te werken, in afstemming met een afvaardiging van specialisten van de deelnemers.

Dit plan is in hoofdlijn voorgelegd aan de deelnemende gemeenten Enschede, Hengelo, Borne en de provincie Overijssel. De uitwerking van het liquidatieplan voorziet in de afrekening van het batig saldo richting gemeenten en de wijze van afwikkelen van langer lopende zaken, zoals zoals de afwikkeling van erfpachtverkoop en het aflossen van aangegane leningen.

De winst op eindwaarde is nu berekend op € 11,9 miljoen. In 2023 wordt € 2,2 miljoen winst genomen.

Zeer laat in de looptijd van de grondexploitatie is het voorspelde verlies omgeslagen in een winstverwachting. Over de betekenis hiervan voor de vennootschapsbelasting is RBT in overleg met de Belastingdienst.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Regionale afstemming en ontwikkeling XL-businesspark A1	
Beleidsrealisatie in programma	3,8	
Financieel belang Hengelo	€ 2.668.000	
Eigen vermogen	€ 11.870.000	€ 14.397.000
Vreemd vermogen	€ 84.317.000	€ 74.250.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 2.527.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 2.646.126	
Gerapporteerde weerstandsratio	niet bekend	
Solvabiliteitspercentage	16,2%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	23,0%	

Gemeentelijk Belastingkantoor Twente

Het GBTwente voert lokale heffingen voor ons uit. De hoofdtaken zijn het waarderen van vastgoed conform de Wet WOZ en heffen, bezwaarafhandeling en invorderen van belastingen.

In 2023 is het strategisch meerjarenplan 2023-2026 "Met mekaar en voor mekaar" de leidraad voor de dienstverlening aan inwoners en gemeenten. De oneigenlijke verdienmodellen van No Cure No Pay organisaties in combinatie met de gemiddelde WOZ-waardestijging per peildatum hebben een niet eerder vertoonde druk op alle gemeenten en belastingkantoren, zoals GBTwente, gelegd. Een verdubbeling van het aantal bezwaren, voor Hengelo zelfs 2,5 keer het aantal van 2022. Gemeenten en samenwerkingsverbanden kraken onder de werkdruk, maar ook rechtbanken kunnen het aantal te behandelen zaken niet aan. Het besef dat dit fenomeen ontwrichtend werkt en het recht van inwoners om bijgestaan te worden in hun rechten overstijgt heeft het kabinet aangezet tot een wetswijziging. Deze is in 2024 van kracht geworden met meteen een veel minder aantal bezwaren als gevolg. Om inwoners toch te bedienen is bezwaar maken zo eenvoudig mogelijk gemaakt en worden inwoners hierbij geholpen.

De gemeente Berkelland neemt nu diensten af op contractbasis. We zitten in het vierde jaar van de vijf jaren contracttermijn. Berkelland overweegt daarna deelnemer te willen worden. Hierover zijn in 2023 gesprekken gevoerd met Berkelland en de overige deelnemers.

Het jaar werd financieel nagenoeg neutraal afgesloten. Hoge bezwaarafhandelingskosten zijn ten dele ondervangen met verdergaande automatisering en rentevoordeel op banksaldi.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Uitvoering gemeentelijke heffing en invordering lokale belastingen	
Beleidsrealisatie in programma	9,7	
Financieel belang Hengelo	€ 1.302.939	
Eigen vermogen	€ 756.000	€ 1.652.000
Vreemd vermogen	€ 8.715.000	€ 7.783.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 896.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 896.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,25	
Solvabiliteitspercentage	17,5%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	16,5%	

Crematoria Twente

Na enkele jaren met beperkte winsten na omvangrijke investeringen komt de BV weer terug in periode van consolideren van de dienstverlening en daarmee weer opbouwen van de jaarresultaten. Het totaal aantal overledenen in Nederland is lager dan in 2022, maar nog steeds hoger dan in 2020. Het aandeel crematies hierin is met 1% toegenomen tot 68%.

In 2022 is weer winst gerealiseerd in de BV. In 2023 ontving het openbaar lichaam € 488.000 dividend, dat in 2024 na aftrek van kosten voor ca € 470.000 naar de gemeenten kan worden doorgesluisd.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Lijkbezorging met inachtneming van wettelijke voorschriften	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 40.000	
Eigen vermogen	€ 1.910.000	€ 2.081.200
Vreemd vermogen	€ 4.000	€ 5.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 171.200	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 471.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	niet bekend	
Solvabiliteitspercentage	99,8%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	14,9%	

Omgevingsdienst Twente (ODT)

De OD Twente is opgericht om zorg te dragen voor een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving in Twente. Dit wordt, onder meer op basis van het Twentse VTH-beleid, vertaald in een uitvoeringsprogramma (UVP).

De omgevingswet, die 1-1-2024 van kracht is geworden, heeft veel gevraagd van de medewerkers in de afstemming van werkprocessen en ict-systemen. De pilot van de Omgevingstafel Twente (OTT) is voortgezet om ervaring op te doen met de nieuwe integrale werkwijze onder de Omgevingswet. Er is veel energie gestoken in werving van nieuwe gekwalificeerde medewerkers, vooruitlopend op extra formatie in 2024.

De stikstofproblematiek wijzigt voortdurend door wijziging van de regelgeving. De inzet hierop is ten kosten gegaan van de agrarische vergunningverlening, waarvoor werkvoorraden niet kunnen worden weggewerkt. Aan de positieve bijdrage aan de stikstofuitstoot van emissiearme stalsystemen wordt getwijfeld. Vergunningen hiervoor zijn vanaf 6 juni tot 1 maart 2024 opgeschort. Ook omgevingsvergunningen die zo'n initiatief bevatten kunnen niet worden verleend. Externe partners hebben diverse energiebesparende maatregelen doorgevoerd voor ODT en gemeenten. Deze zijn bekostigd met rijksmiddelen. ODT gaat de controle op de energiebesparingsplicht uitvoeren. In 2023 is de aanvraag voor de Specifieke Uitkering Toezicht en Handhaving Energiebesparingsplicht (SPUK THE) goedgekeurd. Hierdoor krijgt de OD Twente tot en met 2026 rijksmiddelen ter beschikking om additionele taken uit te voeren op het gebied van energietoezicht. Voorwaarde is dat de externe partners mee blijven doen. Deze hebben de intentie om dat te doen. Koepelorganisaties en ministeries hebben samen de intentie om het VTH-stelsel te verbeteren. Dit moet robuuster qua organisatie en financiering, handhaving en vervolging, informatievoorziening VTH, onafhankelijkheid en monitoring. De kennisinfrastructuur en arbeidsmarkt moeten sterker ondersteunend worden.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	J	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Gezonde en veilige leefomgeving d.m.v. handhaving wetgeving milieu	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 644.000	
Eigen vermogen	€ 1.727.000	€ 2.036.000
Vreemd vermogen	€ 3.246.000	€ 4.576.000
Eigen vermogensmutatie 2023	€ 309.000	
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 454.000	
Gerapporteerde weerstandsratio	0,83	
Solvabiliteitspercentage	30,8%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	7,0%	

2. Ontwikkelingen vennootschappen en corporaties

Twente Milieu N.V.

Twente Milieu is onze afvalinzamelaar. Die taak vervult ze voor 9 van de 14 Twentse gemeenten. Voor enkele gemeenten verzorgt ze het buurtonderhoud. Twente Milieu werkt volgens het kostprijs-plus systeem. Wij betalen kostprijs +2% risico opslag.

Twente Milieu heeft het afgelopen jaar haar strategie voor 2024-2027 vastgesteld. Insteek is de leefomgeving in balans. Er wordt gestreefd naar meer biodiversiteit, verdere reductie van de hoeveelheid afval en meer oog voor kwaliteit. Daarnaast staat verduurzaming van het wagenpark hoog op de agenda. De pijlers waarop Twente Milieu wil bouwen zijn medewerkertevredenheid, verantwoord omgaan met geld, samen met inwoners bepalen waar de aandacht naar uit moet gaan, technologische verbeteringen en het ontwikkelen tot een kenniscentrum op het gebied van afvalinzameling voor de gemeenten.

In 2023 zijn gesprekken gevoerd met Berkelland over de toetreding als aandeelhouder van Twente Milieu. Hierover vindt het komende jaar besluitvorming plaats.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	N.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Gezamenlijke efficiënte duurzame afvalinzameling (en onderhoud openbare ruimte)	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 3.069.478	
Eigen vermogen	€ 12.660.000	€ 12.064.000
Vreemd vermogen	€ 15.678.000	€ 15.275.000
Gerapporteerd resultaat 2023	-€ 596.000	
Solvabiliteitspercentage	44,1%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	18,1%	

Twence Holding B.V.

Twence is de afvalverwerker en duurzaamheidsbevorderaar van de Twentse gemeenten. De focus ligt niet meer op het basisproces van verbranding, maar op de productie van grondstoffen en energie.

Afvalverbranding staat ter discussie vanwege de forse uitstoot aan CO2 en andere broeikasgassen zoals stikstof. Afvalverbrandingsinstallaties zullen er echter nog jaren moeten zijn, omdat we ondanks afvalscheiding nog veel restafval produceren. De vrijkomende warmte wordt benut. Inwoners en bedrijven in Enschede en Hengelo gebruiken deze warmte om gebouwen te verwarmen.

In 2023 is de nieuwe grootschalige CO2 afvanginstallatie gereed gekomen. De installatie heeft een capaciteit van 100.000 ton per jaar, 1/3^e deel van de totale fossiele uitstoot van Twence.

Twence heeft een contract kunnen sluiten met Circulus-Berkel, die namens enkele Gelderse gemeenten het afval gaat aanleveren. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met afvalinzamelaar Rova. Beide ontwikkelingen bieden perspectief voor toekomstige nieuwe aandeelhouderschappen.

Eind 2023 is het Strategisch Beleidsplan 2024-2027 vastgesteld. In 2023 is de weg ingeslagen om de positie van Twence als regionale duurzaamheidsbevorderaar verder te versterken. Er wordt ingezet op het versterken van het publieke karakter van het bedrijf. Het Regionaal Warmtenet Twente is verder voorbereid. Hiervoor is een subsidie van € 19,5 miljoen toegekend door het Rijk en de Provincie Overijssel.

Er is in 2023 met aandeelhouders Almelo, Oldenzaal en Twenterand gesproken over de mogelijke verkoop van de aandelen Twence van deze gemeenten. Dit proces is nog niet afgerond.

AVR (concurrent) procedeert tegen Twence en de gemeenten om hen tot openbaar aanbesteden te dwingen. De rechtbank Overijssel heeft alle vorderingen van AVR afgewezen. Momenteel loopt de beroepszaak bij het Hof.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	B.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Regionale afvalverwerker, energieleverancier en duurzaamheidsbevorderaar	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 1.812.681	
Eigen vermogen	€ 175.964.000	€ 169.261.000
Vreemd vermogen	€ 163.228.000	€ 162.475.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 9.497.000	
Solvabiliteitspercentage	51,0%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	12,4%	

Warmtebedrijf Hengelo B.V.

Warmtebedrijf Hengelo B.V. (WbH) is de warmteleverancier van de eindgebruikers die zijn aangesloten op het warmtenet in Hengelo. Ennatuurlijk is met 95% van de aandelen groot aandeelhouder. Naast het aandeelhouderschap in de B.V. heeft de gemeente Hengelo nog een belang vanwege een achtergestelde lening van € 1 miljoen die is verstrekt. De voorwaarden voor aflossing van deze lening vereisen een ruime winstgevendheid van het bedrijf. Tot nu toe was het twijfelachtig of die situatie bereikt zou worden en vanwege het onzekere karakter van deze lening is er een voorziening gevormd.

Ondanks de geringe invloed (5%) heeft Hengelo een beleidsmatig belang waarvoor een samenwerking is aangegaan van 15 jaar. Het warmtenet biedt kansen om bestaande bouw aardgasvrij te maken en daarom volgen we WbH op de voet.

In tegenstelling tot de verwachte stijging van de energietarieven, kon het Warmtebedrijf de warmteprijs 20% lager aanbieden dan het maximale ACM tarief. Het Warmtebedrijf Hengelo werkt hard aan het verduurzamen van haar warmtenetten. Het warmtenet in Hengelo is al heel duurzaam. In 2023 introduceerde het Warmtebedrijf een warmte-etiket dat in één oogopslag laat zien welke warmtebronnen er in een net wordt gebruikt en wat de CO2-besparing is ten opzichte van verwarmen met een cv-ketel op aardgas.

Het ROC heeft haar energieafname sterk verminderd en heeft zelf warmtepompen laten installeren. Warmtebedrijf heeft haar backup voorziening bij ROC verwijderd.

In warmteoverdrachtstation aan de Scandinaviëlaan heeft een brand gewoed. Desondanks heeft dit geen consequenties gehad voor de warmtelevering in het warmtenet van Warmtebedrijf Hengelo.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	B.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Leverancier warmte warmtenet Hengelo	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 1.290.962	
Eigen vermogen	€ 4.137.000	€ 4.513.000
Vreemd vermogen	€ 9.681.000	€ 9.728.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 376.000	
Solvabiliteitspercentage	31,7%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	5,0%	

Warmtenetwerk Hengelo B.V.

Warmtenetwerk Hengelo BV (WnH) voert alle transportactiviteiten middels het hoofdtransportnet uit. Firan is met 95% van de aandelen grootaandeelhouder en is de netwerkbeheerder op lokaal niveau. De gemeente Hengelo heeft met 5% van de aandelen een minderheidsbelang in de B.V. De gemeente heeft naast het aandeelhouderschap een belang, doordat ze een achtergestelde lening van € 1 miljoen heeft verstrekt.

De financiële positie is verontrustend. Een forse snelle groei van het aantal aansluitingen is nodig om winstgevend te kunnen exploiteren. Onder de huidige omstandigheden is een terugbetaling van de geldlening onwaarschijnlijk. Voor het verlies van de restschuld is een voorziening opgenomen.

In een instabiele energiemarkt heeft Warmtenet Hengelo B.V. geprobeerd om voor een stabiel warmtetransport te zorgen. Dit kon helaas niet altijd gegarandeerd worden, mede doordat Nobian de productielijn waarop wij zijn aangesloten een aantal keren heeft stilgelegd.

Het warmtenetwerk heeft de technische problemen bij het uitkoppelpunt bij Nobian opgelost. Het technisch onderhoud blijft aandachtspunt.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	B.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Beheerder primaire netwerk warmtenet Hengelo	
Beleidsrealisatie in programma	7	
Financieel belang Hengelo	€ 998.245	
Eigen vermogen	-€ 1.645.000	-€ 1.577.000
Vreemd vermogen	€ 10.419.000	€ 9.916.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 68.000	
Solvabiliteitspercentage	-18,9%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	5,0%	

Het negatieve eigen vermogen is een potentieel risico van € 82.000 (5% aandeelhouderschap) voor de gemeente Hengelo op het moment dat het bedrijf zou worden verkocht of beëindigd. Hiervoor is nog geen voorziening getroffen.

Enexis N.V.

Enexis is onze regionale netbeheerder en distributeur van energie. Ze is een grote speler in de energietransitie. Enexis moet zich tot het uiterste inspannen om haar netwerken snel uit te breiden. Nieuwe lokale energieopwekkers willen geproduceerde stroom naar de eindgebruikers kunnen transporteren. Enexis heeft de komende jaren een gigantische investeringsopgave van ca € 1,3 miljard per jaar. Het vinden van personeel is een bottleneck in die investeringsopgave, waardoor een realisatie van niet meer dan 80% van de gevraagde uitbreiding mogelijk is. Naast uitbreiding verhoogt Enexis de capaciteit van bestaande stations en trafohuisjes. In Hengelo heeft Enexis het voornemen om het midden-station Bolderhoek te verzwaren.

De netcongestie is in 2023 toegenomen. Ook grootsluitingen (bedrijven) ervaren nu ook problemen om aangesloten te worden of om geproduceerde groene stroom te kunnen leveren aan het net.

Naast uitbreiden van het stroomnetwerk zijn er meer maatregelen nodig om de netcongestie te verminderen. Het zo efficiënt mogelijk gebruik maken van het bestaande netwerk heeft ook prioriteit. En sinds kort kijkt Enexis ook naar andere duurzame energievormen, zoals groen gas, warmtenetten en waterstof.

In 2023 zijn de consumententarieven omhoog gegaan om alle lasten te kunnen dekken.

De AvA heeft in april 2023 besloten, dat Enexis de opbrengsten van de verkoop van dochter Fudura BV (€ 1,1 miljard) grotendeels aan het eigen vermogen mag toevoegen. Dit versterkt haar vermogenspositie en de toegang tot de kapitaalmarkt tegen goede voorwaarden. Dit is nodig in een tijd van fors investeren.

Enexis heeft in 2023 een winst na belastingen gerealiseerd van € 72 miljoen. Dat is € 115 miljoen lager dan de winst in 2022 (na correctie verkoop Fudura) en ook lager dan 2019-2021. De oorzaak ligt met name in de toename van de kosten van transport en distributieverliezen. Enexis krijgt de lasten die volgend uit de grote investeringen in het

netwerk met vertraging vergoed in de tarieven. De kosten gaan voor de baten uit. Deze grote investeringen zorgen er ook voor dat de kasstroom iets meer dan een half miljard negatief is.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	B.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Ontwikkeling en beheer regionale distributienetwerk energie	
Beleidsrealisatie in programma	7,9	
Financieel belang Hengelo	€ 382.351	
Eigen vermogen	€ 5.441.000.000	€ 5.320.000.000
Vreemd vermogen	€ 4.907.000.000	€ 5.140.000.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 72.000.000	
Solvabiliteitspercentage	50,9%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	0,07%	

BNG Bank N.V.

De BNG Bank is de bankier van en voor overheden en voor instellingen met een maatschappelijk belang. De bank ziet zichzelf als publieke bank met dezelfde maatschappelijke doelen als haar klanten. Met de strategie "Ons kompas naar impact" ligt de focus op maatschappelijke impact, meer dan op winst. Kernwaarden: duurzaam, betrouwbaar en professioneel. BNG Bank is financieel zeer solide. Dit wordt onderstreept met een triple A-rating, de beste rating in de markt. Het halfjaarbericht 2023 laat zien dat financiële resultaten niet onder druk staan. BNG Bank staat onder intensief toezicht van De Nederlandse Bank en De Europese Centrale bank. Wij kunnen volstaan met het volgen van de bank.

Voor banken is de solvabiliteit per definitie zeer laag. Daarom wordt bij banken naar de Tier 1 ratio gekeken. Deze geeft de verhouding van de vrije reserves ten opzichte van de (risico gewogen) verstrekte leningen aan. Voor BNG Bank is de Tier 1 medio 2023 41,4%, ruim boven het door de ECB vereiste niveau.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	N.V.	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	N	
Openbaar belang van de samenwerking	Financiering publieke sector: laag houden financieringskosten maatschappelijke voorzieningen	
Beleidsrealisatie in programma	9	
Financieel belang Hengelo	€ 841.015	
Eigen vermogen	€ 4.615.000.000	€ 4.721.000.000
Vreemd vermogen	€ 107.459.000.000	€ 110.819.000.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 254.000.000	
Solvabiliteitspercentage	4,1%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	0,3%	

3. Ontwikkelingen stichtingen en verenigingen

In deze groep heeft gemeente Hengelo geen verbonden partijen. De hierna genoemde stichtingen of verenigingen onder 5 voldoen niet aan de definitie "Verbonden partij", maar vinden we wel vermeldenswaardig.

4. Ontwikkelingen overige verbonden partijen

Euregio

De euregio behartigt de belangen van de grensgemeenten in Nederland en Duitsland. Ze is erop gericht om drempels die door landelijke regels worden gevormd te bestrijden. En daarmee het vrije verkeer van mensen en goederen in de regio te bevorderen.

Het vreemd vermogen van de Euregio bestaat voor € 12 miljoen uit de verplichting om bij de Euregio gestalde middelen van het Interreg-V-programma terug te betalen. Zonder deze middelen is er een normale verhouding eigen/vreemd vermogen.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Nederlands-Duits openbaar lichaam	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Bestrijden van obstakels voor NL en DU inwoners en ondernemers opdat over een weer kansen kunnen worden benut.	
Beleidsrealisatie in programma	9	
Financieel belang Hengelo	€ 14.733	
Eigen vermogen	€ 2.649.000	€ 2.649.000
Vreemd vermogen	€ 30.291.000	€ 30.291.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 126.000	
Solvabiliteitspercentage	8,0%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	2,4%	

5. Instellingen met bestuurlijk belang overwegend met publieke middelen gefinancierd

Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG)

De VNG is onze belangenbehartiger in alle gemeente overstijgende belangengroeperingen. Zij is de gesprekspartner van het rijk, de provincies, werknemersorganisaties etc. in veel zaken die gemeenten aangaan. De website van de VNG is een kennis- en informatiebron voor gemeenten. Ze zit vooraan bij ontwikkelingen en vertaalt deze naar behapbare informatie voor gemeenten. Daarnaast doet ze onderzoeken en draait ze projecten die voor gemeenten waardevol zijn. Deze projecten worden jaarlijks in de ledenvergadering bepaald.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Vereniging	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Krachtiger lokale overheid door samenwerking en belangenbehartiging	
Beleidsrealisatie in programma	9	
Financieel belang Hengelo	€ 221.000	
Eigen vermogen	€ 51.704.000	€ 51.704.000
Vreemd vermogen	€ 112.794.000	€ 112.794.000
Gerapporteerd resultaat 2023	-€ 3.604.000	
Solvabiliteitspercentage	31,4%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	0,5%	

Stichting Twente Board

De sociaal-economische taken van de voormalige Regio Twente zijn per 1-7-2021 bij Stichting Twente Board belegd. De board wordt ondersteund door Twente Board Development BV. Twente Board is de samenwerking van ondernemers, onderwijs en overheid (3 O's). Vergaderingen van de Twente Board worden vanuit de Overheid voorbereid in de Bestuurlijk Overleg Sociaal Economische Structuurversterking (BOSS).

De (nieuwe) Agenda voor Twente (2023-2027) is de basis voor beleid en uitvoering van de taken. De Agenda voor Twente is gericht op het 'later'. Het middel om te komen tot het samenwerken in een groene technologische topregio.

Aanvullende gegevens

Soort VP	Waarde / bedrag 1-1-2023	Bedrag 31-12-2023
Juridische vorm	Stichting	
Verplichte samenwerking?	N	
Dragen we financieel bij?	J	
Openbaar belang van de samenwerking	Versterking van de economie in Twente en ontwikkeling tot groene topregio.	
Beleidsrealisatie in programma	3	
Financieel belang Hengelo	€ 450.000	
Eigen vermogen	€ 14.000	€ 14.000
Vreemd vermogen	€ 9.671.000	€ 9.671.000
Gerapporteerd resultaat 2023	€ 13.000	
Solvabiliteitspercentage	0,1%	
Aandeel Hengelo (stemrecht/dividend)	4,3%	

Naast deze verbonden partijen zijn er veel samenwerkingsverbanden, waar we aan deelnemen en waar we bestuurlijk onze invloed willen uitoefenen. Als voorbeelden kunnen we de diverse coalities noemen met Twentse gemeenten, zoals Mobiliteit en Milieu Duurzaamheid en Afval, de Regionale Energiestrategie of de G40.

In bijlage 9.3 is een overzicht opgenomen van de vertegenwoordiging namens onze gemeente bij de verbonden partijen en andere samenwerkingsrelaties.

In de paragraaf 6.5 Financiering is een overzicht van de deelnemingen opgenomen met inzicht in een mogelijke, hypothetische marktwaarde van de grootste deelnemingen.

6.7 Bedrijfsvoering

6.7.1 Organisatie

De stad is constant in beweging en de wereld om ons heen verandert snel. De ambities voor de stad en de ambtelijke organisatie zijn vormgegeven in de koers 2040. Om mee te kunnen blijven doen in die ambities moeten we wendbaar zijn als medewerker én als organisatie. Dit vraagt een zelfbewuste houding en eigenaarschap van alle medewerkers. Hengelo's Werken is hoe we binnen Hengelo samenwerken aan het bereiken van de koers 2040.

Hengelo's werken

Om hier als organisatie aan te werken is er de komende jaren een focus op een viertal speerpunten:

- Leren en Ontwikkelen (wendbare, lerende medewerker en organisatie);
- Digitale Transformatie (samenwerken en innoveren met IT);
- Opgavegericht werken (opdrachtgericht samenwerken en resultaatgericht);
- Dienstverlening (inwoner centraal).

In 2023 is een belangrijk deel van de focus van Hengelo's werken gelegen op leren en ontwikkelen. Onderstaand wordt uiteengezet wat ondernomen en gerealiseerd is.

Leren en Ontwikkelen

Het doel van het speerpunt Leren & Ontwikkelen is om toe te werken en ons te ontwikkelen naar een lerende organisatie waarin het leren en ontwikkelen stevig geïntegreerd is en waar een positief leerklimaat is. In een lerende organisatie werken zelfbewuste en wendbare professionals die zich continu blijven ontwikkelen. Zij staan in verbinding met collega's en de buitenwereld en zoeken actief de samenwerking op. Onze medewerkers vormen onze organisatie en dragen bij aan de koers en onze ambities door constante scholing, ontwikkeling en eigen initiatief. De leidinggevenden hebben hierin een sturende, coachende en ondersteunende rol en taak.

Bereiken?	Gedaan?
Verder investeren in een lerende organisatie met een duidelijke link naar de ambities van Hengelo's werken	Lancering digitaal leerplatform Hengelo Academie met online leeromgeving Skillstown
	Basisleerlijn Regie op je werk ontwikkeld en geïmplementeerd
	Kenniscafé: inspiratiesessies door externe sprekers afgewisseld met inhoudelijke informatiebijeenkomsten
	Afgerond MD programma, met wrapup voor nieuwe leidinggevenden in het nieuwe onboardingsprogramma

Hengelo Academie, Skillstown

In 2023 is het digitale leerplatform Hengelo Academie gelanceerd, dat dient als een centraal plek voor het aanbieden, agenderen en monitoren van al het leeraanbod voor de organisatie. De online leeromgeving van de Hengelo Academie, aangevuld met de trainingen en Essentials van Skillstown is ingericht als centraal platform voor het aanbieden, agenderen en monitoren van alle leerinterventies binnen onze organisatie. Hierin wordt een aantal trainingen en op maat gemaakte essentials aangeboden.

Kenniscafé

Het concept 'Kenniscafé: Time to Learn!' is geïntroduceerd en heeft intussen al een aantal keer succesvol plaatsgevonden. Hierin worden inspiratiesessies gegeven door externe sprekers en afgewisseld met inhoudelijke informatiebijeenkomsten gegeven door eigen medewerkers.

Basisleerlijn Regie op je werk:

In 2023 is gestart met de uitvoering van de eerste basisleerlijn voor ontwikkelen van gemeenschappelijke taal en vaardigheden van het Hengelo's Werken. Doel van deze training is het maken van de vertaling van de abstractie van het strategische Hengelo's Werken naar wat dit voor medewerkers kan opleveren in de dagelijkse praktijk. Een basistaal creëren waarin medewerkers elkaar sneller kunnen begrijpen en elkaar scherp houden in het omgaan met werkdruk en prioriteiten.

Deze trainingen hebben een doorlooptijd tot in Q1 2024 en dan zijn alle medewerkers getraind. Daarnaast is er in Q3 en Q4 2023 verder gewerkt aan verdieping en verbreding van het leeraanbod en wordt gezorgd dat de kernthema's uit de basisleerlijn geborgd worden in dit leeraanbod.

Leiderschapsontwikkeling/MD-traject

In 2023 is het MD programma afgerond. Goed leiderschap blijft essentieel en is de basis voor de gewenste verandering en de resultaten die we als organisatie willen bereiken. Het zijn uiteindelijk de leidinggevenden in onze organisatie die een positief leerklimaat scheppen en de gewenste veranderingen aanjagen, vertalen en in goede banen leiden. Sinds maart 2023 worden de MD-dagen vorm gegeven voor en door leidinggevenden, waarbij Hengelo's Werken een faciliterende en coördinerende rol heeft. Naast deze (structurele) invulling en borging van leiderschapsontwikkeling is er ook aandacht voor het goed inwerken en onboarden van nieuwe leidinggevenden. Dit heeft onder andere geresulteerd in een zomer-onboardingsprogramma met aandacht voor een MD-wrap up dag, waarbij er ook een buddy-systeem is geïntroduceerd. Voor 2024 wordt dit verder gecontinueerd en geborgd binnen Hengelo's werken.

6.7.2 Personeel

De samenleving verandert snel. Daarmee verandert onze rol als gemeentelijke organisatie. De gemeente Hengelo verandert mee naar een wendbare organisatie, zodat we slagvaardig en fit blijven om snel en adequaat op ontwikkelingen uit de omgeving kunnen reageren.

Arbeidsmarkt

Onze gemeente heeft stevige ambities. Daarnaast zetten we structureel in op een stevige kwalitatieve basis die op orde moet zijn en blijven. Hiervoor is nodig dat we de goede mensen binnenhalen en behouden. Want medewerkers zijn essentieel voor de kwaliteit van de uitvoering, de cultuur van de organisatie en de verbinding van de onze organisatie met de samenleving. We zien in de huidige krappe arbeidsmarkt steeds meer hoe moeilijk het is om dit te realiseren. Dit maakte de noodzaak om in 2022 te komen met een samenhangend pakket van maatregelen om ervoor te zorgen dat onze gemeente zich vanaf 2023 zodanig onderscheidend positioneert op de arbeidsmarkt dat vacatures snel worden ingevuld. In 2023 zijn de volgende maatregelen vormgegeven:

Recruiting

Inmiddels is de wervingskracht van de gemeente versterkt met de komst van drie Recruiters. Door hen wordt recruiting als specialisme binnen HRM verder vormgegeven. Dat werpt zijn vruchten af, want sinds 2023 is de gemeente Hengelo weer in staat om 90% van haar vacatures zelf te vervullen. De inzet van werving & selectiebureaus, en daarmee de uitgaven hieraan zijn hierdoor aanzienlijk teruggebracht. Vanaf 2024 wordt werk gemaakt van de ambitie om meer jong talent aan te trekken en meer grip te krijgen op het beperken van inhuur.

Arbeidsmarktcommunicatie: Werkgeversmerk

Als mijlpaal van het project Arbeidsmarktcommunicatie is tijdens de nieuwjaarspeech in januari 2024 het nieuwe werkgeversmerk gelanceerd: "Maak het voor elkaar, werk mee aan Hengelo". Hiermee wordt aangesloten op de

historie van Hengelo als maakstad en op de Twentse ambitie van technische topregio van Nederland. De daarbij horende boodschap aan de arbeidsmarkt geeft het echte verhaal weer van wie we zijn, waar we voor staan en hoe we werken. Het werkgeversmerk is herkenbaar aan de huisstijl en daarnaast specifiek aan de zeskant van de honingraat en de kleur turquoise. Vanaf 2024 zal dit merk actief in de arbeidsmarkt gepromoot worden aan onze doelgroepen.

Strategische Personeelsplanning (SPP)

Voor de domeinen Fysiek en Bedrijfsvoering is de eerste strategische personeelsplanning tot stand gekomen. Hiermee is meer en eerder inzicht in de uitdagingen en behoeften op het gebied van personeelscapaciteit, als gevolg van de ontwikkelingen die op ons afkomen.

Werken aan Hengelo

Er is een nieuwe vacaturepagina gelanceerd: Werken aan Hengelo. Want we werken allemaal aan de stad. Hier staan de vacatures, onze arbeidsvoorwaarden, en worden ervaringen van collega's gedeeld over werken bij de gemeente Hengelo. Ook wordt de gemeente Hengelo als werkgever persoonlijker neergezet met gebruik van beelden van onze eigen mensen, locaties en gebeurtenissen. Met dit werkgeversmerk en de bijbehorende communicatie-uitingen wordt de gemeente Hengelo herkenbaar en onderscheidend gepositioneerd op de arbeidsmarkt. Dit met als doel dat een potentiële medewerker zich nog meer identificeert met- en geënthousiasmeerd wordt om te werken bij de gemeente Hengelo.

Medewerkersreis, Welkom bij Hengelo

Naast de inzet op het vinden en werven is er ook aandacht voor het behoud van medewerkers. De reis van de medewerker door de organisatie van het eerste contact tot het vertrek is beschreven (Employee Journey) en de link met de instrumenten van HRM is gelegd. Als instrument voor behoud is in 2023 een vernieuwd onboardingprogramma gelanceerd: Welkom bij Hengelo. Het doel van het programma is dat nieuwe collega's zich welkom voelen en goed geïntroduceerd en geïnstrueerd aan de slag kunnen. Door hen snel en goed op te nemen in de organisatie bevorderen we hun motivatie en betrokkenheid bij de organisatie en verminderen we ongewenst verloop.

In 2023 is daarnaast een advies opgeleverd door team HRM om werk te maken van het leren van de redenen van vertrek en het zorgen dat medewerkers zoveel mogelijk als ambassadeur voor de gemeente Hengelo uit dienst gaan. In 2024 wordt invulling gegeven aan dit onderdeel van de medewerkersreis, het 'offboarden'.

MBO

In 2023 heeft een medewerkersbetrokkenheidsonderzoek (MBO) plaatsgevonden. Dit onderzoek dient als peilstok om in de organisatie te ervaren hoe het ervoor staat met onderwerpen als betrokkenheid en welzijn, leiderschap, werkgeverschap, werkdruk & herstelbehoefte, etc. Met een respons van 77% en mooie resultaten op de thema's een uitkomst om trots op te zijn. De gekozen trots- en aandachtspunten worden in actieplannen op team- en organisatieniveau verder opgepakt.

Garantiebanen

In 2023 hebben we aandacht gehad voor de invulling van de formatie voor garantiebanen. Door gesprekken tussen werkcoaches, HR-adviseurs en recruiters zijn er gedurende het jaar 2 nieuwe medewerkers geplaatst op een functie en is er in januari 2024 nog een medewerker geplaatst.

Komend jaar blijft dit de aandacht houden in project diversiteit en inclusie.

Bereiken?	Gedaan?
Modern en aantrekkelijk werkgeverschap	MBO uitgevoerd om te peilen hoe het staat met werkgeverschap en welzijn.
Sociale werkgever die haar maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt	Uitrollen van de maatregelen aanpak arbeidsmarkt. Drie nieuwe medewerkers aangetrokken voor garantiebanen. We blijven invulling geven aan beleid om in het kader van de Participatiewet extra banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Daarnaast is er in samenhang aandacht voor de thema's diversiteit en inclusie.
Optimaal benutten van talenten en het stimuleren van persoonlijk leiderschap	Bewustwording van het belang van persoonlijk leiderschap in de organisatie vergroot door middel van de training Regie op je werk en de training Businesspartnerschap voor de adviseurs van Bedrijfsvoering.
Leiderschapsontwikkeling	Afgerond MD programma, met wrapup voor nieuwe leidinggevenden in het nieuwe onboardingprogramma
Een verlaging van het ziekteverzuim	Meer contact tussen leiding en arbo dienst gerealiseerd, presentaties ziekteverzuimpreventie en beperking aan management gegeven door HRM, rapportage van ziekteverzuimcijfers ieder kwartaal aan het management voor bewustwording en sturing.

6.7.3 Arbeidsvoorwaarden

Hybride werken

In 2023 zijn er diverse aanpassingen en verbeteringen gedaan aan ons werkconcept. De acties die zijn uitgevoerd zijn onder te verdelen in acties op het gebied van Bricks, Bytes en Behaviour.

Door de uitvoering van een communicatieplan is er gedurende het jaar aandacht geweest voor de afspraken die we gemaakt hebben over samenwerken. Het gaat bijvoorbeeld over het vrijmaken van de werkplek als je naar een overleg gaat, waar je wel en beter niet digitaal kunt vergaderen en aandacht voor rust op en rond de werkplekken.

Daarnaast zijn er een aantal technische aanpassingen gedaan. Vergaderruimtes worden weer vrijgegeven als er niet wordt ingecheckt, zodat collega's de vrijgekomen vergaderruimte kunnen gebruiken. Er zijn koptelefoons beschikbaar gesteld om beter digitaal te kunnen vergaderen.

Tot slot zijn er een aantal fysieke aanpassingen gedaan in het pand. Er is een extra vergaderkamer toegevoegd door een tijdelijk archief op te ruimen/te verplaatsen, er zijn op diverse overleg- en aanlandplekken stopcontacten toegevoegd zodat laptops daar ook opgeladen kunnen worden en er is onderzocht hoe de concentratiewerkplekken verbeterd kunnen worden. Dit heeft onder andere geleid tot meer raamstickers voor een gevoel van privacy en het verbeteren van de geluidsisolatie. Ook in 2024 zal er continu aandacht zijn voor het hybride werken.

Arbeidsmarktpositie: Benchmark en optimaliseren arbeidsvoorwaarden

Om Hengelo - nog meer dan nu al het geval is - een aantrekkelijk werkgever te laten zijn heeft in 2023 een benchmark van onze arbeidsvoorwaarden plaatsgevonden. De constateringen uit de benchmark zijn deels in 2023 opgepakt en worden in 2024 verder uitgewerkt in een aanpassingsvoorstel.

CAO 2024-25

De cao gemeenten 2024-2025 is vastgesteld.

Instroom en integriteit

Ook in 2024 gaan we verder met het indelen en ondervangen van risico's in onze functies tegen ondermijning. Op die manier beperken we de veiligheids- en integriteitsrisico's binnen de organisatie nog beter.

Doorontwikkeling Arbo

Per 1 juli 2023 is er een Arbocoördinator in dienst. De Arbocoördinator werkt aan Arbotaken en zorgt ervoor dat er structureel aandacht is voor het onderwerp. Er is een Arbo tweejarenplan opgesteld voor 2024 en 2025, met daarin onderwerpen die we als organisatie willen behandelen. Een greep uit de onderwerpen: RI&E, thuiswerkregeling, aanbesteding Arbodienst, agressietrainingen, agressiemeldingen en agressieregistratie.

Het Agressie Interventieteam (AIT) is in Q4 van 2023 (opnieuw) getraind, er zijn nieuwe leden geworven, de werkwijze is eenduidig vastgelegd en de naamsbekendheid en rol van het AIT is vergroot.

Middels een aanbesteding is er een externe partij (SPAN) gecontracteerd (4 jaar) voor het verzorgen van de agressietrainingen voor de organisatie. Naar verwachting zullen er ongeveer 25 agressietrainingen worden verzorgd in 2024. Deze worden ook geregistreerd, zodat we als organisatie zicht en grip hebben op de agressietrainingen.

Het agressiebeleid is vernieuwd en de implementatie van het beleid is van start gegaan. Het vernieuwde beleid staat eveneens centraal tijdens de agressietrainingen.

Dit jaar zal de RI&E opnieuw opgesteld en geactualiseerd worden.

Momenteel staan er 2 vacatures open voor nieuwe interne vertrouwenspersonen, waarmee het team van vertrouwenspersonen in de nabije toekomst bestaat uit 3 interne vertrouwenspersonen en 1 externe vertrouwenspersoon.

De thuiswerkregeling is momenteel in ontwikkeling, waarin ook aandacht is voor de Arbo-aspecten tijdens het thuiswerken.

In verband met het aflopende contract van onze Arbodienstverlener (april 2025) is er samen met de andere Twentse gemeenten een start gemaakt met de voorbereidingen voor het gezamenlijke aanbestedingstraject voor een nieuwe Arbodienstverlener.

6.7.4 HR Processen

De HR-agenda en eHRM

Eén van de speerpunten van HRM is het verbeteren van onze HR processen. Inmiddels hebben wij in 2020 en 2021 ervaring opgedaan met een gestructureerde HR-agenda. Hiermee wordt inhoudelijk richting en focus aangebracht alsmede duidelijkheid gegeven over wat de organisatie mag verwachten t.a.v. de doorontwikkeling van onze HR processen. Een doorontwikkeling die medewerkers en managers in staat stelt om vorm en inhoud te geven aan persoonlijk leiderschap en eigenaarschap, randvoorwaarden die noodzakelijk zijn om snel en adequaat in te kunnen spelen op vragen en ontwikkelingen in onze omgeving.

Nadat in 2020 en 2021 beleid is vastgesteld (en voor een belangrijk deel geïmplementeerd) rond o.a. ziekteverzuim, werving- en selectie, het HR gesprek en arbo, is in 2022 het dashboardGrip op Personeelslasten aan het management opgeleverd en een onderzoek gedaan naar welke wensen en behoeften er onder managers bestaat t.a.v. de doorontwikkeling van eHRM. Dit onderzoek heeft een ontwikkelagenda opgeleverd voor 2023 en verder. Daarmee is in 2023 een start gemaakt om eHRM zodanig aan te passen en uit te breiden dat managers en medewerkers slimmer, sneller en doelmatiger kunnen werken met eHRM. Het vertrekpunt voor de verdere doorontwikkeling is het perspectief van de manager, medewerker en HR adviseur. Tevens is in 2023 gewerkt aan het neerzetten van leren & ontwikkelen met een Hengelo Academie, de basisleerlijn Regie op je Werk en het aanbieden van kenniscafés. Tevens is strategische personeelsplanning verder uitgerold op diverse afdelingen. Deze thema's worden in 2024 voortgezet binnen de organisatie.

6.7.5 Informatievoorziening en technologie

Gemeente Hengelo wil een vitale partner zijn voor haar inwoners en ondernemers. IT is daarbij een onmisbare schakel; IT en informatisering zijn essentieel geworden om aansluiting met de veranderende samenleving te behouden en te verbeteren en maken nieuwe vormen van samenwerking en besluitvorming mogelijk. In 2023 hebben wij verdere stappen gemaakt in het ondersteunen en realiseren van een effectieve bedrijfsvoering en mensgerichte dienstverlening. Niet alleen voor Hengelo, wij leveren ook de IT dienstverlening voor Oldenzaal, de SWB en Haaksbergen. Daarnaast nemen wij als grote gemeente in Twente onze verantwoordelijkheid door deel te nemen in meerdere regionale samenwerkingen, vaak als kartrekker.

Bereiken?	Gedaan?
Continue verbeteren van de dienstverlening	<p>In 2023 hebben we onder andere in het kader van de wet Modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer nieuwe digitale formulieren aan onze website toegevoegd, zodat inwoners ook digitaal de producten kunnen aanvragen.</p> <p>We zijn in 2023 ook gestart met het vernieuwd aansluiten van producten op de Berichtenbox van MijnOverheid. Begin 2024 gaan we hiermee in productie. Inwoners kunnen dan voor een vernieuwd aantal producten de besluiten ontvangen in de Berichtenbox.</p>
Efficiëntere bedrijfsvoering	<p>In 2023 hebben we een aantal proefprojecten op het gebied van Common Ground uitgevoerd. Zo hebben we testen uitgevoerd op het koppelen van verschillende Common Ground componenten, waaronder OpenZaak, OpenNotifications, OpenInwoner, Openzaakbrug en OpenFormulieren, aan het zaakstelsel van het sociaal domein en het kunnen weergeven van de zaakstatus aan inwoners. Dit heeft waardevolle kennis opgeleverd die we gebruiken om onze dienstverlening verder te moderniseren en beter te maken.</p> <p>Het tijd- en plaatsafhankelijk werken voor onze medewerker is verder verbeterd door meer onderdelen van Microsoft 365 beschikbaar te maken, te implementeren en door de organisatie hierin te begeleiden door middel van een adoptieprogramma. De aanbesteding voor het verbeteren en vernieuwen van een omgeving waarmee medewerkers eenvoudig samen kunnen werken aan documenten en deze eenvoudig kunnen delen met elkaar, is afgerond en zal gedurende 2024 en 2025 geïmplementeerd worden.</p>
Datagedreven sturing	<p>In 2023 hebben we de Informatisering en IT strategie vastgesteld. Met deze strategie geven we invulling aan de ambitie van de gemeente Hengelo door het toepassen van IT en informatisering.</p> <p>In 2023 is de positie van het Kern Datateam verder versterkt binnen de organisatie. Waarbij onderwerpen als beheer, datavaardigheid, privacy en ethiek hoog op de agenda stonden.</p> <p>Er zijn diverse dataproducten, zoals kerngetallen, overzichten en rapporten, opgezet en geïmplementeerd in de organisatie. De focus in 2023 lag hierbij binnen het sociaal domein bij het Transformatieplan. In 2023 zijn naast bovenstaande "basis op orde" projecten ook geavanceerdere analyses uitgevoerd. Denk hierbij aan technieken zoals proces mining waarbij processen worden uitgetekend aan de hand van data, ter ondersteuning van procesverbeteringen. Of workload/caseload vraagstukken voor de afdeling werk en inkomen om het verdelen van cliënten meer datagedreven op te pakken.</p> <p>Daarnaast is er een datastrategie geformuleerd, het doel van deze datastrategie is om te komen tot een door de organisatie breed gedragen strategie voor de periode 2024-2026 die richting geeft en helpt de juiste stappen in de juiste volgorde en in samenhang te maken aan de verdere ontwikkeling van datagedreven werken. Met deze datastrategie hebben we voldaan aan de toezegging aan de gemeente raad.</p> <p>Eind 2022 is er door de Rekenkamer Hengelo een onderzoek uitgevoerd naar het datagedreven werken in onze gemeente. In dit onderzoek was ook aandacht voor privacy en ethiek. Hierin is geconcludeerd dat er in dataprojecten aandacht is voor beide aspecten. Op basis van een aanbeveling vanuit de gemeenteraad zijn wij in 2023 aan de slag gegaan met het schetsen van een proces om toe te zien op een ethisch verantwoorde werkwijze voor digitale toepassingen. Hieruit is een voorstel voortgekomen voor het in te richten proces rondom deze digitale ethiek. Niet alleen voor data-projecten, maar ook andere technische en informatiekundige projecten worden in dit proces op digitale ethiek gewaardeerd.</p>
Aansluiten bij landelijke ontwikkelingen	<p>In 2023 hebben we in een proeftuin de mogelijkheden van op Common Ground gebaseerde informatie componenten onderzocht, zie voor meer detail ook de eerste alinea van "Efficiëntere bedrijfsvoering". Common Ground is een landelijke visie op informatievoorziening waarmee we o.a onze dienstverlening flexibeler kunnen inrichten.</p> <p>We hebben daarnaast onze Hengelose informatievoorziening ingericht en gekoppeld met het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) zodat we op 1 januari 2024 in productie konden gaan met de Omgevingswet.</p>
Digitale Transformatie	<p>Tenslotte hebben we in 2023 de eerste stappen gezet om te voldoen aan de Single Digital Gateway (SDG) verordening Annex 2, zodat inwoners van Europa gebruik kunnen maken van onze digitale dienstverlening.</p> <p>In het 1e jaar van het programma Digitale Transformatie (van 3) heeft de focus vooral gelegen op het laten zien van wat er mogelijk is en het aanjagen van innovatie. Dat hebben we gedaan door een flink aantal pilots op te starten welke we in de eerste helft van 2024 gaan opleveren. Dat was mogelijk omdat het grootste deel van het programmabudget is ingezet om pilot-werkzaamheden zoveel mogelijk extern te laten uitvoeren waarbij wij ons laten inspireren om mee te denken. In 2024 gaan we meer intern oppakken door binnen het programmabudget 2 fte aan te trekken.</p> <p>De volgende projecten zijn opgestart en worden begin 2024 opgeleverd:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Realisatie van een Digital Twin en een 3D-weergave inclusief toepassing van sensoren voor de herinrichting van de Breemarsweg. ▪ Minecraft educatiespel voor basisscholen met duurzaamheidsvraag Lange Wemen. Er zijn 2 basisscholen die hebben aangegeven mee te doen. ▪ Herschrijven van standaard brieven naar Helder Hengelo's met behulp van kunstmatige intelligentie. ▪ Met behulp van kunstmatige intelligentie worden automatisch gespreksverslagen gegenereerd bij "keukentafelgesprekken" binnen het sociaal domein. ▪ Deelname aan het koploperprogramma VNG digitale inclusie. Samen met 19 andere gemeenten werken we aan het beter leesbaar maken van (delen van) onze website door deze te vertalen in beelden. Dit doen we deels handmatig en deels automatisch met kunstmatige intelligentie. We werken hiervoor samen HAN/Universiteit Utrecht en de Universiteit Twente ▪ Meten van biodiversiteit met behulp van sensoren en kunstmatige intelligentie in nestkastjes
Samenwerken: samenwerking in Twente	<p>In 2023 is Hengelo (en daarmee Haaksbergen en Oldenzaal) aangesloten op KPN Grip (Twentecloud). Hierdoor kunnen medewerkers van de verschillende Twentse gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen met één login gebruik maken van elkaars systemen.</p>

verstevigen en uitbouwen	Ook hebben we in 2023 op regionaal niveau een start gemaakt met het onderzoek naar en de aanbesteding van een regionaal E-depot voor de archivering van permanent te bewaren documenten.
	In 2023 hebben we ook weer een aantal nieuwe regionale kenniskringen via het IT Platform Twente gestart, waaronder kenniskring Data en de kenniskring Cloud, mede op initiatief van Hengelo.
	Hengelo ondersteunt in IT-voorzieningen van, en het leveren van IT-diensten aan, de gemeente Oldenzaal, SWB en de gemeente Haaksbergen. Deze dienstverlening wordt continue verder geprofessionaliseerd. In 2023 zijn we gestart met het verkennen op verdere samenwerking op het informatiedomein.
Digitaliseren van de fysieke archieven	In 2023 is geschetst wat er nodig is voor het digitaliseren en vervangen van onze fysieke archieven. Hiervoor is in kaart gebracht in welke staat elk archief verkeert, of er opgeschoond moet worden of dat er eerst herordend moet worden. Middels een marktverkenning is onderzocht welke diensten de markt hiervoor biedt. De antwoorden vormen de basis voor het opstellen van een programma van eisen voor een aanbesteding. Doel is om in 2024 de aanbesteding af te ronden en te starten met digitaliseren.

6.7.6 Informatiebeveiliging en -privacy

In een digitale wereld zijn informatiebeveiliging en privacy zeer belangrijke onderwerpen. Zowel op landelijk en regionaal niveau wordt dit meer en meer onderkend. Ook binnen de gemeente Hengelo wordt ervoor gezorgd dat bij de dagelijkse werkzaamheden beveiliging en privacy een prominente plek innemen door onder andere "security-by-design" en "privacy-by-design" als standaard te hanteren.

Privacy is met de komst van de AVG een belangrijke pijler geworden binnen de maatschappij. De AVG heeft tot doel dat wij, de gemeente Hengelo, nog zorgvuldiger met persoonsgegevens omgaan dan wij al deden. Ook moeten we in staat zijn om dit aan te tonen. Door technische en organisatorische maatregelen te treffen dient dit te worden bewerkstelligd.

Informatiebeveiliging is het proces van vaststellen van de vereiste beveiliging van informatiesystemen in termen van vertrouwelijkheid, beschikbaarheid en integriteit alsmede het treffen, onderhouden en controleren van een samenhangend pakket van bijbehorende maatregelen.

Bereiken?	Gedaan?
Uitvoeren jaarlijkse AVG-compliance toets	In 2023 is de compliance meting opnieuw uitgevoerd en is het volwassenheidsniveau gemeten aan de hand van het AVG-borgingsproduct van de VNG. Ten opzichte van 2022 is een stijging geconstateerd. Deze stijging is in lijn met de gestelde ambitie voor 2024.
DPIA's	Door beperkte tijd bij proceseigenaren, het ontbreken van procesbeschrijvingen en beperkte capaciteit bij de privacy officers zijn in 2023 minder DPIA's uitgevoerd dan gewenst. Het uitvoeren van DPIA's gaat hand in hand met de ontwikkelingen op het gebied van het beschrijven van de interne werkprocessen.
Jaarverslag Functionaris Gegevensbescherming	In 2023 is het verwerkingsregister van de gemeente geactualiseerd. Aan de hand van deze actualisatie heeft de Functionaris Gegevensbescherming een advies uitgebracht op welke hoog risico verwerkingen een DPIA uitgevoerd dient te worden. De FG heeft in 2023 verslag gedaan aan het college van zijn bevindingen vanuit het toezicht. Dit toezicht betreft zowel de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) als de Wet politiegegevens (Wpg). Het toezicht op de naleving van de Wpg is door de FG in overleg met de drie betreffende domeinen (Openbare ruimte, Onderwijs/leerplecht en Werk, inkomen & zorg) vorm gegeven. De FG heeft in 2023 met name toezicht uitgeoefend op de volledigheid en juistheid van het verwerkingsregister en heeft het college geadviseerd over een prioritering in de te houden DPIA's.
Formatie Privacy	In 2023 heeft de FG bijzondere aandacht gehad voor de privacy-governance in (regionale) samenwerkingen en voor het gebruik van innovatieve technologische middelen in processen. In november 2023 is met het oog op de ambities van de gemeente de capaciteit op gebied van privacy uitgebreid. Hiervoor is een structurele herziening van formatie goedgekeurd.
Organisatie Informatiebeveiliging	Met deze herziening is een extra privacy officer geworven. Deze privacy officer heeft als aandachtsgebied het sociaal domein. In 2023 is met het oog op de ambities van de gemeente capaciteit op het gebied van Informatiebeveiliging uitgebreid. Zo is er specifiek geworven op security-kennis binnen het cluster dat zich met infrastructuur en netwerken bezighoudt. Daarnaast is er geïnvesteerd in aanvullende producten binnen het Microsoft portfolio om de gemeente beter "cyberweerbaar" te maken.
Security by design	In 2023 is door het oprichten van een "kwaliteitsboard" het toepassen van informatiebeveiliging beter geborgd bij de start van nieuwe projecten. Doordat we in 2023 ook een IT procesmanager hebben mogen verwelkomen, borgen we beter dat informatiebeveiliging tijdens de beheerfase ook de benodigde aandacht krijgt.

SIEM/SOC (Verzamelen, monitoren en analyseren van informatie irt informatiebeveiliging)	In 2023 is een "Netwerk Detectie en Respons" oplossing aangeschaft en ingericht. Hiermee wordt informatie binnen de IT-infrastructuur, dat een relatie heeft met informatiebeveiliging, verzamelt en geanalyseerd, zodat we eventueel verdacht "verkeer" in een vroegtijdig stadium kunnen detecteren en acties kunnen ondernemen.
Betere bewustwording Informatiebeveiliging	In 2023 is een bewustwordingsprogramma met als onderwerp informatiebeveiliging en privacy uitgevoerd. Daarnaast heeft er een phishing-simulatie plaatsgevonden. De uitkomsten geven voldoende aanleiding om in 2024 onverminderd door te gaan met de bewustwordingscampagnes.
Uitvoeren van de jaarlijkse pentest	In 2023 is een vernieuwd indiensttredingsprogramma ontwikkeld en uitgevoerd. Binnen dit programma hebben de thema's informatiebeveiliging en privacy een vaste plek gekregen. Er is in 2023 door een gecertificeerde partij een pentest ("check op het kunnen binnendringen van het netwerk van de gemeente Hengelo") uitgevoerd door ethisch hackers. De bevindingen zijn besproken en projectmatig opgepakt. Omdat het dreigingsniveau steeds wijzigt en ons computernetwerk aan wijzigingen onderhevig is, wordt de scope van de pentest daarop aangepast.
Verstevigen samenwerking Twentse gemeenten	Op het onderwerp informatiebeveiliging en privacy wordt intensief met de Twentse gemeenten opgetrokken. De verantwoordelijke medewerkers (CISO's, FG's, PO's) zorgen voor periodieke overleggen (kenniskringen) en ondersteunen elkaar rondom vraagstukken en uit te voeren werkzaamheden.
Risicomanagement	In 2023 is een vooronderzoek gestart om te kijken of nadere samenwerking binnen het informatiebeveiligingsdomein mogelijk is, hier zal in 2024 een vervolg aan worden gegeven. In 2023 heeft de gemeente een risicomangementsysteem aangeschaft na een aanbesteding. In 2023 is gestart met de inrichting van het systeem. Voor informatiebeveiliging en privacy zal nadere inrichting in 2024 worden voltooid en zal het systeem gefaseerd in gebruik worden genomen.

6.7.7 Inkopen van diensten, leveringen en werken

We zijn continu bezig met de verdere ontwikkeling en professionalisering van onze inkoopfunctie. In 2023 lag de voornaamste focus op reguliere ondersteuning en advisering van de organisatie.

We hebben ons interne controleproces aangepast, waardoor we fouten in een eerder stadium kunnen constateren. Dat heeft ten gevolge dat we vaker hebben geconstateerd dat ons eigen inkoopbeleid niet wordt gevolgd. Door de aanpassingen in het controleproces kunnen we eerder en beter sturen op deze situaties. Zo voorkomen we dat de geconstateerde afwijkingen leiden tot nieuwe onrechtmatigheden. Bovendien werken we continu aan verbetering van de bewustwording om dergelijke afwijkingen te voorkomen.

In 2023 zijn flinke stappen gezet met het professionaliseren van contractmanagement. Het doel is om een betere sturing op contracten, beheersing van risico's en verbetering van onze dienstverlening te verkrijgen. Het zakelijker omgaan met leveranciersrelaties heeft bovendien een groot effect om meer maatschappelijke waarde te leveren. Er is een nieuw contractmanagementsysteem geïmplementeerd, werkprocessen zijn in kaart gebracht en er is een methode geïntroduceerd die contractmanagers ondersteunt bij het uitvoeren van contractmanagement.

Overzicht onrechtmatige inkoopdossiers boekjaar 2023

Herkomst fout (jaar)	Domein	Thema	Onrechtmatig 2023	Status
2014	Fysiek	Parkeermeters onderhoud en software binnenstad	82.311	o.b.v. collegebesluit
2017	Fysiek	Verkeersafzettingen en regelaars	51.106	onderhanden
2021	Bedrijfsvoering	Exploitatie DAS personeel	140.730	onderhanden
2023	Sociaal	Inhuur personeel TOZO	281.769	opgelost
2023	Sociaal	Inhuur personeel WMO	87.598	opgelost
2023	Sociaal	Inhuur personeel TOZO	100.688	opgelost
2023	Sociaal	Geluidsinstallaties Twentebad	46.460	onderhanden
2023	Sociaal	Gemeentepolis	5.985.535	Onderhanden
Totaal			6.776.197	

Voor een nadere toelichting verwijzen we ook naar paragraaf 6.7.9. Rechtmatigheid.

6.7.8 Huisvesting

Bereiken?	Gedaan?
Prettige werkomgeving stadhuis.	<ul style="list-style-type: none"> Werkgroep hybridewerken Teamsroom, dakterras geopend, extra koffieautomaten. Contractmanagement verder opgepakt, vormgegeven en opgenomen in het werkproces. Werkplekmeeting is uitgevoerd ter controle of de huisvesting nog passend is binnen de huidige organiastiestructuur en werkwijze.
Duurzaamheid	<ul style="list-style-type: none"> Wagenpark verdrduurzaamd, op een enkel voertuig na Proces inregelen koffiebekers Warmtepomp geplaatst in samenwerking met vastgoed Duurzaamheid is een vast onderwerp bij nieuwe aanbestedingen
Uniforming dienstverlening	<ul style="list-style-type: none"> Facilitaire dienstverlening is nu ook ingericht voor het ROZ, Twentebad Producten dienstencatalogus is gemaakt
Informatievoorziening	<ul style="list-style-type: none"> Kwartaal raportages worden opgemaakt Jaarverslag

6.7.9 Rechtmatigheid

Dit jaar is het college verplicht om door middel van de rechtmatigheidsverantwoording, verantwoording aan de raad af te leggen over het rechtmatig handelen van de gemeente. De gemeente moet handelen volgens vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en andere relevante wet- en regelgeving. In de rechtmatigheidsverantwoording geeft het college aan in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten en de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Voorheen was het de accountant die een oordeel gaf over het rechtmatig handelen van de gemeente maar door deze wetswijziging komt de nadruk meer te liggen op de verantwoording van het college aan de raad.

De organisatie heeft een aantal jaar de tijd gehad om zich op deze wetswijziging voor te bereiden. In 2023 zijn de financiële- en de controleverordening aangepast en omdat de rechtmatigheidsverantwoording zich richt op de naleving van regelgeving moet het normenkader jaarlijks worden geactualiseerd en vastgesteld door de gemeenteraad.

In het verlengde van de controleverordening is een controleprotocol 2023 opgesteld. Hierin zijn een aantal afspraken vastgelegd ter afbakening en ondersteuning van de jaarrekeningcontrole. In het controleprotocol zijn normen opgenomen over toleranties waarmee de accountant de controle uitvoert.

De verantwoordingsgrens geeft aan welk bedrag aan fouten of onzekerheden, gevonden tijdens de jaarrekeningcontrole, maximaal mag voorkomen. Zonder dat dit van invloed is op de strekking van de controleverklaring en de rechtmatigheidsverantwoording van het college. De verantwoordingsgrens is in het controleprotocol vastgesteld op 3% van de totale begrote programmalasten inclusief toevoegingen aan reserves.

Naast de verantwoordingsgrens is in het controleprotocol vastgelegd dat onze rapporteringstolerantie gelijk is aan die van de accountant, namelijk 5% van de materialiteit die geldt voor de jaarrekening 2023. Wat betekent dat we de raad informeren over fouten of onzekerheden die een financiële omvang hebben van € 201.000,-.

Om onrechtmatigheden te beheersen en controleren maken we gebruik van het drie-lijnenmodel. Daarbij worden fouten zoveel mogelijk voorkomen in de eerste lijn, collega's of toetsers kijken mee voordat een besluit wordt genomen. De tweede lijn controleert dossiers achteraf middels een steekproef. Waarbij de 3^e lijn onafhankelijk controleert en toetst of er rechtmatig is gehandeld. Hiermee onderzoekt en verbetert de organisatie continu de rechtmatigheid van ons handelen. Met de bevindingen uit de organisatie stelt het college de verantwoording op. We gebruiken daarbij de drie criteria voor rechtmatigheid.

Het college concludeert dat de opgenomen inkomsten en uitgaven in deze jaarrekening, evenals de veranderingen in de balans, binnen de vastgestelde grens van 3% (€ 12.125.250) rechtmatig zijn gerealiseerd. Met de bevindingen uit de organisatie stelt het college de verantwoording op. Hieronder presenteren we de bevindingen per criterium voor rechtmatigheid. (het voorwaardencriterium, misbruik en oneigenlijk gebruik en begrotingscriterium)

Begrotingscriterium	
Overschrijding lasten programma's	€ 3.521.349,-
Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten)	€ 0,-
Ongeautoriseerde reservemutaties p.s. veelal zijn dit ook getrouwe beeld fouten, die in de jaarstukken aangepast kunnen worden	€ 0,-
Overschrijding van baten en/of onderschrijding van lasten en baten die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld	€ 0,-
A. Totaal begrotingsonrechtmatigheden	€ 3.521.349,-
Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (van onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geduid vermelden en verwijzen naar dit vooraf vastgestelde beleid.	€ 2.109.619,-
Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden (inhoudelijk toegelicht in onderstaande paragraaf bedrijfsvoering)	€ 1.411.730,-
B. Voorwaardencriterium	€ 7.002.551,-
Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed (inhoudelijk toegelicht in onderstaande paragraaf bedrijfsvoering)	€ 6.776.197,-
Subsidies	€ 226.354,-
C. M&O criterium	€ 181.756,-
Totaal ORM 2023 (A+B+C)	€ 10.705.656,-

Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium gaat over het handelen door de gemeente volgens de regels. Hierbij wordt vooral gekeken of de financiële beheershandelingen binnen de gemeente voldoen aan de voorwaarden zoals die gesteld zijn in de wet- en regelgeving. Denk hierbij aan de voorwaarden in de gemeentelijke verordeningen die in het normenkader zijn opgenomen. Hierbij zijn de onderstaande onrechtmatigheden gevonden.

Onrechtmatigheden bij de Europese aanbestedingen

Boven drempelbedragen moeten opdrachten namens de gemeente Europees worden aanbesteed. In 1 van de 7 dossiers is door het college de keuze gemaakt om bewust af te wijken van de inkoopregels en het bedrag van € 82.311,- op te nemen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Er zijn vier nieuwe onrechtmatige inkoopdossiers bijgekomen in 2023. Drie daarvan hebben betrekking op inhuur van personeel inzake de WMO. Aangezien deze contracten in 2023 zijn beëindigd komen de kosten volgend jaar niet terug. Op 1 inkoopdossier voor diensten voor inhuur personeel verschillen de deskundigen van standpunt of deze concessieovereenkomst rechtmatig is. Wij nemen deze daarom op als onduidelijk. Daarnaast is er een nieuwe onrechtmatigheid geconstateerd met de aanbesteding van de gemeentepolis. Verder zien we dat we nog niet altijd ons eigen inkoopbeleid volgen. Daarmee wijken we af van de gids proportionaliteit. We werken continu aan verbetering van deze processen en hebben hier aandacht voor. Op dit moment loopt er een verbetertraject om de taken en verantwoordelijkheden m.b.t de inkoopprocedures te verduidelijken in de organisatie.

Voor diverse onrechtmatige inkoopdossiers nemen we de volledige contractwaarde op in de rechtmatigheidsverantwoording zodat we transparant zijn over de totale fout. En de verantwoording in het jaar worden opgenomen wanneer deze wordt geconstateerd.

Onrechtmatigheid	Bedrag onrechtmatig	Bedrag onduidelijkheden
Inkoop Totaal	€ 6.776.197,-	
<i>Diensten voor de terbeschikkingstelling van personeel, met inbegrip van tijdelijk personeel.</i>	€ 470.055,-**	€ 140.730*
<i>Diensten Verkeer & Mobiliteit</i>	€ 51.106,-	
<i>Installatiediensten voor parkeermeterapparatuur</i>	€ 82.311,-	
<i>Geluidstechniek</i>	€ 46.461,-	
<i>Gemeentepolis</i>	€ 5.985.535,-	

* Voor deze opdracht worden alleen de fees voor de dienst als onduidelijk beoordeeld, dus niet de kosten van het ingehuurd personeel. Dit is gelijk aan afgelopen jaren.

** Dit betreft 3 opdrachten bij 3 verschillende detachering / consultantsbureaus

Subsidieverstrekingen

In 2023 hebben we een subsidie verstrekt die feitelijk een inkoop betreft. Hiervan hebben we afgeweken van ons subsidie/inkoopbeleid. Deze afweging is bewust gemaakt en vastgelegd in het college besluit. Dit gaat om een bedrag van € 226.354,-. Daarnaast constateren we dat in het proces rondom subsidieverstrekingen verbeteringen nodig zijn om ervoor te zorgen dat we de gestelde termijnen kunnen halen. Eind 2023 is gestart met herstelacties en een verbetertraject. In 2023 heeft een inhaalslag plaatsgevonden op de subsidievaststellingen en is de achterstand ingehaald. Daarnaast is er een subsidiecoördinator aangesteld en zijn de sjablonen en hulpmiddelen verbeterd. Er is er een projectplan geschreven voor het verbetertraject wat in 2024 gaat starten.

Misbruik en oneigenlijk gebruik

Van misbruik en oneigenlijk (M&O) gebruik kan sprake zijn als mensen of organisaties bewust of onbewust gebruik maken van de voorzieningen van de gemeente, terwijl ze er geen recht op hadden. Deze bedragen worden waar mogelijk teruggevorderd, daarbij kan een boetebedrag worden opgelegd.

M&O Participatiewet

Mensen met een uitkering worden periodiek gecontroleerd, ook signalen van misbruik of oneigenlijk gebruik worden onderzocht. Daaruit kan blijken dat iemand onterecht een (deel van de) uitkering heeft ontvangen. Waar mogelijk wordt dat teruggevorderd. In 2023 is er een totaalbedrag van € 171.400 opgelegd voor terugvordering. De onrechtmatige betaling is hiermee hersteld.

M&O WMO/Jeugdwet

Signalen van fraude bij zorgaanbieders of PGB-aanbieders in de WMO en Jeugdwet worden in regionaal verband onderzocht. Daarnaast wordt om fraude te voorkomen in Twente het barrièremodel gebruikt. Hierbij worden aanbieders voordat zij in aanmerking komen voor een contract al op een aantal punten gecontroleerd. In 2023 hebben er onderzoeken plaatsgevonden wat heeft geresulteerd in de terugvorderingen van zorgkosten. Dit bedrag valt ruim onder de rapportagegrens en wordt daarom niet opgenomen in deze verantwoording.

Onrechtmatigheid	Bedrag onrechtmatig	Bedrag onduidelijkheden
M&O participatiewet	€ 171.400	
M&O WMO en Jeugdwet	€ 10.356	

Fraudepreventie Intern

Onze frauderisicoanalyse hebben we in 2023 geactualiseerd. We hebben steeds meer aandacht voor de frauderisico's die plaats kunnen vinden binnen onze processen. Frauderisico's spelen bij procesmanagement ook een belangrijke rol. Het is noodzakelijk om effectieve controles binnen een proces te implementeren om deze risico's te beheren en te minimaliseren. Bovendien zullen bij de verdere ontwikkeling van ons risicomanagementsysteem ook de risico's op fraude worden geïntegreerd.

We onderkennen binnen de gemeente inherent frauderisico bij de onderstaande processen. Op deze onderdelen zijn specifieke beheersmaatregelen getroffen om frauderisico's te voorkomen, maar er zal altijd een risico blijven bestaan.

Proces	Risico's (niet limitatief)
Inkopen / Crediteuren	Het risico op corruptie, samenspanning of omkoping bij het verstrekken van opdrachten. Betalingfraude door bijv. spookfacturen of niet geleverde prestaties.
Subsidieverstrekingen	Belangenverstrengeling bij subsidies. Omkoping/corruptie/samenspanning bij subsidies. Subsidies worden onjuist ingezet door organisaties.
ICT	Gegevens wijzigen in systemen voor eigen gewin. Ontvreemding van goederen (computers/telefoons) of gegevens. Phishing of hack door externen in het systeem voor afpersing.
Verslaggevingsfraude	Doorbreking van beheersing/ingrijpen op interne regels door management/bestuur (managementoverride), aantasting budgetrecht van Raad en daarmee niet voldoen aan het begrotingscriterium.

Binnen de gemeente is er sprake van een diversiteit aan beheersmaatregelen. Sommigen zijn specifiek getroffen om het frauderisico te beperken. En andere zijn algemene beheersmaatregelen die o.a. het frauderisico beperken. We onderkennen 2 soorten 'controls'. Hard controls en soft controls. Een hard control is bijvoorbeeld het 4-ogen principe of autorisaties in een systeem. Soft controls zijn minder tastbaar en kunnen bijvoorbeeld bestaan uit trainingen en casuïstiek besprekingen.

Volgens het beleid Melden Vermoeden Misstanden, is het mogelijk om meldingen te doen van (mogelijk) fraude bij daarvoor aangewezen functionarissen. Bij navraag blijkt dat er in 2023 geen meldingen zijn gedaan.

Begrotingscriterium

De raad heeft budgetrecht en besluit op programmaniveau over de begroting. In 2023 zijn er afwijkingen geconstateerd in de programma's.

Zoals uit de Rechtmatigheidsverantwoording blijkt zijn alle afwijkingen ten opzichte van de begroting onrechtmatig. Het totaal aan begrotingsonrechtmatigheid is hierdoor € 3,5 miljoen. Vervolgens wordt getoetst of deze afwijkingen acceptabel zijn of niet-acceptabel. Deze spelregels zijn vooraf door de raad bepaald en vastgelegd in het controleprotocol 2023 en financiële verordening.

Overschrijdingen van de lasten en overschrijdingen van investeringsbudgetten (kredieten) zijn op basis van de gemeentewet onrechtmatig. Andere begrotingsafwijkingen zoals overschrijdingen van baten en/of onderschrijdingen van lasten en baten zijn op zichzelf niet onrechtmatig. Deze kunnen alleen onrechtmatig zijn wanneer deze niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of te laat aan de raad zijn gemeld. Het melden van onderschrijdingen van lasten op programmaniveau of investeringsbudgetten en/of lagere of hogere baten is tijdig en daarmee rechtmatig als deze afwijkingen uiterlijk bij de jaarstukken worden gemeld en toegelicht. In de jaarstukken worden deze afwijkingen gerapporteerd en toegelicht per programma.

Spelregels bij beoordelen acceptabel / niet acceptabel.

Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. In het controleprotocol en de financiëleverordening is vastgelegd dat afwijkingen als acceptabel (en daarmee rechtmatig) worden aangemerkt in de volgende situaties:

- Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren;
- Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling;
- De overschrijding van een budget is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

Acceptabele afwijkingen (€ 2.109.619,-)

Deze worden toegelicht bij de desbetreffende beleidsprogramma's.

Niet acceptabele afwijkingen (€ 1.411.730,-)

Deze worden ook toegelicht bij de beleidsprogramma's. Daarnaast wordt in deze paragraaf verantwoording afgelegd indien ze groter zijn dan de rapportagetolerantie. Dit is in lijn met de rapportage over andere onrechtmatigheden.

Taakveld	Afwijking	Toelichting
0.2 Burgerzaken	€ 268.741	Door een toename van het aantal reisdocumenten hebben we meer uitgegeven dan verwacht. Dit is een gemeentelijke taak en hierin hebben we geen keus.
0.8 Overige baten en lasten	€ 476.803	Door het niet verwerken van de CAO verhoging in de overhead tarieven zijn de werkelijke kosten hoger uitgevallen. Daarnaast zijn er vergoedingen uit ontbonden arbeidsovereenkomsten uitbetaald.
2.1 Verkeer en Vervoer	€ 665.827	Als gevolg van een onverwachte afrekening van de energiemaatschappij, waaruit blijkt dat we over de periode van 2018 tot en met 2022 te weinig hebben betaald (energiebelasting), zijn de kosten nu hoger dan verwacht.

Verbeteren van de processen

Niet alle onrechtmatigheden zijn te voorkomen. Bij sommige bevindingen kiezen we in de afweging van risico's en beheersing om het proces niet te veranderen. Om de bovenstaande onrechtmatigheden te voorkomen worden de volgende verbeteracties ingezet:

- Om fouten bij het inkopen te vermijden, wordt de focus gelegd op het bevorderen van kennis bij inkopers en contractbeheerder over de Europese aanbestedingsregels. Daarnaast hebben we aandacht voor het contract en het managen van afspraken. Zo voorkomen we dat een opdracht gedurende de looptijd boven de Europese drempel uitkomt. Door middel van een risicoanalyse streven we ernaar om mogelijke overschrijdingen in de inkoop vroegtijdig te signaleren, zodat we tijdig corrigerende maatregelen kunnen nemen.
- Een aantal onrechtmatige contracten loopt af en/of wordt in 2023 opnieuw volgens de regels van het inkoopbeleid aanbesteed.
- In het kader van de begrotingsonrechtmatigheid hebben we een aantal keer begrotingswijzigingen voorgelegd aan de raad. In 2023 hebben we dit vaker gedaan dan in de jaren daarvoor. Het komende jaar zullen we ons richten op het voorlichten van budgethouders over begrotingsonrechtmatigheid. Door het verstrekken van betere informatie zal het bewustzijn van de impact van begrotingsonrechtmatigheid in het P&C-proces toenemen.
- In 2022 is de visie op control opgesteld. In 2023 hebben we nadere invulling gegeven aan deze Visie. Deze visie heeft tot doel dat we als gemeente beter 'in control' komen, de organisatie beheersbaar te houden en daarmee doen wat we hebben afgesproken. Als gemeente willen we namelijk een betrokken en betrouwbare partner zijn. Zowel voor inwoners als bedrijven. Maar zeker ook voor de raad, het college, verbonden partijen en andere maatschappelijke organisaties. Daarnaast vinden we het belangrijk om flexibel en wendbaar te kunnen werken aan vraagstukken en strategische opgaven waar we ons als gemeente voor gesteld zien. In 2023 hebben we gewerkt aan de Roadmap. Hierin staan stappen beschreven om de visie op control verder vorm te geven. Zo hebben we een start gemaakt met het verstevigen van projectcontrol. En hebben we onze interne sturing en beheersing verbeterd door focus op de jaarplannen

6.8 Subsidies

Wat willen we bereiken

De gemeente Hengelo verleent subsidies om bepaalde doelen te bereiken. De doelen zijn omschreven in de programma's van de Beleidsbegroting en in specifieke beleidsnota's. De subsidieverlening moet voldoen aan de regels van de Algemene wet bestuursrecht, de Algemene subsidieverordening (ASV) en de subsidie uitvoeringsregelingen. De laatste twee worden door onszelf bepaald. Met een subsidie kunnen de kosten van een activiteit geheel of gedeeltelijk worden betaald.

Hoe gaan we dit doen?

Voor het jaar 2023 is de lokale regelgeving vastgelegd in de volgende documenten: de Algemene subsidieverordening (ASV) en de subsidie uitvoeringsregelingen 2023. Voor alle verleende subsidies in 2023 verwijzen wij u naar het openbare subsidieregister op de website van de gemeente Hengelo.

Per afzonderlijke subsidie worden de voorwaarden waaronder de subsidie wordt verleend, de verplichtingen waaraan de subsidieontvanger moet voldoen en de wijze van betaling vastgelegd in een subsidiebesluit (beschikking). Waar mogelijk worden prestatieafspraken gemaakt.

We kennen jaarlijkse subsidies, die per (boek)jaar of voor een bepaald aantal boekjaren aan een instelling voor een periode van maximaal 4 jaar worden verstrekt, en eenmalige subsidies voor bijvoorbeeld projecten of activiteiten.

In de begroting is rekening gehouden met de jaarlijkse indexering zoals in de Zomerbrief 2022 - 2026 opgenomen. De meeste subsidies worden jaarlijks geïndexeerd. Voor 2023 zijn de subsidies geïndexeerd met 4,1% ten opzichte van 2022. Onderstaand worden de subsidies vermeld waarvoor sprake is van een uitvoeringsregeling en subsidieplafond.

Subsidie uitvoeringsregelingen 2023

Een aantal subsidieplafonds zijn niet bereikt en we zien in onderstaande tabel dat we middelen overhouden op onze subsidie uitvoeringsregelingen. Bij de Zomernota 2024-2028 komen wij hier op terug. In 2023 is de uitvoeringsregeling 'Versterking en vernieuwing lokale culturele programmering in post coronatijd 2023-2024' vastgesteld. Voor de resterende middelen 2023 van deze regeling stellen wij een budgetoverheveling naar 2024 voor. Voor een toelichting verwijzen wij naar paragraaf 5.2.5.

Uitvoerings-/subsidiereregelingen	Begroot 2023	Plafonds 2023	Uitgekeerd 2023
Cultuurhistorisch erfgoed	73.280	73.280	35.054
Monumentenzorg	32.161		26.600
Begraafplaats en gedenkmonumenten	2.603		660
Karakteristieke boerderijen en opstallen	3.123		3.750
Kunst uit de wederopbouw	4.164		-
Voorlichting en communicatie	5.205		-
Tuindorp t Lansink	10.410		4.044
Archeologie	15.614		-
Gevelverbetering binnenstad	84.138	84.138	84.957
(Industrieel) erfgoed Hart van Zuid	30.000	150.000	160
Cultuurlokaal- regelingen voor incidentele projecten	328.590	328.590	179.532
Culturele Initiatieven	20.124		33.948
Podiumbudget	22.101		10.000
Stimuleringsbudget BKV	54.365		54.365
Versterking en vernieuwing lokale culturele programmering	232.000		81.219
Internationaal	7.646	7.646	459
Uitwisseling partnerstad Emsdetten	7.646		459
Jeugd	85.515	118.515	85.414
Vrijwillig jeugdwerk - scouting	85.515		85.414
Kunst en cultuur	8.745.643	8.812.461	8.782.840
Basissubsidie Amateurkunst	142.894	142.894	132.252
Culturele kernvoorzieningen	8.225.909	8.295.802	8.292.389
- Bibliotheek Hengelo	2.639.595		2.639.595
- Oyfo	1.984.501		1.984.501
- Schouwburg Hengelo	2.298.843		2.365.323
- Poppodium Twente	1.302.970		1.302.970
Beeldende kunst	38.842	38.842	38.842
- Ateliers '93	6.889		6.889
- SWWK	12.545		12.545
- HeArtpool	15.164		15.164
- MHHK	4.244		4.244
Presentatie en podium beeldende kunst	94.575	91.500	75.000
Cultureel Erfgoed - musea	22.209	22.209	22.162
- Museum Hengelo	18.002		18.002
- Historisch Archief Beckum	2.947		2.900
- Historie Brandweer Hengelo	1.260		1.260
Overige culturele voorzieningen	17.214	17.214	18.039
- Hengelose Oranjevereniging	13.878		13.878
- Stichting 4 mei	3.336		4.161
Lokale Omroep	204.000	204.000	204.156
Subtotaal	9.354.812	9.574.630	9.168.416

Uitvoerings-/subsidiereregelingen	Begroot 2023	Plafonds 2023	Uitgekeerd 2023
Onderwijs	1.818.072	2.036.407	1.707.357
Voorschool Hengelo	1.818.072		1.707.357
Sport en Bewegen	143.000	151.366	144.870
Sportkennismaking	22.200		22.185
Deskundigheidsbevordering	24.634		24.561
Sporten met een beperking	25.001		25.459
Duurzaamheid	-		1.500
FBK Games	71.165		71.165
Welzijn	2.113.762	2.057.171	2.067.284
Wijkwelzijnswerk	2.113.762		2.067.284
Zorg	1.116.778	1.196.765	1.089.011
Maatschappelijke opvang, begeleiding en bemoeizorg	1.116.778	1.172.465	1.087.511
- preventie GGZ problematiek	409.971		376.993
- inloop en begeleiding ma opvang	482.732		487.530
- bemoeizorg	224.075		222.988
Thuis in de buurt	-	24.300	1.500
"Thuis in de buurt"	-		1.500
Maatschappelijke organisaties	120.331	120.331	123.511
Hengeloos Energiefonds Maatschappelijke Organisaties	120.331		123.511
Totaal	14.666.755	15.136.670	14.300.449

6.9 Wet Open Overheid (WOO)

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden, als opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Onderdeel van de wet is het opnemen van een Openbaarheidsparagraaf Woo in de Beleidsbegroting en Jaarstukken, waarin we inzicht geven aan de wijze waarop we uitvoering aan de wet geven. Conform de Woo maken we informatie actief en passief openbaar. Gemeente Hengelo implementeert de Woo via een uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma heeft een roadmap opgeleverd waarin wordt afgetekend welke activiteiten de komende jaren te ondernemen zijn om o.a. de informatiehuishouding passend door te ontwikkelen. Dit heeft impact op bestuur, onze informatieprofessionals, informatiesystemen en informatievolume.

Wat wilden we bereiken?

In 2023 wilden we de opstart van het uitvoeringsprogramma realiseren. Om hiertoe te komen was het nodig te inventariseren welke activiteiten we tot de (implementatie van de) Woo rekenen, en de volgorde hiervan. Sturing op de realisatie van de onderwerpen moest worden geborgd en de voortgang gemonitord. Landelijke ontwikkelingen moesten worden gevolgd door o.a. de verschuiving van PLOOI naar de ¹Woo-index. Terwijl de verandering stapsgewijs ingevoerd moest worden waren er ook de Woo-verzoeken die afgehandeld moesten worden.

Wat hebben we bereikt?

Algemeen

- Programma governance is ingericht met periodieke Opdrachtgever/Opdrachtnemer-overleggen, en een zogeheten regiegroep onder leiding van de programmamanager met de voorzitters van diverse inhoudelijke werkgroepen;
- Er is een roadmap opgesteld met activiteiten die door het programma worden opgepakt;
- Woo-contactpersoon functie is ingevuld. En tevens is het proces voor de afhandeling van de Woo-verzoeken gerealiseerd.

Actieve openbaarmaking

- We hebben de Woo-index op een aantal informatiecategorieën gevuld, en er staat beschreven hoe een Woo-vezzoek via de opgevoerde contactpersoon ingediend kan worden;
- We hebben een communicatieplan opgesteld waarin we de organisatie periodiek informeren over de voortgang van de Wet.

Informatiecategorie	Actief gepubliceerd	¹ In Woo-index
Wet- en regelgeving	Ja	Ja
Organisatiegegevens	Ja	Ja
Raadsstukken	Ja	Ja
Bestuursstukken	Besluitenlijsten	Ja
Woo-verzoeken	Aan indiener	² Nee

¹ https://organisaties.overheid.nl/woo/35296/Gemeente_Hengelo

² Woo-verzoeken publiceren we op dit moment nog niet. We gaan starten met het bepalen, aanschaffen en inrichten van een publicatieplatform. Woo-verzoeken worden in behandeling genomen en aan de indiener beantwoord.

Passieve openbaarmaking

Woo verzoeken worden na beoordeling doorgezeten naar de verantwoordelijke lijnafdeling, en van daaruit behandeld. In 2023 hebben we 47 Woo-verzoeken ontvangen, waarvan:

- 27 Woo-verzoeken beantwoord
- 16 Woo-verzoeken afgewezen (bijv. als gevolg van informatieverzoek, geen beschikbare informatie, documenten al openbaar, doorgezeten naar ander openbaar lichaam, of wegens de antimisbruikregeling)

¹ Doel van PLOOI en de Woo-index is het beschikbaar stellen van informatie via een landelijk platform dat door gemeenten is gepubliceerd daarmee eenvoudig vindbaar is voor de inwoners.

- 1 Woo-verzoeken nog in behandeling

Informatiehuishouding op orde

- We hebben een aanbesteding doorlopen voor het aanschaffen van software waarmee eenvoudig de uitzonderingsgronden worden toegepast en daarmee gegevens worden geanonimiseerd;
- Juridische en beleidsmatige handvatten zijn opgesteld voor het in behandeling nemen van Woo-verzoeken, actieve publicatie en het gegevensbeheer hieromtrent;
- We hebben ons gerealiseerd dat de werkgroep informatiehuishouding een te breed aandachtsgebied is, en hebben besloten een specifieke werkgroep op te richten voor archiveringsvraagstukken.

Vooruitblik 2024

Zonder compleet te zijn, zal het programma vanaf 2024 o.a. de aanschaf en implementatie van anonimiseringssoftware opleveren waarmee we Woo-verzoeken efficiënter en minder foutgevoelig kunnen afhandelen. Ook zal een technische voorziening worden getroffen waarmee we de openbare informatie beschikbaar stellen voor de Woo-index. Daarnaast gaat een spoor lopen waarmee we de organisatie helpen met het begrijpen en toepassen van de Woo, het beschikbaar stellen van formats en handreikingen, en ontwikkelen we een manier waarop we besluitvorming op juridische gronden eenvoudig leesbaar maken. Parallel aan deze activiteiten werkt het programma aan het verstevigen van informatiebeheer, zodat bijvoorbeeld informatie eenvoudiger en sneller gevonden kan worden.

7

Jaarrekening

7.1	Balans	178
7.2	Het overzicht van baten en lasten	182
7.3	Toelichtingen	185
7.4	Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen	221
7.5	WNT-verantwoording 2023	229
7.6	Gerealiseerde baten en lasten per taakveld	230

7.1 Balans

Balans per 31 december (activa)

A C T I V A	31-12-2023	31-12-2022
Vaste Activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en saldo van agio en disagio	323	348
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	-	-
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	2.003	2.180
Immateriële vaste activa	2.326	2.528
Materiële vaste activa		
Gronden uitgegeven in erfpacht	18.382	18.386
Investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	34.395	34.277
Investeringen met economisch nut	189.020	193.948
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	41.746	35.575
Materiële vaste activa	283.543	282.186
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekingen aan:		
- Deelnemingen	722	722
- Gemeenschappelijke regelingen	129	129
Leningen aan:		
- Woningcorporaties	240.978	252.339
- Deelnemingen	-	106
Overige langlopende leningen	13.836	15.318
Uitzettingen:		
- Overige uitzettingen met een looptijd van 1 jaar of langer	865	964
Financiële vaste activa	256.530	269.578
Vaste Activa	542.398	554.292
Vlottende Activa		
Voorraden		
Onderhanden werk, waaronder bouwgrond in exploitatie	41.936	48.616
Gereed product en handelsgoederen	2.920	3.315
Voorraden	44.856	51.931
Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	18.875	15.626
Rekening courant verhouding met het Rijk	122.495	73.974
Rekening courant verhouding met niet financiële instellingen	6.164	4.866
Overige vorderingen	8.058	11.080
Overige uitzettingen:		
- Overige uitzettingen	-	-
Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	155.592	105.546
Liquide middelen		
Kas- en banksaldi	707	665
Liquide middelen	707	665
Overlopende activa		
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	1.372	244
- Het rijk	25	6
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.910	2.715
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	20.990	33.339
Overlopende activa	24.297	36.304
Vlottende Activa	225.452	194.446
Activa	767.850	748.738

Balans per 31 december (passiva)

P A S S I V A	31-12-2023	31-12-2022
Vaste Passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	95.699	74.382
Bestemmingsreserve	38.163	30.277
Gerealiseerd resultaat	7.270	17.256
Eigen vermogen	141.132	121.915
Voorzieningen		
Voorzieningen	39.029	37.291
Voorzieningen	39.029	37.291
Vaste schulden met rentetypische looptijd van 1 jaar of langer		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	487.159	511.182
Onderhandse leningen van buitenlandse instellingen	15.000	15.000
Waarborgsommen	92	91
Vaste schulden met rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	502.251	526.273
Vaste Passiva	682.412	685.479
Vlottende Passiva		
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Overige kasgeldleningen	-	-
Kas- en banksaldi	-	-
Overige vlottende schulden	9.419	16.256
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	9.419	16.256
Overlopende Passiva		
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkering met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:		
- Europese overheidslichamen	258	258
- Het Rijk	38.673	13.645
- Overige Nederlandse overheidslichamen	679	879
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	36.409	32.221
Overlopende Passiva	76.019	47.003
Vlottende Passiva	85.438	63.259
Passiva	767.850	748.738
Gewaarborgde geldlening	28.491	29.949
Garantiestellingen	-	-

Consolidatie (bedragen x € 1.000)	REKENING 2022			BEGROTING 2023			GEWIJZIGDE BEGROTING 2023			REKENING 2023		
	BATEN	LASTEN	SALDO	BATEN	LASTEN	SALDO	BATEN	LASTEN	SALDO	BATEN	LASTEN	SALDO
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	48	-	48	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Onderwijs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Sport, cultuur en recreatie	7	268	-261	-	-	-	101	1.306	-1.205	184	1.342	-1.158
6. Sociaal domein	1.907	2.070	-164	1.223	-	1.223	2.003	8.971	-6.968	1.775	8.971	-7.196
7. Volksgezondheid en milieu	408	1.024	-616	135	90	45	461	600	-139	629	361	268
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing	110	-	110	125	-	125	125	-	125	140	-	140
9. Bestuur en ondersteuning	29.004	35.704	-6.700	7.129	4.607	2.521	31.386	37.270	-5.884	31.740	35.741	-4.001
Mutaties reserves	31.483	39.066	-7.583	8.612	4.698	3.914	34.076	48.147	-14.071	34.469	46.415	-11.946
Gerealiseerd resultaat	BATEN	LASTEN	SALDO	BATEN	LASTEN	SALDO	BATEN	LASTEN	SALDO	BATEN	LASTEN	SALDO
1. Veiligheid	149	9.132	-8.983	88	9.836	-9.748	88	10.267	-10.180	73	9.595	-9.522
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	1.184	10.167	-8.983	1.174	11.112	-9.938	1.021	11.137	-10.117	1.268	11.615	-10.346
3. Economie	1.431	2.451	-1.020	4.642	5.836	-1.193	8.596	9.548	-951	3.538	4.640	-1.102
4. Onderwijs	5.991	12.548	-6.557	3.133	11.011	-7.878	3.620	11.933	-8.313	3.715	11.439	-7.724
5. Sport, cultuur en recreatie	7.245	28.526	-21.281	6.528	27.506	-20.978	9.412	33.001	-23.589	9.515	32.671	-23.156
6. Sociaal domein	57.512	165.392	-107.879	43.885	154.331	-110.446	71.363	192.513	-121.151	73.090	191.275	-118.185
7. Volksgezondheid en milieu	24.249	27.240	-2.990	23.341	25.381	-2.040	27.165	30.016	-2.851	26.947	28.960	-2.013
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing	25.055	26.405	-1.350	28.761	30.759	-1.998	25.186	27.822	-2.636	10.720	15.482	-4.762
9. Bestuur en ondersteuning	270.088	93.787	176.300	235.872	71.653	164.219	276.822	96.984	179.839	282.579	98.498	184.080
Gerealiseerd resultaat	392.904	375.648	17.256	347.425	347.425	-	423.273	423.222	51	411.445	404.175	7.270

Voor de analyse van de afwijkingen tussen de gewijzigde begroting en de gerealiseerde cijfers verwijzen wij naar hoofdstuk 5.2 van het jaarverslag.

7.3 Toelichtingen

7.3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

De Jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad op 14 april 2021 de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

7.3.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de Jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Lasten en baten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar zijn in acht genomen als die bij het opmaken van de Jaarrekening bekend zijn. Winsten worden opgenomen als zij op balansdatum zijn gerealiseerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het besluit tot toekenning aan het dividend door de Algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

De eindresultaten van de vastgestelde grondexploitaties worden verrekend met de algemene reserve grondexploitatie. De verrekening is in de meerjarenraming gefaseerd in het jaar dat verwacht wordt dat de grondexploitatie kan worden afgesloten. In enkele gevallen vindt er een tussentijdse verrekening plaats. Een tussentijdse verrekening kan alleen plaatsvinden, wanneer er aan onderstaande regels wordt voldaan:

- Verliezen zullen worden genomen in het jaar waarin deze tot uitdrukking komen (onafwendbaar zijn). Voor deze negatieve complexen wordt een voorziening gevormd tegen contante waarde;
- Tussentijdse winst dient genomen te worden conform de Percentage of completion (Poc) methode. Naar rato van gerealiseerde kosten en opbrengsten wordt de winst genomen. Dit conform de spelregeld zoals opgenomen in de notitie grond exploitaties van de commissie BBV.

De balans geeft de stand van zaken weer voor wat betreft de omvang en samenstelling van het vermogen, zowel per balansdatum alsmede de cijfers van de balans van het vorige begrotingsjaar (artikel 30 BBV). De balans bestaat uit Activa en Passiva.

Activa wordt onderscheiden in vaste en vlottende activa, al naar gelang zij zijn bestemd om de uitoefening van de werkzaamheid van de gemeente al dan niet duurzaam te dienen. Passiva wordt onderscheiden in vast en vlottend.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. Deze personele lasten worden verantwoord in het jaar waarin de uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan overlopende verlofaanspraken. Vakantiedagen en verlofsaldi leiden in principe niet tot een uitbetaling, tenzij medewerkers uit dienst gaan.

Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering is in de Jaarrekening de algemene uitkering opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeente afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende. Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid en volledigheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht. Conform de uitspraak van de commissie BBV is in de Jaarrekening het uitgekeerde bedrag opgenomen en is er geen schatting opgenomen van nog te ontvangen eigen bijdragen.

Bedragen opgenomen in financiële tabellen zijn x € 1.000. Bij de tekstuele toelichting op de balans is de afronding gedaan tot miljoenen euro's, tenzij anders is aangegeven.

Vaste Activa

Onder de vaste activa worden afzonderlijk opgenomen de immateriële, de materiële en de financiële vaste activa (artikel 33 BBV).

Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn, evenals materiële vaste activa, niet financieel van aard. Ze zijn niet tastbaar, in tegenstelling tot materiële vaste activa. Alle activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (artikel 63 BBV), verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen van derden, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De kosten van het sluiten van geldleningen (incl. de betaalde boeterente) worden geactiveerd en over maximaal de looptijd van de lening volledig afgeschreven. Indien geen nieuwe lening wordt aangetrokken zijn de kosten van vervroegde aflossing (boeterente) niet geactiveerd, maar als last verantwoord.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief worden volledig afgeschreven in maximaal 5 jaar.

Voor bijdragen aan de activa in eigendom van derden, bedoeld in artikel 34, onderdeel c, is de afschrijvingsduur maximaal gelijk aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt. Deze worden gewaardeerd tegen het bedrag van de verstrekte bijdrage verminderd met de afschrijvingen. Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven als was het actief waarvoor de bijdrage wordt verstrekt in bezit van de gemeente.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa (inclusief Software) zijn te onderscheiden in:

- Investerings met een economisch nut (het is verhandelbaar / kan opbrengst genereren);
- Investerings met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- Investerings in de openbare ruimte met uitsluitend maatschappelijk nut (artikel 35 BBV).

Activa met een economisch nut zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

Activa met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen

die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Tevens zijn de uit de spaarcomponent van heffingen gevormde voorzieningen voor toekomstige vervangingsinvesteringen met economisch nut in mindering gebracht op de in het boekjaar gepleegde investeringen met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van kosten een heffing is geheven. Over het resterende bedrag wordt afgeschreven.

Activa in de openbare ruimte met uitsluitend een maatschappelijk nut worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De "verordening op het Financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo" is in 2021 vernieuwd en in de "Nota investerings- en activeringsbeleid 2017" zijn de regels omtrent waarderen en afschrijven van activa nader vastgelegd.

In beginsel wordt lineair afgeschreven. Slechts in incidentele gevallen wordt een afwijkende afschrijvingsmethode gekozen, bijvoorbeeld omdat wet- en regelgeving dit voorschrijft of om fluctuaties in tarieven te voorkomen. Afschrijvingen geschieden op basis van een bestendige gedragslijn en zijn onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. De op de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs toegepaste jaarlijkse afschrijvingen corresponderen met een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur (kortste van de geschatte levensduur óf technische gebruiksduur) van de geactiveerde objecten en voorzieningen.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen (percentages) zijn:

Soort actief	Afschrijving
Onderzoek en ontwikkeling	20,0%
Grond	0,0%
Riolering	2 - 3,3%
Openbare verlichting	4,0%
Wegen	3,3%
Parkeerapparatuur	6,67 - 10,0%
Gebouwen	2,5%
Vervoermiddelen	10 - 12,5%
Soft- en hardware	16,6 - 33,3%

De lasten samenhangend met de uitvoering van klein en groot onderhoud, bodemsaneringen en het baggeren van watergangen zijn niet levensduur verlengend en zijn daarom niet geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatie of de gevormde (onderhouds)voorziening gebracht.

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van de eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Indien de gronden in eeuwigdurende erfpacht zijn uitgegeven vindt waardering tegen registratiewaarde plaats.

Financiële vaste activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van langer dan één jaar worden onder de financiële vaste activa opgenomen. Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar behoren tot de vlottende activa.

Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten). De verstrekte leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde bestaande uit de initiële verstrekking verminderd met de jaarlijkse aflossingen. Indien nodig heeft afwaardering wegens duurzame waardeverminderingen plaatsgevonden. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde van de leningen in mindering gebracht. Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de marktwaarde van de deelneming duurzaam lager is dan de verkrijgingsprijs zal er een voorziening worden getroffen voor de waarde vermindering tot marktwaarde.

Flottende activa

Onder de flottende activa worden afzonderlijk opgenomen de voorraden, de uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar, de liquide middelen en de overlopende activa (Artikel 37 BBV).

Vorraden

De grond- en hulpstoffen zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, worden vermeerderd met de toegerekende algemene beheerskosten (inclusief rente) en verminderd met de gerealiseerde verkopen. Indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgingsprijs, vindt waardering plaats tegen deze lagere marktwaarde.

De onderhanden werken incl. de bouwgronden in exploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs vermeerderd met de vervaardigingskosten verminderd met de opbrengsten wegens gerealiseerde verkopen en ontvangen (rijks)subsidies, dan wel de lagere marktwaarde.

Voor verwachte incurantheid van de voorraad of voor verwachte verliezen op grondexploitatie is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening is bepaald op de contante waarde van de voorraad.

Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien is voldaan aan de volgende voorwaarden, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De vorderingen zijn opgenomen tegen verkrijgingsprijs. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa worden tegen verkrijgingsprijs opgenomen. Kas- en Banksaldi worden daarbij afzonderlijk opgenomen.

Vaste passiva

Onder de vaste passiva worden afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer (Artikel 41 BBV).

Eigen vermogen

Het eigen vermogen kent geen eigenstandige waardering. Feitelijk vormt het eigen vermogen de resultante van alle overige in de balans opgenomen posten, die wel een eigenstandige waardering kennen.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de wethouders (op basis van actuariële berekeningen) is echter op de contante waarde van de (reeds opgebouwde) toekomstige uitkeringsverplichtingen gewaardeerd, o.a. o.v.v. gehanteerde rekenrente.

De voorzieningen ter egalisering van kosten stelen op een actuele meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen is het beleid ter zake nader uiteengezet.

De vorming van een voorziening, dan wel een dotatie aan de reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendungen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

Onder de vlottende passiva worden afzonderlijk opgenomen de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar en de overlopende passiva.

Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

De netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar worden gesplitst in kasgeldleningen, bank- en girosaldi alsmede in overige schulden. De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

Overlopende passiva zijn verplichtingen jegens een derde om op een bepaalde manier te handelen of presteren. Deze worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De Verplichting is in het begrotingsjaar opgebouwd en komt in een volgend begrotingsjaar tot betaling. Hieronder vallen ook van overheidswege ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Aan de passiefzijde van de balans worden buiten de balanstelling opgenomen het bedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen een borgstelling of garantstelling is verstrekt (Artikel 50 BBV).

Borgstelling

Bij een borgstelling wordt altijd waarborg voor een bepaald bedrag verleend. Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Garantstelling

Bij een garantstelling kan in principe ook een garantstelling worden gedaan zonder een maximumbedrag.

Overige niet uit de balans blijkende verplichtingen

Hier wordt melding gemaakt van de financiële verplichtingen waarbij de gemeente Hengelo voor een aantal toekomstige jaren is verbonden, voor zover dit niet blijkt uit de balans.

Overige gegevens

Alle ten tijde van het opmaken van de Jaarrekening beschikbare informatie omtrent de feitelijke situatie per balansdatum is bij het opmaken van de Jaarrekening in aanmerking genomen en verwerkt.

Rechtmatigheid

Rechtmatigheidsverantwoording

De in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de kaders zoals besloten in de financiële verordening en op basis van de kadernota rechtmatigheid. Dat betekent dat:

- De rechtmatigheidsverantwoording toeziet op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium omvat;
- Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals op 31-1-2024 door de raad is vastgesteld;
- Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de financiële verordening is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. Voor over- en onderschrijdingen van baten, onderschrijdingen van lasten en onderschrijdingen van investeringskredieten geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan de raad zijn gemeld.
- Ten aanzien van het M&O criterium is de nota M&O beleid van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.
- De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld binnen de kaders van de kadernota rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV alsmede onze eigen financiële verordening. Dit betekent dat:
  - Een verantwoordingsgrens van 3% (zijnde € 12,1 miljoen) is gehanteerd waarboven cumulatieve fouten en onduidelijkheden in de rechtmatigheidsverantwoording worden opgenomen;
  - Een rapporteringstolerantie van € 201.000,- is gehanteerd waarboven fouten en onduidelijkheden in de paragraaf bedrijfsvoering worden opgenomen.

7.3.3 Toelichting op de balans

Vaste Activa

Immateriële vaste activa

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2023:

Immateriële vaste activa	Boek- waarde 01-01-2023	Invest.	Des- invest.	Bijdr.	Afwaard.	Afschr.	Boek- waarde 31-12-2023
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en saldo van agio en disagio	348	-	-	-	-	25	323
Kosten onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	2.180	-	-	-	-	178	2.003
Totaal immateriële vaste activa	2.528	-	-	-	-	203	2.326

De immateriële vaste activa betreft het disagio op de lening van de Deutsche Bank AG. De lening werd in 2011 verstrekt tegen een koers van 95,583%, een disagio derhalve van € 622.050. Dit disagio wordt gekoppeld aan de looptijd van de lening afgeschreven met € 25.000 per jaar. De lening loopt af in 2036. Daarnaast betreffen de immateriële activa de bijdragen aan activa in eigendom van derden zoals de Stichting Schouburg en de bijdrage voor de kunstisbaan in Enschede.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen: (zie volgende bladzijde). De belangrijkste mutaties betreffen:

Desinvesteringen : betreffen met name € 0,1 miljoen verkoop bedrijfsmiddelen.

Bijdragen: de bijdragen (van derden) betreffen voornamelijk onder:

- *Economisch nut: € 4,0 miljoen*
- € 2,1 miljoen bijdragen uit EU en Provincie, Project Haven fase 2 CEF 2017-EU-TM-0024-W
- € 1,7 miljoen bijdragen uit voorziening rioolrenovatie
- € 0,2 miljoen bijdragen uit Rijk SPUK Stimulering Sport

- *Maatschappelijk nut: € 3,6 miljoen*
- € 2,2 miljoen subsidie Provincie, Rijk en voorziening rioolrenovatie, Project Uitvoeringskrediet Wetplein
- € 0,4 miljoen subsidie Provincie, Rijk en voorziening rioolrenovatie, Project Uitvoeringskrediet Marktplein
- € 0,3 miljoen subsidie Provincie en voorziening rioolrenovatie Project Uitvoering Anthoniusstraat-Karelstraat
- € 0,2 miljoen voorziening rioolrenovatie, Project Herinrichting park Bataafse Kamp

Afwaarderingen: betreft afwaardering door herrubricering gronden.

Afschrijvingen: betreft de reguliere afschrijving (± € 10,8 miljoen).

Op de boekwaarde van materiële vaste activa "Gronden en terreinen met economisch nut" wordt de Voorziening "Voormalige Niet in exploitatie genomen bouwgronden" in mindering gebracht. Dit betreffen conform het BBV de strategische gronden. De kolom "Boekwaarde" is exclusief de genoemde voorziening, de kolom "Balanswaarde" is inclusief de voorziening. De voorziening bedraagt ultimo 2023 € 13,0 miljoen.

De voorziening en de balanswaarde zijn in aparte kolommen zichtbaar gemaakt.

Materiële vaste activa	2023				2023				2023					
	Balans- waarde 01-01	Boek- waarde 01-01	Herrubri- cing	Balans- waarde 01-01	Balans- waarde 01-01	Boek- waarde 01-01	Herrubri- cing	Invest.	Des- invest.	Bijdr.	Afwaar- dering	Afschr. 31-12	Boek- waarde 31-12	Voor- ziening 31-12
M.V.A. met economisch nut:	193.948	207.220	-	193.948	207.220	-1.953	5.724	78	248	40	8.614	202.008	12.990	189.018
Gronden en terreinen	38.269	51.541	414	38.683	51.955	-1.953	-	-	0	40	-	49.961	12.990	36.971
Woonruimten	26	26	-	26	26	-	-	-	-	-	2	24	-	24
Bedrijfsgebouwen	120.574	120.574	-	120.574	120.574	-	1.182	-	46	-	4.342	117.367	-	117.367
Grond, weg en water- bouwkundige werken	1.083	1.083	-414	669	669	-	-	-	-	-	140	529	-	529
Vervoermiddelen	47	47	-	47	47	-	-	10	-	-	23	14	-	14
Machines, apparaten en installaties	21.998	21.998	-	21.998	21.998	-	3.024	-	16	-	3.022	21.984	-	21.984
Ov. materiële vaste activa	11.950	11.950	-	11.950	11.950	-	1.518	68	186	-	1.085	12.129	-	12.129
M.V.A. met econ. nut door heffingen:	34.277	34.277	-	34.277	34.277	-	4.744	-	3.842	-	784	34.395	-	34.395
Gronden en terreinen	361	361	-	361	361	-	-	-	-	-	-	361	-	361
Woonruimten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	770	770	-	770	770	-	-	-	-	-	26	744	-	744
Grond, weg en water- bouwkundige werken	32.416	32.416	-	32.416	32.416	-	4.521	-	3.651	-	603	32.683	-	32.683
Vervoermiddelen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Machines, apparaten en installaties	730	730	-	730	730	-	222	-	191	-	155	607	-	607
Ov. materiële vaste activa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M.V.A. met econ. nut in erfpacht:	18.386	18.386	-	18.386	18.386	1	-	5	-	-	-	18.382	-	18.382
M.V.A. met maatschappelijk nut:	35.575	35.575	-	35.575	35.575	-	11.104	-	3.612	-	1.320	41.746	-	41.746
Waarvan voor 1 januari 2017	9.338	9.338	-	9.338	9.338	-	-	-	-	-	536	8.802	-	8.802
Gronden en terreinen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Woonruimten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grond, weg en water- bouwkundige werken	25.844	25.844	-	25.844	25.844	-	9.699	-	3.285	-	928	31.330	-	31.330
Vervoermiddelen	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Machines, apparaten en installaties	8.471	8.471	-	8.471	8.471	-	1.149	-	261	-	323	9.036	-	9.036
Ov. materiële vaste activa	1.260	1.260	-	1.260	1.260	-	255	-	66	-	69	1.380	-	1.380
Totaal	282.186	295.458	-	282.186	295.458	-1.952	21.572	83	7.703	40	10.718	296.531	12.990	283.541

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit kapitaalverstrekkingen en leningen. De mutatie in de balanswaarde van deze activa wordt veroorzaakt door aflossingen, afschrijvingen, (des)investeringen en wijzigingen in de bijbehorende voorziening. Dit heeft voor een afname van de balanswaarde van € 13 miljoen gezorgd.

De gemeentelijke deelnemingen bestaan uit aandelen in:

- BNG Bank € 436.215
- Twente Milieu N.V. € 154.285
- Warmtebedrijf Hengelo € 90.000
- Enexis N.V. € 40.840

De kapitaalverstrekking aan de gemeenschappelijke regeling betreffen de inleggelden in de Stadsbank Oost Nederland.

Het bedrag aan uitgezette leningen aan woningbouwcorporaties van € 241 miljoen betreft leningen aan de Hengelose woningcorporatie Welbions. De leningen zijn voor 100% bestemd voor investeringen in de sociale huisvesting en zijn als zodanig "staatssteunproof". Leningen aan woningbouwcorporaties werden verstrekt tegen de leningsvoorwaarden waartegen de gemeente de lening afsluit, vermeerderd met een opslag van 0,065%. Er is één lening afgelost met een waarde van € 10 miljoen. De leningen worden gedekt door een recht van eerste hypotheek, gevestigd ten gunste van de gemeente. De overwaarde van deze hypotheek is in overeenstemming gebracht met de WSW-norm (200% van de WOZ-waarde van de woningen).

Onder leningen aan Deelnemingen zijn de leningen aan Warmtenetwerk Hengelo BV (€ 1 miljoen) en Warmtebedrijf Hengelo BV (€ 1,11 miljoen) opgenomen. De terugbetaling van de twee achtergestelde leningen is afhankelijk van de toekomstige resultaten van de opgerichte B.V.'s. De toekomstige resultaten van beide BV's zijn onvoldoende om op korte termijn aflossingen op de geldleningen te verwachten. Beide leningen zijn volledig in de voorziening oninbaar opgenomen.

Het bedrag in de voorziening onder Deelnemingen en Overige langlopende geldleningen is € 3,6 miljoen. Hiervan betreft € 2 miljoen de achtergestelde leningen aan beide warmtebedrijven in Hengelo. Een bedrag van € 0,4 miljoen heeft betrekking op BBZ-kredieten en € 0,5 miljoen op WTC. Overige leningen: € 0,7 miljoen. De voorziening wordt bepaald op basis van de financiële positie van de leningnemer, gebaseerd op ontvangen jaarstukken, kengetallen en op basis van informatie van de organisatie zelf, de accounthouder of de financiële administratie m.b.t. betalingsgedrag. De hypotheekverstrekking aan (ex-)ambtenaren is een aflopende regeling. Er wordt wel afgelost. Er kunnen geen nieuwe leningen meer verstrekt worden. Er staat nog € 2,6 miljoen uit.

De overige financiële vaste activa zijn als volgt te specificeren:

Het saldo uitzettingen met een looptijd van 1 jaar of langer bestaat uit een bijdrage aan de Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN) voor het verstrekken van startersleningen.

Financiële vaste activa	Balans- waarde 01-01-2023	Boek- waarde 01-01-2023	Invest.	Des- invest.	Afw.	Afschr./ aflos.	Boek- waarde 31-12-2023	Voor- ziening 31-12-2023	Balans- waarde 31-12-2023
Kapitaalverstrekkingen aan:									
- Deelnemingen	722	722	-	-	-	-	722	-	722
- Gemeenschappelijke regelingen	129	129	-	-	-	-	129	-	129
Kapitaalverstrekkingen aan:	851	851	-	-	-	-	851	-	851
Leningen aan:									
- Woningcorporaties	252.339	252.339	-	-	-	11.361	240.978	-	240.978
- Deelnemingen	106	2.112	-	-	-	73	2.039	2.039	-
Overige langlopende leningen	15.318	16.938	136	-	-	1.704	15.370	1.534	13.836
Totaal financiële vaste activa (niet in activa module)	267.763	271.389	136	-	-	13.138	258.387	3.573	254.814
Uitzettingen:									
- Overige uitzettingen met een looptijd van 1 jaar of langer	964	964	-	-	-	99	865	-	865
Uitzettingen:	964	964	-	-	-	99	865	-	865
Totaal financiële vaste activa	269.578	273.204	136	-	-	13.237	260.103	3.573	256.530

Flottende activa

Vorraden

Vorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën:

Voorraad	Boek-waarde 01-01-2023	Voorziening 01-01-2023	Balans-waarde 01-01-2023	Herrubri- cering	Boek- waarde 01-01-2023	Balans- waarde 01-01-2023
Onderhanden werk, waaronder:						
bouwgronden in exploitatie	90.443	57.592	32.851	-	90.443	32.851
Tussentijdse winstneming	15.765	-	15.765	-	15.765	15.765
Gereed product en handelsgoederen	3.315	-	3.315	-	3.315	3.315
Totaal	109.523	57.592	51.931	-	109.523	51.931

Voorraad	Vermeerde- ringen 2023	Verminde- ringen 2023	Boek-waarde 31-12-2023	Voorziening 31-12-2023	Balans 31-12-2023
Onderhanden werk, waaronder:					
bouwgronden in exploitatie	7.892	21.138	77.197	50.615	26.582
Tussentijdse winstneming	97	508	15.354	-	15.354
Gereed product en handelsgoederen	-	395	2.920	-	2.920
Totaal	7.989	22.041	95.471	50.615	44.856

De waardering van de gronden in exploitatie per 31 december 2023 is gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties per 31 december 2023. Dit betreft de beste inschatting op dit moment die omgeven is door de nodige risico's, aannames en veronderstellingen die periodiek (jaarlijks) worden herzien.

Deze periodieke herziening kan leiden tot een aangepaste waardering van de gronden in exploitatie, de hiermee samenhangende voorziening voor verlieslatende grondexploitaties en de hiermee samenhangende tussentijdse winst voor winstgevende grondexploitaties. Het belangrijkste risico is gelegen in de rente.

Voor een gedetailleerde toelichting op de grondexploitaties, de gehanteerde uitgangspunten alsmede risico's en onzekerheden van grondexploitaties verwijzen wij naar de paragraaf grondbeleid.

Onderhanden werk	31-12-2023	31-12-2022
Gronden in exploitatie	21.367	26.596
Bedrijventerreinen	20.568	22.020
Totaal	41.936	48.616
Nog te maken kosten	88.515	99.659
Nog te verwachten opbrengsten	105.956	115.049
Verwacht exploitatieresultaat	24.494	33.226

Het eindresultaat van de in exploitatie genomen gronden bedraagt minus € 24,5 miljoen op eindwaarde. Dat wil zeggen dat de verliesgevende exploitaties € 24,5 miljoen meer middelen uit de reserve grondexploitaties vragen dan dat de winstgevende exploitaties aan de reserve toevoegen.

Uit de winstgevende exploitaties vloeit € 32,2 miljoen naar de reserve en de verliesgevende grondexploitaties vragen € 56,7 miljoen (exclusief de externe grondexploitaties). Deze bedragen zijn de totale eindwaarden van de complexen.

Voor de te verwachten verliezen zijn voorzieningen gevormd tegen de contante waarde. Voor de € 56,7 miljoen aan verliezen voor exploitaties in de gemeentelijke administratie is voor € 50,6 miljoen aan voorzieningen getroffen. Dat wil zeggen dat er nu € 50,6 miljoen beschikbaar is om € 56,7 miljoen aan verliezen in de toekomst te kunnen betalen. Het verschil wordt in de loop van de tijd overbrugd door rente bijschrijvingen.

Wetgeving 10-jaars termijn

De volgende gemeentelijke grondexploitaties hebben een looptijd langer dan tien jaar. In de grondexploitaties is geen opbrengstenindexering gerekend na tien jaar. Dit is een risico beperkende maatregel waarmee voldaan wordt aan de vereisten van het BBV. Dit betreffen de volgende projecten:

- In Dalmeden verkopen we voornamelijk grotere kavels. Het is de verwachting dat er na de gestelde tienjaarstermijn nog steeds vraag is naar deze kavels;
- In Campus wordt een realistische afzet geraamd door de nog te realiseren verkopen in hetzelfde tempo te faseren als de verkopen in de afgelopen jaren zijn gerealiseerd. Daarmee wordt de tienjaarstermijn overschreden.

Omschrijving	Boekwaarde per 01-01-2023	Vermeerderingen	Verminderingen	Boekwaarde herzieningen per 31-12-2023	Boekwaarde balans	Nog te realiseren kosten	Te realiseren bijdragen en opbrengsten	Verwacht eindresultaat
09 Verspreide gronden binnen de bebouwde kom	4.190.799	37.065	93.871	4.133.993	4.133.993	-	5.441.935	-1.307.942
10 Huurgronden	1.641.256	292.194	-	1.933.450	1.933.450	-	2.947.473	-1.014.023
22 Verspreide gronden buiten de bebouwde kom	6.890.626	-	2.281.612	4.609.014	4.609.014	-	3.964.757	644.257
62 Schalmeden	8.760.560	-	-	8.760.560	8.760.560	-	3.113.600	5.646.960
66 Sportpark Groot Driene	2.388.572	-	-	2.388.572	2.388.572	-	1.353.645	1.034.927
68 Stadspark Weusthag	1.914.462	-	37.761	1.876.702	1.876.702	-	2.055.329	-178.628
81 Boeldershoek Oost	3.533.059	-	-	3.533.059	3.533.059	-	1.963.320	1.569.739
90 Westermaat Veld	2.103.185	-	-	2.103.185	2.103.185	-	498.291	1.604.895
Materiele Vaste Activa	31.422.520	329.259	2.413.244	29.338.535	29.338.535	-	21.338.350	8.000.185

Omschrijving								
104 Lange Wemen	2.227.637	155.382	962	2.382.057	2.382.057	184.484	-	2.566.542
06 't Rot	2.678.046	536.904	3.214.950	-	-	-	-	-
101 Broek Noord	11.382.306	401.394	6.258.448	5.525.252	5.525.252	2.023.295	2.071.665	5.476.882
102 Broek Oost	787.499	70.758	858.257	-	-	-	-	-
28 Marskant	4.107.230	217.044	346.331	3.977.942	3.977.942	1.390.240	3.143.910	2.224.273
44 Veldwijk Noord	-1.476.342	101.513	-	-1.374.829	-1.374.829	482.988	195.250	-1.087.091
52 Dalmeden	11.895.169	1.904.367	783.019	13.016.517	13.016.517	4.316.056	44.826.497	-27.493.924
583 Herontwikkeling Beckumerstraat	-313.546	31.025	-	-282.521	-282.521	165.331	373.980	-491.171
591 Beckum	36.333	86.148	-	122.481	122.481	1.301.076	1.318.990	104.567
Hart van Zuid	19.156.739	1.575.036	4.999.980	15.731.795	15.731.795	18.674.533	7.643.680	26.762.649
Onderhanden werk - Woningbouw in exploitatie	50.481.072	5.079.570	16.461.947	39.098.695	39.098.695	28.538.003	59.573.971	8.062.726

Omschrijving								
16 Gezondheidspark	13.517.636	261.254	24.365	13.754.526	13.754.526	1.542.373	8.349.953	6.946.946
35 Oosterveld	6.756.625	150.398	2.242.422	4.664.600	4.664.600	163.050	2.046.155	2.781.495
96 Westermaat Campus	19.455.798	325.441	1.377.519	18.403.719	18.403.719	3.149.927	10.449.958	11.103.689
716 Kanaalzone	232.215	21.606	1.031.969	-778.148	-778.148	104.988	620.620	-1.293.780
640 Walkatenplein	-	2.053.411	-	2.053.411	2.053.411	956.065	6.116.385	-3.106.909
Onderhanden werk - Bedrijvencomplexen in exploitatie	39.962.274	2.812.109	4.676.275	38.098.108	38.098.108	5.916.403	27.583.071	16.431.440
Subtotaal Onderhanden werk woningbouw en bedrijven	90.443.346	7.891.678	21.138.222	77.196.802	77.196.802	34.454.406	87.157.042	24.494.166

Uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan 1 jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder zijn als volgt verdeeld:

Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	Boekwaarde 31-12-2023	Voorziening oninbaarheid	Balanswaarde 31-12-2023	Balanswaarde 31-12-2022
Vorderingen op openbare lichamen	18.875	-	18.875	15.626
Rekening courant verhouding met het Rijk	122.495	-	122.495	73.974
Rekening courant verhouding met niet financiële instellingen	6.593	429	6.164	4.866
Overige vorderingen	12.214	4.156	8.058	11.080
Overige uitzettingen:				
- Overige uitzettingen	-	-	-	-
Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	160.177	4.585	155.592	105.546

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar zijn met € 50,0 miljoen toegenomen. Dit ontstaat door de volgende mutaties:

- Toename vorderingen op openbare lichamen ad. € 3,2 miljoen;
- Toename rekening-courant verhouding met het Rijk ad. € 49,8 miljoen;
- Afname overige vorderingen ad. € 3,0 miljoen.

Deze mutaties zijn hieronder nader toegelicht.

Vorderingen op openbare lichamen (toename € 3,2 miljoen)

De vorderingen op openbare lichamen zijn toegenomen met een bedrag ad. € 3,2 miljoen. Deze mutatie bestaat met name uit:

- BCF belastingdienst € 1,0 miljoen.
- Overige debiteuren € 2,2 miljoen.

Rekening-courant verhouding (toename € 49,8 miljoen)

De rekening-courant verhoudingen zijn toegenomen met een bedrag ad. € 49,8 miljoen. Deze mutatie bestaat met name uit:

- Rekening courant SVN € 0,2 miljoen
- Rekening courant GBTwente € 1,1 miljoen
- Rekening courant verhouding met het Rijk inzake schatkistbankieren € 48,5 miljoen

Van de debiteuren GBTwente is € 0,4 miljoen als dubieus aangemerkt en hier is een voorziening voor getroffen.

Overige vorderingen (afname € 3,0 miljoen)

De overige vorderingen (debiteuren) laten een afname zien van € 3,0 miljoen. Deze mutatie bestaat met name uit:

- Debiteuren algemeen € -2,8 miljoen
- Voorziening debiteuren € -0,1 miljoen
- Bijstandsdebiteuren € -0,1 miljoen

De overige vorderingen bestaan voor € 7,6 miljoen uit bijstandsdebiteuren. Van deze vordering is € 4,2 miljoen aangemerkt als dubieus en hiervoor is een voorziening getroffen.

De gemeente is verplicht om overtollige middelen, boven het drempelbedrag, onder te brengen bij het Ministerie van Financiën via het zogenaamde schatkistbankieren. Eventuele overtollige middelen mogen niet worden belegd bij andere partijen. Onder voorwaarden mogen wel leningen worden verstrekt aan andere decentrale overheden.

Het drempelbedrag bedroeg € 6,9 miljoen euro in 2023. Uit onderstaande tabel blijkt dat de gemeente in 2023 het drempelbedrag niet heeft overschreden.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	6855			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	507	509	501	506
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	6.348	6.346	6.353	6.349
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	342.727			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	342.727			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	6855			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
Kwartaal 1 Kwartaal 2 Kwartaal 3 Kwartaal 4					
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	45.595	46.284	46.097	46.540
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	507	509	501	506

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit door de gemeente aangehouden kas en bankrekeningen.

Liquide middelen	31-12-2023	31-12-2022
Banksaldi	656	620
Kassaldi	51	45
Liquide middelen	707	665

In de banksaldi is ook de derdenrekening Rabobank ROZ met een saldo van € 0,1 miljoen opgenomen. Alleen het ROZ kan hierover beschikken.

Overlopende activa

De overlopende activa wordt als volgt verdeeld:

Overlopende activa	31-12-2023	31-12-2022
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:		
- Europese overheidslichamen	1.372	244
- Het rijk	25	6
- Overige Nederlandse overheidslichamen	1.910	2.715
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	20.991	33.339
Overlopende activa	24.298	36.304

De overlopende activa zijn in 2023 afgenomen met € 12,0 miljoen.

De onderbouwing van de Nog te ontvangen bijdragen van EU, Rijk en overige Nederlandse overheidslichamen is terug te vinden in onderstaande tabel.

De boekwaarde van € 20,9 miljoen betreffende de nog te ontvangen bedragen (€ 17,7 miljoen) en vooruitbetaalde bedragen (€ 3,2 miljoen) bestaat voornamelijk uit:

Nog te ontvangen bedragen ad. € 17,7 miljoen:

- € 5,0 miljoen nog te ontvangen rente van uitstaande geldleningen en € 12,6 miljoen diverse nog te ontvangen bedragen, waarvan groter dan € 1,0 miljoen:
- € 2,5 miljoen Bijdrage beschermd wonen 2023
- € 1,7 miljoen Variabele opbrengst afvalstoffenheffing 2023
- € 1,5 miljoen Resultaat Businesspark XL
- € 1,1 miljoen Rentenota schatkistbankieren 4e kwartaal 2023

Vooruitbetaalde bedragen ad. € 3,2 miljoen:

- € 1,15 miljoen software/licenties
- € 1,0 miljoen R/C Opdrachtgevende gemeenten ROZ/SMS
- € 0,25 miljoen Subsidie Energie van Hengelo Fix Brigade 2023
- € 0,2 miljoen Bevoorschotting Jarabee
- € 0,6 miljoen Overige vooruit ontvangen bedragen

Omschrijving NTO overheids subsidies	01-01-2023	Toegevoegd in 2023	Ontvangen in 2023	31-12-2023
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel uitgesplitst naar de nog te ontvangen bedragen van:				
Nog te ontvangen bedragen Europese Overheidslichamen	244	1.128	-	1.372
NTO EU Inzet van de ondernemersadviseur ROZ	196	56	-	252
NTO EU CEF Kanaal	48	1.072	-	1.120
Nog te ontvangen bedragen Rijk	6	19	-	25
NTO Rijk Geluidsanering Breemarsweg Oost	6	19	-	25
Nog te ontvangen bedragen overige Nederlandse overheidslichamen	2.715	1.709	2.514	1.910
NTO Prov. 550 Duurzaam Veilig	164	97	164	97
NTO prov. 492 Nieuwe brug Twentekanaal	710	-	710	-
NTO Prov.cultuureducatie Cultuur aan de basis 2.0	40	4	-	44
NTO Prov.F35 Slachthuisweg - Banakstraat	161	-	-	161
NTO Prov.F35 rec.Deldenerstraat - Mitchamplein	1.640	-	1.640	-
NTO Prov. Marktpl. kernwinkelgeb. klimaatadapt.	-	24	-	24
NTO Prov. PS730 Subsidie Stadsarrangement	-	536	-	536
NTO Prov. verbeteren en verdiepen Twentekanaal 2	-	1.010	-	1.010
NTO Prov. PS745 IVRI's busbanen	-	23	-	23
NTO Prov. Project loket deelmobiliteit Overijssel	-	15	-	15
Totaal	2.965	2.856	2.514	3.307

Vaste passiva

Eigen Vermogen

Het verloop van de reserves in 2023 per soort reserve:

Eigen vermogen	Toevoegingen			Onttrekkingen			Boekwaarde 31-12-2023
	Boekwaarde 01-01-2023	Bestemming resultaat vorig boekjaar	via resultaat-bestemming bij het overzicht van baten en lasten	Te bestemmen resultaat 2023	via resultaat-bestemming bij het overzicht van baten en lasten	Afschr. op activa	
Algemene reserves:							
Algemene reserve	53.379	13.913	13.410	-	6.540	-	74.162
Reserve grondexploitatie	21.003	-	2.352	-	1.818	-	21.537
Bestemmingsreserves	30.277	3.343	13.397	-	8.622	232	38.163
Bestemd resultaat 2022	17.256	-17.256	-	-	-	-	-
Te bestemmen resultaat 2023	-	-	-	7.270	-	-	7.270
Totaal eigen vermogen	121.915	-	29.159	7.270	16.980	232	141.132

Het te bestemmen resultaat over 2023 is € 7,6 miljoen. Het voorstel voor bestemming van dit resultaat is opgenomen in Hoofdstuk 4.

In onderstaand overzicht en in de toelichting reserves zijn de mutaties per reserve vermeld.

Mutaties in de reserves

Reserve	nr.	Boekwaarde 01-01-2023	Toevoeging	Onttrekking	Betemming resultaat 2022	Te bestemmen resultaat 2023	Boekwaarde 31-12-2023
Algemene reserve							
Algemene reserve	101	53.379	13.410	6.540	13.913	-	74.162
Reserve Grex Algemeen	150	21.003	2.352	1.818	-	-	21.537
Subtotaal Algemene reserve		74.382	15.762	8.358	13.913	-	95.699
Bestemmingsreserves							
Reserve centraal opleidingsbudget	310	-	-	-	-	-	-
Reserve Communicatiebeleid	311	-	-	-	-	-	-
Vereveningsreserve binnenstad	313	55	-	-	-	-	55
Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad	314	211	-	140	-	-	71
Reserve dekking kapitaallasten	320	5.256	-	232	-	-	5.024
Reserve accommodaties egalisatie (5206)	326	-	-	-	-	-	-
Reserve Vastgoedbedrijf	327	2.788	-	379	-	-	2.409
Reserve duurzaamheid	328	926	-	-	-	-	926
Reserve Duurzaam Veilig	329	85	-	-	-	-	85
Reserve bodemsanering	332	3.884	361	629	-	-	3.616
Reserve Proeftuin de Nijverheid Aardgasvrij	334	4.571	-	-	-	-	4.571
Reserve TOZO	335	5.174	-	1.636	-	-	3.538
Reserve ondernemersfonds	336	1.180	-	-	-	-	1.180
Reserve vluchtelingen	337	1.700	8.971	-	-	-	10.671
Reserve Hengelose Energie maatsch. Org.	338	120	-	120	-	-	-
Reserve onderhoudswerkzaamheden Schouwburg	350	956	1.306	184	-	-	2.078
Reserve Nog uit te voeren werken/activiteiten	371	2.679	2.678	5.190	3.343	-	3.510
Reserve Organisatieontwikkeling	372	371	45	325	-	-	91
Reserve Compensatiefonds Bomenverordening	374	262	36	-	-	-	298
Reserve Prj. Bestrijding Jeugd Werkloosheid	375	19	-	19	-	-	-
Reserve onderhoud buurtcentra	398	40	-	-	-	-	40
Reserve ARI	399	-	-	-	-	-	-
Subtotaal Bestemmingsreserves		30.277	13.397	8.854	3.343	-	38.163
Subtotaal Saldo van de rekening		17.256	-	-	-17.256	7.270	7.270
Totaal eigen vermogen		121.915	29.159	17.212	-	7.270	141.132

Toelichting reserves

Algemene reserve (101) : € 74.162

Doel: Gevormd vanuit resultaten van algemene middelen zonder directe bestemming, nodig t.b.v. het weerstandsvermogen van de gemeente (o.a. voor calamiteiten).

Toevoegingen:		Ontrekkingen:	
€ 13.131	Rekening resultaat 2022 na bestemming	€ 2.508	Dekking inc.nieuw beleid 2023 Bel.begr2023-2026
€ 7.911	Zomernota 2023-2027	€ 1.260	Onttrekking alg.reserve beklemd deel SD
€ 4.560	2e Beleidsrapportage 2023	€ 1.000	Mut. Res. Schouwb. cf ZN 23-FP-5.1.B
€ 782	Budget overheveling 2022	€ 500	Kadernota 2020-2023: Innovatie Wmo en Jeugd
€ 540	Sluitend maken Beleidsbegroting 2020-2023	€ 162	budgetoverhev. 22/23 schuldhulpverl.
€ 264	Beleidsprogr. sociaal 21-25	€ 162	budgetoverhev. 22/23 inburgering
€ 126	Innovatie Wmo en Jeugd	€ 150	Budgetoverheveling 2023 Leefbaar Beckum
€ 5	Rentetoevoeging 0,1% van € 5 miljoen	€ 126	Res. onttrekk. budgetoverh. 22-23 incid. cult.
€ 4	Restantmiddelen motiemarkt 2022	€ 100	budgetoverhev. 22/23 energietoeslag.
		€ 99	Dekking restant saldo Beleidsbegroting 2023-2026
		€ 87	Afwikking overheveling 2022 WO
		€ 84	Budgetoverheveling Open Verharding
		€ 81	Res. onttrekk. bijdr IJsbaan Enschede 3575064
		€ 81	Bijdrage giro 555 Aardbeving Turkije Syrie
		€ 50	Onttrekk. res. Motie C01-M03 onderst. 1Twente
		€ 40	Motie C01 - A01 Toegankelijkheid
		€ 25	Budgetoverheveling 2023 Spoorfietsen
		€ 25	Inzet Budget Leefbaar Beckum

Bestemming van het resultaat: € 17.256

Toevoegingen:		Ontrekkingen:	
Geen		€ 13.131	Rekening resultaat 2022 na bestemming
		€ 2.832	Energietoeslag 2022
		€ 782	Budget overheveling 2022
		€ 199	Bijzondere bijstand 2022
		€ 172	Bijzondere bijstand studenten 2022
		€ 52	Versterken sociale basis 2022
		€ 50	Breed offensief 2022
		€ 38	Gezond in de stad 2022

Reserve grondexploitatie incl. Hart van Zuid (150) : € 21.478

Doel: Buffer ter afdekking van de risico's grondexploitatie.

Toevoegingen:		Ontrekkingen:	
€ 825	Erfpachtresultaat	€ -6.977	Aanpassing Voorziening IEGG
€ 654	Rente GZ 2023 Reserve en voorziening	€ 3.573	Afwikking prj 715 deelcomplex HvZ Zuid. laan
€ 478	Resultaat BXL	€ 3.215	Afwikking grexcomplex 6 Landmanserve
€ 282	Vrijval voorziening NIEGG	€ 858	Afwikking grexcomplex 102 Broek Oost
€ 216	Verkoop perceel Meijersweg	€ 739	Voorz derden compl. De Veldkamp
€ 97	Veldwijk Noord tussentijdse winstneming	€ 141	Rentecompensatie de Veldkamp
€ 94	Resultaat gronden in verhuur	€ 73	Uitbreiding formatie planeconoom 23-FP-8.1
€ 71	Parkeerterrein Kloosterhof	€ 65	Resultaat niet in exploitatie genomen gronden
€ 56	Verkoop perceel grond aan de Havenkade	€ 49	Personeelslasten grondzaken
€ 28	Tussentijdse winst Hemmelhorst	€ 25	Onttrekk kosten Masterplan Lange Wemen
€ -494	Dalmeden tussentijdse winstneming	€ 22	Boekwaardeverschil herrubricering U4654-4655
€ -14	Herontw. Beckumerstraat tussentijdse winstneming	€ 18	Boekwaardeverschil perceel Twijnstr gv herrubr
		€ 15	Bijkom. kosten aank. Grond en pstallen Wolfkaterw
		€ 2	Stimulering grondverkoppen

Reserve centraal opleidingsbudget (310) :		€ 0
<i>Doel: Afzondering 0,4% van loonsom als buffer voor tegenvallers in reguliere opleidingsbudgetten.</i>		
<hr/>		
Toevoegingen:		Ontrekkingen:
Geen	€ 100	Overheveling naar reserve organisatieontwikkeling
<hr/>		
Reserve Communicatiebeleid (311) :		€ 0
<i>Doel: Reservering bij verkoop van St. Kabelvee Hengelo met doel deze te besteden ter dekking van kapitaallasten van investeringen op het gebied van informatie- en communicatietechnologie. Besteding dient plaats te vinden t.b.v. de burgers van de Gemeente Hengelo conform de oorspronkelijke doelstellingen van de stichting.</i>		
<hr/>		
Toevoegingen:		Ontrekkingen:
Geen	€ 16	Overheveling naar algemene reserve
<hr/>		
Vereningsreserve binnenstad (313) :		€ 55
<i>Doel: Compactere binnenstad.</i>		
<hr/>		
Toevoegingen:		Ontrekkingen:
Geen		Geen
<hr/>		
Reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad (314) :		€ 71
<i>Doel: Ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in de binnenstad o.a. voor de herinrichting van de openbare ruimte van het kernwinkelgebied, het versterken en ondersteunen van de woonfunctie in de binnenstad.</i>		
<hr/>		
Toevoegingen:		Ontrekkingen:
Geen	€ 140	Spoorzone
<hr/>		
Reserve dekking kapitaallasten (320) :		€ 5.024
<i>Doel: Reserve dekking kapitaallasten</i>		
<i>Door de wijziging van de BBV-systematiek, met ingang van 2017, voor investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zal voor de oude 'probleemgevallen' en nieuwe gevallen gebruik kunnen worden gemaakt van de dekkingsreserve kapitaallasten. Het gereserveerde bedrag in deze nieuwe reserve kan worden gebruikt voor de dekking van de jaarlijkse kapitaallasten, die voortvloeien uit de betreffende investeringen. Op basis van de vastgestelde nota Investerings- en activeringsbeleid gaat de voorkeur bij alle uitbreidings- en vervangingsinvesteringen uit naar het toepassen van de reguliere afschrijvings- en rentesystematiek. Na afloop van de gebruiksduur van het actief vallen de kapitaallasten vrij in de exploitatie en ontstaat er ruimte om een nieuwe vervangingsinvestering met bijbehorende kapitaallasten te ramen.</i>		
<hr/>		
Toevoegingen:		Ontrekkingen:
Geen		232
<hr/>		
Reserve Vastgoedbedrijf (327) :		€ 2.409
<i>Doel: Bestemd om voor- en nadelige verkoopresultaten op vastgoed te plooiën. Daarnaast geeft het jaarlijks financieel rendement en vangt het vermogensrisico op van het gemeentelijk vastgoed. Ook ondersteund het de monitoring en effectuering van de gemeentelijke bezuinigingen op het vastgoed.</i>		
<hr/>		
Toevoegingen:		Ontrekkingen:
Geen	€ 164	Kosten af te stoten panden
	€ 111	Inhuur vastgoedbedrijf
	€ 77	Taakstelling vastgoedbedrijf
	€ 27	Sloop- saneringskosten Harmsveldweg 3
<hr/>		
Reserve duurzaamheid (328) :		€ 926
<i>Doel: De reserve Duurzaamheid heeft tot doel de dekking van (meerjarige) duurzaamheidsopgaven te borgen en bestaat voornamelijk uit afgezonderde middelen uit de algemene uitkering.</i>		
<hr/>		
Toevoegingen:		Ontrekkingen:
Geen		Geen
<hr/>		
Reserve Duurzaam Veilig (329) :		€ 85
<i>Doel: Maatregelen m.b.t. Verkeersveiligheid, aanpak van ongevallen en concentratiepunten(AVOC) en uitvoeringsnota fietsen.</i>		

Toevoegingen:	Onttrekkingen:
Geen	Geen

Reserve bodemsanering (332) : € 3.616

Doel: Middelen ter dekking van lasten bodemsaneringen, waarvoor binnen de beschikbare ISV-gelden geen ruimte is.

Toevoegingen:	Onttrekkingen:
€ 361 Meicirculaire bodem 2023	€ 629 Kosten 2023 reserve bodemsanering

Reserve Proeftuin de Nijverheid Aardgasvrij (334) : € 4.571

Doel: Deze bestemmingsreserve is om de meerjarige besteding van middelen van het project Aardgasvrije Nijverheid goed te kunnen volgen. Het betreft een lang lopende inzet om een hele wijk aardgasvrij te maken, waarbij de aard en fasering van besteding op voorhand nog niet volledig bekend is.

Toevoegingen:	Onttrekkingen:
Geen	Geen

Reserve TOZO (335) : € 3.538

Doel: Het kunnen dekken van de meerjarige kosten voor de uitvoering van de Tozo.

Toevoegingen:	Onttrekkingen:
Geen	€ 1.636 Uitvoeringskosten TOZO 2022

Reserve ondernemersfonds (336) : € 1.180

Doel: De reserve is bedoeld voor twee ondersteuningsmaatregelen. Een kredietmogelijkheid voor ondernemers die vanwege partnerinkomen niet in aanmerking komen voor een BBZ- krediet en een verlenging van de TONK- regeling.

Toevoegingen:	Onttrekkingen:
Geen	Geen

Reserve vluchtelingen (337) : € 10.671

Doel: De reserve is bedoeld voor eventuele sloop- en herstelwerkzaamheden aan de diverse gebouwen, doorlopende verplichtingen vanuit 2022, kosten voor Jeugdzorg en of WMO specifiek voor deze doelgroep en overige, nu nog onvoorziene, kosten gedekt worden.

Toevoegingen:	Onttrekkingen:
€ 7.071 reserve vluchtelingen obv Berap 2 /zomernota	Geen
€ 1.900 reserve vluchtelingen obv Berap 2 /zomernota	

Reverve Hengelose Energie maatsch. Org. (338) : € 0

Doel: De reserve is bedoeld om te voorkomen dat verenigingen in verband met de huidige energiecrisis in financiële nood komen en mede daardoor de contributies betaalbaar blijven.

Toevoegingen:	Onttrekkingen:
Geen	120 Realisatie onttrekking HEMO

Reserve onderhoudswerkzaamh. Schouwborg (350) : € 2.078

Doel: Onderhoudswerkzaamheden aan het pand van de Schouwborg aan Beurstraat 44 in Hengelo. Deze werkzaamheden mogen pas worden uitgevoerd zodra aan de daarvoor gestelde voorwaarden wordt voldaan; waaronder overdracht van het pand aan de gemeente (conform Raadsbesluit).

Toevoegingen:	Onttrekkingen:
€ 1.000 Mut. Res. Schouwb. cf ZN 23-FP-5.1.B	184 Werk. lasten 23 tlv reserve
€ 150 Mut. Res. Schouwb. cf ZN 23-FP-5.1.B	
€ 156 Mut. Res. Schouwb. cf 2e berap	

Reserve Nog uit te voeren werken/activiteiten (371) : € 3.510

Doel: Afgezonderde middelen uit de algemene uitkering ter dekking van uitgaven die gemoeid zijn met decentralisatie uitkeringen. Het gaat om incidentele middelen voor een beperkte periode.

Toevoegingen:		Ontrekkingen:	
€ 2.832	Energietoeslag 2022	€ 2.832	energietoeslag
€ 800	Dotatie overh in de Reserve Digi fysyke archief	€ 346	Onttrekking reserve NUVW kosten omgevingswet 2023
€ 228	23-FP-9.3 energiearmoede/vroegsignalering schulden	€ 342	Onttrekking DU Jeugdhulpteam
€ 225	2e B. Budgetoverh. uitvbdgt 2023 Energietoel	€ 232	Verbouwing VPO
€ 223	23-FP-9.3 Dienstverlening armoede en schulden	€ 199	Bijzondere bijstand
€ 206	Budgetoverh 2023-2024 strategische agenda	€ 196	Restant coronamidd. cultuur ZN 23-FP-5.3
€ 199	Bijzondere bijstand 2022	€ 172	Bijzondere bijstand studenten
€ 192	Bestedingsv. Inburg. asiel/begel.statushouders	€ 168	Bestedingsv. Inburg. asiel/begel.statushouders
€ 180	Dotatie overh in de Reserve WOO	€ 155	Toeslagenaffaire 23/24 dec uitk.
€ 172	Bijzondere bijstand studenten 2022	€ 150	Onttrekking DU Preventieteam
€ 150	Budgetoverheveling 2023 Leefbaar Beckum	€ 95	Onttrekking DU Jeugdhulp
€ 123	Budgetoverheveling 2023-2024 Opdracht HHM regiev.	€ 66	Vrijval naar Algemern reserve
€ 120	Erfgoed hart van zuid overheveling 2023	€ 50	Brede aanpak dakloosheid Wijkrecht
€ 84	Budgetoverheveling 2023 wet goed verhuurderschap	€ 40	Inzet proj. subs. 2023 2e berap 2023
€ 52	Versterken sociale basis 2022	€ 39	23-FP-9.3 energiearmoede/vroegsignalering schulden
€ 50	Breed offensief 2022	€ 38	Gezond in de Stad
€ 46	2e berap stelpost systeemleren storting reserve	€ 22	Eenzaamheid
€ 38	Gezond in de stad 2022	€ 19	Deel Preventieteam SZO tlv DU Wijkteams
€ 35	versterken wijkteams 2023	€ 13	Toegankelijkheid
€ 25	Budgetoverheveling 2023 Spoorfietsen	€ 5	D01-M03 IRIS 3559344 Theaterspekt. onttrekk. res.
€ 20	Dotatie overh in de Reserve Bewonersparticipatie	€ 5	D01-M08 IRIS 3559358 Boekenwk onttrekk. res.
€ 19	Corr uit te voeren werken Wijkteams	€ 4	Restantmiddelen motiemarkt 2022
€ 1	Corr reserve onttrekk. Cultuuraanbod corona	€ 2	Ontrr. Motiemarkt St. Waterorgel Hengelo

Reserve organisatieontwikkeling (372) : € 92

Doel: Bestemd voor de transitie van meer mobiliteit in de organisatie naar een flexibele organisatie met de juiste medewerker op de juiste plek.

Toevoegingen:		Ontrekkingen:	
€ 45	3e jaar WW	€ 284	Stelpost Hengelo's werken laatste tranche (3jr)
		€ 40	Generatiepact

Reserve Compensatiefonds Bomenverordening (374) : € 298

Doel: Baten en lasten van de bomenverordening te egaliseren.

Toevoegingen:		Ontrekkingen:	
€ 35	Cf bomenverordening saldo boekjaar		Geen

Reserve Prj. Bestrijding Jeugd Werkloosheid (375) : € 0

Doel: Projecten van bestrijding van jeugdwerkloosheid.

Toevoegingen:		Ontrekkingen:	
Geen		€ 20	Jeugdwerkloosheid

Reserve onderhoud buurtcentra (398) : € 40

Doel: Meerjarig onderhoud buurtcentra. Met amendement 147062 heeft de raad besloten dat € 108.609 beschikbaar moet blijven.

Toevoegingen:		Ontrekkingen:	
Geen		Geen	

Reserve ARI (399) : € 0

Doel: Bestemd ter dekking van toekomstige lasten die voortvloeien uit de ARI-investeringen.

Toevoegingen:		Ontrekkingen:	
Geen		€ 17	Overheveling naar Algemene reserve

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen, verliezen en risico's, ter egalisering van vooral onderhoudskosten dan wel tarieven en voor van derden verkregen middelen, die specifiek besteed moeten worden.

Het verloop van de voorzieningen in 2023 per soort voorziening:

Voorzieningen	Saldo 01-01-2023	Toevoe- gingen	Aanwen- dingen	Vrijval	Saldo 31-12-2023
Verplichtingen, verliezen en risico's	25.160	1.118	792	-	25.486
Egalisatie onderhoud	3.771	1.201	1.355	-	3.617
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	8.360	3.420	1.854	-	9.926
Totaal eigen vermogen	37.291	5.739	4.001	-	39.029

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de voorzieningen van de gemeente Hengelo met € 1,7 miljoen zijn toegenomen in het verslagjaar 2023.

Op basis van de regelgeving vanuit het BBV moet aan een onderhouds- of egalisatievoorziening een beheerplan ten grondslag liggen. Deze mag maximaal 5 jaar oud zijn, tenzij er gemotiveerd van wordt afgeweken en dit door de raad wordt besloten. Bij de voorziening Onderhoud haven is dit aan de orde, het beheerplan is opgesteld in 2016. Dit plan wordt jaarlijks geactualiseerd maar het nieuwe beheerplan wordt pas opgesteld nadat enkele grote investeringen zijn gedaan. Deze investeringen zijn de afgelopen jaren door diverse omstandigheden uitgesteld. In het raadsbesluit van deze jaarstukken is, conform vorig jaar, voorgesteld om te besluiten dat er beargumenteerd en bewust wordt afgeweken van de standaard regels in het BBV.

In onderstaand overzicht en in de toelichting voorzieningen zijn de mutaties per voorziening vermeld.

Mutaties in de voorzieningen

Voorzieningen	nr.	Boekwaarde 01-01-2023	Dotatie	Aanwending	Vrijval	Boekwaarde 31-12-2023
1. Risico, Verplichtingen						
Voorz. Pensioen wethouders	503	6.935	4	292	-	6.647
Voorz. Spaarverlof	509	275	375	-	-	650
Voorz. Complexen derden	512	17.136	739	-	-	17.875
Voorz. Samenwerking schoolbesturen PO	536	814	-	500	-	314
Subtotaal risico, verplichtingen		25.160	1.118	792	-	25.486
2. Egalisatie Onderhoud						
Voorz. Onderhoud vastgoed	533	3.147	1.150	1.355	-	2.942
Voorz. Onderhoud Haven	537	624	51	-	-	675
Subtotaal egalisatie onderhoud		3.771	1.201	1.355	-	3.617
3. Beklemden middelen						
Voorz. Rioolrenovatie	508	4.377	3.420	1.669	-	6.128
Voorz. Gebiedsgericht grondwaterbeleid	510	1.754	-	-	-	1.754
Voorz. Afvalverwerking	511	2.229	-	185	-	2.044
Subtotaal beklemden middelen		8.360	3.420	1.854	-	9.926
Totaal		37.291	5.739	4.001	-	39.029

Toelichting voorzieningen

1. Risico, Verplichtingen

Voorziening pensioen wethouders (503):	€ 6.647
<i>Doel: Te verwachten verplichtingen jegens de pensioenen en wachtgelden wethouders, waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten is.</i>	
Dotatie:	Aanwending:
€ 4 Dotatie opbouw pensioenen	€ 292 Salaris voormalig wethouders
Voorziening Spaarverlof (509):	€ 650
<i>Doel: Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen medewerkers passend bij hun levensfase hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld. Deze vakantie-uren verjaren niet.</i>	
Dotatie:	Aanwending:
€ 375	Geen
Voorziening Complexen derden (512):	€ 17.875
<i>Doel: Voorziening t.b.v. grondcomplexen, waarvan we de administratie niet zelf voeren</i>	
Dotatie:	Aanwending:
€ 739 Voorz derden compl. De Veldkamp	Geen
Voorziening wachtgeld Muziekschool (522):	€ 0
<i>Doel: Te verwachten verplichtingen wachtgeld i.v.m. reorganisatie Muziekschool.</i>	
Dotatie:	Aanwending:
Geen	€ 48 Kosten jaar 21/22
	€ 171 Vrijval voorziening
Voorziening samenwerking schoolbesturen (536):	€ 314
<i>Doel: Bijdragen aan de samenwerking van de schoolbesturen primair onderwijs.</i>	
Dotatie:	Aanwending:
Geen	€ 500 trekking gelden Primato 2023

2. Egalisatie Onderhoud

Voorziening onderhoud vastgoed (533):	€ 2.942
<i>Doel: Ter dekking (groot) onderhoud van panden vastgoed</i>	

Dotatie:	Aanwending:
€ 1.150 Dotatie voorziening	€ 5 Anton Brucknerstraat 85 (Gymlokaal) € 15 Apolloplein 1 (MFA 't Berflo) € 13 Asveldweg 14 (01) (Kantoorgebouw Asveldweg) € 10 Asveldweg 14 (02) (Garage/timmerwerkplaats) € 10 Bartelinkslaantje 21 (Blokhut Samenloop) € 8 Bataafse Kamp 4 (Conciërgewoning) € 37 Breemarsweg 481A (Gymlokaal) € 2 César Franckstraat 36D € 52 Cruys Voorberghstraat 105 (Gymlokaal) € 12 Curaçaostraat 10 (Weidedorp) € 12 Deurningerstraat 248 (t Beukert Noordkantoorunits) € 4 Deurningerstraat 250 (01) (t Beukert-stadsdeelkan) € 108 Deurningerstraat 65 € 27 Elritsplein 100 € 21 Gerststraat 2 (01) (Gymlokaal) € 2 Havenkade 52 (Havenkantoor) € 35 Henry Woodstraat 60 (Sporthal Hasseler Es) € 100 Henry Woodstraat 62 (Hasselerhoes, Kulturhus Hass) € 22 Industrieplein 10 (Metropool) € 11 Jan van der Heydenstraat 22 (Gymlokaal) € 1 Korenbloemstraat 3 (De Tulp) € 76 Kuipersdijk 40 (02) (Sportpark Veldwijk-FBK-Stad) € 83 Kuipersdijk 46 (Sporthal, Kantine en Wijkpost) € 8 Pruisische Veldweg 77 (Sportpr Veldwijk Don handb) € 15 Lage Weide 3 t/m 5 € 40 Leeuwerikstraat 36 (*t Vogelkwartier) € 15 Merelweg 21 (Gymlokaal) € 53 Neptunusstraat 51 (De Sterrentuin) € 49 Oldenzaalsestraat 347 (01) (Begrfp Oldenzaalsestr) € 8 Straatsburg 1 (Soos Wijkcentrum Slangenbeek) € 8 Uitslagsweg 102 (Sporthal Weusthag) € 20 Uitslagsweg 47 (Wijkcentrum Hengelse Es) € 7 van Alphenstraat 25 (01) (Educatief Centr kinderb) € 7 Vöckersweg 24 (Oelerschool) € 12 Wolter Ten Catestraat 54A (Gymlokaal) € 1 Theresiastraat 61 € 490 Beursstraat 44 € -44 teruggaaf SPUK 2023

Voorziening onderhoud Haven (537): **€ 675**
Doel: T.b.v. het toekomstig groot onderhoud van de haven

Dotatie:	Aanwending:
€ 51 Dotatie voorziening	Geen

---

3. Beklemde middelen

Voorziening rioolrenovatie (508): **€ 6.128**
Doel: Bestemd voor de vervangingsinvesteringen van het rioolstelsel, evenals egalisatie van detarieven rioolrecht.

<i>Dotatie:</i>	€ 3.420 Dotatie volgens Onderhoudsplan	<i>Aanwending:</i>	€ 596 Wetplein
			€ 231 Anthoniusstraat
			€ 152 Modems 2G Rioolgemalen
			€ 149 Bataafse Kamp
			€ 145 Marktplein
			€ 85 Bloemenbuurt
			€ 62 Relinen Pasteurstraat
			€ 55 Relinen Bergweg
			€ 48 Voorbereiding Deldenerstraat
			€ 39 Relining Transportriool fs 2
			€ 39 6 Rioolgemalen elektromechanisch
			€ 34 Suze Robertsonstraat
			€ 14 Uitvoering herinrichting Dunantstr
			€ 12 Voorb en Uitv Deurningerstraat fase2
			€ 11 Uitv Deldenerstr, Tuindorpstr, Langestr
			€ 8 Uitv Deldenerstr, Geerdinksw, Tuindorpstr
			€ 1 Herinrichtng parkeerpl Welbions Interreg
			€ 1 Aanleg drainage Hazelaarweg
			€ 1 Aansluiting Veldbeek Brouwerijterrein
			€ -14 Herinrichting Elsbeek

Voorziening gebiedsgericht grondwaterbeleid (510): € 1.754

Doel: Ter dekking van grondwaterverontreiniging in centrumgebied.

<i>Dotatie:</i>	Geen	<i>Aanwending:</i>	Geen
-----------------	------	--------------------	------

Voorziening afvalverwerking (511): € 2.044

Doel: Reserve vanuit toevallige meevallers product afvalverwerking/-verwijdering ten behoeve vanegalisatie mogelijk toekomstige tegenvallers. Geen gebonden besteding.

<i>Dotatie:</i>	Geen	<i>Aanwending:</i>	€ 185 voorz afvaf cf Resultaat
-----------------	------	--------------------	--------------------------------

Vaste schulden met looptijd langer dan één jaar

Verloop vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar in 2023 is als volgt:

Vaste schulden met rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeer- deringen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2023
Onderhandse leningen van:				
-binnenlandse banken en overige financiële instellingen	511.182	-	24.023	487.159
-buitenlandse instellingen	15.000	-	-	15.000
Waarborgsommen	91	3	2	92
Vaste schulden met rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	526.273	3	24.025	502.251

In 2023 zijn de vaste schulden op balansdatum afgenomen met € 24 miljoen. De totale rentelast voor de vaste schulden bedroeg € 13,6 miljoen. Dit bedrag bestaat uit € 4,6 miljoen rentelasten eigen financiering en € 9 miljoen rentelasten in verband met de financiering van woningcorporatie Welbions. De geleende middelen voor financiering van Welbions worden 1 op 1 doorverstrekkt aan Welbions en zijn eveneens opgenomen onder kapitaalverstrekkingen in de Financiële vaste activa.

In de paragraaf 6.5 Financiering is een nadere toelichting gegeven inzake het risicobeheer van de financieringsportefeuille van de gemeente Hengelo.

Flottende passiva

Netto-flottende schulden

De netto-flottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden als volgt gespecificeerd:

Netto-flottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	Balanswaarde 31-12-2023	Balanswaarde 31-12-2022
Overige kasgeldleningen	-	-
Kas- en banksaldi	-	-
Overige flottende schulden	9.419	16.256
Netto-flottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	9.419	16.256

Ultimo 2023 is de flottende schuld met € 6,8 miljoen afgenomen. Dit is ontstaan door de afname crediteuren van € 6,1 miljoen en is het saldo rekening courant BBZ opdrachtgevende gemeenten afgenomen met € 0,5 miljoen.

Overlopende passiva

De specificatie van de overlopende passiva is als volgt:

Overlopende passiva	Balanswaarde 31-12-2023	Balanswaarde 31-12-2022
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren:		
- Europese overheidslichamen	258	258
- Het Rijk	38.673	13.645
- Overige Nederlandse overheidslichamen	679	879
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	36.409	32.221
Overlopende passiva	76.019	47.003

De overlopende passiva bestaan uit verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, vooruitontvangen bijdragen van Europese of Nederlandse overheidslichamen en overige vooruitontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen.

Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, waarvan groter dan € 1,0 miljoen:

- € 7,2 miljoen Nog te betalen Rente geldleningen
- € 6,8 miljoen Nog te betalen GWS4ALL/WMO/BBZ
- € 5,1 miljoen Nog te betalen inzake personeel
- € 3,4 miljoen Nog te betalen BBZ kredieten
- € 2,4 miljoen Nog te betalen Sociaal domein Jeugd/WMO
- € 1,3 miljoen Nog te betalen Gemeente fonds
- € 7,9 miljoen Overige nog te betalen bedragen kleiner dan € 1 miljoen

De overige vooruitontvangen bedragen bestaan uit:

- € 0,8 miljoen Vooruitontvangen erfpacht
- € 0,7 miljoen Vooruitontvangen gelden inburgering
- € 0,3 miljoen Overige vooruitontvangen bedragen

De onderverdeling van de ontvangen voorschotbedragen voor overheidssubsidies is als volgt:

Vooruitontvangen subsidie Rijk	Boekwaarde 01-01-2023	Ontvangen	Terug- betaling	Aanwen- dingen	Boekwaarde 31-12-2023
VO EU CEF Kanaal	258	-	-	-	258
Totaal Vooruitontvangen subsidie Rijk	258	-	-	-	258

Vooruitontvangen subsidie Rijk	Boekwaarde 01-01-2023	Ontvangen	Terug- betaling	Aanwen- dingen	Boekwaarde 31-12-2023
VO Rijk Onderwijs Achterstandenbeleid	446	1.205	-	446	1.205
VO Rijk 583 Voorb. Geluidsanering Deldenerstraat	14	-	-	11	3
VO Rijk PS676 Gevelmaatregelen Breemarsweg Oost	-	6	-	6	-
VO Rijk Circulaire Ambachtscentra	11	-	-	11	-
VO Rijk subsidie geluid Bornsestraat/Breemarsweg	64	-	-	51	13
VO Rijk geluidsanering Beethovenlaan/Sloetsweg	80	-	-	-	80
VO Rijk PS706 Stil wegdek Deld.str.	17	-	-	17	-
VO Rijk Woningbouwimpuls 2e tranche Hengelo-HvZ	2.036	-	-	-	2.036
VO Rijksaneringskosten Deldenerstraat	291	-	-	291	-
VO Rijk covid-19 gerelateerde onderwijsachterstand	543	73	-	-	616
VO Rijk huisversting vergunningshouders	794	-	-	-	794
VO Rijk Huisvesting aandachtsgroepen	200	40	-	200	40
VO Rijk Spuk impulsaanpak winkelgebieden	1.202	514	-	82	1.634
VO Rijk Spuk bodemopgaven	92	74	-	92	74
VO Rijk Spuk aanpak energiearmoede	2.051	1.835	-	1.156	2.730
VO Rijk Spuk intelligente verkeersregelinstallatie	318	-	-	68	250
VO Rijk Spuk impuls jongerencultuur	310	-	-	41	269
VO Rijk Woningbouwimpuls 4e tranche binnenstad	3.524	-	-	81	3.443
VO Rijk Verkeersveiligheidsmtr Bankastraat	280	-	-	-	280
VO Rijk Verkeersveiligheidsmtr Industriestraat	30	-	-	30	-
VO Rijk Spuk tijdelijke onderwijshuisv ontheemden	-	283	-	283	-
VO Rijk stimuleringsregeling flexwoningen	1.032	206	-	1.032	206
VO Rijk Spuk stimulering sport 2022	310	509	-	310	509
VO Rijk Tijd. reg. cap. klimaat- en energiebeleid	-	1.503	-	731	772
VO Rijk SPUK Breed	-	1.350	-	1.350	-
VO Rijk SPUK MEOZ	-	1.008	-	1.008	-
VO Rijk SPUK huisvesting aandachtsgroepen RH 2023	-	1.190	-	595	595
VO Rijk Geluids. Troelstra/De Ruyter/Dennenbosweg	-	96	-	-	96
VO Rijk Geluidsanering Oldenzaalsestraat e.o.	-	58	-	-	58
VO Rijk Spuk bodemopgaven 2023	-	251	-	74	177
VO Rijk SPUK lokale aanpak isolatie	-	2.810	-	-	2.810
VO Rijk SPUK nat.pr. lokale warmtetransitie	-	1.066	-	533	533
VO Rijk SPUK WOKT Binnenstad Hengelo	-	6.296	-	-	6.296
VO Rijk SPUK WOKT Hart van Zuid	-	9.341	-	-	9.341
VO Rijk Startbouwimpuls	-	3.811	-	-	3.811
Totaal Vooruitontvangen subsidie Rijk	13.645	33.525	-	8.499	38.671

Vooruitontvangen subsidie Provincie/Rijk/Regio	Boekwaarde 01-01-2023	Ontvangen	Terug- betaling	Aanwen- dingen	Boekwaarde 31-12-2023
VO Prov. subs Wijkaanpak Twentekanaal	45	-	-	-	45
VO Prov. PS701 Pilot kruidenrijke berm	13	-	-	13	-
VO Prov. Duurzaam Veilig	8	148	-	156	-
VO Prov.cultuureducatie Cultuur aan de basis 2.0	37	-	-	37	-
VO Prov. Ruimte wonen retail Hengelo	-	730	-	730	-
VO Prov. Duurzame ondersteuning Startershubs	10	-	-	10	-
VO Prov. Project iVRI's en videodetectoren	12	-	-	12	-
VO Prov. Project F35 Bankastraat	235	-	-	33	202
VO Prov. Mon. Regionale Energie Strategie Twente	6	68	-	51	23
VO Prov. energietoezicht Hengelo	475	-	-	475	-
VO Prov. Cultuurmakers Hengelo Borne	-	25	-	25	-
VO Prov. Toegangscontrolesysteem binnenstad	-	12	-	-	12
VO Prov. rontonde Laan van Driene -P.C. Hooftlaan	-	32	-	-	32
VO Prov. 2e fase deltaprogramma zoetwater	-	546	-	251	295
VO Prov. Project groen gezond Hengelo	-	30	-	-	30
VO Prov. Project platform impact oost	-	27	-	11	16
VO Prov. Landschapsinitiatief Driene	-	5	-	-	5
VO Prov. Project realisatie flexwoningen	-	9	-	-	9
VO gem Enschede Twentse Belofte	-	334	-	334	-
VO WTS Regenwatertuin Wetplein	10	-	-	10	-
VO WTS Wadi Bankastraat	10	-	-	-	10
VO Veiligheidsregio Twente CTB controle	18	-	-	18	-
Totaal Vooruitontvangen subsidie Provincie/Rijk/Regio	879	1.966	-	2.166	679

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Gewaarborgde geldleningen

De gewaarborgde geldleningen voor particulieren betreft de door de gemeente verstrekte gemeentegaranties voor geldleningen voor het verkrijgen en verbeteren van eigen woningen. Sinds 1 januari 1995 worden ze niet meer verstrekt. De afname betreft de reguliere afloop.

Aard Instelling	Oorspronkelijk bedrag	Perc. Borgstelling	Betaling in 2023	Restant 31-12-2022	Restant 31-12-2023
Instellingen	41.905	100%	936	28.927	27.991
Particulieren	41.000	100%	522	1.022	500
Totaal gewaarborgde geldleningen	82.905		1.458	29.949	28.491

Overige niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

De gemeente Hengelo is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijvende, financiële verplichtingen. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen:

In onderstaand overzicht zijn, met uitzondering van de lopende contracten voor energie en schoonmaak, de overige niet uit de balans blijvende verplichtingen groter dan € 200.000 opgenomen, niet zijnde raamcontracten.

Werk of dienst (bedragen x €1.000)	Verplichting in €	I/U	Toelichting	Einddatum
Accare, bestuursbureau en centrale diensten	269	U	Praktijkondersteuning Huisartsen jeugd 2023 en 2024 gemeente Hengelo	31-12-2024
Avi-Twente B.V.	831	U	Hoofdovereenkomst lev opw real hernieuwbare energie	31-12-2025
Bravo Beveiliging B.V.	944	U	Beveiligingsdienstverlening Hazenweg 121	20-4-2024
Brookhuis personenvervoer B.V.	17.395	U	Structureel routegebonden vervoer (perceel 4)	31-7-2033
CSU Cleaning Services	281	U	schoonmaak gymlokalen	3-7-2025
HaskoningDHV Nederland B.V.	488	U	Loket deelmobiliteit Overijssel e.o.	31-12-2024
Mediant GGZ	269	U	Praktijkondersteuning Huisartsen jeugd 2023 en 2024 gemeente Hengelo	31-12-2024
PricewaterhouseCoopers Accountants B.V.	338	U	Accountant	31-12-2025
Reisbalans B.V.	281	U	Duurzame mobiliteitsoplossing	31-12-2024
Staffing Management Services B.V.	4.583	U	Inhuurdesk DAS	1-11-2024
Vodafone	629	U	Telefonieomgeving	13-3-2026

N.B. Er zijn 12 raamcontracten > € 200.000,- met een totale verplichting van € 44 miljoen.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

De openstaande vakantiedagen van medewerkers op 31 december 2023 bedragen 10.471 dagen voor een waarde van € 3,9 miljoen.

Eigen bijdragen van Centraal AdministratieKantoor (CAK)

Aanvragers van een voorziening op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) zijn op grond van de WMO een eigen bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat het CAK de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdragen uitvoert. Het CAK verstrekt aan de gemeente een totaaloverzicht waarbij maandelijks afstorting plaatsvindt van de geïncasseerde bijdragen.

De gemeente kan met met deze overzichten van het CAK de aantallen personen, de soort en omvang van de zorgverlening beoordelen in relatie tot de eigen WMO-administratie. Door het ontbreken van inkomensgegevens op de CAK-overzichten heeft de gemeente Hengelo onvoldoende informatie over de eigen bijdragen om de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.

Door de keuze van het CAK de berekening, oplegging en incasso van de eigen bijdragen te laten uitvoeren, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat de gemeente Hengelo geen zekerheid kan verkrijgen over de omvang en hoogte van de eigen bijdragen.

Achtervangfunctie voor de WEW

Vanaf 1995 zijn de gemeentegaranties niet meer mogelijk. De waarborgfunctie is ondergebracht bij de stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). WEW voert de NHG, nationale hypotheekgarantie, uit en staat garant voor hypotheek van particuliere woningbezitters die vanaf 1995 onder NHG-condities zijn afgesloten. Van 1995 tot 2011 zijn gemeenten en rijk, elk voor 50%, aanspreekbaar voor schulden als de WEW onvermogen zou worden. Vanaf 2011 ligt deze verantwoordelijkheid voor 100% bij het rijk. WEW heeft een garantievermogen van 1,6 miljard euro. De kans, dat de gemeente als achtervang wordt aangesproken is bijna nihil. Omdat banken de restantschulden niet doorgeven aan WEW is het niet mogelijk om het totale achtervangrisico te kwantificeren.

Achtervangfunctie voor de WSW

Het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) is het waarborgfonds voor de sociale woningbouw in Nederland. Zij staan garant voor de rente- en aflossingsverplichtingen van corporaties als deze niet meer aan de betalingsverplichting kunnen voldoen. Het WSW heeft voor deze achtervang afspraken gemaakt met gemeenten (50%) en Rijk (50%) dat zij kunnen beschikken over renteloze leningen mocht niet aan de betalingsverplichting kunnen worden voldaan. Gemeenten en Rijk zijn het sluitstuk van de zekerheidscultuur binnen het borgstelsel. De kans dat de gemeente als achtervang wordt aangesproken is bijna nihil.

Onrechtmatigheden

Onder de raamcontracten is een gemeentepolis ad. 6 miljoen euro opgenomen welke onrechtmatig is. Hiervoor verwijzen wij naar de paragraaf 6.7.7 inkopen.

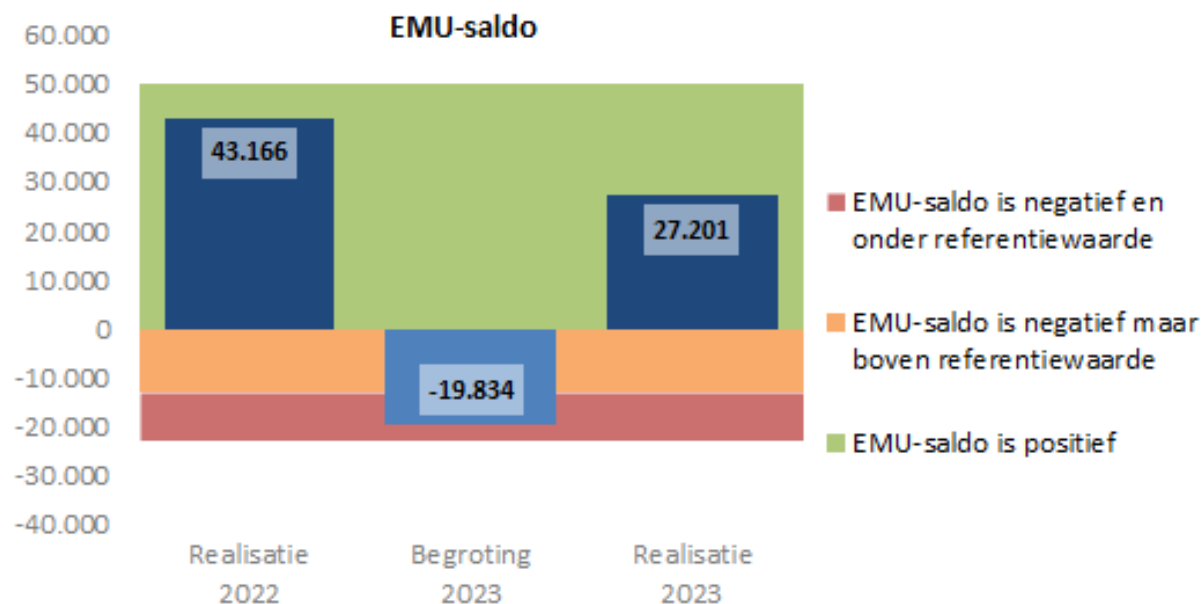
EMU Saldo

Toelichting EMU-saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Zo tellen investeringen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Een ander verschil heeft betrekking op mutaties van reserves en voorzieningen. Die tellen wel mee in het stelsel van baten en lasten, maar niet voor het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Wij hebben in 2023 een positief EMU-saldo.

Grafische weergave ontwikkeling EMU-saldo

Tabel EMU-saldo

EMU Saldo			Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023
1.	Mutaties financiële activa				
1a.	(+)	Financiële vaste activa	-17.703	-14.771	-13.049
1b.	(+)	Uitzettingen	44.193	-32.259	50.045
1c.	(+)	Liquide middelen	-44	7.422	42
1d.	(+)	Overlopende activa	8.927	100	-12.008
2.	Mutaties financiële passiva				
2a.	(-)	Vaste schuld	-19.006	-24.023	-24.021
2b.	(-)	Vlottende schuld	5.418	4.349	-6.837
2c.	(-)	Overlopende passiva	5.795	0	28.687
3.	Boekwinst				
3a.	(-)	(Verwachte) boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa	-	-	-
Berekend EMU-saldo			43.166	-19.834	27.201

7.3.4 Toelichting op de staat van baten en lasten

7.3.4.1 Incidentele baten/lasten

Incidentele baten / lasten vanaf € 50.000 (bedragen x €1.000)

Taakveld	Omschrijving incidentele baten/lasten vanaf € 50.000 (bedragen x €1.000)	B/L	Bedrag	Toelichting
Programma 1:				
1.2	Vorbereidingskosten strategische agenda veiligheid	L	100	Voor 2023 is incidenteel budget door de Raad beschikbaar gesteld vanuit de strategische agenda voor de voorbereiding op het opstellen van het integraal veiligheidsplan 2024-2026,
Programma 2:				
2.1	Nagekomen energiebelasting uit voorgaande jaren	L	283	We hebben in 2023 kosten van nagekomen energiebelasting uit 2018 tm 2022
2.1	Incidentele bijdrage Anthoniusstraat	L	84	We hebben in 2023 extra kosten van herstraten van de Anthoniusstraat, die gedekt worden door een onttrekking uit de Algemene Reserve (bestemmingsvoorstel budgetoverheveling)
2.1	Incidentele bijdrage Wetplein	L	160	We hebben in 2023 extra kosten van verharding (wegens, straten en pleinen) van het Wetplein
Programma 3:				
3.4	Vorbereidingskosten strategische agenda toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling	L	51	Vanuit het voorbereidingsbudget strategische agenda zijn middelen beschikbaar gesteld voor de toekomstbestendige stedelijke ontwikkeling.
Programma 4:				
4.2	Compensatie meerkosten energie	B	190	Wij hebben van het Rijk compensatie ontvangen voor de meerkosten in energie
4.3	NPO middelen	B	475	We hebben incidentele middelen ontvangen vanuit het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en corona gerelateerde onderwijsvertragingen
4.3	NPO middelen	L	325	We hebben Incidentele middelen vanuit NPO en corona gerelateerde onderwijsvertragingen ingezet
6.72d	NPO middelen	L	77	We hebben Incidentele middelen vanuit NPO en corona gerelateerde onderwijsvertragingen ingezet
4.3	Hogere ontvangsten doorstroompunt gelden	B	334	Aanvullende incidentele subsidie om vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen en schoolverlaters aan een baan te helpen.
4.3	Hogere uitgaven doorstroompunt gelden i.v.m. ontvangen incidentele gelden	L	334	Aanvullende incidentele subsidie om vroegtijdig schoolverlaten te voorkomen en schoolverlaters aan een baan te helpen.
Programma 5:				
5.2	Compensatie meerkosten energie	B	670	Wij hebben van het Rijk compensatie ontvangen voor de meerkosten in energie

Taakveld	Omschrijving incidentele baten/ lasten vanaf € 50.000 (bedragen x €1.000)	B/L	Bedrag	Toelichting
5.2	Schadevergoeding Twentebad	B	94	Incidentele schadevergoeding voor herstelwerkzaamheden naar aanleiding van lekkage bad
5.2	Schadevergoeding Twentebad	L	69	Incidentele schadevergoeding voor herstelwerkzaamheden naar aanleiding van lekkage bad
5.2	Bijdrage ijsbaan Enschede	L	81	Wij hebben een bijdrage gedaan aan de ijsbaan van Enschede voor continuering exploitatie 2023 - 2024
5.3	SPUK Impuls Jongerencultuur	B	336	Wij hebben een incidentele SPUK ontvangen voor cultuurbeoefening door jongeren
5.3	SPUK Impuls Jongerencultuur	L	336	Wij hebben de middelen vanuit de SPUK uitbetaald aan organisaties die activiteiten voor cultuurbeoefening door jongeren organiseren
5.3	Hengeloos Energiefonds Maatschappelijke Organisaties	L	124	Wij hebben een aantal maatschappelijke organisaties een bijdrage verstrekt voor de gestegen energielasten
5.3	Lokale culturele organisaties	L	149	Wij hebben resterende incidentele coronamiddelen ingezet voor het versterken en vernieuwen van lokale culturele organisaties
5.5	Onderzoekskosten strategische agenda erfgoed	L	95	Wij hebben met incidenteel budget vanuit de strategische agenda een onderzoek uitgevoerd naar de versterking van de erfgoedfunctie.
5.6	Robuuste rechtsbescherming	L	118	Wij hebben POK middelen ingezet om een juridisch loket te openen in de Bibliotheek Hengelo
5.7	Nazorg Projecten Groen	L	50	We hebben in 2023 extra kosten van Nazorg Groen, die voortkomen uit diverse afgeronde projecten

Programma 6:

6.1	Vluchtelingen	B	20.109	Ontvangen incidentele inkomsten Rijk en COA voor de opvang van vluchtelingen in 2023. Daarnaast hebben wij een incidentele compensatie energie Jetten mogen ontvangen.
6.1	Vluchtelingen	L	9.780	Incidentele uitgaven voor de opvang van vluchtelingen.
6.3	Toeslagenaffaire	B	418	Incidentele compensatie van het Rijk en buiten invordering in het kader van de kinderopvangtoeslagenaffaire.
6.3	Toeslagenaffaire	L	234	In het kader van de kinderopvangtoeslagaffaire incidentele uitgaven 2023 bijzondere bijstand voor toeslagen en overige kosten
6.3	Landelijke energieregeling 2023 - verstrekte energietoeslagen en uitvoeringskosten	L	6.680	Het Rijk heeft ons in 2023 incidentele middelen gegeven om inwoners te compenseren voor de stijgende energielasten.
6.3	Landelijke energieregeling 2023 - vergoeding uitvoering voor Borne en Haaksbergen	B	64	Ontvangen vergoeding 2023 van de gemeenten Borne en Haaksbergen voor het door de gemeente Hengelo laten uitvoeren van de landelijke energieregeling 2023.
6.3	ROZ Tozo regeling gemeente Hengelo uitvoeringsbudget	B	339	Aanvullende incidentele opbrengsten voor de gemeente Hengelo in het kader van de uitvoering van de Tozo regeling voor andere gemeenten
6.3	ROZ Tozo uitvoeringsbudget als centrum gemeente - directe kosten 2023	L	1.541	Uitvoeringskosten TOZO regeling 2023 voor gemeente Hengelo en overige gemeenten.
6.5	Suppletie BTW re- integratiekosten	B	101	Suppletie voor BTW ontvangsten van re-integratiekosten over 2021 en 2022.
6.5	Suppletie BTW Hazemeijer complex	L	64	Suppletie voor BTW betaling van niet gedeclareerde BCF i.v.m. Hazemeijer complex
6.5	Nieuw Beschut	L	257	Aanvulling negatief eigen vermogen Stichting SWB Beschut (Nieuw Beschut) 2022 en 2023

Programma 7:

7.1	Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)	B	218	Brede SPUK-regeling voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis
7.1	Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)	L	218	Brede SPUK-regeling voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis
7.3	Afvalbalie (23-NB-7.6)	L	119	Voor 2023 is er incidenteel budget door de Raad beschikbaar gesteld voor de eenmalige verlenging van een mobiel inzamelpunt van Twente Milieu.
7.3	Afvalbalie (23-NB-7.6)	B	119	Wij hebben een onttrekking van de voorziening afval gedaan ter dekking van kosten voor de verlenging van de afvalbalie.
7.3	Invoering Biobox (23-NB-7.5)	L	207	Voor 2023 heeft de Raad incidenteel budget ter beschikking gesteld voor de projectkosten (voorbereiding en plaatsing) van de bioboxen evenals de aanschaf en uitgifte van de biobakjes.
7.4	Subsidiebijdrage Fix-Brigade	L	216	Wij hebben een subsidie verleend aan Energie cooperatie Energie van Hengelo voor de uitvoering van de Fix-brigade. De Fix brigade helpt inwoners met een kleine portemonnee om energie te besparen.
7.4	Subsidiebijdrage Fix-Brigade	B	216	Vanuit het Rijk hebben wij SPUK-middelen ontvangen ter dekking voor de aanpak van Energiearmoede.

Taakveld	Omschrijving incidentele baten/ lasten vanaf € 50.000 (bedragen x €1.000)	B/L	Bedrag	Toelichting
7.4	Subsidiebijdrage Energie cooperatie Energie van Hengelo	L	184	Wij hebben een subsidie verleend aan Energie cooperatie Energie van Hengelo voor de doorontwikkeling en overige activiteiten uit het plan Samen baas over eigen energie.
7.4	Subsidiebijdrage bedrijvenregeling	L	345	We hebben een eenmalige subsidie verstrekt voor bodemsanering in het kader van de bedrijvenregeling.

Programma 8:

8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	L	7.646	Vanuit de afwikkeling van project Broek Oost, Landmanserve en deelproject Zuidelijke Laan Hart van Zuid volgt deze mutatie, die wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	L	-6.977	De aanpassing van de voorziening Grex IEG wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	L	65	Het resultaat niet in exploitatie genomen gronden wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	L	140	De rentecompensatie voor De Veldkamp wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	L	739	De aanpassing in de voorziening voor derden complexen wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	L	51	Tijdelijke uitbreiding formatie planeconoom wordt verrekend met de reserve grex (mutaties grondexploitatie) (23-FP-8.1)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	L	-282	De aanpassing van de voorziening NIEGG wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	B	-494	De tussentijdse winstneming van Dalmeden wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	B	97	De tussentijdse winstneming van Veldwijk Noord wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	B	537	Het resultaat BXL wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	B	881	Het resultaat vanuit erfpacht wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	B	94	Het resultaat vanuit gronden in verhuur wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	B	216	Opbrengt verkoop perceel aan de Meijersweg wordt verrekend met de reserve Grex (mutatie grondexploitatie)
8.3	Spoorzone en stedelijke ontwikkeling (22-NB-8.3)	L	140	Voor 2022 en 2023 is er incidenteel budget door de Raad beschikbaar gesteld om onderzoeken te doen, het netwerk te onderhouden en projecten te initiëren. Dit bedrag wordt betaald uit de reserve ruimtelijke kwaliteit binnenstad.
8.3	Subsidiebeschikking Flex- en transformatiewoningen	L	826	Wij hebben een subsidie verleend aan Welbions voor de bouw van flex- en transformatie woningen.
8.3	Subsidiebeschikking Flex- en transformatiewoningen	B	826	Vanuit het Rijk hebben wij SPUK-middelen ontvangen voor de bouw van flex- en transformatie woningen voor Ontheemden, vergunninghouders en andere spoedzoekers.
8.3	Subsidiebeschikking huisvesting aandachtsgroepen	L	160	Wij hebben een subsidie verleend aan Welbions in het kader van huisvesting aandachtsgroepen dat onderdeel aanmaakt voor de bouw van flex- en transformatie woningen.
8.3	Subsidiebeschikking huisvesting aandachtsgroepen	B	160	Vanuit het Rijk hebben wij SPUK-middelen ontvangen om extra woon- en verblijfsruimten voor aandachtsgroepen te realiseren.

Programma 9:

0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	L	395	Van de verkoop van het pand aan de S. Klinkhamerstraat volgt een incidentele last vanuit het afboeken van de boekwaarde
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	B	395	Vanuit de verkoop van het pand aan de S. Klinkhamerstraat volgt een incidentele baat
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	L	165	De kosten voor af te stoten panden worden verrekend met de reserve vastgoedbedrijf
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	L	111	De incidentele inhuur voor het vastgoedbedrijf wordt verrekend met de reserve vastgoedbedrijf
0.4	Storting voorziening spaarverlof	L	374	Door de toename van het spaarverlof en de jaarlijkse herwaardering van het uurtarief moet de voorziening op peil worden gebracht.
0.4	ROZ Tozo uitvoeringsbudget als centrum gemeente - directe kosten 2023	L	443	Overhead uitvoeringskosten TOZO regeling 2023 voor gemeente Hengelo en overige gemeenten.
0.5	Eenmalig dividend Enexis vanwege verkoop dochter	B	142	Enexis heeft Fudura BV verkocht. Dit leidde eenmalig tot een dividend van € 142.000 boven het reguliere dividend.

Taakveld	Omschrijving incidentele baten/ lasten vanaf € 50.000 (bedragen x €1.000)	B/L	Bedrag	Toelichting
0.5	Enmalig extreem hoog dividend Twence	B	1.287	Twence heeft geprofiteerd van de buitengewoon hoge prijzen op de energiemarkt in 2022. Gemeenten ontvingen hierdoor een niet eerder vertoond hoog dividend. Na doorgeven van het afgesproken dividend aan de afvalexploitatie, verwachtten we € 200.000 bijdrage aan de algemene middelen. Dit is € 1.487.000 geworden.
0.7	Gemeentefonds - Faciliteitenbesluit opvangcentra (DU)	B	79	ia het gemeentefonds hebben wij middelen uitgekeerd gekregen middels de decentralisatie-uitkering Faciliteitenbesluit opvangcentra (2022 en 2023). In het faciliteitenbesluit is geregeld dat de gemeenten die een opvangcentrum voor asielzoekers hebben een decentralisatie-uitkering krijgen om hun werkzaamheden in en voor de opvangcentra te kunnen vergoeden.
0.7	Gemeentefonds - Maatschappelijke begeleiding statushouders (DU)	B	78	In het gemeentefonds hebben wij middelen uitgekeerd gekregen middels de decentralisatie-uitkering Maatschappelijke begeleiding statushouders (t/m 2023). Voor de maatschappelijke begeleiding van inburgeringsplichtige asielmigranten en hun gezinsleden vanuit de oude Wet Inburgering 2013 ontvangen wij middelen.
0.7	Gemeentefonds - Bodembescherming (DU)	B	362	In het gemeentefonds hebben wij middelen uitgekeerd gekregen middels de decentralisatie-uitkering bodembescherming (t/m 2023). Het betreft een tegemoetkoming in de kosten voor het uitvoeren van taken die de Wet bodembescherming toekent aan de gemeente.
0.7	Gemeentefonds - Invoeringskosten Omgevingswet (DU)	B	380	In het gemeentefonds hebben wij middelen uitgekeerd gekregen middels de decentralisatie-uitkering invoeringskosten Omgevingswet (in 2022 en 2023). Het betreft een tegemoetkoming voor de invoeringskosten als gevolg van deze nieuwe Wet.
0.7	Gemeentefonds - Leerlingenvervoer Oekraïne (DU)	B	98	In het gemeentefonds hebben wij middelen uitgekeerd gekregen middels de decentralisatie-uitkering Leerlingenvervoer Oekraïne voor een tegemoetkoming voor de kosten die gemeenten hebben gemaakt voor het vervoer van Oekraïners naar scholen (periode januari 2023 t/m 31 juli 2023).
0.7	Gemeentefonds - Meerkosten Oekraïne sociaal domein (DU)	B	114	In het gemeentefonds hebben wij middelen uitgekeerd gekregen middels de decentralisatie-uitkering Meerkosten Oekraïne sociaal domein (in 2022 en 2023). Het betreft een tegemoetkoming in de meerkosten.
0.7	Gemeentefonds - Wet goed verhuurderschap (DU)	B	84	In het gemeentefonds hebben wij middelen uitgekeerd gekregen middels de decentralisatie-uitkering Wet Goed Verhuurderschap (in 2023) zodat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om malafide verhuurderschap en discriminatie op de huurmarkt gericht aan te pakken.
0.7	Gemeentefonds - Taal voor onthemden uit Oekraïne (DU)	B	85	In het gemeentefonds hebben wij middelen uitgekeerd gekregen middels de decentralisatie-uitkering Taal voor onthemden uit Oekraïne (in 2023) Onthemden uit Oekraïne hebben nu beperkte mogelijkheden om de Nederlandse taal op vrijwillige basis te leren. Dit is wel noodzakelijk om een hogere arbeidsparticipatie te realiseren.
0.7	Gemeentefonds - Energietoeslag (DU)	B	4.582	Incidentele middelen voor energietoeslag om inwoners te compenseren voor de stijgende energielasten.
0.10	Totaal incidentele toevoegingen reserves	L	45.715	Incidentele toevoegingen aan de reserves van bedragen > € 50.000 zoals opgenomen in de mutaties reserves
0.10	Totaal incidentele onttrekkingen uit reserves	B	32.885	Incidentele onttrekkingen uit aan de reserves van bedragen > € 50.000 zoals opgenomen in de mutaties reserves
	Totaal (t.b.v. kengetal structurele exploitatieruimte)	B	66.571	
	Totaal (t.b.v. kengetal structurele exploitatieruimte)	L	71.992	

7.3.4.2 Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves 2023

Taakveld	Omschrijving structurele dotatie/onttrekking aan reserve	D / O	2023
0.10	Dotatie reserve organisatieontwikkeling	D	45.317
0.10	Onttrekking reserve Bodemsanering	O	629.089
0.10	Dotatie reserve Bodemsanering	D	361.198
0.10	Onttrekking reserve vastgoedbedrijf	O	126.786
0.10	Dotatie algemene reserve (rente)	D	5.000
0.10	Onttrekking reserve dekking kapitaallasten	O	231.678
	Totaal dotaties	D	411.515
	Totaal onttrekkingen	O	987.553

7.3.4.3 Aanwending onvoorzien

Wijziging begroting	Stuk nummer	Omschrijving	Pr.	B&W datum	Mutatie	Nieuw Saldo
		Onvoorzien (primitieve begroting)				116.000
		Onvoorzien structureel (primitieve begroting)				50.000
Eindstand						166.000

In 2023 is er geen beroep gedaan op het budget voor onvoorzien.

7.3.4.4 Gebeurtenissen na balansdatum

In 2024 worden een aantal nieuwe grondexploitaties aangeboden aan de Raad voordat de jaarrekening 2023 wordt vastgesteld door de Raad. Grondexploitaties moeten alsnog worden verwerkt in de jaarrekening van 2023 als ze materieel van betekenis zijn. Grondexploitaties met een negatief resultaat hebben gevolgen voor de reserve en zijn daarmee in die zin materieel van betekenis.

Het gaat om drie grondexploitaties:

- Campus Driene
- Woonwagen locaties
- Beekstraat en omgeving

Deze hebben een totaal tekort van € 3,0 miljoen. Voor het tekort zal een aanvullende voorziening getroffen worden ten laste van de reserve.

Bij Campus Driene en de woonwagenlocatie worden daarnaast gronden uit de niet in exploitatie genomen gronden uitgenomen, waardoor de verplichte voorziening die getroffen is voor het verschil tussen de boekwaarde en de verkeerswaarde van deze gronden, vervalt. Dit levert een voordeel in de reserve op van € 1,3 miljoen. Met de vaststelling van deze grondexploitaties wijzigt de reserve dan van € 21,5 miljoen naar € 19,8 miljoen. De grondexploitaties worden verwerkt in de begroting 2025.

Voor een uitgebreide toelichting verwijzen we naar hoofdstuk 6 van deel I van de herzieningen.

7.3.4.5 Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van burgemeester en wethouders

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van burgemeester en wethouders toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de raad vastgestelde kaders zoals de begroting en gemeentelijke verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderingsgrondslagen in de jaarrekening is het door de raad op 31 januari 2024 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door de raad bepaald en bedraagt 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 12.125.250,-. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

Bevinding

Het college is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties **rechtmatig** tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met de raad aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college ook beschreven welke actie hij onderneemt om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

7.4 Verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2023 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 09-03-2024									
Verstrekker	Uitvoeringscode	Specifieke uitkering Juridische grondslag Ontvanger	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator	Indicator		
JenV	A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne Gemeenten	Vul in totaal cumulatief te ontvangen normbedrag per gerealiseerde gemeentelijke plek per dag (GOO) (jaar T)	Vul in verschil bij hogere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst van A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Vul in vrijwillige teruggave bij lagere werkelijke bestedingen ten opzichte van de uitkomst onder A16/01 (jaar T) - uitzonderingsbepaling (GOO)	Besteding (jaar T) tbv de transitie - uitzonderend uitvoeringskosten	Besteding (jaar T) uitvoeringskosten tbv de transitie	Besteding (jaar T) uitgekeerde verstrekkingen (POO)	
			Aard controle R Indicator: A16/01	Aard controle R Indicator: A16/02	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/03	Aard controle R Indicator: A16/04	Aard controle R Indicator: A16/05	Aard controle R Indicator: A16/06	
			€ 14.187.190	€ 0	€ 576.906	€ 0	€ 133.012		
			Totaal bedrag Vorderingen (/ onrechtmatig uitgekeerde) verstrekkingen (jaar T) POO	Vul in totaal te ontvangen normbedrag uitvoeringskosten per geregistreerde persoon waaraan in een maand een verstrekking is gedaan (POO) (jaar T)	Berekening totale besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)			
Aard controle R Indicator: A16/07	Aard controle R Indicator: A16/08	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/09	Aard controle n.v.t. Indicator: A16/10						
€ 0	€ 58.800	€ 14.955.908	€ 26.381.597						
FIN	B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toelagenproblematiek Gemeenten	Aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (jaar T)	Cumulatief aantal (potentieel) gedupeerden die in aanmerking komt voor ondersteuning (t/m jaar T)	Aantal uitgewerkte plannen van aanpak in (jaar T)	Cumulatief aantal uitgewerkte plannen van aanpak (t/m jaar T)	Normbedragen voor a, b, d en f (ja/nee)	Normbedragen voor e (ja/nee)	
			Aard controle R Indicator: B2/01	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/02	Aard controle D2 Indicator: B2/03	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/04	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/05	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/06	
			72	263	49	61	Ja	Ja	
			Wijziging keuze per (2023/2024)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Reeks 1	Reeks 1			
			Aard controle n.v.t. Indicator: B2/07	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/08	Aard controle R Indicator: B2/09	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/10			
			2024	Nee	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	Reeks 1	
			Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel c (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e (artikel 3)	Besteding (jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) werkelijke kosten van onderdeel e met betrekking tot de kindregeling (artikel 3)	
			Werkelijke kosten	Werkelijke kosten	Werkelijke kosten	Werkelijke kosten	Werkelijke kosten	Werkelijke kosten	
			Aard controle R Indicator: B2/11	Aard controle R Indicator: B2/12	Aard controle R Indicator: B2/13	Aard controle R Indicator: B2/14	Aard controle R Indicator: B2/15	Aard controle R Indicator: B2/16	
			€ 148.432	€ 184.950	€ 18.264	€ 18.264	€ 18.264	€ 18.264	
Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2				
Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerden (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel a x aantal (potentieel) gedupeerde cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel b x aantal plannen van aanpak cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal PVA's (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel d x aantal nazorgtrajecten en/of PVA's cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)				
Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen				
Aard controle R Indicator: B2/17	Aard controle R Indicator: B2/18	Aard controle R Indicator: B2/19	Aard controle R Indicator: B2/20	Aard controle R Indicator: B2/21	Aard controle R Indicator: B2/22				
€ 27.360	€ 99.940	€ 169.932	€ 211.548	€ 87.955	€ 117.127				
Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Reeks 2	Totaal	Totaal				
Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel e (afhankelijk van aantal (potentieel) gedupeerden), indien nog niet eerder opgegeven (t/m jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken (jaar T) (artikel 3)	Normbedrag onderdeel f x aantal driegesprekken cumulatief (t/m jaar T) (artikel 3)	Totaal verantwoordings (jaar T) voor de SPUK B2 regeling	Totaal verantwoordings (jaar T) voor de SPUK B2 regeling				
Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Keuze normbedragen	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/27	Aard controle n.v.t. Indicator: B2/28				
Aard controle R Indicator: B2/23	Aard controle R Indicator: B2/24	Aard controle R Indicator: B2/25	Aard controle R Indicator: B2/26						
€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 383.988	€ 383.988				
BZK	C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls Tranche 1 t/m 5 Gemeenten	Projectnaam/nummer	Aantal woningen waarvan bouw is gestart in (jaar T) komt overeen met faseing uit de projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Algeproven datum van start bouw van de eerste woning uit de projectaanvraag binnen 3 jaar na toekenning gehaald? (Ja/Nee)	Aantal woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Aantal gerealiseerde woningen (t/m jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C9/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/02	Aard controle D1 Indicator: C9/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/06	
			1	Woningbouwimpuls 2e tranche Hart van Zuid	Nee	Ja	19	19	19
			2	Woningbouwimpuls 4e tranche Binnenstad Hengelo	Nee	Ja	13	8	5
			Kopie projectnaam/nummer	Uitvoering WBI-maatregelen verkoopt conform faseing projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Opbrengsten (jaar T)	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C9/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/08	Aard controle R Indicator: C9/09	Aard controle R Indicator: C9/10	Aard controle R Indicator: C9/11	Aard controle R Indicator: C9/12	
			1	Woningbouwimpuls 2e tranche Hart van Zuid	Nee	€ 681.926	€ 6.076.211	€ 392.753	€ 2.645.627
			2	Woningbouwimpuls 4e tranche Binnenstad Hengelo	Nee	€ 397.719	€ 397.719	€ 0	€ 0
			Kopie projectnaam/nummer	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 15 verplicht	Toelichting afwijking(en)	Eindverantwoording/ project algerond (ja/nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C9/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/15	Aard controle n.v.t. Indicator: C9/16			
1	Woningbouwimpuls 2e tranche Hart van Zuid	Nee	De bouw van 66 woningen in de Appendage, 44 woningen in Dijkzand en 49 woningen in Hazemeijer is nog niet gestart in 2023. Er is wel gestart met de bouw van 19 woningen in de Hofmakerij (Lansinkveld Zuid). De start van deze woningen werd bij de aanvraag voorzien in 2024. Door vertraging van de start bouw als gevolg van marktomstandigheden, zijn de bodemsaneringswerkzaamheden in de Appendage vertraagd. De werkzaamheden gaan in januari 2024 van start. Ook de bodemsanering van de Oude Ketelmakerij is vertraagd. Naar verwachting gaan deze werkzaamheden niet voor 2025 starten. Bij de aanvraag werd uitgegaan van de realisatie van 76% betaalbare woningen. Naar verwachting worden 61% van de woningen in het betaalbare segment gerealiseerd.	Nee					

			2	Woningbouwimpuls de tranche Binnenstad Hengelo	Nee	Door de moeilijke marktomstandigheden en ongewachte ontwikkelingen zijn enkele projecten vertraagd. Naar verwachting komen die in 2024 in uitvoering (deel Lange Wieren en Enschedesestraat Tassche). Het project herontwikkeling V&D zal naar verwachting in 2025 in uitvoer komen. Het project Molenstraat is in 2023 gestart en afgerond en in de Enschedesestraat is een andere ontwikkeling gestart. De genoemde ontwikkeling komt naar verwachting in 2024 en met meer woningen. De uitvoering van de werkzaamheden verloopt mede door weersinvloeden wat langzamer dan verwacht. Verder zijn er vooralsnog geen grote afwijkingen.					
BZK	C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen		Gemeenten	Beschikkingnummer /naam	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Start bouwactiviteiten uiterlijk 31 december 2023 (Ja/Nee)	Toelichting (verplicht als bij start bouwactiviteiten (indicator 04) Nee is ingevuld)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
					Aard controle n.v.t. Indicator: C32/01	Aard controle R Indicator: C32/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/03	Aard controle D2 Indicator: C32/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/06	
			1	SUVIS21-2-03064278	€ 0	€ 100.899	Ja			Nee	
			2	SUVIS21-2-03064705	€ 0	€ 92.031	Ja			Nee	
				Kopie Beschikkingnummer/Naam	Zijn de begrotingsposten waarvoor een uitkering is aangevraagd uitgevoerd? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting (verplicht als bij indicator 08 nee is ingevuld)					
				Aard controle n.v.t. Indicator: C32/07	Aard controle D2 Indicator: C32/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C32/09					
			1	SUVIS21-2-03064278	Nee	Werkzaamheden zijn al begonnen, echter zijn deze nog niet afgerond. Hierdoor kan de aangevraagde begroting nog niet afgerond zijn.					
			2	SUVIS21-2-03064705	Nee	Werkzaamheden zijn al begonnen, echter zijn deze nog niet afgerond. Hierdoor kan de aangevraagde begroting nog niet afgerond zijn.					
BZK	C41B	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw		Hieronder per regel één provincie(codes) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning, capaciteit en expertise	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat (in jaar T) is geholpen met middelen	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen		
				SiSa tussen medeoverheden	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/01	Aard controle R Indicator: C41B/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/03	Aard controle R Indicator: C41B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/06	
			1	030004 Provincie Overijssel	€ 49.113	€ 14.096	€ 112.124	9	9		
			2	030004 Provincie Overijssel	€ 49.113	€ 49.113	€ 17.382	3	3		
				Kopie provinciecode	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
				Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C41B/09					
			1	030004 Provincie Overijssel	597	Ja					
			2	030004 Provincie Overijssel	2.800	Nee					
BZK	C55	Aanpak energiearmoede		Het aantal huishoudens in huurwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energieverbruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 01 gemoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 01 gemoede kosten	Het aantal huishoudens in koopwoningen aan wie energiebesparende voorzieningen zijn verstrekt die kunnen leiden tot vermindering van energieverbruik/de energierekening	Besteding (jaar T) van de onder indicator 04 gemoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 04 gemoede kosten		
				Aard controle n.v.t. Indicator: C55/01	Aard controle R Indicator: C55/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/04	Aard controle R Indicator: C55/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/06		
			198	€ 155.803	€ 155.803	€ 155.803	65	€ 51.934	€ 51.934		
				Het aantal huishoudens dat ondersteuning –bijvoorbeeld via advies aan huis- heeft gekregen in de vorm van advies over vermindering van het energieverbruik voor zijn specifieke woningen waar de bewoner direct zijn/haar energieverbruik mee heeft kunnen verminderen.	Besteding (jaar T) van de onder indicator 07 gemoede kosten	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van de onder indicator 07 gemoede kosten					
				Aard controle n.v.t. Indicator: C55/07	Aard controle R Indicator: C55/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/09					
			348	€ 8.700	€ 8.700	€ 8.700					
				Het aantal kleine gasbesparende maatregelen (w.o. radiatorfolie en tochtstrips)	Het aantal kleine elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. LED-lampen)	Het aantal grote(re) gasbesparende maatregelen (w.o. dakisolatie, vloerisolatie, spouwmuurisolatie etc.)	Het aantal grote(re) elektriciteitsbesparende maatregelen (w.o. vervanging koelkasten, wasmachines etc.)	Het aantal gegeven adviezen met directe verlaging energieverbruik/energierekening tot gevolg.	Het aantal overige energierekening verlagende maatregelen		
				Aard controle n.v.t. Indicator: C55/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/12	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/14	Aard controle n.v.t. Indicator: C55/15		
			373	197	0	0	0	348	253		
BZK	C56	Regeling huisvesting aandachtsgroepen		Beschikkingnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten en verblijfsruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten en verblijfsruimten (t/m jaar T)		
				Aard controle n.v.t. Indicator: C56/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/02	Aard controle R Indicator: C56/03	Aard controle R Indicator: C56/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/06		
			1	RHA2021-02326479	Huisvesting Aandachtsgroepen 2021	€ 805.275	€ 805.275	40	0		
				Kopie Projectnaam	Opbrengsten jaar T	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T)	Opgevoerde kostenactiviteiten zoals opgenomen in de aanvraag zijn onveranderd (t/m jaar T) (Ja/Nee)	De uitvoering loopt volgens de planning (a/nee)	Zelfstandige uitvoering (a/nee)		
				Aard controle n.v.t. Indicator: C56/07	Aard controle R Indicator: C56/08	Aard controle R Indicator: C56/09	Aard controle R Indicator: C56/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/11	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/12		
			1	Huisvesting Aandachtsgroepen 2021	€ 0	€ 0	Ja	Ja	Ja		
				Eindverantwoording (Ja/Nee)	Zijn binnen twee jaar na de datum van toekenning van de uitkering onomkeerbare stappen gezet?						
				Aard controle n.v.t. Indicator: C56/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C56/14						
				Nee	nvt						
BZK	C62	Specifieke uitkering aan gemeenten voor de bekostiging van de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen van gedupeerden door de toelagenaffaire		Gederfde opbrengsten (jaar T) die voortvloeien uit het kwijtschelden van gemeentelijke belastingen	Eindverantwoording (Ja/Nee)						
				Aard controle R Indicator: C62/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C62/02						
				€ 8.942	Nee						
BZK	C68	Specifieke uitkering aan gemeenten ten behoeve van de huisvesting van vergunninghouders		Projectnaam	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Besteding (jaar T) van het project – zelfstandige uitvoering	Cumulatieve besteding (jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden	Totale opbrengsten (jaar T) per project – zelfstandige uitvoering		
				Aard controle n.v.t. Indicator: C68/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C68/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C68/03	Aard controle R Indicator: C68/04	Aard controle R Indicator: C68/05	Aard controle R Indicator: C68/06		
			1	WSS-Tower	0	0	€ 0	€ 0	€ 0		
				Kopie projectnaam	Cumulatieve totale opbrengsten (jaar T) per project – inclusief uitvoering door derde	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				

			Aard controle R Indicator: C68/07	Aard controle R Indicator: C68/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C68/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C68/10			
BZK	C85	Stimuleringsregeling flex- en transformatiewoningen	1 WSS-Tower	€ 0	Ja	Nee			
		Gemeenten	Projectnaam	Cumulatief aantal flex- of transformatiewoningen gerealiseerd per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatief aantal woningen gerealiseerd voor Onthoeden of vergunninghouders per project (t/m jaar T) - betreft totalen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) per project – inclusief uitvoering door derden		
			Aard controle n.v.t. Indicator: C85/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/03	Aard controle R Indicator: C85/04	Aard controle R Indicator: C85/05		
			1 Hengelo Zuid 1	0	0	€ 5.539	€ 0		
			2 Hengelo Zuid 2	0	0	€ 286.894	€ 0		
			3 Hengelo West	0	0	€ 3.078.260	€ 0		
			Kopie projectnaam	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: C85/06	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C85/08				
			1 Hengelo Zuid 1	Ja	Nee				
			2 Hengelo Zuid 2	Ja	Nee				
			3 Hengelo West	Ja	Nee				
BZK	C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	Besteding (jaar T)	Bedrag doorgeschoven naar t+1	Aantal informatiepunten dat de gemeente financiert	Aantal vragen dat in het afgelopen jaar bij de informatiepunten in de gemeente behandeld is	Aantal gebruikte leermiddelen		
			Aard controle R Indicator: C92/01	Aard controle R Indicator: C92/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C92/05		
			€ 78.055	€ 0	1	400	41		
BZK	C94	Regeling houdende regels verstrekking specifieke uitkering aan gemeenten verduurzaming [...] van eigenaars, woonverenigingen en wooncoöperaties	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T)	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen zijn genomen [...]	Het aantal slecht geïsoleerde woningen [...], eventueel in samenhang [...] met een WOZ-waarde boven het gemeentelijk gemiddelde (peildatum 2022) of een WOZ-waarde van € 429.300	Het aantal woningen waarbij een hogere bijdrage dan € 4.000 is toegekend, het aantal woningen dat daarvan niet voldoet aan de betreffende uitzonderingsgevallen [...] en	Het totaalbedrag van de overschrijving boven de € 4.000 van de laatsbedeelde woningen	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C94/01	Aard controle R Indicator: C94/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/03	Aard controle R Indicator: C94/04	Aard controle R Indicator: C94/05	Aard controle R Indicator: C94/06	
			1 LA23-03613351	€ 0	0	0	0	€ 0	
			Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan gerichte ondersteuning en/of het bedrag waarvoor derden met de benodigde expertise zijn ingeschakeld als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel a, van de regeling	Besteding van middelen ten behoeve van uitvoering als bedoeld in artikel 2, derde lid, onderdeel b	Bedrag dat vanuit de specifieke uitkering besteed is aan die energiebesparende isolatiemaatregelen, eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen.	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle R Indicator: C94/07	Aard controle R Indicator: C94/08	Aard controle R Indicator: C94/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C94/10			
BZK	C95	Regeling specifieke uitkering regionale structuur Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Activiteiten verricht conform aanvraag (Ja/Nee)	Eventuele toelichting - verplicht als bij de vorige indicator "nee" is ingevuld	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: C95/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C95/02	Aard controle n.v.t. Indicator: C95/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C95/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C95/05		
			€ 1.005	€ 1.005	Ja	Nee			
BZK	C105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	Projectnummer	Aantal woningen waarvan de bouw is gestart cumulatief (t/m jaar T)	Algesproken datum van start bouw gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Aantal woningen dat is gerealiseerd cumulatief (t/m jaar T)	Algesproken datum van oplevering gehaald? (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Besteding (jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C105/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/02	Aard controle D1 Indicator: C105/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/04	Aard controle D1 Indicator: C105/05	Aard controle R Indicator: C105/06	
			1 2023-0000096067	84	Ja	0	Nee	€ 0	
			Kopie projectnummer	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Prijscategorieën woningen komen overeen met projectaanvraag (Ja/Nee) - bij Nee is indicator 10 verplicht	Toelichting afwijking(en) van datum start bouw, datum van oplevering en/of prijscategorieën woningen	Aantal betaalbare woningen waarvan de bouw gestart is cumulatief (t/m jaar T)	Algesproken aandeel van betaalbare woningen gehaald? (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C105/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/09	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/10	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/11	Aard controle D1 Indicator: C105/12	
			1 2023-0000096067	€ 0	Nee	De bouw is niet gestart maar is nog niet afgerond	84	Ja	
			Kopie projectnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: C105/13	Aard controle n.v.t. Indicator: C105/14					
BZK	C209	Meerjarige regeling voor huisvesting aandachtsgroepen	Beschikingsnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) per project	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) - per project	Cumulatieve opbrengsten (t/m jaar T) - per project	Aantal woonruimten waarvan de werkzaamheden zijn gestart in (jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: C209/01	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/02	Aard controle R Indicator: C209/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/04	Aard controle D2 Indicator: C209/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/06	
			1 RA2023-03498394	Meerjarige regeling specifieke uitkering voor huisvesting aandachtsgroepen		€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie Projectnaam	Aantal volledig gerealiseerde woonruimten (t/m jaar T)	De uitvoering loopt volgens de planning (Ja/Nee)	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: C209/07	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/08	Aard controle n.v.t. Indicator: C209/09	Aard controle R Indicator: C209/10			
			1 Meerjarige regeling specifieke uitkering voor huisvesting aandachtsgroepen	0	Nee	Nee			
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: C209/11						
BZK	C210B	Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw	Hieronder per regel één provincie(codes) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie invullen	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Sisa tussen medeoverheden	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/01	Aard controle R Indicator: C210B/02	Aard controle R Indicator: C210B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/04	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: C210B/06
			1 030004 Provincie Overijssel	€ 49.113	€ 17.382	2	200	Nee	
OCW	D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 159, eerste lid WPO)	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 158 WPO)	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 160 WPO)	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		
			Gemeenten	Aard controle R Indicator: D8/01	Aard controle R Indicator: D8/02	Aard controle R Indicator: D8/03	Aard controle R Indicator: D8/04	Aard controle R Indicator: D8/05	
			€ 1.714.613	€ 720.275	€ 170.375	€ 1.129.094	€ 1.573.538		
			Hieronder per regel één gemeente(codes) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid	Bedrag	Hieronder per regel één gemeente(codes) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Bedrag		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D8/06	Aard controle R Indicator: D8/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D8/08	Aard controle R Indicator: D8/09			
			1	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
OCW	D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingen	Besteding (jaar T) maatregelen artikel 3, lid 2, a t/m e samen opgeteld	Besteding (jaar T) voor tijdelijke extra uur van bestaande huisvesting indien deze extra huisvesting nodig is voor de uitvoering van maatregelen die scholen of gemeenten in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs nemen	Besteding (jaar T) voor ambtelijke capaciteit van de gemeente of inkoop van expertise voor de uitvoering van het Nationaal Programma Onderwijs	Correctie besteding (jaar T-1)	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1)		

			Aard controle R Indicator: D14/02	Aard controle R Indicator: D14/03	Aard controle R Indicator: D14/04	Aard controle R Indicator: D14/05			
			€ 402.222	€ 0	€ 0	€ 543.065			
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten i.v.v. het Nationaal Programma Onderwijs	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering gemeenten i.v.v. het Nationaal Programma Onderwijs			
			Aard controle n.v.t. Indicator: D14/06	Aard controle R Indicator: D14/07	Aard controle n.v.t. Indicator: D14/08	Aard controle R Indicator: D14/09			
OCW	D19	Tijdelijke onderwijsinvesting ontheemden	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T)	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen(t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle R Indicator: D19/01 € 53.500	Aard controle n.v.t. Indicator: D19/02 € 549.203	Aard controle n.v.t. Indicator: D19/03 Ja				
OCW	D21	Specifieke uitkering Impuls Jongerencultuur	Naam instelling of samenwerkingsverband	Besteding (jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per instelling of samenwerkingsverband	Eindverantwoording (Ja/Nee)	Eventuele toelichting		
			Aard controle n.v.t. Indicator: D21/01	Aard controle R Indicator: D21/02	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/03	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/04	Aard controle n.v.t. Indicator: D21/05		
			1 Stichting Ovlo € 297.942	2 PVCC Praktijk voor Coaching en Creativiteit € 10.559	3 Stichting D4PK € 43.217	4 Dansstudio X-Dance € 7.338	5 Subsidie Wijkkracht € 6.840		
OCW	D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde ouders	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle R Indicator: D22/01 € 54.000	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/02 € 54.000	Aard controle n.v.t. Indicator: D22/03 Ja				
lenW	E3	Subsidierегeling sanering verkeerslawaaі	Hieronder per regel één beschikingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Overige bestedingen (jaar T)	Besteding (jaar T) door meewerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt	Correctie over besteding (t/m jaar T)	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E3/01	Aard controle R Indicator: E3/02	Aard controle R Indicator: E3/03	Aard controle R Indicator: E3/04	Aard controle R Indicator: E3/05	Aard controle R Indicator: E3/06	
			1 lenW/BSK-2021/Z58767 & BSV/22/00114 € 427.194	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie beschikingsnummer	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T)	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 6 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E3/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/10	Aard controle R Indicator: E3/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E3/12	
			1 lenW/BSK-2021/Z58767 & BSV/22/00114 € 506.397	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
lenW	E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één CBS(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen	Beschikingsnummer	Besteding (jaar T) ten laste van de verstrekker	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van de verstrekker	Besteding ten laste van cofinanciering (jaar T)	Besteding cofinanciering cumulatief (t/m jaar T)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/02	Aard controle R Indicator: E44B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/04	Aard controle R Indicator: E44B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/06	
			1 060173 Gemeente Oldenzaal IENW/BSK-2021/213658	€ 0	€ 371.798	€ 0	€ 0	€ 922.557	
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/09				
			1 060173 Gemeente Oldenzaal IENW/BSK-2021/213658	Nee					
			Kopie CBS(code)	Kopie beschikingsnummer	Naam/nummer maatregel	Maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per maatregel			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/10	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/11	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/12	Aard controle n.v.t. Indicator: E44B/13			
			1 060173 Gemeente Oldenzaal IENW/BSK-2021/213658	n.v.t.		Nee			
lenW	E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Commissie Jaar T-1 per project (v/m SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1))	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E83/01	Aard controle R Indicator: E83/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/03	Aard controle R Indicator: E83/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/05		
			1 Winning Hasselo € 17.970	2 Praktijk Kennisatel PFAS € 0	3 Steekproef Bodemonderzoek PFAS PFOA Spelplaatsen € 0	€ 0	€ 17.970	€ 0	
			Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan.	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E83/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E83/09			
			1 Winning Hasselo Nee	2 Praktijk Kennisatel PFAS Nee	3 Steekproef Bodemonderzoek PFAS PFOA Spelplaatsen Nee	Uitvoering nog niet afgerond Uitvoering moet nog plaatsvinden Uitvoering moet nog plaatsvinden	Nee Nee Nee		
			Eindverantwoording (Ja/Nee)						
			Aard controle n.v.t. Indicator: E83/10						
			Nee						
lenW	E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T)	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee)		
			Aard controle R Indicator: E84/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/02	Aard controle R Indicator: E84/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/04			
			€ 129.932	€ 129.932	€ 99.985	Nee			
			Naam/nummer per maatregel	Per maatregel maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuk, meters)	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk			
			Aard controle n.v.t. Indicator: E84/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E84/08			
			1 330 Aanleg van een kruispuntplateau ETW-ETW 30km/h/aantal in Stuks Ja	2 301 Aanleg van openbare verlichting/aantal in Meters Nee	3 317 Vervangen verharding fietspad/aantal in Meters Nee	4 318 Verbreden van fietspad/aantal in Meters Nee	5 320 Fietsoversteek over zijweg door middel van een uitritconstructie/aantal in Stuks Nee	6 342 Aanleg van een rotonde binnen de bebouwde kom/aantal in Stuks Nee	7 344 Het volwaardig afwaarderen van een GOW 50 km/h naar een ETW 30 km/h/aantal in meters Nee

lenW	E85	Tijdelijke regeling specifieke uitkeringen intelligente verkeersregelinstanties	Aantal geïnstalleerde intelligente verkeersinstallaties in (jaar T)	Cumulatief aantal geïnstalleerde intelligente verkeersinstallaties (t/m jaar T)	Totale besteding aan het project (jaar T)	Cumulatieve besteding aan het project (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)	
			Aard controle R Indicator: E85/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E85/02	Aard controle R Indicator: E85/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E85/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E85/05	
			5	12	€ 110.055	€ 475.068	Nee	
lenW	E87B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SISa tussen medeoverheden)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T) selecteren en in de kolommen naast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Beschikkingnaam/nummer	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T)	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/01	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/02	Aard controle R Indicator: E87B/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/04	Aard controle R Indicator: E87B/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/06
1			060164 Gemeente Hengelo	D2023-05-012343	€ 112.463	€ 187.577	€ 84.347	€ 140.683
2								
3								
4								
5			060164 Gemeente Hengelo	D2023-05-012343	€ 893.562	€ 893.562	€ 670.172	€ 670.172
			Kopie beschikkingnaam/nummer	Eindverantwoording (Ja/Nee)				
			Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E87B/08				
1								
2			D2023-05-012343	Nee				
3								
4								
5			D2023-05-012343	Nee				
lenW	E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023	Projectnaam / nummer	Besteding (jaar T) per project	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)	Correctie Jaar T-1 per project (m SISa tussen medeoverheden (Jaar T-1))	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E97/01	Aard controle R Indicator: E97/02	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/03	Aard controle R Indicator: E97/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/05	
1			Hasselo 3599245	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
2			F16-locatie 3599245	€ 73.756	Ja	€ 0	€ 0	
			Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan.	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E97/06	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E97/09		
1			Hasselo 3599245	Nee	Uitvoering moet nog plaatsvinden	Nee		
2			F16-locatie 3599245	Nee	Project in uitvoering	Nee		
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E97/10					
			Nee					
lenW	E104	Specifieke uitkering woningbouw op korte termijn door bovenplanse infrastructuur	Beschikkingnummer	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1)	Totale besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal woningen bouw gestart (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen bouw gestart (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/01	Aard controle R Indicator: E104/02	Aard controle R Indicator: E104/03	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/04	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/05	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/06
1			IENW/BSK-2023/365670	€ 0	€ 0	€ 0	120	63
2			IENW/BSK-2023/362613	€ 0	€ 0	€ 0	0	0
			Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve aantal woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Cumulatieve aantal betaalbare woningen opgeleverd (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/07	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/08	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/09	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/10		
1			IENW/BSK-2023/365670	120	38	Nee	63	
2			IENW/BSK-2023/362613	38	25	Nee		
			Naam infrastructuur voorziening	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T-1) per infrastructuurle voorziening	Totale besteding (jaar T) per infrastructuurle voorziening	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) per infrastructuurle voorziening	Infrastructuurle voorziening afgerond? (Ja/Nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/11	Aard controle R Indicator: E104/12	Aard controle R Indicator: E104/13	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/14	Aard controle n.v.t. Indicator: E104/15	
1			Bouw mobiliteitshub (bij knooping B&C)	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
2			Mobiliteitshub Hart van Zuid	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: E104/16					
			Nee					
EZK	F20	Regeling specifieke uitkering Impulsaanpak winkeloebieden	Beschikkingnummer	Projectnaam	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen	Toelichting afwijking besteding (jaar T) conform projectplan	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Cofinanciering (jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/01	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/02	Aard controle R Indicator: F20/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/04	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/05	Aard controle R Indicator: F20/06
			SPUKIW22-1-03113503	Transformatie binnenstad Hengelo	€ 82.459	Door de veranderende marktomsstandigheden is het plan aangepast. Op basis van het aangepaste plan wordt nu gewerkt aan de financiële afspraken met partijen. Naar verwachting zal dit tot besluitvorming leiden in het tweede kwartaal van 2024. Met vrijwel alle eigenaren in het gebied zijn bindende afspraken gemaakt.	€ 208.867	€ 247.377
			Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T)	Aantal verblijfobjecten binnen panden waarvan realisatie renovatie/transformatie gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee)	Cumulatief aantal verblijfobjecten binnen panden waarvan realisatie renovatie/transformatie gerealiseerd (t/m jaar T)	Aantal verblijfobjecten binnen panden sloop-nieuwbouw gestart is (jaar T) komt overeen met de fasering uit de projectaanvraag (Ja/Nee)	Cumulatief aantal verblijfobjecten binnen panden sloop-nieuwbouw gerealiseerd (t/m jaar T)
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/07	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/08	Aard controle D1 Indicator: F20/09	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/10	Aard controle D1 Indicator: F20/11	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/12
			SPUKIW22-1-03113503	€ 626.601	Nee	1	Nee	0
			Kopie beschikkingnummer	Realisatie fasering verloopt conform projectplan (ja/nee)	Toelichting (verplicht indien bij indicator F20/14 'Nee' is ingevuld)	Samenwerkingsovereenkomst aanwezig (ja/nee)	Eindverantwoording (ja/nee)	
			Aard controle n.v.t. Indicator: F20/13	Aard controle D1 Indicator: F20/14	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/15	Aard controle D2 Indicator: F20/16	Aard controle n.v.t. Indicator: F20/17	
			SPUKIW22-1-03113503	Nee	Zie ook toelichting bij F20/04. Van 1 object in besloten om het niet te verwerven maar in te passen. In dit pand met een functie is een woning toegevoegd. Vandaar 1 woning toegevoegd door renovatie/transformatie	Ja	Nee	
EZK	F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	Besteding apparaatkosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel	Besteding apparaatkosten (jaar T): kosten voor ingelend personeel	Besteding apparaatkosten (jaar T): overige goederen en diensten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatkosten	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatkosten	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatkosten
			Aard controle R Indicator: F28/01	Aard controle R Indicator: F28/02	Aard controle R Indicator: F28/03	Aard controle n.v.t. Indicator: F28/04	Aard controle R Indicator: F28/05	Aard controle n.v.t. Indicator: F28/06
			€ 20.086	€ 651.959	€ 50.433	€ 722.478	€ 8.427	€ 8.427
			Eindverantwoording (Ja/Nee)					
			Aard controle n.v.t. Indicator: F28/07					
			Nee					
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAW	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Aard controle R Indicator: G2/01	Aard controle R Indicator: G2/02	Aard controle R Indicator: G2/03	Aard controle R Indicator: G2/04	Aard controle R Indicator: G2/05	Aard controle R Indicator: G2/06
			€ 32.419.683	€ 109.786	€ 1.444.526	€ 10.033	€ 318.600	€ 0
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)

			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (exclusief Rijk)	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW)
			Gemeente 1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/07	Gemeente 1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (Bbz 2004) Aard controle R Indicator: G2/08	Gemeente 1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) Aard controle R Indicator: G2/09	Gemeente 1.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/10	Gemeente 1.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicator: G2/11	Aard controle R Indicator: G2/12
			€ 246.616	€ 38.477	€ 0	€ 3.132.199	€ 7.867	€ 3.227
			Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren als gevolg van kwijt te schelden schulden gebundelde uitkering Participatiewet (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Participatiewet (PW) Aard controle D2 Indicator: G2/13	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G2/14				
			€ 0	Ja				
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking, gemeentedeel 2023) Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004 Alle gemeenten verantwoord voor (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente Aard controle R Indicator: G3/01	Baten (jaar T) vanwege vanaf 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/02	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/03	Besteding (jaar T) Bob Gemeente Aard controle R Indicator: G3/04	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/05	Besteding (jaar T) onderzoekskosten artikel 52, eerste lid, onderdeel b, Bbz 2004 (Bob) Gemeente Aard controle R Indicator: G3/06
			€ 85.800	€ 163.714	€ 165.751	€ 0	€ 0	€ 0
			BBZ vóór 2020 – levensonderhoud (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	BBZ vóór 2020 – kapitaalverstrekking (exclusief BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	BBZ vóór 2020 – levensonderhoud en kapitaalverstrekkingen (BOB) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: G3/11	
			€ 0	€ 32.218	€ 0	€ 0	Ja	€ 0
SZW	G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Welke regeling betreft het? Aard controle n.v.t. Indicator: G4/01	Besteding (jaar T) levensonderhoud Gemeente Aard controle R Indicator: G4/02	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Gemeente Aard controle R Indicator: G4/03	Baten (jaar T) levensonderhoud Gemeente Aard controle R Indicator: G4/04	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/05	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/06
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 31.815	€ 543.542	€ 23.016
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 11.855	€ 107.126	€ 5.706
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 36.110	€ 81.276	€ 4.202
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 5.600	€ 22.625	€ 894
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 6.802	€ 2.096	€ 185
			6 Totaal	€ 0	€ 0	€ 91.982	€ 756.665	€ 34.003
			Kopie regeling Aard controle n.v.t. Indicator: G4/07	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/08	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/09	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G4/10		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	0	0	Ja		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	0	0	Ja		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	0	0	Ja		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	0	0	Ja		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	0	0	Ja		
			6 Totaal	0	0	N.v.t.		
			Kopie regeling Aard controle n.v.t. Indicator: G4/11	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/12	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing Gemeente Aard controle R Indicator: G4/13	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig Gemeente Aard controle R Indicator: G4/14	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) Gemeente Aard controle R Indicator: G4/15	
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)					
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)					
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)					
			6 Totaal					
			Kopie regeling Aard controle n.v.t. Indicator: G4/16	Levensonderhoud - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G4/17	Levensonderhoud - Mutaties (dotaties en vrijval) voorziening dubieuze debiteuren (jaar T) als gevolg van kwijt te schelden schulden levensonderhoud Tozo i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G4/18	Kapitaalverstrekkingen - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekkingen Tozo in jaar T i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G4/19		
			1 Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
			2 Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 0	€ 0	€ 0		
			3 Tozo 3 (1 oktober 2020 tot 1 april 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			4 Tozo 4 (geldend van 1 april 2021 tot 1 juli 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			5 Tozo 5 (geldend van 1 juli tot 1 oktober 2021)	€ 0	€ 0	€ 0		
			6 Totaal	0	0	0		
SZW	G10	Wet inburgering 2021, gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel over Wet inburgering 2021 (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G10/01	Baten (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G10/02	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G10/03			
			€ 523.351	€ 0	Ja			
SZW	G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire, gemeentedeel 2023 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G12/01	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in (jaar T) i.v.m. de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire Gemeente Aard controle R Indicator: G12/02	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G12/03			
			€ 3.136	€ 0	Ja			
SZW	G13	Onderwijsroute, deel gemeente 2023 Alle gemeenten verantwoord hier het gemeentedeel (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Bestedingen onderwijsroute (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G13/01	Baten onderwijsroute (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G13/02	Bestedingen overige voorzieningen (jaar T) Gemeente Aard controle R Indicator: G13/03	Baten overige voorzieningen (jaar T) (exclusief Rijk) Gemeente Aard controle R Indicator: G13/04	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) Gemeente Aard controle n.v.t. Indicator: G13/05	
			€ 197.529	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	
VWS	H4	Regeling specifieke uitkering stimulerend sport Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)	Totale werkelijke berekende subsidie				

		Aard controle R Indicator: H4/01		Aard controle n.v.t. Indicator: H4/02											
		€ 1.145.968		€ 1.632.526											
		Activiteiten		Totale werkelijke berekende subsidie per project (jaar T)		Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) Onroerende zaken		Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) roerende zaken		Werkelijke besteding voor de activiteiten inclusief btw x 17,5% (jaar T) overige kosten		Toelichting - Verplicht als het een activiteit betreft welke NIET in de toekenning meegenomen is			
		Aard controle n.v.t. Indicator: H4/03		Aard controle n.v.t. Indicator: H4/04		Aard controle R Indicator: H4/05		Aard controle R Indicator: H4/06		Aard controle R Indicator: H4/07		Aard controle n.v.t. Indicator: H4/08			
		1 Gemeente Henselo		€ 1.632.526		€ 1.065.031		€ 342.965		€ 224.630		n.v.t.			
VWS	H8	Regeling Sportakkoord 2020-2022		Beschikingsnummer		Totaal bedrag volgens beschikking		Besteding aanstellen sportformateur (jaar T)		Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T)		Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T)		Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T)	
		Aard controle n.v.t. Indicator: H8/01		Aard controle n.v.t. Indicator: H8/02		Aard controle R Indicator: H8/03		Aard controle R Indicator: H8/04		Aard controle R Indicator: H8/05		Aard controle n.v.t. Indicator: H8/06		Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07	
		1 1042591		€ 94.291		€ 0		€ 0		€ 99.068		€ 0		€ 110.259	
		Kopie beschikingsnummer		Eindverantwoording (Ja/Nee)											
		Aard controle n.v.t. Indicator: H8/07		Aard controle n.v.t. Indicator: H8/08											
VWS	H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken		1 1042591		Ja		Cumulatieve besteding (t/m jaar T)		Is voldaan aan de uitvoering van het lokale preventieakkoord of aanpak? (Ja/Nee)		Eindverantwoording? (Ja/Nee)			
		Aard controle R Indicator: H12/01		Aard controle R Indicator: H12/02		Aard controle n.v.t. Indicator: H12/03		Aard controle n.v.t. Indicator: H12/04							
		€ 16.667		€ 34.801		Ja		Nee							
VWS	H30	Specifieke uitkering versterking voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026		Naam onderdeel		Totaalbedrag (jaar T) toegekend per onderdeel		Besteding (jaar T) per onderdeel		Welk bedrag per onderdeel neemt u mee van 2023 naar 2024?		Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per onderdeel		Voldaan aan afspraken in akkoord (Ja/ Nee/ n.v.t.)?	
		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/01		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/02		Aard controle R Indicator: H30/03		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/04		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/05		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/06		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07	
		1 Lokaal Sportakkoord		€ 58.608		€ 58.608		€ 0		€ 58.608		€ 58.608		Ja	
		2 Brede regionale combinatiefuncties		€ 403.497		€ 349.651		€ 53.846		€ 349.651		€ 349.651		Ja	
		3 Tenuitdrijvingen		€ 90.167		€ 72.134		€ 18.033		€ 72.134		€ 72.134		Ja	
		4 Kansrijke Start		€ 67.625		€ 54.100		€ 13.525		€ 54.100		€ 54.100		Ja	
		5 Mentale Gezondheid		€ 31.558		€ 31.558		€ 0		€ 31.558		€ 31.558		Ja	
		6 Aanpak overgewicht en obesitas		€ 78.898		€ 63.117		€ 15.779		€ 63.117		€ 63.117		Ja	
		7 Valpreventie		€ 232.180		€ 185.744		€ 46.436		€ 185.744		€ 185.744		Ja	
		8 Leefomgeving		€ 45.083		€ 36.066		€ 9.017		€ 36.066		€ 36.066		Ja	
		9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek		€ 11.271		€ 9.017		€ 2.254		€ 9.017		€ 9.017		Ja	
		10 Versterken sociale basis		€ 164.555		€ 131.644		€ 32.911		€ 131.644		€ 131.644		Ja	
		11 Mantelzorg		€ 45.083		€ 36.066		€ 9.017		€ 36.066		€ 36.066		Ja	
		12 Een tegen eenzaamheid		€ 45.083		€ 42.232		€ 2.851		€ 42.232		€ 42.232		Ja	
		13 Wiltzijn op recept		€ 24.796		€ 24.796		€ 0		€ 24.796		€ 24.796		Ja	
		14 Versterking kennis- en adviesfunctie GSD		€ 11.271		€ 11.271		€ 0		€ 11.271		€ 11.271		Ja	
		15 Coördinatiekosten regionale aanpak		€ 40.124		€ 30.900		€ 8.025		€ 30.900		€ 30.900		Ja	
		Kopie naam onderdeel		Meegewerkt aan de monitoring (Ja/Nee/ n.v.t.)?											
		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/07		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/08											
		1 Lokaal Sportakkoord		Ja											
		2 Brede regionale combinatiefuncties		Ja											
		3 Tenuitdrijvingen		Ja											
		4 Kansrijke Start		Ja											
		5 Mentale Gezondheid		Ja											
		6 Aanpak overgewicht en obesitas		Ja											
		7 Valpreventie		Ja											
		8 Leefomgeving		Ja											
		9 OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek		Ja											
		10 Versterken sociale basis		Ja											
		11 Mantelzorg		Ja											
		12 Een tegen eenzaamheid		Ja											
		13 Wiltzijn op recept		Ja											
		14 Versterking kennis- en adviesfunctie GSD		Ja											
		15 Coördinatiekosten regionale aanpak		Ja											
		Eindverantwoording (Ja/Nee)													
		Aard controle n.v.t. Indicator: H30/09													
		Nee													
VWS	H31	Regeling Specifieke uitkering noodfonds energie amateursverenigingen		Beschikingsnummer / kenmerk		Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)		Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen		Eindverantwoording (Ja/Nee)		Toelichting			
		Aard controle n.v.t. Indicator: H31/01		Aard controle n.v.t. Indicator: H31/02		Aard controle R Indicator: H31/03		Aard controle n.v.t. Indicator: H31/04		Aard controle n.v.t. Indicator: H31/05		Aard controle n.v.t. Indicator: H31/06		Aard controle n.v.t. Indicator: H31/07	
		SPUKNEAS230182		€ 17.500		€ 17.500		Ja							
VWS	H32	Regeling specifieke uitkering Meerkosten Energie Oopenbare Zwembaden		Beschikingsnummer / kenmerk		Totaal ontvangen Rijksbijdrage (jaar T)		Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen		Automatisch berekend		Automatisch berekend			
		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/01		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/02		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/03		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/04		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/05		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/06		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/07	
		MEO223235		€ 1.008.093		€ 143.473		€ 143.473		Ja					
		Naam zwembad		Totale verening per zwembad (jaar T)		Cumulatieve besteding per zwembad (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen		Verduurzamingsplan aanwezig (Ja/Nee)		Toelichting					
		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/04		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/05		Aard controle R Indicator: H32/06		Aard controle D1 Indicator: H32/07		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/08		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/09		Aard controle n.v.t. Indicator: H32/10	
		1 Twentebad		€ 1.008.093		€ 143.473		Ja							

7.5 WNT-verantwoording 2023

De WNT is van toepassing op gemeente Hengelo. Het voor gemeente Hengelo toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000 en betreft het algemeen bezoldigingsmaximum.

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling

Gegevens 2023		
bedragen x € 1	J. Eshuis	G.J. Eeftink
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	140.504	106.742
Beloningen betaalbaar op termijn	22.515	17.577
<i>Subtotaal</i>	<i>163.019</i>	<i>124.319</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000	223.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	163.019	124.319
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2022		
bedragen x € 1	J. Eshuis	G.J. Eeftink
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	136.407	103.381
Beloningen betaalbaar op termijn	22.451	18.262
<i>Subtotaal</i>	<i>158.858</i>	<i>121.643</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000	216.000
Totale bezoldiging	158.858	121.643

De overige onder hoofdstuk 1 voorgeschreven tabellen zijn niet van toepassing voor de gemeente Hengelo en daarom ook niet opgenomen in de WNT-verantwoording 2023.

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Er is in 2023 geen sprake van een uitkering aan topfunctionarissen wegens beëindiging dienstverband.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2023 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

7.6 Gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Taakveld	Baten 2023	Lasten 2023	Saldo 2023
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-	6.782	-6.782
1.2 Openbare orde en veiligheid	73	2.813	-2.740
Veiligheid	73	9.595	-9.522
2.1 Verkeer en vervoer	642	9.552	-8.910
2.2 Parkeren	47	1.114	-1.067
2.4 Economische havens en waterwegen	579	695	-116
2.5 Openbaar vervoer	-	254	-254
Verkeer, vervoer en waterstaat	1.268	11.615	-10.347
3.1 Economische ontwikkeling	-	356	-356
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.812	2.975	-163
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	320	499	-179
3.4 Economische promotie	406	810	-404
Economie	3.538	4.640	-1.102
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	-	-
4.2 Onderwijshuisvesting	1.073	6.737	-5.664
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2.641	4.702	-2.061
Onderwijs	3.714	11.439	-7.725
5.1 Sportbeleid en activering	539	1.102	-563
5.2 Sportaccommodaties	5.875	10.601	-4.726
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2.508	8.523	-6.015
5.4 Musea	-	371	-371
5.5 Cultureel erfgoed	-	417	-417
5.6 Media	140	3.109	-2.969
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	270	7.206	-6.936
Sport, cultuur en recreatie	9.332	31.329	-21.997
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	21.246	22.699	-1.453
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	-	9.128	-9.128
6.3 Inkomensregelingen	44.369	64.101	-19.732
6.4 WSW en beschut werk	-	13.282	-13.282
6.5 Arbeidsparticipatie	1.346	8.236	-6.890
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	21	3.741	-3.720
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-	-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	1.003	11.369	-10.366
6.71B Begeleiding (WMO)	-	10.446	-10.446
6.71C Dagbesteding (WMO)	-	2.418	-2.418
6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)	11	-	11
6.72A Jeugdhulp begeleiding	-	4.349	-4.349
6.72B Jeugdhulp behandeling	-	5.538	-5.538
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	-	2.833	-2.833
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	71	1.543	-1.472
6.73A Pleegzorg	-	2.009	-2.009
6.73B Gezinsgericht	-	1.176	-1.176
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	-	6.273	-6.273
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	-	6.735	-6.735
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	-	1.422	-1.422
6.74C Gesloten plaatsing	-	600	-600
6.81A Beschermd wonen (WMO)	3.234	167	3.067
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	13	994	-981

Taakveld	Baten 2023	Lasten 2023	Saldo 2023
6.82A Jeugdbescherming	-	2.863	-2.863
6.82B Jeugdreclassering	-	383	-383
Sociaal domein	71.314	182.305	-110.991
7.1 Volksgezondheid	667	3.963	-3.296
7.2 Riolering	11.378	9.073	2.305
7.3 Afval	11.452	9.295	2.157
7.4 Milieubeheer	2.223	5.483	-3.260
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	598	785	-187
Volksgezondheid en milieu	26.318	28.599	-2.281
8.1 Ruimte en leefomgeving	289	2.200	-1.911
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	6.996	7.259	-263
8.3 Wonen en bouwen	3.294	6.022	-2.728
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	10.579	15.481	-4.902
0.1 Bestuur	22	3.978	-3.956
0.2 Burgerzaken	1.186	3.309	-2.123
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.825	2.368	-543
0.4 Overhead	6.218	38.929	-32.711
0.5 Treasury	16.667	11.146	5.521
0.61 OZB woningen	12.636	1.155	11.481
0.62 OZB niet-woningen	14.793	119	14.674
0.63 Parkeerbelasting	1.953	79	1.874
0.64 Belastingen overig	933	41	892
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	193.827	-	193.827
0.8 Overige baten en lasten	779	1.547	-768
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	-	86	-86
0.10 Mutaties reserves	34.469	46.415	-11.946
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	-	-
Bestuur en ondersteuning	285.308	109.172	176.136
Totaal	411.444	404.175	7.269

8

Overig

- 8.1 Controleverklaring van de
onafhankelijke accountant

234

8.1 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van de gemeente Hengelo

Verklaring over de jaarrekening 2023

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken 2023 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van de baten en lasten over 2023 en van het vermogen van de gemeente Hengelo ('de gemeente') op 31 december 2023 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten ('BBV').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in deze jaarstukken opgenomen jaarrekening 2023 van de gemeente Hengelo gecontroleerd.

De jaarrekening (onderdeel 7 van de jaarstukken 2023) bestaat uit:

- het overzicht van baten en lasten over 2023;
- de balans per 31 december 2023;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, waaronder de rechtmatigheidsverantwoording van het college van burgemeester en wethouders over de financiële rechtmatigheid van baten, lasten en balansmutaties over 2023;
- de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen;
- WNT-verantwoording 2023; en
- de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is het BBV.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 31 januari 2024 en het Controleprotocol WNT 2023 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

NLE00023637.1.1

---

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Leonard Springerlaan 35, 9727 KB Groningen, Postbus 8060, 9702 KB Groningen
T: 088 792 00 50, F: 088 792 94 24, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeed bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Hengelo zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot fraude en financiële risico's, en de aangelegenheden daaruit, bepaald in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie ter ondersteuning van ons oordeel, zoals onze bevindingen en observaties ten aanzien van de controleaanpak frauderisico's en de controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie, moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip 'materieel belang' wordt toegelicht in de sectie 'Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening'.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de bij onze controle toegepaste materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op €4.041.000 (2022: €3.756.000), waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% bedraagt en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de €200.000 (2022: €187.000) rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen, of in het kader van SiSa of WNT, relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude geïdentificeerd en ingeschat. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in de gemeente Hengelo en haar omgeving en de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het college van burgemeester en wethouders inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop de raad toezicht uitoefent en de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarstukken, waarin het college van burgemeester en wethouders zijn frauderisicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben ten aanzien van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude de opzet en implementatie van de interne beheersing geëvalueerd, waaronder de frauderisicoanalyse van het college en het management en de gedragscode en voor zover wij dat noodzakelijk achtten voor onze controle, de werking getoetst van deze interne beheersingsmaatregelen.

Wij hebben om inlichtingen gevraagd bij de leden van het college van burgemeester en wethouders en het management (waaronder controller, concernmanager/directeur bedrijfsvoering, de afdelingsmanager financiën, advies en control en de medewerkers verbijzonderde interne controle) of zij op de hoogte zijn van feitelijke, vermeende of vermoede fraude. Hieruit volgden geen signalen van feitelijke, vermeende of vermoede fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang. Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van frauderisico's.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Geïdentificeerde frauderisico's	Onze controlewerkzaamheden en observaties
<i>Het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het college c.q. het management</i>	Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten en het maken van schattingen.
Het college c.q. management bevindt zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat zij in staat zijn de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken.	Wij hebben onze controle hoofdzakelijk gegevensgericht ingestoken.
Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het college c.q. management, waaronder risico's op mogelijke afwijkingen als gevolg van fraude op basis van een analyse van mogelijke belangen van het college c.q. management.	Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Deze werkzaamheden omvatten onder meer inspectie van informatie uit brondocumenten. Wij hebben geen significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening geïdentificeerd.
In dat kader hebben wij specifiek aandacht besteed aan:	Wij hebben voor organisaties/bedrijven waar collegeleden een nevenfunctie hebben, vastgesteld of de gemeente materiële inkooptransacties met deze organisaties/bedrijven is aangegaan. Dergelijke materiële inkooptransacties hebben wij niet aangetroffen.
<ul style="list-style-type: none"> • journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt; 	Tevens hebben wij specifieke controlewerkzaamheden verricht ten aanzien van belangrijke schattingen van het college c.q. het management, specifiek de waardering van de grondexploitaties. Hierbij hebben we in het bijzonder aandacht gehad voor het inherente risico van vooringenomenheid van het college c.q. het management bij deze posten.
	Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het college c.q. het management.

Geïdentificeerde frauderisico's   Onze controlewerkzaamheden en observaties

---

- significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening;
- schattingen.

Frauderisico dat inkoopcontracten worden gegund aan bevriende partijen, dan wel dat sprake is van omkoping om een contract te verkrijgen (met het risico op belangenverstremgeling en kickbacks)

De gemeente Hengelo heeft een grote diversiteit in inkoop van goederen en diensten die worden ingekocht bij veel verschillende leveranciers. Er is ook een groot aantal ambtenaren die inkopen kunnen initiëren en al dan niet met behulp van inkoopspecialisten deze inkopen realiseren. Hierdoor bestaat inherent een risico op kickbacks en belangenverstremgeling.

Wij hebben de opzet en implementatie van relevante interne beheersingsmaatregelen in het proces inkoop en aanbestedingen geëvalueerd. Wij hebben daarnaast de uitkomsten van de door de organisatie uitgevoerde controles op de naleving van aanbestedingsrichtlijnen geëvalueerd.

Wij hebben gegevensgerichte deelwaarnemingen uitgevoerd op crediteurniveau. Hierbij is expliciet vastgesteld voor aanbestedingen in de deelwaarneming dat de juiste aanbestedingsprocedure is gevolgd, het contract door een bevoegd persoon is getekend en dat meerdere medewerkers betrokken zijn geweest bij het proces van gunning. We hebben daarnaast werkzaamheden ten aanzien van de beheersing van het meerwerk en de vaststelling van de geleverde prestatie uitgevoerd. Onze werkzaamheden hebben geen signalen van mogelijk frauduleuze inkopen aan het licht gebracht.

Frauderisico ten aanzien van niet zakelijke transacties bij grondverkoop

De gemeente Hengelo heeft jaarlijks omvangrijke grondverkoop aan onder andere particulieren, projectontwikkelaars en bedrijven. Het risico bestaat hier dat transacties worden afgesloten tegen niet zakelijke voorwaarden, met het inherente risico op kickbacks en belangenverstremgeling.

Wij hebben de opzet en implementatie van relevante beheersingsmaatregelen in het proces ten aanzien van grondverkoop geëvalueerd.

Wij hebben onze controle hoofdzakelijk gegevensgericht ingestoken.

Wij hebben gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waarbij we door middel van deelwaarneming hebben getoetst of bij verkooptransacties marktconforme prijzen (gebaseerd op de grondprijzennota) tot stand zijn gekomen en dat verkopen zijn geautoriseerd door daartoe bevoegde personen. Onze werkzaamheden hebben niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van grondverkoop.

Wij hebben in onze controle een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd. Daarnaast hebben we kennisgenomen van advocatenbrieven en correspondentie met toezichthouders en zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties van fraude. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing vormen voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Indien daar sprake van was, hebben wij onze evaluatie van het risico van fraude en de gevolgen daarvan voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.

Controleaanpak veronderstellingen inzake financiële risico's in relatie tot de financiële positie

Zoals toegelicht in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van de jaarstukken, heeft het college van burgemeester en wethouders een beoordeling opgesteld van de mogelijkheden van de gemeente om de risico's vanuit de normale bedrijfsvoering financieel op te vangen en de bedrijfsvoering zonder tussenkomst van de toezichthouder voort te zetten.

Onze werkzaamheden om de risico-inschatting in relatie tot de financiële positie van het college van burgemeester en wethouders te evalueren omvatten onder andere:

- Kennisnemen van het risicomangement en overwegen of de risico-inschatting van het college van burgemeester en wethouders alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben door het doornemen van nota's, interne memo's en het college van burgemeester en wethouders bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten.
- Kennisnemen van de meerjarenbegroting en de ontwikkelingen in de sector lokale overheden.
- Vastgesteld dat de verplichte financiële kengetallen in lijn liggen met de gangbare ratio's.
- Inwinnen van inlichtingen bij het college van burgemeester en wethouders over zijn kennis van het niet in staat kunnen zijn om financiële risico's op te kunnen vangen vanuit de reguliere bedrijfsvoering.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het college van burgemeester en wethouders over de gehanteerde uitgangspunten om de normale bedrijfsvoering voort te kunnen zetten.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, onderdelen n en o, Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, en of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

---

De jaarstukken omvatten ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in de jaarstukken anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Verklaring betreffende overige door wet- en regelgeving gestelde vereisten

---

Ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet hebben wij onderzocht of de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen als bedoeld in artikel 17 Financiële-verhoudingswet ('de specifieke uitkeringen') rechtmatig tot stand zijn gekomen. In de jaarrekening is verantwoordingsinformatie opgenomen over deze specifieke uitkeringen ('de SiSa-bijlage').

Naar ons oordeel zijn de baten en lasten, alsmede de balansmutaties over 2023 met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de vereisten aan de specifieke uitkeringen bij en krachtens artikel 58a BBV en de Financiële-verhoudingswet ('Regeling Informatieverstrekking SiSa').

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen, in overeenstemming met de Regeling Informatieverstrekking SiSa. In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen voor ons oordeel ingevolge artikel 213 lid 3 (b) Gemeentewet. Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado) en de Nota Verwachtingen Accountantscontrole 2023, zoals opgenomen in de Nota procedure aanlevering SiSa-verantwoordingsinformatie 2023 in bijlage 2 van de Regeling Informatieverstrekking SiSa. Wij hebben bij de controle van de baten en lasten, alsmede de balansmutaties met betrekking tot specifieke uitkeringen dezelfde materialiteit toegepast als bij de controle van de jaarrekening. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- het evalueren of de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

---

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag in overeenstemming met het BBV;
- de financiële rechtmatigheid van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten en balansmutaties in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2023 vastgesteld op 31 januari 2024;
- het getrouw toelichten van de financiële rechtmatigheid in de jaarrekening; en voor
- een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders de veronderstellingen inzake de financiële risico's in relatie tot de financiële positie onderbouwen en afwegen of de gemeente in staat is de financiële risico's vanuit de reguliere exploitatie en onverwachte tegenvallers financieel op te vangen zonder tussenkomst van de toezichthouder. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de financiële risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het vaststellen van het normenkader voor de financiële rechtmatigheid en het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid en is geen garantie dat een controle die overeenkomstig de controlestandaarden is uitgevoerd altijd een afwijking van materieel belang ontdekt wanneer hier sprake van is.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Groningen, 5 juni 2024
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door S.J. Dul MSc RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2023 van de gemeente Hengelo

---

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 31 januari 2024, het Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat
  - de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, rechtmatig tot stand zijn gekomen.
- Het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing van de gemeente.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Ook het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente financiële risico's niet kan opvangen.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

9

Bijlagen

9.1	Staat van activa onderhanden complexen	246
9.2	Verbonden partijen en vertegenwoordiging	252
9.3	Verdeling taakvelden over programma's	254
9.4	Verplichte kengetallen	256

9.1 Staat van activa onderhanden complexen

9.1.1 Verrekeningen met reserve grondbedrijf

Reserve per 01-01-2023	€ 21.002.956
<i>Dotaties in de reserve</i>	
Rente	1.308.030
Bijdrage Algemene Dienst	70.750
Resultaten (o.a. erfpacht)	2.156.149
Totaal dotaties	€ 3.534.929
<i>Onttrekkingen uit de reserve</i>	
Bijdrage Algemene Dienst	€ 1.054.015-
Personeel en stimulering grondverkopen	€ 124.131-
Afdrachten aan BXL en de Veldkamp	€ 140.460-
Overige onttrekkingen	€ 145.247-
Afsluiten grondexploitaties	€ 7.646.471-
Totaal onttrekkingen	€ 9.110.325-
Totaal mutaties	€ 5.575.396-
Mutatie tussentijdse winst	€ 410.539-
Mutatie voorzieningen	€ 6.519.664
Reserve per 31-12-2023	€ 21.536.685

9.1.2 Onderhanden complexen

Omschrijving	Boekwaarde per 31-12-2022	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Boekwaarde balans
09 Verspreide gronden binnen de bebouwde kom	4.190.799	37.065	93.871	4.133.993,14
10 Huurgronden	1.641.256	292.194	-	1.933.450
22 Verspreide gronden buiten de bebouwde kom	6.890.626	-	2.281.612	4.609.014
62 Schalmeden	8.760.560	-	-	8.760.560
66 Sportpark Groot Driene	2.388.572	-	-	2.388.572
68 Stadspark Weusthag	1.914.462	-	37.761	1.876.702
81 Boeldershoek Oost	3.533.059	-	-	3.533.059
90 Westermaat Veld	2.103.185	-	-	2.103.185
Materiele Vaste Activa	31.422.520	329.259	2.413.244	29.338.535
Omschrijving				
104 Lange Wemen	2.227.637	155.382	962	2.382.057
06 't Rot	2.678.046	536.904	3.214.950	-
101 Broek Noord	11.382.306	401.394	6.258.448	5.525.252
102 Broek Oost	787.499	70.758	858.257	-
28 Marskant	4.107.230	217.044	346.331	3.977.942
44 Veldwijk Noord	-1.476.342	101.513	-	-1.374.829
52 Dalmeden	11.895.169	1.904.367	783.019	13.016.517
54 Medaillon	0	-	-	-
583 Herontwikkeling Beckumerstraat	-313.546	31.025	-	-282.521
591 Beckum	36.333	86.148	-	122.481
Hart van Zuid	19.156.739	1.575.036	4.999.980	15.731.795
Onderhanden werk - Woningbouw in exploitatie	50.481.072	5.079.570	16.461.947	39.098.695
Omschrijving				
16 Gezondheidspark	13.517.636	261.254	24.365	13.754.526
35 Oosterveld	6.756.625	150.398	2.242.422	4.664.600
96 Westermaat Campus	19.455.798	325.441	1.377.519	18.403.719
716 Kanaalzone	232.215	21.606	1.031.969	-778.148
640 Walkatenplein	-	2.053.411	-	2.053.411
Onderhanden werk - Bedrijvencomplexen in exploitatie	39.962.274	2.812.109	4.676.275	38.098.108
Subtotaal Onderhanden werk woningbouw en bedrijven	90.443.346	7.891.678	21.138.222	77.196.802
Totalen grondexploitatie of herziening				
95 Erfpachtgronden	18.385.902	1.042	4.910	18.382.034
Totaal generaal	108.829.247	7.892.720	21.143.132	95.578.836

Omschrijving	Totale kosten	Totale opbrengsten	Tijdsinvloeden	Verwacht eindresultaat	Voorziening NIEGG	Verdeeld eindresultaat
09 Verspreide gronden binnen de bebouwde kom	-	5.441.935	-	-1.307.942	1.344.044	-1.307.942
10 Huurgronden	-	2.947.473	-	-1.014.023	101.400	-1.014.023
22 Verspreide gronden buiten de bebouwde kom	-	3.964.757	-	644.257	644.257	644.257
62 Schalmeden	-	3.113.600	-	5.646.960	5.646.960	5.646.960
66 Sportpark Groot Driene	-	1.353.645	-	1.034.927	1.034.927	1.034.927
68 Stadspark Weusthag	-	2.055.329	-	-178.628	1.043.756	-178.628
81 Boeldershoek Oost	-	1.963.320	-	1.569.739	1.569.739	1.569.739
90 Westermaat Veld	-	498.291	-	1.604.895	1.604.895	1.604.895
Materiele Vaste Activa	-	21.338.350	-	8.000.186	12.989.977	8.000.185

Omschrijving	Totale kosten	Totale opbrengsten	Tijdsinvloeden	Verwacht eindresultaat	Voorziening NIEGG	Verdeeld eindresultaat
104 Lange Wemen	151.136	-	33.349	2.566.542	-	2.566.542
101 Broek Noord	1.776.290	2.071.665	247.005	5.476.882	-	5.476.882
28 Marskant	1.207.454	3.143.910	182.785	2.224.273	-	2.224.273
44 Veldwijk Noord	502.236	195.250	-19.248	-1.087.091	-	-1.087.091
52 Dalmeden	8.031.691	44.826.497	-3.715.635	-27.493.924	-	-27.493.924
583 Herontwikkeling Beckumerstraat	173.391	373.980	-8.060	-491.171	-	-491.171
591 Beckum	1.245.699	1.318.990	55.377	104.567	-	104.567
Hart van Zuid	16.698.050	7.643.680	1.976.483	26.762.649	-	26.762.649
Onderhanden werk - Woningbouw in exploitatie	29.785.946	59.573.971	-1.247.943	8.062.726	-	8.062.726
16 Gezondheidspark	404.944	8.349.953	1.137.429	6.946.946	-	6.946.946
35 Oosterveld	97.745	2.046.155	65.304	2.781.495	-	2.781.495
96 Westermaat Campus	588.993	10.449.958	2.560.934	11.103.689	-	11.103.689
716 Kanaalzone	136.335	620.620	-31.347	-1.293.780	-	-1.293.780
Walkatenplein	987.374	6.116.385	-31.309	-3.106.909	-	-3.106.909
Onderhanden werk - Bedrijvencomplexen in exploitatie	2.215.391	27.583.071	3.701.012	16.431.440	-	16.431.440
Subtotaal Onderhanden werk woningbouw en bedrijven	32.001.337	87.157.042	2.453.069	24.494.166	-	24.494.166
Totalen grondexploitatie of herziening	32.001.337	108.495.392	2.453.069	32.494.352	12.989.977	32.494.351
95 Erfpachtgronden	-	18.382.034				
Totaal generaal	32.001.337	126.877.425	2.453.069	32.494.352	12.989.977	32.494.351

9.2.3 Voorzieningen grondexploitaties

De totale voorziening bedraagt € 89,3 miljoen. Hiervan heeft € 75,4 miljoen betrekking op de verliesgevende grondexploitaties en € 13,8 miljoen op de (nog) niet in exploitatie genomen gronden.

Voorziening tekortexploitaties

Conform de "gedragslijn BBV en grondbedrijf" (raadsbesluit 20.03.2007) dient ten laste van de reserve een voorziening getroffen te worden om de contante waarde van de tekortexploitaties af te dekken. Per 31.12.2020 is er een voorziening getroffen van afgerond € 75,4 miljoen. Per 31.12.2019 was er een voorziening getroffen à € 78,5 miljoen, waarbij er verwacht werd dat de voorziening in 2020 zou toenemen tot € 80,0 miljoen (dit is de voorziening per 31.12.2019 vermeerderd met de rente, verminderd met de verwachte verrekeningen van de reserve)

Project	2023	2022	Vershil
Woningbouw:			
Lange Wemen	€ 2,5 miljoen	€ 2,5 miljoen	€ 0,0 miljoen
't Rot	€ 0,0 miljoen	€ 3,1 miljoen	-€ 3,1 miljoen
Broek Noord	€ 5,2 miljoen	€ 5,1 miljoen	€ 0,1 miljoen
Broek Oost	€ 0,0 miljoen	€ 0,9 miljoen	-€ 0,9 miljoen
Marskant	€ 2,1 miljoen	€ 1,6 miljoen	€ 0,4 miljoen
Hart van Zuid	€ 23,3 miljoen	€ 26,4 miljoen	€ 3,1- miljoen
	€ 33,0 miljoen	€ 39,6 miljoen	€ 6,6- miljoen
Bedrijventerreinen:			
Gezondheidspark	€ 6,1 miljoen	€ 6,0 miljoen	€ 0,0 miljoen
Oosterveld	€ 2,7 miljoen	€ 2,8 miljoen	-€ 0,1 miljoen
De Veldkamp	€ 17,6 miljoen	€ 16,8 miljoen	€ 0,8 miljoen
Campus	€ 8,8 miljoen	€ 9,1 miljoen	-€ 0,4 miljoen
	€ 35,2 miljoen	€ 34,7 miljoen	€ 0,4 miljoen
Voorziening voor gewijzigde regelgeving BBV			
Veldkamp	€ 0,2 miljoen	€ 0,3 miljoen	€ 0,1- miljoen
	€ 0,2 miljoen	€ 0,3 miljoen	€ 0,1- miljoen
	€ 68,5 miljoen	€ 74,7 miljoen	€ 6,3- miljoen

Voorziening Nog Niet In Exploitatie Genomen Gronden

Naast de bezittingen in de vastgestelde grondexploitaties heeft het grondbedrijf 145 hectare grond in eigendom. Dit zijn gronden waarvoor (nog) geen concrete plannen zijn. Als de verkeers-waarde van deze gronden lager is dan de boekwaarde, dan dient voor het verschil een voorziening te worden getroffen (BBV artikel 70). Is de verkeerswaarde hoger dan de boekwaarde, dan is er prake van een stille reserve.

Project	Boekwaarde per m ²	Verkeerswaarde	Voorziening per m ²	Voorziening
Schalmeden	€ 35	€ 12	€ 22	€ 5,7 miljoen
Sportpark Groot Driene	€ 79	€ 45	€ 34	€ 1,1 miljoen
Stadspark Weusthag	€ 6	€ 6	€ 3	€ 1,0 miljoen
Westermaat Veld	€ 43	€ 10	€ 33	€ 1,6 miljoen
Milieubedrijvenpark	€ 27	€ 15	€ 12	€ 1,6 miljoen
Verspr.gr.buiten de kom	€ 12	€ 10	€ 2	€ 0,6 miljoen
Verspr.gr.binnen de kom	€ 19	€ 25	€ 6	€ 1,3 miljoen
Overig				miljoen
				€ 13,0 miljoen

9.2.4 Meerjarenraming reserve GREX

In navolgend overzicht staat de ontwikkeling van het eindsaldo van de reserve weergegeven. Het betreft het geprognosticeerde eindsaldi van de reserve op basis van de herzieningen van de grondexploitaties per 01 januari 2020.

De staven geven de stand van de reserve weer. Het gearceerde deel, is het deel van de reserve wat (naar verwachting) benodigd is voor het treffen van de voorziening. Hieruit blijkt dat naar huidige inzichten de reserve de komende jaren voldoende is om de voorziening te kunnen treffen.

Wanneer de huidige planningen worden gehaald, dan is het vrij besteedbare deel van de reserve niet eerder dan in 2020 groter dan de doelstelling van € 3,0 miljoen.

Omschrijving	2.023	2.024	2.025	2.026	2.027	2.028	2.029	2.030	2.031	2.032	2.033
Reserve en voorziening per 1 januari	21.003	21.537	24.340	31.343	34.344	37.268	40.171	42.415	43.588	45.569	47.842
Rente / rentecompensatie	1.308	1.442	1.361	1.235	1.140	1.159	1.121	1.067	933	963	998
Kadernota (bijdrage aan algemene dienst)	-654	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mutaties in complexen:											
- Nog niet in exploitatie genomen gronden	-										
- Grondexploitaties met een positief eindresultaat	-	94	1.963	-	-	208	-	116	-	-	-
- Grondexploitaties met een negatief eindresultaat	-7.646	-9.861	-	-10.704	-2.224	-6.301	-6.594	-11.180	-	-	-
Subtotaal mutaties in complexen	-7.646	-9.766	1.963	-10.704	-2.224	-6.092	-6.594	-11.064	-	-	-
Reserve per 31 december na mutaties in complexen	14.010	13.213	27.663	21.874	33.259	32.335	34.698	32.419	44.521	46.533	48.840
Specifieke stortingen:											
- Erfpachtresultaat	1.281	1.254	1.254	1.254	1.254	1.254	-	-	-	-	-
- Begroting afdracht erfpachtresultaat aan algemene dienst	-400	-400	-400	-400	-400	-400	-	-	-	-	-
- Bijdrage AD bodemsanering Oude Ketelmakerij	-	-	1.280	-	-	-	-	-	-	-	-
- Verkoop Meijersweg	216	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Verhuur resultaat	94	82	82	82	82	82	-	-	-	-	-
- Erfpachtresultaat BXL	537	599	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Tussentijdse winst Hemmelhorst	28	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Aan- en verkoop percelen Enexis	-	71	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Bijdrage stelpost binnenstad voor Kloosterhof	71	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal stortingen	1.827	1.606	2.216	936	936	936	-	-	-	-	-
Reguliere onttrekkingen:											
- Stimulering grondverkopen	-2	-50	-50	-50	-50	-50	-	-	-	-	-
- Personeelslasten Grondzaken	-122	-50	-50	-50	-50	-50	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Afdrachten aan de Algemene Dienst:											
Haalbaarheidsonderzoek zonnepark	-	-15	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Reeds bestemd:											
- De veldkamp afrekening rente	-140	-117	-121	-	-	-	-	-	-	-	-
- Uitbetaling voorziening De veldkamp	-	-	-18.354	-	-	-	-	-	-	-	-

Omschrijving	2.023	2.024	2.025	2.026	2.027	2.028	2.029	2.030	2.031	2.032	2.033
- Nakomende kosten reeds afgesloten complexen (best res)	-	-150	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Afdracht aan welbions	-65	-50	-50	-50	-50	-50	-	-	-	-	-
Afdracht aan reserve vastgoed voor Markant	-	-	-	-	-	-250	-	-	-	-	-
Bijdrage aankoop Thiemsbrug	-25	-10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Herrubriceren oa voor st Heemtuin	-40	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Exploitatie overeenkomsten Watertorenpark	-	-10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wolfkaterweg kosten aankoop grond en opstellen	-15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage verwijderen parkeerplaatsen Kloosterhof (zie bijdrage 2023)	-	-	-71	-	-	-	-	-	-	-	-
Bijdrage horecawand	-	-89	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tussentijdse winst											
Tussentijdse winst	-411	1.455	4.174	1.857	1.681	1.650	1.661	406	1.250	1.514	873
Wijziging voorziening tekortexploitaties	6.977	8.849	-2.129	9.826	1.543	5.650	6.056	10.763	-201	-205	-209
Wijziging voorziening tekortexploitaties extern	-739	-240	18.115	-	-	-	-	-	-	-	-
Wijziging voorziening Materiele vaste activa	282	-0	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal specifieke onttrekkingen	5.699	9.521	1.464	11.534	3.074	6.900	7.717	11.169	1.049	1.309	663
Mutatie saldo	7.467	11.127	3.680	12.470	4.009	7.836	7.717	11.169	1.049	1.309	663
Reserve per 31 december	21.537	24.340	31.343	34.344	37.268	40.171	42.415	43.588	45.569	47.842	49.504

9.2 Verbonden partijen en vertegenwoordiging

In deze lijst worden verbonden partijen genoemd en overige samenwerkingsverbanden waarin onze bestuurders deelnemen. In het overzicht worden de volgende afkortingen gebruikt:

GR	Gemeenschappelijke regeling	Publieke rechtspersoon op grond van de Wet op de Gemeenschappelijke regelingen
OL	Openbaar lichaam	Gemeenschappelijke regeling met een geled bestuur (algemeen en dagelijks bestuur)
BVO	Bedrijfsvoeringsorganisatie	Gemeenschappelijke regeling met een enkelvoudig bestuur
AB	Algemeen bestuur	Hoogste en besluitvormend orgaan in een publieke rechtspersoon
DB	Dagelijks bestuur	Dagelijks besluit voorbereidend orgaan in de rechtspersoon
BC	Bestuurscommissie	Bestuur van een activiteitendomein binnen een rechtspersoon
PFB	Portefeuillehoudersberaad	(Voor)overlegstructuur van portefeuillehouders t.b.v. inspraak van gemeenten
ALV	Algemene ledenvergadering	Hoogste en besluitvormend orgaan in een vereniging
AVA	Alg. vergadering van aandeelhouders	Hoogste en besluitvormend orgaan in een aandelenvennootschap

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaats-ervanger
Veiligheidsregio Twente	GR-OL	Algemeen Bestuur	Schelberg	Freriksen
		Dagelijks Bestuur	-	-
Samen Twente	GR-OL	Algemeen Bestuur	Bruggink	Luttikholt
		Dagelijks Bestuur	Bruggink	-
Recreatieschap Twente	GR-BVO	Bestuur	Gerrits	Steen
Sociaal Leer- en werkbedrijf Midden- Twente	GR-OL	Algemeen Bestuur	Gerrits en Freriksen	Bruggink
		Dagelijks Bestuur	Gerrits	-
Stadsbank Oost- Nederland	GR-OL	Algemeen Bestuur	Freriksen	Luttikholt
		Dagelijks Bestuur	-	-
Crematoria Twente	GR-OL	Algemeen Bestuur	Gerrits	Steen
		Dagelijks Bestuur	-	-
Regionaal Bedrijventerrein Twente	GR-OL	Algemeen Bestuur	Gerrits en Steen	Bruggink en Freriksen
		Dagelijks Bestuur	Gerrits	-
Omgevingsdienst Twente	GR-OL	Algemeen Bestuur	Schelberg	Bruggink
		Dagelijks Bestuur	-	-
Gemeentelijk Belastingkantoor Twente	GR-OL	Algemeen Bestuur	Steen	Gerrits
		Dagelijks Bestuur	-	-
ICT Hengelo	GR-Centrumgemeente	B&W Hengelo	Freriksen	-
Samenwerking sociale zaken Borne, Haaksbergen en Hengelo	GR-Centrumgemeente	B&W Hengelo	Freriksen	-

2. Overige vertegenwoordigingen

Naam rechtspersoon (of onderdeel)	Juridische vorm	Orgaan	Vertegenwoordigd door	Plaats-ervanger
Twente Board	Stichting		(vanuit Boss wisselend)	-
Bestuurlijk Overleg Sociaal Economische Structuur versterking (BOSS)	Regionaal afstemmingsoverleg tbv Twente Board	Regionaal overleg	Gehele college (afhankelijk van de inhoud)	Cf. vervangingsregeling
BNG Bank N.V.	N.V.	AvA	Steen	Gerrits
Twence B.V.	B.V.	AvA	Gerrits	Freriksen
Enexis Holding N.V.	N.V.	AvA	Gerrits	Steen
Warmtenetwerk Hengelo B.V.	B.V.	AvA	Gerrits	Bruggink
Warmtebedrijf Hengelo B.V.	B.V.	AvA	Gerrits	Bruggink
CotW Mobiliteit	Vrijwillige coalitie	PHO	Steen	Gerrits
CotW Milieu, Duurzaamheid & Afval	Vrijwillige coalitie	PHO	Bruggink	Freriksen
CotW Twentse Kracht	Vrijwillige coalitie	PHO	Freriksen	Schelberg
CotW IT Platform Twente	Vrijwillige coalitie	PHO	Freriksen	Schelberg
PHO Arbeidsmarkt	Overleg orgaan	PHO	Freriksen	Schelberg
Coördinatieoverleg Gebiedsagenda Oost	Overleg orgaan		Gerrits	Steen
Portefeuillehouders overleg Sport	PFO		Bruggink	Luttikholt
Kennispunt Twente	Netwerk organisatie	Bestuur	Freriksen	Schelberg
Eurocities	Netwerk organisatie		Portefeuille afhankelijk	
Euregio	Gemeenschappelijke regeling naar Duits recht	Algemeen Bestuur	Volgt nog (n.a.v. raadvordracht)	Cf. vervangingsregeling
		Dagelijks Bestuur	Schelberg	Cf. vervangingsregeling
Districtelijk Veiligheidsoverleg Twente	Overleg orgaan		Schelberg	Freriksen
Samenwerking sociale zaken (Borne, Haaksbergen en Hengelo)	Centrumgemeente regeling	Portefeuille - houdersoverleg	Freriksen	Schelberg
Samenwerking ICT Hengelo	Centrumgemeente regeling	Portefeuille - houdersoverleg	Freriksen	Schelberg
Vereniging van Gemeentelijke Aandeelhouders Noord Nederland (VEGANN)	Verenigingen	Alv	Gerrits	Steen
De "Overijsselse Ombudsman"	Stichtingen		Schelberg	Freriksen
Havenbedrijf Twente	Samenwerking Almelo, Enschede, Hengelo, Hof van Twente en Lochem		Steen	Gerrits
Programmering bedrijven-terreinen Twente	Samenwerking Prov. Overijssel + 14 Twentse gemeenten	Portefeuille - houdersoverleg	Gerrits	Steen
Twente Milieu N.V.	N.V.		Gerrits	Steen
Provincie Overijssel Uitvoeringscommissie Enschede-Zuid	Commissie van de provincie Overijssel		Gerrits	Steen
Cultuurconvenant Oost Nederland	Overige verbonden partijen		Luttikholt	Bruggink
Pact van Twickel	Overige verbonden partijen		Gerrits	Steen
Regiegroep Nieuwe Energie Overijssel	Overige verbonden partijen		Bruggink	Luttikholt
RES Regionale Energiestrategie Twente	Overleg orgaan		Bruggink	Luttikholt
G40 themagroep duurzaamheid	Netwerk organisatie	Bestuur	Bruggink (duo-voorzitter)	-
G40 pijler Fysiek	Netwerk organisatie	Bestuur	Steen (duo-voorzitter)	-

9.3 Verdeling taakvelden over programma's

Programma 1 Veiligheid	Taakveld
	1.1 Crisisbeheersing en Brandweer
	1.2 Openbare orde en Veiligheid
Programma 2 Verkeer, Vervoer en Waterstaat	
	2.1 Verkeer, wegen en water
	2.2 Parkeren
	2.4 Economische Havens en waterwegen
	2.5 Openbaar vervoer
Programma 3 Economie	Taakveld
	3.1 Economische ontwikkeling
	3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur
	3.3 Bedrijfsloket en -regelingen
	3.4 Economische promotie
Programma 4 Onderwijs	Taakveld
	4.1 Openbaar basisonderwijs
	4.2 Onderwijshuisvesting
	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
Programma 5 Sport, cultuur en recreatie	Taakveld
	5.1 Sportbeleid en activering
	5.2 Sportaccommodaties
	5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
	5.4 Musea
	5.5 Cultureel erfgoed
	5.6 Media
	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Programma 6 Sociaal domein	Taakveld
	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
	6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen
	6.3 Inkomensregelingen
	6.4 WSW en beschut werk
	6.5 Arbeidsparticipatie
	6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)
	6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
	6.72 Maatwerkdienstverlening 18-
	6.81 Geëscaleerde zorg 18+
	6.82 Geëscaleerde zorg 18-
	6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)
	6.71B Begeleiding (WMO)
	6.71C Dagbesteding (WMO)
	6.71D Overige maatwerkarrangementen (WMO)
	6.72A Jeugdhulp begeleiding
	6.72B Jeugdhulp behandeling
	6.72C Jeugdhulp dagbesteding
	6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig
	6.73A Pleegzorg
	6.73B Gezinsgericht
	6.73C Jeugdhulp met verblijf overig
	6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf
	6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf
	6.74C Gesloten plaatsing
	6.81A Beschermd wonen (WMO)
	6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)

Programma 1 Veiligheid	Taakveld
	6.82A Jeugdbescherming
	6.82B Jeugdreclassering
Programma 7 Volksgezondheid en milieu	Taakveld
	7.1 Volksgezondheid
	7.2 Riolering
	7.3 Afval
	7.4 Milieubeheer
	7.5 Begraafplaatsen
Programma 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Taakveld
	8.1 Ruimtelijke Ordening
	8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)
	8.3 Wonen en bouwen
Programma 9 Bestuur en ondersteuning	Taakveld
	0.1 Bestuur
	0.2 Burgerzaken
	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden
	0.4 Ondersteuning organisatie
	0.5 Treasury
	0.61 OZB woningen
	0.62 OZB niet-woningen
	0.63 Parkeerbelasting
	0.64 Belastingen Overig
	0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds
	0.8 Overige baten en lasten
	0.10 Mutaties reserves

9.4 Verplichte kengetallen

1. Veiligheid

	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Verwijzingen naar Halt (per 1.000 inwoners in de leeftijd 12-17 jaar)	10	10 (2021)	8 (2022)
Winkeldiefstallen (het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners)	1,7	1,7 (2021)	1,9 (2022)
Geweldsmisdrijven (het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners)	4,2	3,9 (2021)	4,3 (2022)
Diefstallen uit woning (het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners)	1,7	1,6 (2021)	1,7 (2022)
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte (aantal per 1.000 inwoners)	7,1	5,6 (2021)	5,8 (2022)

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Dit taakveld heeft geen verplichte BBV Indicatoren.

3. Economie

	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Het aantal vestigingen van bedrijven (per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar)	1140	152,9 (2021)	158,7 (2022)
Functiemenging (de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken))	nog niet beschikbaar	56,9% (2021)	57 (2022)

4. Onderwijs

	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Omvang absoluut verzuim (niet ingeschreven op een school) (per 1.000 leerlingen)	1 (2017) ¹	1 (2017)	1 (2017) ¹
Omvang relatief verzuim (wel ingeschreven, maar ongeoorloofd afwezig) (per 1.000 leerlingen)	18 (2021)	16 (2021)	1 (2022)
Aantal vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar))	1,9% (2021)	1,9% (2021)	2,3% (2022)

¹ Van de omvang absoluut verzuim hebben wij geen recent cijfer. Wij zijn hier afhankelijk van een landelijke bron en die geeft dit cijfer aan.

5. Sport, cultuur & recreatie

	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Percentage niet sporters (t.o.v. het totaal aantal inwoners)	42,50%	49,2% (2020)	49,6% (2022)

6. Sociaal domein

	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Aantal banen (per 1000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar; werkelijk 2018 per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar)	829,6 (2021)	974,7 (2021)	982,1 (2022)
Het percentage jongeren (12-21 jaar) met een delict voor de rechter (t.o.v. het totaal aantal jongeren tussen de 12-21 jaar)	1% (2020)	1% (2020)	1% (2022)
Het aantal kinderen in uitkeringsgezinnen (percentage kinderen tot 18 jaar)	6% (2021)	6% (2020)	6% (2022)
Netto arbeidsparticipatie (Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking)	70% (2021)	66,4% (2020)	72,8% (2022)
Aantal werkloze jongeren (Percentage werkloze jongeren 16-22 jaar)	2% (2021)	3% (2020)	2% (2022)
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners voor de jaren 2017 en 2018; per 1.000 inwoners voor het jaar 2019)	528 (2021)	528,4 (2021)	424 (2023)
Personen met een lopend re-integratietraject (per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar; werkelijk 2018 per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar)	110 (2022)	199,4 (2020)	148,3 (2023)
Aantal jongeren dat gebruik maakt van jeugdhulp (Percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar)	12,2% (2022)	13,6% (2020)	12,5% (2023)
Aantal jongeren met een beschermingsmaatregel (percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar)	1,9% (2022)	2,3% (2021)	1,7% (2022)
Aantal jongeren met een reclasseringsmaatregel (Percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel t.o.v. alle jongeren (12-22 jaar)	0,5% (2022)	0,5% (2020)	0,5% (2023)
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep)	840 (2021)	910 (2021)	910 (2022)

7. Volksgezondheid, milieu en duurzaamheid

	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	66	77 (2020)	66 (2022)
Hernieuwbare elektriciteit (aandeel nieuwe energie als percentage van het totale energieverbruik in de gemeente)	??	79,1% (2020)	68,2% (2021)

8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Nieuw gebouwde woningen (per 1.000 woningen)	????	8,8 (2021)	5,8 (2022)
Demografische druk (de som van het aantal personen van 0-20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar)	69,7	69,7% (2023)	69,4% (2023)

9. Bestuur en ondersteuning

	Werkelijk 2022	Begroting 2023	Werkelijk 2023
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	9,75	8,76	9,35
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	8,66	8,22	8,57
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	725,21	774,52	836,56
Overhead (percentage van de totale lasten)	8,42%	7,76%	7,97%
Externe inhuur (percentage van totale loonsom + kosten externen)	18,63%	3,34%	18,94%
Gemiddelde WOZ-waarde x1.000	€ 243	€ 221 (2021)	€ 292 (2023)
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	€ 860	€ 755 (2021)	€ 889 (2023)
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 901	€ 795 (2021)	€ 928 (2023)

10

Overige bijlagen

10.1	Overzicht investeringsprojecten	260
10.2	Transformatieplan sociaal domein	269
10.3	Declaratiegedrag college (Motie Raad)	274
10.4	Overzicht subsidies 2023 (Motie Raad)	275

10.1 Overzicht investeringsprojecten

10.1.1 Lopende grondexploitatieprojecten

Project		Boekwaarde 1-1-2023	Begroot 2023	Werkelijk 2023	Restant 2023	Boekwaarde 31-12-2022
16 Gezondheidspark	Baten	17.813	514	24	-489	17.837
16 Gezondheidspark	Lasten	31.331	287	261	26	31.592
Saldo Gezondheidspark		13.518	227	-237	-464	13.755
28 Marskant	Baten	31	-	346	346	378
28 Marskant	Lasten	4.139	550	217	333	4.356
Saldo Marskant		4.107	-550	129	679	3.978
35 't Oosterveld	Baten	18.963	4.227	2.242	-1.985	21.205
35 't Oosterveld	Lasten	25.719	193	150	43	25.870
Saldo 't Oosterveld		6.757	4.034	2.092	-1.942	4.665
44 Veldwijk Noord	Baten	15.519	-	-	-	15.519
44 Veldwijk Noord	Lasten	14.042	118	102	16	14.144
Saldo Veldwijk Noord		-1.476	-118	-102	16	-1.375
52 Dalmeden	Baten	61.601	1.671	783	-888	62.384
52 Dalmeden	Lasten	73.496	3.746	1.904	1.842	75.400
Saldo Dalmeden		11.895	-2.075	-1.121	954	13.017
96 Gem Campus	Baten	19.860	17	1.378	1.361	21.238
96 Gem Campus	Lasten	39.316	384	325	59	39.641
Saldo Gem Campus		19.456	-367	1.052	1.420	18.404
101 Broek Noord	Baten	21.905	7.039	6.258	-780	28.163
101 Broek Noord	Lasten	33.287	805	401	404	33.688
Saldo Broek Noord		11.382	6.233	5.857	-376	5.525
104 Lange Wemen	Baten	13.791	-	1	1	13.792
104 Lange Wemen	Lasten	16.018	289	155	133	16.174
Saldo Lange Wemen		2.228	-289	-154	134	2.382
583 Beckumerstraat	Baten	810	240	-	-240	810
583 Beckumerstraat	Lasten	496	136	31	105	527
Saldo Beckumerstraat		-314	104	-31	-135	-283
591 Woningbouw Beckum	Lasten	36	195	86	109	122
Saldo Woningbouw Beckum		36	-195	-86	109	122
640 Walkatenplein	Lasten	-	2.036	2.053	-17	2.053
Saldo Walkatenplein		-	-2.036	-2.053	-17	2.053
701 HvZ Lansinkveld Noord	Baten	31.857	-	-	-	31.857
701 HvZ Lansinkveld Noord	Lasten	35.410	221	58	163	35.468
Saldo HvZ Lansinkveld Noord		3.553	-221	-58	163	3.611
702 HvZ Langler Erve	Baten	15.894	-	-	-	15.894
702 HvZ Langler Erve	Lasten	18.250	642	395	247	18.645
Saldo HvZ Langler Erve		2.356	-642	-395	247	2.750
704 HvZ EMGA	Baten	12.704	226	-	-226	12.704
704 HvZ EMGA	Lasten	14.448	1.003	137	866	14.584
Saldo HvZ EMGA		1.743	-777	-137	640	1.880
714 HvZ Woonstad Noord	Baten	9.279	147	147	-	9.426
714 HvZ Woonstad Noord	Lasten	7.867	366	158	208	8.025
Saldo HvZ Woonstad Noord		-1.412	-219	-11	208	-1.401
716 HvZ Kanaalzone	Baten	11.876	985	1.032	47	12.908
716 HvZ Kanaalzone	Lasten	12.108	78	22	57	12.130
Saldo HvZ Kanaalzone		232	906	1.010	104	-778
717 De Koppeling Hart van Zuid	Baten	4.903	753	889	135	5.792

Project		Boekwaarde 1-1-2023	Begroot 2023	Werkelijk 2023	Restant 2023	Boekwaarde 31-12-2022
717 De Koppeling Hart van Zuid	Lasten	11.932	498	289	209	12.221
Saldo De Koppeling Hart van Zuid		7.028	255	599	344	6.429
790 HvZ Verspreide gronden	Baten	1.376	-	-	-	1.376
790 HvZ Verspreide gronden	Lasten	2.738	38	31	7	2.769
Saldo HvZ Verspreide gronden		1.362	-38	-31	7	1.393
Totaal lopende grondexploitatie projecten		82.451	4.232	6.323	2.091	76.127

10.1.2 Afgesloten grondexploitatieprojecten

Project		Boekwaarde 1-1-2023	Begroot 2023	Werkelijk 2023	Restant 2023	Boekwaarde 31-12-2022
't Rot	Baten	7.737	-	3.215	3.215	10.952
't Rot	Lasten	10.415	513	537	-24	10.952
Saldo 't Rot		2.678	-513	2.678	3.191	-
Broek Oost	Baten	10.890	-	858	858	11.748
Broek Oost	Lasten	11.677	169	71	98	11.748
Saldo Broek Oost		787	-169	787	957	-
HvZ Zuidelijke laan	Baten	14.288	90	3.610	3.520	17.898
HvZ Zuidelijke laan	Lasten	17.854	69	44	25	17.898
Saldo HvZ Zuidelijke laan		3.566	21	3.566	3.545	-
Totaal afgesloten grondexploitatie projecten		7.031	-661	7.031	7.693	-

10.1.3 Lopende exploitatieovereenkomsten projecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2022	Mutaties 2023	Mutaties (cum) t/m 2023	Restant krediet
Exploitatieovereenkomst Seahorsecomplex	Baten	287	-882	12	-870	1.158
Exploitatieovereenkomst Seahorsecomplex	Lasten	287	1.431	8	1.439	-1.151
Saldo Exploitatieovereenkomst Seahorsecomplex		-	2.313	-4	2.309	-2.309
Exploitatieovk. Hengelose Es	Baten	132	-825	-	-825	957
Exploitatieovk. Hengelose Es	Lasten	132	1.311	14	1.325	-1.193
Saldo Exploitatieovk. Hengelose Es		-	2.136	14	2.150	-2.150
Exploitatieovereenkomst Badhuis - Ariensschool	Baten	98	-631	-	-631	729
Exploitatieovereenkomst Badhuis - Ariensschool	Lasten	98	1.127	15	1.142	-1.044
Saldo Exploitatieovereenkomst Badhuis - Ariensschool		-	1.758	15	1.773	-1.773
Expl.ovk. Vitens Locatie	Baten	-	-100	-	-100	100
Expl.ovk. Vitens Locatie	Lasten	-	306	10	316	-316
Saldo Expl.ovk. Vitens Locatie		-	406	10	416	-416
Exploitatieovk. TenneT 110 KV ondergr. verbinding	Baten	41	-86	-	-86	128
Exploitatieovk. TenneT 110 KV ondergr. verbinding	Lasten	41	263	10	273	-232
Saldo Exploitatieovk. TenneT 110 KV ondergr. verbinding		-	349	10	359	-360
Expl.ovk. Etef Journee locatie (Intentieovk.)	Baten	20	-10	-	-10	30
Expl.ovk. Etef Journee locatie (Intentieovk.)	Lasten	20	44	3	47	-27
Saldo Expl.ovk. Etef Journee locatie (Intentieovk.)		-	54	3	57	-57
Exploitatieovk. TenneT 110 KV Weideweg - Oele	Baten	-	-20	3	-16	16
Exploitatieovk. TenneT 110 KV Weideweg - Oele	Lasten	-	82	11	93	-93
Saldo Exploitatieovk. TenneT 110 KV Weideweg - Oele		-	102	8	109	-109
Tijdelijke omleiding F35	Baten	31	-13	-	-13	44
Tijdelijke omleiding F35	Lasten	31	75	1	76	-45
Saldo Tijdelijke omleiding F35		-	88	1	89	-89
Expl.ovk. Brouwerijterrein	Baten	128	-28	28	-	128
Expl.ovk. Brouwerijterrein	Lasten	128	146	28	174	-46
Saldo Expl.ovk. Brouwerijterrein		-	174	-	174	-174
Exploitatieovk. Hof te Tweekelo	Baten	32	-	-	-	32
Exploitatieovk. Hof te Tweekelo	Lasten	32	89	-	89	-57
Saldo Exploitatieovk. Hof te Tweekelo		-	89	-	89	-89
Expl.ovk. Primoteq	Baten	58	-	29	29	29
Expl.ovk. Primoteq	Lasten	58	-	60	60	-2
Saldo Expl.ovk. Primoteq		-	-	31	31	-31
Expl.ovk. Ontwikkeling Meijersweg	Baten	25	-	-	-	25
Expl.ovk. Ontwikkeling Meijersweg	Lasten	25	6	6	12	13
Saldo Expl.ovk. Ontwikkeling Meijersweg		-	6	6	12	-12
Expl.ovk. RvR Enschedesestraat 406	Baten	24	-24	-	-24	49
Expl.ovk. RvR Enschedesestraat 406	Lasten	24	20	9	29	-4
Saldo Expl.ovk. RvR Enschedesestraat 406		-	44	9	53	-53
Expl.ovk. Enschedesestraat 236A	Baten	9	-9	-	-9	17
Expl.ovk. Enschedesestraat 236A	Lasten	9	-	-	-	9
Saldo Expl.ovk. Enschedesestraat 236A		-	9	-	9	-8
Expl.ovk. RvR Dalmedenweg 2	Baten	19	-	-	-	19
Expl.ovk. RvR Dalmedenweg 2	Lasten	19	-	-	-	19
Saldo Expl.ovk. RvR Dalmedenweg 2		-	-	-	-	-
Realisatieovk. EMGA Dikkers	Baten	-	-	21	21	-21
Realisatieovk. EMGA Dikkers	Lasten	-	37	26	62	-62
Saldo Realisatieovk. EMGA Dikkers		-	37	5	41	-41
Intentieovk. voorfase Gietart	Baten	50	-	21	21	29

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2022	Mutaties 2023	Mutaties (cum) t/m 2023	Restant krediet
Intentieovk. voorfase Gietart	Lasten	50	-	35	35	15
Saldo Intentieovk. voorfase Gietart		-	-	14	14	-14
Expl.ovk. Schalmedenweg 21	Baten	25	-	5	5	20
Expl.ovk. Schalmedenweg 21	Lasten	25	3	13	15	10
Saldo Expl.ovk. Schalmedenweg 21		-	3	8	10	-10
Expl.ovk. Erve Berchus	Baten	191	-	57	57	134
Expl.ovk. Erve Berchus	Lasten	191	-	54	54	137
Saldo Expl.ovk. Erve Berchus		-	-	-3	-3	3
Expl.ovk. Pand Markant	Baten	93	-	93	93	-
Expl.ovk. Pand Markant	Lasten	93	-	24	24	69
Saldo Expl.ovk. Pand Markant		-	-	-69	-69	69
Expl.ovk. Etef Journee (Anterieure ovk.)	Baten	111	-	-	-	111
Expl.ovk. Etef Journee (Anterieure ovk.)	Lasten	111	-	1	1	109
Saldo Expl.ovk. Etef Journee (Anterieure ovk.)		-	-	1	1	-2
Expl.ovk. De Hofmakerij fase 2 (Anterieure ovk.)	Lasten	-	-	28	28	-28
Saldo Expl.ovk. De Hofmakerij fase 2 (Anterieure ovk.)		-	-	27	27	-26
Totaal lopende exploitatieprojecten		-	7.568	86	7.651	-7.651

10.1.4 Afgesloten exploitatieovereenkomsten projecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2022	Mutaties 2023	Mutaties (cum) t/m 2023	Restant krediet
Expl.ovk. Da Costastr./Oranjemavo (realisatie)	Baten	16	-123	-	-123	139
Expl.ovk. Da Costastr./Oranjemavo (realisatie)	Lasten	16	171	-	171	-155
Saldo Expl.ovk. Da Costastr./Oranjemavo (realisatie)		-	294	-	294	-294
Exploitatieovk. Händelstraat (realisatie)	Baten	10	-35	-	-35	45
Exploitatieovk. Händelstraat (realisatie)	Lasten	10	71	-	71	-61
Saldo Exploitatieovk. Händelstraat (realisatie)		-	106	-	106	-106
Totaal afgesloten exploitatieprojecten		-	400	-	400	-400

10.1.5 Lopende investeringsprojecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2022	Mutaties 2023	Mutaties (cum) t/m 2023	Restant krediet
Herinrichting park Bataafse Kamp	Baten	980	261	151	412	568
Herinrichting park Bataafse Kamp	Lasten	1.330	630	141	771	559
Saldo Herinrichting park Bataafse Kamp		350	369	-10	359	-9
Uitvoeringskrediet marktplein	Baten	2.945	2.839	372	3.211	-266
Uitvoeringskrediet marktplein	Lasten	8.237	5.655	2.753	8.409	-172
Saldo Uitvoeringskrediet marktplein		5.292	2.817	2.381	5.198	94
Uitvoeringskrediet marktplein fietsenkelder	Baten	100	100	-	100	-
Uitvoeringskrediet marktplein fietsenkelder	Lasten	825	784	59	843	-18
Saldo Uitvoeringskrediet marktplein fietsenkelder		725	684	59	743	-18
Haven fase 2 CEF 2017-EU-TM-0024-W	Baten	3.900	19	2.059	2.078	1.822
Haven fase 2 CEF 2017-EU-TM-0024-W	Lasten	7.450	301	117	418	7.032
Saldo Haven fase 2 CEF 2017-EU-TM-0024-W		3.550	281	-1.942	-1.660	5.210
Uitvoering Haven fase 2 CEF 2017-EU-TM-0024-W	Lasten	-	-	2.904	2.904	-2.904
Saldo Uitvoering Haven fase 2 CEF 2017-EU-TM-0024-W		-	-	2.904	2.904	-2.904
Uitvoeringskrediet Bloemenbuurt	Baten	1.205	-	85	85	1.120
Uitvoeringskrediet Bloemenbuurt	Lasten	1.205	-	260	260	945
Saldo Uitvoeringskrediet Bloemenbuurt		-	-	175	175	-175
Uitvoeringskrediet Wetplein	Baten	2.973	-	2.227	2.227	746
Uitvoeringskrediet Wetplein	Lasten	4.753	58	2.667	2.725	2.028
Saldo Uitvoeringskrediet Wetplein		1.780	58	440	498	1.282
Uitvoeringskrediet winkelcentrum Groot Driene eo	Lasten	1.622	82	1.115	1.196	426
Saldo Uitvoeringskrediet winkelcentrum Groot Driene eo		1.622	82	1.115	1.196	426
Uitvoeringskrediet rotonde Staringstraat	Baten	420	-	-	-	420
Uitvoeringskrediet rotonde Staringstraat	Lasten	560	-	15	15	545
Saldo Uitvoeringskrediet rotonde Staringstraat		140	-	15	15	125
Vorb. en uitv. F35 Slachthuisweg	Baten	113	98	-	98	15
Vorb. en uitv. F35 Slachthuisweg	Lasten	113	116	-	116	-3
Saldo Vorb. en uitv. F35 Slachthuisweg		-	18	-	18	-18
Parkeren / Verkeersveiligheid Twentebad	Baten	650	-	-	-	650
Parkeren / Verkeersveiligheid Twentebad	Lasten	1.420	43	1.083	1.127	293
Saldo Parkeren / Verkeersveiligheid Twentebad		770	43	1.083	1.127	-357
Uitvoering Anthoniusstraat en Karelstraat	Baten	721	315	278	593	128
Uitvoering Anthoniusstraat en Karelstraat	Lasten	721	315	421	736	-15
Saldo Uitvoering Anthoniusstraat en Karelstraat		-	-	144	144	-144
Uitvoeringskrediet F35 Bankastraat	Baten	4.080	-	-	-	4.080
Uitvoeringskrediet F35 Bankastraat	Lasten	4.080	-	274	274	3.805
Saldo Uitvoeringskrediet F35 Bankastraat		-	-	274	274	-274
Vorbereidingskrediet zonneveld Boeldershoek	Lasten	489	47	506	553	-64
Saldo Vorbereidingskrediet zonneveld Boeldershoek		489	47	506	553	-64
Uitvoeringskrediet Prins Bernhardplantsoen	Lasten	-	-	-	-	-
Saldo Uitvoeringskrediet Prins Bernhardplantsoen		-	-	-	-	-
Totaal lopende investeringsprojecten		14.718	4.398	7.146	11.544	3.175

10.1.6 Afgesloten investeringsprojecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2022	Mutaties 2023	Mutaties (cum) t/m 2023	Restant krediet
Vorb en uitv herinr Deurningerstr fs2	Baten	1.843	1.808	57	1.864	-21
Vorb en uitv herinr Deurningerstr fs2	Lasten	1.951	1.968	5	1.972	-21
Saldo Vorb en uitv herinr Deurningerstr fs2		108	160	-52	108	-
Vorbereiding Herinrichting Deldenerstraat	Baten	1.182	1.182	48	1.231	-48
Vorbereiding Herinrichting Deldenerstraat	Lasten	1.182	1.229	1	1.231	-48
Saldo Vorbereiding Herinrichting Deldenerstraat		-	47	-47	-	-
Inv, onderz en VO Herinr Deldenerstr deelgeb 1,2,3	Lasten	437	449	-	449	-13
Saldo Inv, onderz en VO Herinr Deldenerstr deelgeb 1,2,3		437	449	-	449	-13
Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 1	Lasten	149	179	-	179	-30
Saldo Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 1		149	179	-	179	-30
Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 3	Lasten	224	199	-	199	25
Saldo Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 3		224	199	-	199	25
Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 2	Lasten	373	402	1	404	-31
Saldo Voorber. herinr. Deldenerstraat deelgebied 2		373	402	1	404	-31
Uitv Deldenerstr, Geerdinksweg tot Tuindorpstr	Baten	2.200	1.918	25	1.943	257
Uitv Deldenerstr, Geerdinksweg tot Tuindorpstr	Lasten	2.200	1.918	25	1.943	257
Saldo Uitv Deldenerstr, Geerdinksweg tot Tuindorpstr		-	-	-	-	-
Uitv Deldenerstr Tuindorpstr-Langestr	Baten	4.050	3.920	11	3.932	118
Uitv Deldenerstr Tuindorpstr-Langestr	Lasten	4.050	3.920	11	3.932	118
Saldo Uitv Deldenerstr Tuindorpstr-Langestr		-	-	-	-	-
Uitvoeringskrediet Kuipersdijk	Baten	2.098	2.203	-	2.203	-105
Uitvoeringskrediet Kuipersdijk	Lasten	2.945	2.680	-	2.680	265
Saldo Uitvoeringskrediet Kuipersdijk		847	477	-	477	370
Nieuwbouw VSO Attendiz	Baten	-	-	35	35	-35
Nieuwbouw VSO Attendiz	Lasten	6.918	6.008	957	6.965	-47
Saldo Nieuwbouw VSO Attendiz		6.918	6.008	922	6.930	-12
Vorbereidingskrediet Lambertuspassage eo	Lasten	260	231	29	260	-
Saldo Vorbereidingskrediet Lambertuspassage eo		260	231	29	260	-
Vorbereiding F35 Bankastraat	Baten	208	175	33	208	-
Vorbereiding F35 Bankastraat	Lasten	208	208	-	208	-
Saldo Vorbereiding F35 Bankastraat		-	33	-33	-	-
Totaal lopende investeringsprojecten		9.316	8.185	820	9.006	309

10.1.7 Lopende rioleringsprojecten

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2022	Mutaties 2023	Mutaties (cum) t/m 2023	Restant krediet
WGW Stelpost PWR inv 2023 actief 50jr	Lasten	3.846	-	-	-	3.846
Saldo WGW Stelpost PWR inv 2023 actief 50jr		3.846	-	-	-	3.846
WGW Stelpost PWR inv 2023 actief 15jr	Lasten	570	-	-	-	570
Saldo WGW Stelpost PWR inv 2023 actief 15jr		570	-	-	-	570
WGW Stelpost GRP 2023 actief 5	Lasten	-	-	-	-	-
Saldo WGW Stelpost GRP 2023 actief 5		-	-	-	-	-
WGW Beekherstel Klimaat Actief Hengelo	Baten	-	-	-	-	-
WGW Beekherstel Klimaat Actief Hengelo	Lasten	313	154	-	154	159
Saldo WGW Beekherstel Klimaat Actief Hengelo		313	154	-	154	159
WGW Stelpost PWR inv 2023 uit vrz 50jr	Baten	-	-	-	-	-
WGW Stelpost PWR inv 2023 uit vrz 50jr	Lasten	-	-	-	-	-
Saldo WGW Stelpost PWR inv 2023 uit vrz 50jr		-	-	-	-	-
WGW Stelpost PWR inv 2023 uit vrz 15jr	Baten	-	-	-	-	-
WGW Stelpost PWR inv 2023 uit vrz 15jr	Lasten	-	-	-	-	-
Saldo WGW Stelpost PWR inv 2023 uit vrz 15jr		-	-	-	-	-
WGW Stelpost PWR inv 2023 uit vrz 5jr	Baten	-	-	-	-	-
WGW Stelpost PWR inv 2023 uit vrz 5jr	Lasten	-	-	-	-	-
Saldo WGW Stelpost PWR inv 2023 uit vrz 5jr		-	-	-	-	-
Relining Transportriool fase 2	Baten	2.133	604	40	643	1.489
Relining Transportriool fase 2	Lasten	2.133	604	40	643	1.489
Saldo Relining Transportriool fase 2		-	-	-	-	-
WGW bijdr. GRP aan Bataafse Kamp	Baten	577	-	150	150	427
WGW bijdr. GRP aan Bataafse Kamp	Lasten	577	-	150	150	427
Saldo WGW bijdr. GRP aan Bataafse Kamp		-	-	-	-	-
Herinrichting Elsbeek Waterschap	Baten	330	361	32	393	-63
Herinrichting Elsbeek Waterschap	Lasten	330	390	3	393	-63
Saldo Herinrichting Elsbeek Waterschap		-	29	-29	-	-
WGW Bijdr GRP aan Herinrichting Markt	Baten	1.829	1.684	145	1.829	-
WGW Bijdr GRP aan Herinrichting Markt	Lasten	1.829	1.684	145	1.829	-
Saldo WGW Bijdr GRP aan Herinrichting Markt		-	-	-	-	-
WGW Bijdrage GRP aan Wetplein	Baten	1.388	-	596	596	792
WGW Bijdrage GRP aan Wetplein	Lasten	1.388	-	596	596	792
Saldo WGW Bijdrage GRP aan Wetplein		-	-	-	-	-
WGW Bijdr GRP Anthoniusstr Karelstr	Baten	546	315	231	546	-
WGW Bijdr GRP Anthoniusstr Karelstr	Lasten	546	315	231	546	-
Saldo WGW Bijdr GRP Anthoniusstr Karelstr		-	-	-	-	-
WGW Bijdrage GRP aan uitv Bloemenbuurt	Baten	871	-	85	85	786
WGW Bijdrage GRP aan uitv Bloemenbuurt	Lasten	871	-	85	85	786
Saldo WGW Bijdrage GRP aan uitv Bloemenbuurt		-	-	-	-	-
WGW Bijdr GRP aan uitvoering F35 Bankastr	Baten	903	-	-	-	903
WGW Bijdr GRP aan uitvoering F35 Bankastr	Lasten	903	-	-	-	903
Saldo WGW Bijdr GRP aan uitvoering F35 Bankastr		-	-	-	-	-
Relinen riool Bergweg	Baten	76	-	55	55	21
Relinen riool Bergweg	Lasten	76	-	55	55	21
Saldo Relinen riool Bergweg		-	-	-	-	-
Oplossen wateroverlast Suze Robertsonstraat	Baten	420	-	35	35	385
Oplossen wateroverlast Suze Robertsonstraat	Lasten	420	-	35	35	385
Saldo Oplossen wateroverlast Suze Robertsonstraat		-	-	-	-	-
Aanpak riolering Zwavertsweg	Baten	112	-	-	-	112
Aanpak riolering Zwavertsweg	Lasten	112	-	-	-	112
Saldo Aanpak riolering Zwavertsweg		-	-	-	-	-

Projecten	Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2022	Mutaties 2023	Mutaties (cum) t/m 2023	Restant krediet
Totaal lopende exploitatieprojecten	4.729	183	-29	154	4.575

10.1.8 Afgesloten rioleringsprojecten

Projecten	Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2022	Mutaties 2023	Mutaties (cum) t/m 2023	Restant krediet	
WGW Bijdr. GRP aan Voorb. herinr. Deldenerstr.	Baten	1.042	1.042	48	1.091	-48
WGW Bijdr. GRP aan Voorb. herinr. Deldenerstr.	Lasten	1.042	1.042	48	1.091	-48
Saldo WGW Bijdr. GRP aan Voorb. herinr. Deldenerstr.		-	-	-	-	-
Aansluiting Veldbeek Brouwerij Industrieplein	Baten	305	235	-	235	70
Aansluiting Veldbeek Brouwerij Industrieplein	Lasten	305	471	-	471	-166
Saldo Aansluiting Veldbeek Brouwerij Industrieplein		-	235	-	235	-235
Herinrichting parkeerplaats Welbions Interreg	Baten	424	403	1	404	20
Herinrichting parkeerplaats Welbions Interreg	Lasten	424	403	1	404	20
Saldo Herinrichting parkeerplaats Welbions Interreg		-	-	-	-	-
WGW Bijdr aan uitv D'str dl Langestr tot kruising	Baten	967	914	-	914	53
WGW Bijdr aan uitv D'str dl Langestr tot kruising	Lasten	967	914	-	914	53
Saldo WGW Bijdr aan uitv D'str dl Langestr tot kruising		-	-	-	-	-
WGW Bijdr GRP voorb en herinr Deurn.str fs2	Baten	1.335	1.335	12	1.347	-12
WGW Bijdr GRP voorb en herinr Deurn.str fs2	Lasten	1.335	1.335	12	1.347	-12
Saldo WGW Bijdr GRP voorb en herinr Deurn.str fs2		-	-	-	-	-
WGW Bijdr GRP Uitv Deldenerstr, Geerd.weg Tuindstr	Baten	1.420	1.153	8	1.161	259
WGW Bijdr GRP Uitv Deldenerstr, Geerd.weg Tuindstr	Lasten	1.420	1.153	8	1.161	259
Saldo WGW Bijdr GRP Uitv Deldenerstr, Geerd.weg Tuindstr		-	-	-	-	-
Uitv. extra watertoevoer Veldbeek	Baten	60	49	-	49	11
Uitv. extra watertoevoer Veldbeek	Lasten	60	49	-	49	11
Saldo Uitv. extra watertoevoer Veldbeek		-	-	-	-	-
Herinrichting H. Dunantstraat	Baten	579	386	6	392	187
Herinrichting H. Dunantstraat	Lasten	579	386	6	392	187
Saldo Herinrichting H. Dunantstraat		-	-	-	-	-
Oplossen wateroverlast Beverfeurde	Baten	70	60	-	60	10
Oplossen wateroverlast Beverfeurde	Lasten	70	60	-	60	10
Saldo Oplossen wateroverlast Beverfeurde		-	-	-	-	-
WGW Bijdr GRP aan Deld str Tuindorpstr	Baten	1.910	1.780	11	1.791	118
WGW Bijdr GRP aan Deld str Tuindorpstr	Lasten	1.910	1.780	11	1.791	118
Saldo WGW Bijdr GRP aan Deld str Tuindorpstr		-	-	-	-	-
Aanleg drainage Hazelaarweg eo	Baten	175	124	1	125	50
Aanleg drainage Hazelaarweg eo	Lasten	175	124	1	125	50
Saldo Aanleg drainage Hazelaarweg eo		-	-	-	-	-
WGW Bijdrage GRP aan project civiel Bloemenbuurt	Baten	73	73	-	73	-
WGW Bijdrage GRP aan project civiel Bloemenbuurt	Lasten	73	73	-	73	-
Saldo WGW Bijdrage GRP aan project civiel Bloemenbuurt		-	-	-	-	-
WGW bijdr GRP aan F35 Bankastraat	Baten	86	86	-	86	-
WGW bijdr GRP aan F35 Bankastraat	Lasten	86	86	-	86	-
Saldo WGW bijdr GRP aan F35 Bankastraat		-	-	-	-	-
Renovatie 6 rioolgemalen elektromechanisch	Baten	200	156	39	195	5
Renovatie 6 rioolgemalen elektromechanisch	Lasten	200	156	39	195	5
Saldo Renovatie 6 rioolgemalen elektromechanisch		-	-	-	-	-
Rioolvervanging Bornsestraat	Baten	160	147	-	147	13
Rioolvervanging Bornsestraat	Lasten	160	147	-	147	13
Saldo Rioolvervanging Bornsestraat		-	-	-	-	-
Hellingbaan BBB Rioolwaterzuivering	Baten	60	50	-	50	10

Projecten		Totaal krediet	Mutaties (cum) t/m 2022	Mutaties 2023	Mutaties (cum) t/m 2023	Restant krediet
Hellingbaan BBB Rioolwaterzuivering	Lasten	60	50	-	50	10
Saldo Hellingbaan BBB Rioolwaterzuivering		-	-	-	-	-
Vervangen modems 2G tbv rioolgemalen	Baten	175	-	152	152	23
Vervangen modems 2G tbv rioolgemalen	Lasten	175	-	152	152	23
Saldo Vervangen modems 2G tbv rioolgemalen		-	-	-	-	-
Relinen Pasteurstraat	Baten	65	-	62	62	3
Relinen Pasteurstraat	Lasten	65	62	-	62	3
Saldo Relinen Pasteurstraat		-	62	-62	-	-
Totaal afgesloten exploitatieprojecten		-	297	-62	235	-235

10.2 Transformatieplan sociaal domein

Bij het vaststellen van de kaders van het transformatieplan door de gemeenteraad is afgesproken dat de verantwoording ervan plaats vindt via de reguliere P&C-cyclus, met een aanvullende bijlage daarbij. In hoofdstuk 5 hebben wij al een korte verantwoording gegeven op inhoud (paragraaf 5.1 en 5.2.6). In deze bijlage gaan wij nader in op de stand van zaken financiën, de risicobeheersing en de monitoring.

Financiën

Om uitvoering te geven aan de gewenste veranderingen, is met het vaststellen van het Transformatieplan een incidenteel transformatiebudget beschikbaar gesteld. Daarnaast zijn structurele investeringen nodig en is aangegeven wat het structurele besparingspotentieel is. Het besparingspotentieel, minus de benodigde structurele investeringen, is met ingang van de Beleidsbegroting 2023-2026 opgevoerd als taakstelling.

Het incidentele transformatiebudget dat beschikbaar was voor 2023 (€ 1,2 miljoen) is volledig besteed. Dit is onder andere uitgegeven aan de inzet van personeel, het proces rondom de lokale verwerving, communicatie en trainingen.

In 2023 zijn wij gestart met structurele investeringen binnen de Wmo. En hebben wij reeds structurele besparingen behaald binnen de Wmo én binnen Werk & Inkomen. De behaalde structurele besparing is in de Zomernota 2023-2027 verwerkt, deze bedraagt voor W&I € 429.000 in 2023 oplopend naar € 525.000 structureel en voor Wmo € 840.000 in 2023 oplopend naar € 1,1 miljoen structureel. In 2023 hebben wij binnen de Wmo dus al een besparing gerealiseerd waar voor dat jaar nog geen taakstelling tegenover staat. Dit voordeel hebben wij besteed aan verdere uitvoering van het Transformatieplan in 2023. Wij hebben het ingezet ter dekking van het niet realiseren van het besparingspotentieel Jeugd en voor incidentele personele inzet. Het besparingspotentieel op Jeugd was in 2023 namelijk nog niet ingevuld. Wij hadden verwacht in 2023 te gaan starten met een aantal structurele investeringen, die niet zijn gedaan. De reden hiervoor was dat de opdrachten eerst geconcretiseerd en opgestart moesten worden, alvorens te kunnen overgaan tot investeringen. Het financiële effect wat wij hiermee hadden verwacht te bereiken, de beoogde besparing, is daarmee in 2023 niet behaald (per saldo € 668.000). Het besparingspotentieel is voor 2023 incidenteel ingevuld. En daarmee hebben wij eind 2023 de geplande besparingen behaald.

Risicobeheersing

In het transformatieplan hebben wij de verschillende risico's beschreven, onder te verdelen in: te voorkomen risico's, strategische risico's en externe risico's. In de P&C producten van 2023 is een aantal risico's de revue gepasseerd. Wij zetten de wijzigingen in risico's of beheersmaatregelen nog even op een rij:

- Met betrekking tot samenwerking en draagvlak hebben wij tijdens de marktconsultaties bij aanbieders voldoende draagvlak op de gewenste veranderingen in het sociaal domein ervaren. Ze vinden het spannend, maar onderschrijven de gewenste richting. Het draagvlak intern wordt gemanaged. In beide gevallen intensiveren wij wel de beheersmaatregel met meer en duidelijk communicatie.
- De kans op toename bezwaar & beroep blijft aanwezig. Wij zien in 2023 een zeer beperkte toename. Ook hier intensiveren wij de beheersmaatregel met duidelijke communicatie richting partners en inwoners.
- Wij weten pas in de loop van 2024 hoe de inrichting van de toegang eruit gaat zien. Of en hoe hier kosten uit voortkomen voor herinrichting van onze organisatie is nog niet duidelijk en vormt daarmee een risico. Wij nemen het uitwerken van reële scenario's hiervoor mee in de opdracht voor integrale toegang.
- Draagvlak voor de wijze van bekostiging is tijdens marktconsultaties uitgesproken, maar zal nu met aanbesteding moeten uitwijzen of partners hiervoor ook willen gaan.
- Gebrek aan personeel zien wij bij bezetting van projectorganisaties terugkomen, maar ook bij partners die verbonden zijn aan de projecten/ activiteiten in het transformatieplan; zoals de Gecertificeerde Instellingen (GI's) die bij 'Effectief inzetten van het gedwongen kader' onder andere door personeelstekort niet kunnen meewerken. Hiervoor intensiveren wij de beheersmaatregelen richting 2024.
- Wat betreft de Hervormingsagenda Jeugd zien wij geen aanvullende bezuinigingsopgaven. Ook inhoudelijk is ons transformatieplan in lijn met de opgaven en maatregelen uit de Hervormingsagenda. Dit risico wordt daarmee kleiner.
- Omdat het risico op onvoldoende rijksbijdrage (onzekerheid aan de inkomstzijde) buiten de opgave van het transformatieplan is gehouden, houden wij dit risico hier niet meer apart bij. Deze is opgenomen in Beleidsprogramma 6 en het weerstandsvermogen.

Monitoring en sturing

De transformatie sociaal domein gaat in de basis over de beweging die wij in gang zetten. Normaliseren, preventie, wijkgericht werken en zakelijk partnerschap moeten leiden tot een sterke sociale basis en (daardoor) minder maatwerk. Voor een toekomstbestendig en betaalbaar sociaal domein. Om die beweging te monitoren, gebruiken wij kernindicatoren die ons helpen inzicht te krijgen op de effecten ten aanzien van de:

1. financiële uitgaven
2. gebruik van voorzieningen
3. beleidsdoelstellingen (waaronder inwonervaringen).

Wij zijn in 2023 gestart met het definiëren van deze kernindicatoren en het ombouwen van onze data- en informatiehuishouding. Zo kunnen wij de kernindicatoren voor maatwerkondersteuning en sociale basis(ondersteuning) per wijk en per wijk (waar mogelijk) in beeld brengen. De basis daarvan hebben wij gelegd, maar de definitieve informatiehuishouding is iets wat wij samen met partners (vanaf de dialoofase) en de gemeenteraad vorm moeten geven. Hieronder een eerste beeld van de basis die wij in 2023 hebben gelegd voor de gemeenteraad.

Factsheet Sociaal Domein in beeld

Toelichting factsheet sociaal domein in beeld

Feiten en waar staan we nu

De factsheet sociaal domein hoort bij de Jaarrekening 2023 en is gemaakt om de stand van het sociaal domein en het transformatieplan sociaal domein weer te geven. Hieronder wordt uitgelegd welke definities gehanteerd zijn.

Transformatieplan: Het plan om het sociaal domein toekomstbestendig te maken zoals de gemeenteraad in september 2022 heeft vastgesteld.

Over Hengelo: Hier geven wij informatie weer hoe Hengelo er voor staat per 31 december van 2023. Hier kan je de leeftijdsverdeling van de inwoners aflezen, de gemiddelde gezinsgrootte, de verdeling tussen koop, huur en woningcorporatiewoningen en de sociaal economische status. De Sociaal economische status hier gepresenteerd is afgeleid uit het inkomen, opleidingsniveau en werkervaring van inwoners en wordt door het CBS berekend en bijgehouden. Deze informatie is via de QR-code op de Hengelo website per wijk in te zien.

De totale uitgaven zijn opgebouwd door de gemeentelijke kosten jeugdwet, Wmo, participatiewet, IOAW en IOAZ bij elkaar op te tellen (blauwe lijn). Deze uitgaven zijn vervolgens terug gerekend met de indexatiepercentages voor de verschillende onderdelen (oranje lijn) en verminderd met het effect van het onderzoek reële tarieven (gele lijn) op deze manier zijn de kosten voor de aantallen cliënten te vergelijken met 2022 en 2021 als er geen prijsstijging geweest waren.

Het totaal aantal indicaties voor Wmo en jeugdzorg neemt af. Dit zien we in absolute aantallen. Op de factsheet is dit afgebeeld in een groep inwoners die gelijke grootte behoudt, maar gemiddeld minder indicaties per inwoner krijgt.

Ontwikkelingen en waar gaan we heen

Om de zorg in Hengelo toekomst bestendig te maken willen we toe naar minder maatwerk en meer sociale basis. Op dit moment wordt voornamelijk maatwerk zorgproducten aangeboden. Vanaf januari 2025 gaat via de nieuwe aanbesteding een groot deel over naar formele sociale basis. Op dit moment zijn we nog in gesprek met partners hoe we informele sociale basis definiëren en meten.

Wij zien dat de zwaarte van ondersteuning afneemt. Dit zien we terug in de zwaarste categorieën van groepsbegeleiding (Wmo en jeugdzorg) waarbij cliënten die 5 of meer dagdelen per week begeleiding krijgen afneemt. Ook zien wij dat bij de individuele begeleiding dat de aantallen voor 4 uur of meer individuele begeleiding af neemt.

Het gebruik van de Loonkostensubsidie (LKS) neemt toe. Zit zijn de unieke ontvangers in het jaar die LKS ontvangen. Uit recent onderzoek blijkt dat maatschappelijke baten door beschikbaarstelling van LKS dubbel zo hoog zijn als de kosten hiervoor. Dit komt mede doordat mensen weer aan het werk kunnen en iets kunnen bijdragen aan de maatschappij. De gemeente ontvangt hier niet letterlijk het dubbele bedrag terug, maar dit komt de maatschappij ten goede.

De beleidsindicatoren die de tevredenheid van de ondersteuning meten laten nog geen daling zien ondanks dat de dienstverlening sinds 2021 aan het veranderen is. Wij zien ook nog geen stijgingen in het aantal gegronde bezwaren.

Sociaal domein in Beeld

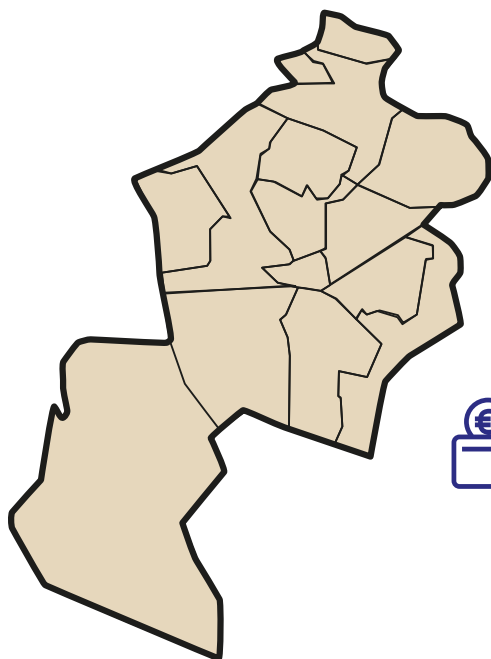
We organiseren ondersteuning in Hengelo anders, om de zorg voor inwoners die het nodig hebben ook in de toekomst te kunnen waarborgen. Deze verandering is niet van de een op de andere dag geregeld. Het is een meerjarig ontwikkelproces, waarin zaken gaandeweg steeds duidelijker en meer concreet zullen worden, zo ook deze factsheet. Hierin leest u de belangrijkste ontwikkelingen in termen van uitgaven, het gebruik van voorzieningen en de beleving van de inwoner.

Nieuwsgierig en wil je meer weten over de wijken van Hengelo?
Scan dan deze QR-code:

Feiten en waar staan we nu

Aantal inwoners Hengelo: **82.324**

Leeftijd

0-15	15-25	25-45	45-65	65+
14%	13%	25%	28%	21%

Huishoudens

1-persoons	meer persoons
19%	81%

Huur of
koop

koop	huur coöperatie	huur vrije sector
57%	31%	12%

Sociaal
economische score

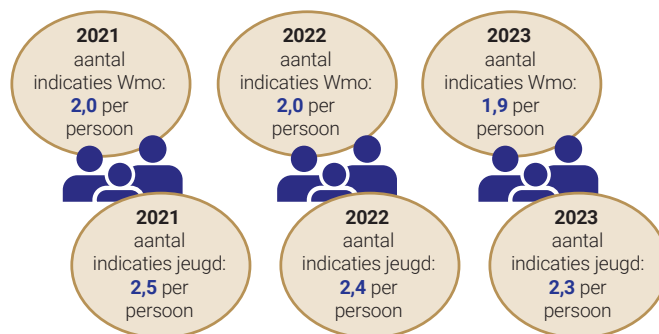
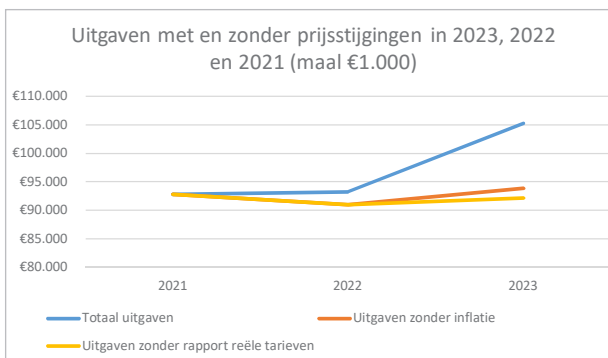
-0,033 (= gemiddeld voor Nederland)

Gebruik maatwerk in 2023:

Wmo Aantal cliënten 7.370

Jeugd Aantal cliënten 2.820

bijstandsuitkeringen Aantal huishoudens 2.120

Uitgaven na prijscorrectie zijn redelijk stabiel

Ook de gemeente voelt de inflatie. De uitgaven jeugdzorg, Wmo en participatie zijn hierdoor sterk gestegen. Als wij de uitgaven corrigeren voor inflatie en de uitkomst van het rapport reële tarieven, zien wij een lichte stijging in totale uitgaven.

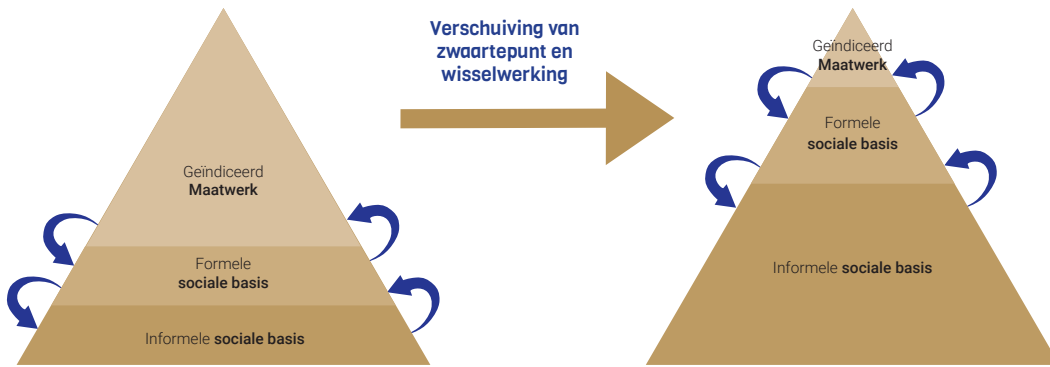

Aantal indicaties neemt af

Het aantal inwoners dat ondersteuning ontvangt blijft nagenoeg gelijk, maar het aantal indicaties per inwoner neemt af. Hierdoor neemt het totaal aantal indicaties per jaar af. In deze aantallen is geen rekening gehouden met de stijging van complexe jeugdzorg.

Ontwikkelingen en waar gaan we heen

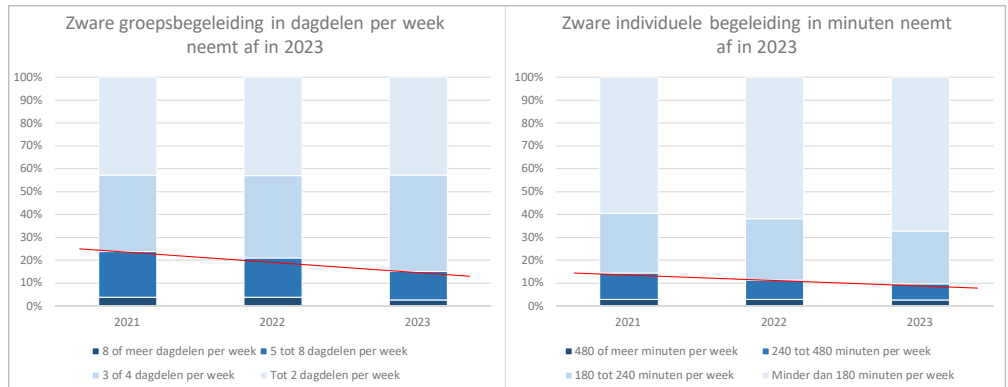
Transformatiepiramide

Op dit moment hebben 6.750 cliënten een maatwerk indicatie en 2.880 cliënten een sociale basis indicatie. We gaan naar minder maatwerk en meer sociale basis.

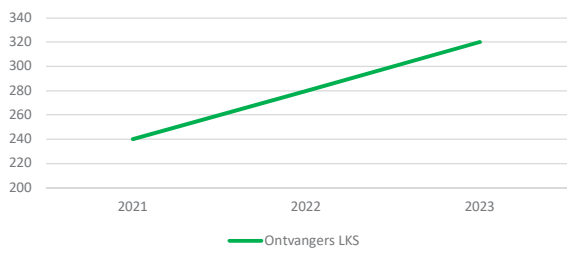

Omvang van ondersteuning neemt af

Wij zien dat de tijdsintensieve begeleiding in dagdelen per groep en uren individuele begeleiding afneemt in 2023 ten opzichte van 2022 en 2021.

Aantal ontvangers loonkostensubsidie neemt toe in 2023

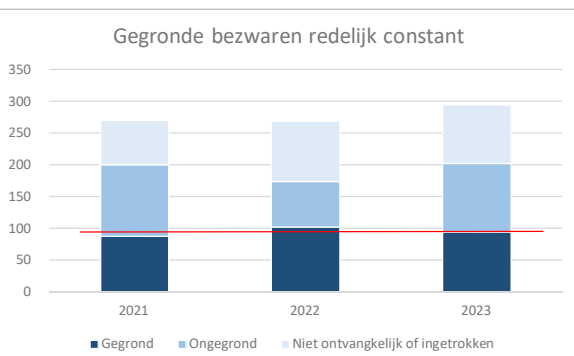
Meer mensen aan het werk

Het gebruik van de Loonkostensubsidie stijgt. Dit is een positieve trend. Uit onderzoek blijkt dat meer mensen naar vermogen aan de arbeidsmarkt deelnemen. In 2023 werd € 3.132.000 uitgegeven aan LKS.

Beleidsindicatoren	2021	2022	2023
Percentage gebruikers van re-integratie voorzieningen dat tevreden is over het bereikte resultaat (%)	65%	73%	77%
Percentage gebruikers van Wmo dat één of meer positieve effecten ervaart (%)	77%	86%	90%
Percentage gebruikers van geïndiceerde jeugdhulp dat positieve effecten ervaart (%)	97%	88%	89%

Gegronde bezwaren redelijk constant

Tevreden inwoners

Toekomstbestendig maken van ondersteuning betekent verandering en veranderingen zijn niet altijd leuk. Daarom vragen wij onze inwoners wat ze van onze dienstverlening vinden. Hier zien wij nu nog geen (negatieve)verandering in.

10.3 Declaratiegedrag college (Motie Raad)

Kostensoort	Naam	Eindtotaal
Overige diensten derden	Bruggink	940,57
Kilometerdeclaraties	Freriksen	226,80

Overzicht als bedoeld in de door de raad op 19-7-2011 aangenomen motie.

10.4 Overzicht subsidies 2023 (Motie Raad)

Tijdens de behandeling van de Beleidsbegroting 2019-2022 op 6 november 2018 is de motie Openbaar subsidieregister aanvaard (C02-M24). In de motie is opgedragen om een openbaar subsidieregister op te zetten welke eenvoudig via de gemeentelijke website toegankelijk is. Dit subsidieregister wordt sinds 2019 twee maal per jaar gepubliceerd op de website van de gemeente onder de naam "Subsidieregister". Voor de meest actuele cijfers verwijzen wij u door naar onze website.

In paragraaf 6.8 wordt gerapporteerd over de subsidie plafonds en bestedingen in het jaar. Deze subsidies zijn ook onderdeel van het subsidie register.

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van de Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo